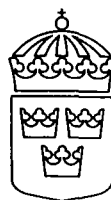

Regeringens proposition

1993/94:9

om stiftelser

Prop. 1993/94:9

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 16 september 1993.

På regeringens vägnar

Carl Bildt

Reidunn Laurén

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en stiftelselag. Lagförslaget innehåller en civilrättslig reglering av stiftelseinstitutet samt bestämmelser om tillsyn.

I lagförslaget finns en allmän definition av stiftelsebegreppet. Definitionen är i huvudsak utformad efter mönster av det stiftelsebegrepp som finns i lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser (tillsynslagen). Lagen reglerar också två former av stiftelser som inte faller in under den allmänna definitionen av stiftelsebegreppet, nämligen insamlingsstiftelser och kollektivavtalsstiftelser. Stiftelser enligt lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m. lämnas däremot utanför den föreslagna lagen.

Enligt förslaget kan förvaltningen av en stiftelse ske i form av egen förvaltning eller anknuten förvaltning. Vid egen förvaltning vilar det huvudsakliga ansvaret för förvaltningen på stiftelsens styrelse och vid anknuten förvaltning på den juridiska person eller statliga myndighet som är stiftelsens förvaltare. Förslaget innehåller åtskilliga andra bestämmelser om förvaltningen av en stiftelse.

Enligt lagförslaget är stiftelser som har tillgångar till ett värde som överstiger tio basbelopp (f.n. 344 000 kronor) bokföringsskyldiga och skyldiga att upprätta offentlig årsredovisning. De skall också ha kvalificerad revisor. I nu nämnda avseenden föreslås att samma reglering skall gälla för stiftelser som utövar näringsverksamhet eller är moderstiftelse i en koncern.

I lagförslaget finns det vidare bestämmelser om skadeståndsskyldighet för och entledigande av ledamöter i en stiftelsestyrelse eller stiftelsens förvaltare. I fråga om ändring m.m. av föreskrifter i ett stiftelseförförordnande inne-

håller den föreslagna lagen bestämmelser som i huvudsak motsvarar de bestämmelser som f.n. finns i permutationslagen (1972:205).

Prop. 1993/94:9

Enligt förslaget skall i princip alla stiftelser stå under tillsyn. Tillsynen koncentreras till de stiftelser som är årsredovisningsskyldiga. Om stiftaren i stiftelseförordnandet har föreskrivit att stiftelsen inte skall stå under tillsyn, skall tillsynsmyndigheten som regel ha möjlighet att ingripa mot stiftelsen endast om styrelsen eller förvaltaren åsidosätter stiftelselagens bestämmelser om t.ex. årsredovisning eller revision. Samma ordning i fråga om tillsynen skall enligt förslaget gälla för stiftelser som har bildats av ett offentligt rättssubjekt eller som förvaltas av en statlig myndighet.

Tillsynsmyndighet är i regel länsstyrelsen i det län där stiftelsens styrelse eller dess förvaltare har sitt säte. Alla årsredovisningsskyldiga stiftelser skall enligt förslaget vara registrerade i länsvis förda stiftelseregister.

Det föreslås att stiftelselagen träder i kraft den 1 januari 1995. Den skall med vissa undantag tillämpas även på nu befintliga stiftelser.

1 Förslag till Stiftelselag

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § En stiftelse bildas genom

1. förordnande enligt 2 §,
2. förordnande enligt 11 kap. 1 §,
3. förordnande i kollektivavtal enligt 11 kap. 3 §, eller
4. åtgärd för grundande av pensionsstiftelse eller personalstiftelse enligt lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.

För sådana stiftelser som avses i första stycket 2 och 3 gäller bestämmelserna i denna lag endast i den utsträckning som anges i 11 kap. För stiftelser som avses i första stycket 4 gäller endast lagen om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.

2 § En stiftelse bildas genom att egendom enligt förordnande av en eller flera stiftare avskiljs för att varaktigt förvaltas som en självständig förmögenhet för ett bestämt ändamål.

Stiftelsens egendom skall anses vara avskild när den har tagits om hand av någon som har åtagit sig att förvalta den i enlighet med stiftelseförordnandet.

3 § Ett stiftelseförordnande skall vara skriftligt och undertecknat av stiftaren eller stiftarna.

Ett giltigt testamentariskt förordnande skall godtas som ett stiftelseförordnande enligt denna lag utan hinder av bestämmelsen i första stycket.

4 § En stiftelse kan förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter samt föra talan inför domstolar och andra myndigheter.

För en stiftelses förpliktelser svarar endast stiftelsens tillgångar.

5 § Om en stiftelse äger så många aktier eller andelar i en svensk eller utländsk juridisk person att den har mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar, är stiftelsen moderstiftelse och den andra juridiska personen dotterföretag. Äger ett dotterföretag eller äger en moderstiftelse och ett eller flera dotterföretag tillsammans eller äger flera dotterföretag tillsammans så många aktier eller andelar i en juridisk person som nyss har sagts, är även den sistnämnda juridiska personen dotterföretag till moderstiftelsen.

Om en stiftelse i annat fall på grund av aktie- eller andelsinnehav eller avtal ensam har ett bestämmande inflytande över en juridisk person och en betydande andel i resultatet av dess verksamhet, är stiftelsen moderstiftelse och den juridiska personen dotterföretag.

Moderstiftelse och dotterföretag utgör tillsammans en koncern.

6 § En stiftelse skall ha ett namn. Namnet skall innehålla ordet stiftelse.

Ingen annan än en stiftelse får i sitt namn använda ordet stiftelse eller en förkortning av detta ord.

Bestämmelser om stiftelses firma finns i 8 kap.

7 § Bestämmelserna i 5 § och 6 § första stycket och 2–10 kap. gäller inte i fråga om stiftelser vilkas tillgångar enligt stiftelseförordnandet får användas endast till förmån för bestämda fysiska personer.

8 § I 9 kap. finns bestämmelser om att stiftelser står under tillsyn av en tillsynsmyndighet. I 10 kap. finns bestämmelser om att vissa stiftelser skall vara registrerade i ett stiftelseregister.

Prop. 1993/94:9

2 kap. Förvaltning

Allmänt om förvaltningen

1 § Föreskrifterna i stiftelseförordnandet skall följas vid förvaltningen av stiftelsens angelägenheter, om inte föreskrifterna strider mot någon bestämmelse i denna lag.

2 § Om ett åtagande att förvalta stiftelsens egendom i enlighet med stiftelseförordnandet görs av en eller flera fysiska personer, föreligger egen förvaltning. Görs ett sådant åtagande av en juridisk person, föreligger anknuten förvaltning.

Den eller de fysiska personer som har åtagit sig att förvalta stiftelsens egendom i enlighet med stiftelseförordnandet bildar styrelse för stiftelsen. Vid ett sådant omhändertagande av egendom som avses i 1 kap. 2 § andra stycket får stiftelsen företrädas av någon som skall ingå i styrelsen.

Den juridiska person som har åtagit sig att förvalta stiftelsens egendom är förvaltare för stiftelsen. Om staten har gjort ett sådant åtagande, är det i stället den myndighet som har gjort åtagandet för statens räkning som är förvaltare.

3 § Styrelsen eller förvaltaren svarar för att föreskrifterna i stiftelseförordnandet följs.

Första stycket medför inte ansvar för styrelsen eller förvaltaren för åtgärder som i enlighet med stiftelseförordnandet vidtagits av någon annan än styrelsen i fråga om att utse eller entlediga ledamöter eller ordförande i styrelsen eller av någon annan än styrelsen eller förvaltaren i fråga om att utse eller entlediga revisor i stiftelsen eller att bestämma arvode åt styrelsen, förvaltaren eller revisorerna.

Inte heller medför första stycket ansvar för styrelsen eller förvaltaren för innehållet i en revisors uppdrag till den del det finns föreskrifter om detta i stiftelseförordnandet.

4 § I den mån det inte följer av stiftelseförordnandet hur stiftelsens förmögenhet skall vara placerad, svarar styrelsen eller förvaltaren för att förmögenheten är placerad på ett godtagbart sätt.

5 § En stiftelse får placera sin förmögenhet gemensamt med andra stiftelser, om inte annat följer av stiftelseförordnandet.

6 § En stiftelse får inte lämna penninglån till eller ställa säkerhet till förmån för

1. stiftaren eller förvaltaren,
2. den som ensam eller tillsammans med andra företräder stiftelsen enligt 16 eller 23 § eller företräder förvaltaren eller, om stiftelsen förvaltas av ett handelsbolag, den som är bolagsman i bolaget,
3. den som ensam eller tillsammans med andra har rätt att företräda ett dotterföretag till stiftelsen eller, om företaget är ett handelsbolag, är bolagsman i bolaget,
4. den som är gift med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till en person som avses i 1–3,
5. den som är besvägrad med en person som avses i 1–3 i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är eller har varit gift med den andres syskon, eller

6. en juridisk person över vars verksamhet någon som avses i 1–5 har ett bestämmande inflytande.

Vad som sägs i första stycket 4 och 5 skall även avse den som på grund av samboförhållande på liknande sätt är närstående till en person som avses i första stycket 1–3.

Första stycket 2–5 och andra stycket gäller inte vid utlåning till någon som omfattas av dessa bestämmelser om stiftelsen skall främja sitt syfte genom att lämna penninglån till eller ställa säkerhet för enskilda personer och låntagaren tillhör den personkrets som skall gynnas. Bestämmelsen i första stycket 6 gäller inte om gäldenären är ett dotterföretag till stiftelsen.

7 § Styrelsen eller förvaltaren skall besluta om stiftelsens namn, om stiftelseförordnandet inte innehåller någon föreskrift om namn för stiftelsen.

Vad som sägs i denna lag om föreskrifter i ett stiftelseförordnande gäller också beslut som fattats enligt första stycket.

8 § Styrelsen eller förvaltaren svarar för att stiftelsen fullgör sin bokförings-skyldighet m.m. enligt 3 kap.

Styrelsen eller förvaltaren svarar för att stiftelseförordnandet och övriga handlingar avseende stiftelsen förvaras på ett ordnat och betryggande sätt.

Egen förvaltning

9 § Styrelsen skall utse och entlediga ledamöter om inte annat följer av stiftelseförordnandet.

Ett uppdrag som ledamot i en styrelse med två eller flera ledamöter upphör, om ledamoten anmäler det hos den som har utsett honom eller, om denne inte kan nås, hos styrelsen.

Ett uppdrag som ledamot i en styrelse med endast en ledamot upphör, om ledamoten anmäler det hos tillsynsmyndigheten och hos den som har utsett honom, om denne kan nås.

10 § Styrelsen för en stiftelse får inte bestå av enbart stiftaren eller stiftarna. Den som är underårig eller försatt i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara styrelseledamot.

11 § Inom styrelsen skall en ledamot vara ordförande. Ordföranden skall se till att sammanträden hålls när det behövs. Styrelsen skall sammankallas om en styrelseledamot begär det.

Ordföranden skall väljas av styrelsen. Vid lika röstetal avgörs valet genom lottnings.

Bestämmelserna i andra stycket gäller endast om inte annat följer av stiftelseförordnandet.

12 § Styrelsen är beslutförför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter är närvarande. Om det i stiftelseförordnandet föreskrivs att fler styrelseledamöter måste vara närvarande, gäller i stället det. Om inte stiftelseförordnandet föreskriver en särskild röstmajoritet, gäller som styrelsens beslut den mening som mer än hälften av de närvarande röstar för eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden biträder.

13 § Över styrelsens beslut skall protokoll föras.

14 § En styrelseledamot får inte handlägga frågor som rör avtal mellan honom och stiftelsen. Han får inte heller handlägga frågor om avtal mellan stiftelsen och tredje man, om han i frågan har ett väsentligt intresse som kan strida mot stiftelsens. Med avtal jämställs annan rättshandling samt rättegång eller annan talan.

Är styrelsen enligt första stycket förhindrad att företräda stiftelsen, får tillsynsmyndigheten på styrelsens begäran förordna en god man att företräda stiftelsen i styrelsens ställe.

15 § En styrelseledamot har rätt till skäligt arvode i efterskott för kalenderår. Beslut om arvode får fattas av styrelsen.

Första stycket gäller endast om inte annat har föreskrivits i stiftelseförordnandet.

16 § Styrelsen företräder stiftelsen och tecknar dess namn och firma.

Styrelsen för en stiftelse som är registrerad i stiftelseregistret kan bemyndiga någon annan att företräda stiftelsen och teckna dess namn och firma. Styrelsen kan när som helst återkalla ett sådant bemyndigande. Bestämmelserna i 14 § gäller i fråga om den som har fått ett sådant bemyndigande även om han inte är styrelseledamot.

Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte bemyndigas att företräda stiftelsen.

En stiftelse som har försatts i konkurs företräds som konkursgäldenär av den styrelse som finns vid konkursens början. Bestämmelserna i 9 § gäller dock under konkursen.

17 § Om styrelsen eller någon annan företrädare för stiftelsen har företagit en rättshandling för stiftelsen och därvid överskridit sin befogenhet, gäller inte rättshandlingen mot stiftelsen, om den mot vilken rättshandlingen företogs insåg eller borde ha insett att befogenheten överskreds.

18 § Om det finns suppleanter för styrelseledamöterna, tillämpas bestämmelserna i denna lag om styrelseledamöter också på suppleanterna.

Anknuten förvaltning

19 § Ett uppdrag som förvaltare upphör, om förvaltaren anmäler det hos tillsynsmyndigheten och hos den som har utsett honom, om denne kan nås.

Stiftaren får inte vara förvaltare. Den som är försatt i konkurs får inte heller vara förvaltare.

20 § Över de beslut som förvaltaren fattar rörande stiftelsen skall det föras protokoll.

21 § Förvaltaren får inte handlägga frågor som rör avtal mellan honom och stiftelsen. Förvaltaren får inte heller handlägga frågor om avtal mellan stiftelsen och tredje man, om förvaltaren i frågan har ett väsentligt intresse som kan vara stridande mot stiftelsens. Med avtal jämställs rättegång eller annan talan.

Första stycket tillämpas också på företrädare för förvaltaren.

Är förvaltaren enligt första stycket förhindrad att företräda stiftelsen, får tillsynsmyndigheten på förvaltarens begäran förordna en god man att företräda stiftelsen i förvaltarens ställe.

22 § Förvaltaren har rätt till skäligt arvode i efterskott för kalenderår. Beslut om arvode får fattas av förvaltaren.

Första stycket gäller endast om inte annat har föreskrivits i stiftelseförordnandet.

23 § Förvaltaren företräder stiftelsen och tecknar dess namn och firma.

Förvaltaren för en stiftelse som är registrerad i stiftelseregistret kan bemyndiga någon annan att företräda stiftelsen och teckna dess namn och firma. Förvaltaren kan när som helst återkalla ett sådant bemyndigande. Be-

stämmelserna i 21 § gäller i fråga om den som har fått ett sådant bemyndigande även om han inte är företrädare för förvaltaren.

Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte bemyndigas att företräda stiftelsen.

En stiftelse som har försatts i konkurs företräds som konkursgäldenär av den förvaltare som finns vid konkursens början. Bestämmelserna i 19 § gäller dock under konkursen.

24 § Har förvaltaren eller någon annan företrädare för stiftelsen företagit en rättshandling för stiftelsen och därvid överskridit sin befogenhet, gäller inte rättshandlingen mot stiftelsen, om den mot vilken rättshandlingen företogs insåg eller borde ha insett att befogenheten överskreds.

3 kap. Bokföring och årsredovisning m.m.

Bokföring

1 § En stiftelse som utövar näringsverksamhet eller är moderstiftelse är bokföringsskyldig.

Om en stiftelse hyr ut en byggnad eller del av en byggnad, är den dock bokföringsskyldig på grund av detta endast om verksamheten är att anse som hotell- eller pensionatvårdelse eller omfattar mer än två lägenheter som regelmässigt hyrs ut.

En stiftelse som har bildats av eller tillsammans med staten, en kommun, ett landsting eller en kyrklig kommun är alltid bokföringsskyldig.

2 § Utöver vad som följer av 1 § är en stiftelse bokföringsskyldig

1. från tidpunkten för dess bildande, om värdet av tillgångarna då överstiger ett gränobelopp som motsvarar tio gånger det gällande basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, eller

2. från och med räkenskapsåret efter det vid vars utgång värdet av stiftelsens tillgångar översteg det gränobelopp som anges i punkt 1.

En stiftelse kan av tillsynsmyndigheten undantas från bokföringsskyldighet enligt första stycket, om stiftelsens tillgångar vid utgången av de tre senaste räkenskapsåren har varit lägre än det i första stycket angivna gränobeloppet.

3 § På ansökan av en stiftelse som är bokföringsskyldig enligt 2 § kan tillsynsmyndigheten undanta stiftelsen från bokföringsskyldigheten för en viss tid, högst fem räkenskapsår i följd, om stiftelsen skall främja sitt syfte enbart genom att utge kontanta bidrag och den har sin förmögenhet huvudsakligen placerad i sådana obligationer som avses i 15 kap. 4 § tredje stycket föräldrabalken eller i fordran hos Riksbanken eller Riksgäldskontoret eller i fordran på svensk bank.

4 § Bokföringsskyldigheten enligt denna lag skall fullgöras enligt bestämmelserna i bokföringslagen (1976:125) och med iakttagande av följande:

1. Bokföringsskyldigheten omfattar all verksamhet som stiftelsen utövar.

2. En stiftelse som har sin förmögenhet gemensamt placerad med en annan stiftelses förmögenhet, får beträffande den gemensamt placerade förmögenheten ha en med den andra stiftelsen gemensam löpande bokföring.

3. En stiftelse som upphör att vara bokföringsskyldig enligt 1 § skall i årsboksutlåtande ange värdet av stiftelsens tillgångar vid räkenskapsårets slut.

Räkenskaper

5 § Stiftelser som inte är bokföringsskyldiga enligt denna lag skall fortlöpande föra räkenskaper över belopp som har inbetalats till eller utbetalats

av stiftelsen. Det skall finnas verifikationer för in- och utbetalningar. En stiftelse som har sin förmögenhet gemensamt placerad med en annan stiftelses förmögenhet, får beträffande den gemensamt placerade förmögenheten ha räkenskaper som är gemensamma med den andra stiftelsen.

Räkenskaperna skall avslutas med en sammanställning för varje räkenskapsår. Av sammanställningen skall framgå tillgångar och skulder vid räkenskapsårets början och slut samt inkomster och utgifter under räkenskapsåret. I sammanställningen skall även anges värdet av stiftelsens tillgångar vid räkenskapsårets slut.

Räkenskapsmaterialet skall bevaras i ordnat skick och på betryggande sätt inom landet under minst tio år från utgången av det räkenskapsår som räkenskapsmaterialet avser.

Räkenskapsåret för en sådan stiftelse som avses i första stycket skall omfatta ett kalenderår. Stiftelsens första räkenskapsår skall avkortas om det behövs för att nästföljande räkenskapsår skall omfatta ett kalenderår.

Värdet av stiftelsens tillgångar

6 § Vid bestämmandet av det värde av stiftelsens tillgångar som avses i 2 §, 4 § 3 och 5 § skall varje tillgång tas upp till ett värde som motsvarar vad tillgången kan anses betinga vid en försäljning under normala förhållanden. Fastigheter och byggnader som är lös egendom tas dock upp till taxeringsvärdet om ett sådant värde finns.

Årsredovisning m.m.

7 § En stiftelse som är bokföringsskyldig enligt denna lag skall upprätta årsredovisning. Om stiftelsen vid räkenskapsårets utgång är moderstiftelse och antalet anställda hos koncernen under räkenskapsåret i medeltal har varit minst tio, skall stiftelsen även upprätta koncernredovisning.

Bestämmelsen i första stycket första meningen gäller inte i fråga om en stiftelse som får använda sina tillgångar uteslutande till förmån för medlemmar av en viss eller vissa släkter och som är bokföringsskyldig endast på grund av 2 §.

Årsredovisningen består av den resultaträkning och den balansräkning som har tagits in i årsbokslutet samt av en förvaltningsberättelse med uppgift om hur stiftelsens ändamål har främjats under räkenskapsåret.

8 § En stiftelse som har utövat näringsverksamhet under räkenskapsåret eller som är moderstiftelse vid räkenskapsårets utgång skall vid upprättandet av årsredovisningen tillämpa god redovisningssed och lämna uppgifter och upplysningar av det innehåll som anges i 2 kap. 6–8 §§ lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag. Om det finns synnerliga skäl får tillsynsmyndigheten medge att bruttoomsättningssumman inte anges i årsredovisningens resultaträkning.

En stiftelse som skall upprätta koncernredovisning skall vid upprättandet av årsredovisningen iakttä även 3 kap. 2 § andra stycket, 3 och 4 §§ samt 8 § andra meningen lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag och vid upprättandet av koncernredovisningen 3 kap. 5 och 7 §§ samt 9 § första stycket samma lag. Ett dotterföretag till stiftelsen skall vid upprättandet av sin årsredovisning iakttä 3 kap. 2 § andra stycket samt 8 § nämnda lag.

9 § Årsredovisningen skall skrivas under av samtliga styrelseledamöter eller, i fråga om stiftelser med anknuten förvaltning, av förvaltaren eller, om ett handelsbolag är stiftelsens förvaltare, av samtliga de bolagsmän som företräder bolaget. Vad nu sagts gäller även i fråga om koncernredovisning.

Om en avvikande mening beträffande års- eller koncernredovisningen har antecknats till styrelsens eller förvaltarens protokoll, skall den avvikande meningen fogas till redovisningen.

10 § En stiftelse som är skyldig att upprätta årsredovisning enligt denna lag skall avlämna årsredovisningen till revisorn senast fyra månader efter räkenskapsårets utgång. Om stiftelsen är skyldig att upprätta koncernredovisning enligt denna lag, gäller vad nu sagts även i fråga om koncernredovisningen.

En stiftelse som inte är årsredovisningsskyldig enligt denna lag skall avlämna årsbokslutet eller sammanställningen över räkenskaperna till revisorn senast fyra månader efter räkenskapsårets utgång.

11 § En stiftelse som är skyldig att upprätta årsredovisning enligt denna lag skall senast sex månader efter räkenskapsårets utgång sända en kopia av revisionsberättelsen och av den av revisorn påtecknade årsredovisningen till tillsynsmyndigheten. Om stiftelsen är skyldig att upprätta koncernredovisning enligt denna lag, gäller vad nu sagts även i fråga om koncernrevisionsberättelsen och den av revisorn påtecknade koncernredovisningen.

12 § Bestämmelsen i 11 § första meningen gäller inte i fråga om sådana stiftelser som avses i 9 kap. 10 § första stycket. En sådan stiftelse skall senast sex månader efter räkenskapsårets utgång hålla en kopia av revisionsberättelsen och av den av revisorn påtecknade årsredovisningen tillgänglig för var och en som vill ta del av den. Är stiftelsen skyldig att upprätta koncernredovisning, gäller vad nu sagts även i fråga om koncernrevisionsberättelsen och den av revisorn påtecknade koncernredovisningen, om stiftelsen är sådan som avses i 9 kap. 10 § första stycket 1 eller 2.

4 kap. Revision

1 § En stiftelse skall ha minst en revisor.

Om inte annat föreskrivs i stiftelseförförordnandet, utses och entledigas revisorn i en stiftelse med egen förvaltning av styrelsen.

Om inte annat föreskrivs i stiftelseförförordnandet, utses och entledigas revisorn i en stiftelse med anknuten förvaltning av

1. förvaltarens högsta beslutande organ,
2. styrelsen om det finns en styrelse och annars av myndighetens chef, om förvaltaren är en statlig myndighet, eller
3. samtliga bolagsmän i förening, om förvaltaren är ett handelsbolag.

2 § Om inte annat föreskrivs i stiftelseförförordnandet, får en stiftelse ha en eller flera revisorssuppleanter. Bestämmelserna i denna lag om revisorer tillämpas också på revisorssuppleanterna.

3 § Den som är underårig, i konkurs eller underkastad näringsförbud eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara revisor.

En revisor skall ha den insikt i och erfarenhet av redovisning och ekonomiska förhållanden som med hänsyn till stiftelsens ändamål samt arten och värdet av stiftelsens tillgångar fordras för uppdragets fullgörande.

Till revisor kan även ett auktoriserat eller godkänt revisionsbolag utses. Vid tillämpningen av bestämmelserna i detta kapitel likställs ett auktoriserat revisionsbolag med auktoriserad revisor och ett godkänt revisionsbolag med godkänd revisor. Ett bolag som utses till revisor skall till den stiftelse som revisionen avser anmäla vem som är huvudansvarig för revisionen. Den huvudansvarige skall i ett auktoriserat revisionsbolag vara auktoriserad revisor och i ett godkänt revisionsbolag vara auktoriserad eller godkänd revisor. Bestämmelserna i 6 § tillämpas på den huvudansvarige.

Till revisor i dotterföretag bör minst en av moderstiftelsens revisorer utses, om det kan ske.

Prop. 1993/94:9

4 § Minst en revisor skall vara auktoriserad eller godkänd revisor, om stiftelsen är skyldig att upprätta årsredovisning enligt denna lag.

Stiftelsen skall ha auktoriserad revisor om stiftelsens tillgångar eller, om stiftelsen är moderstiftelse, koncernens tillgångar, värderade med tillämpning av 3 kap. 6 §, vid utgången av de två senaste räkenskapsåren haft ett värde överstigande ett gränobelopp som motsvarar 1 000 gånger det basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring som gällde vid utgången av respektive räkenskapsår. Minst en revisor skall vara auktoriserad också om stiftelsen eller koncernen under vart och ett av de två senaste räkenskapsåren i medeltal haft mer än 200 anställda.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan i fall som avses i andra stycket besluta att en viss godkänd revisor får utses i stället för en auktoriserad revisor. Sådana beslut meddelas för högst fem år i följd.

5 § I fråga om andra stiftelser än som avses i 4 § första stycket får tillsynsmyndigheten besluta att minst en revisor skall vara auktoriserad eller godkänd revisor.

6 § Den kan inte vara revisor som

1. är stiftelsens stiftare eller förvaltare,
2. ensam eller tillsammans med andra företräder stiftelsen enligt 2 kap. 16 eller 23 § eller företräder förvaltaren eller, om stiftelsen förvaltas av ett handelsbolag, är bolagsman i bolaget,
3. ensam eller tillsammans med andra har rätt att företräda ett dotterföretag till stiftelsen eller till förvaltaren eller, om dotterföretaget är ett handelsbolag, är bolagsman i företaget,
4. biträder vid förandet av stiftelsens räkenskaper eller vid stiftelsens förmögenhetsförvaltning eller stiftelsens kontroll däröver,
5. är anställd hos eller på annat sätt intar en underordnad eller beroende ställning till stiftelsen eller till förvaltaren eller till någon annan som avses i 1–4,
6. är verksam i samma företag som den som yrkesmässigt biträder stiftelsen vid grundbokföringen eller förandet av räkenskaper enligt 3 kap. 5 § eller vid stiftelsens förmögenhetsförvaltning eller stiftelsens kontroll däröver,
7. är gift eller sambo med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till en person som avses i 1–4 eller är besvägrad med en sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller
8. står i låneskuld till stiftelsen eller förvaltaren eller till ett dotterföretag till stiftelsen eller till förvaltaren eller har förpliktelser för vilka stiftelsen, förvaltaren eller dotterföretaget till stiftelsen eller förvaltaren har ställt säkerhet.

I ett dotterföretag kan inte den vara revisor som enligt första stycket inte är behörig att vara revisor i moderstiftelsen.

En revisor får vid revisionen inte anlita någon som enligt första och andra styckena inte är behörig att vara revisor. Har moderstiftelsen eller dotterföretaget någon anställd i sin tjänst med uppgift att utesluta eller huvudsakligen ha hand om stiftelsens eller dotterföretagets eller bådadas interna revision, får revisorn dock anlita en sådan anställd i den utsträckning som det är förenligt med god revisionssed.

7 § En revisor utses för bestämd tid eller tills vidare.

Ett uppdrag att tills vidare vara revisor upphör när en ny revisor har utsetts.

Ett uppdrag som revisor för bestämd tid upphör i förtid, om revisorn anmäler det hos den som har utsett honom eller om han entledigas av någon som enligt 1 § andra stycket har rätt att göra det.

Upphör ett uppdrag att vara revisor för bestämd tid i förtid, skall revisorn genast anmäla detta till tillsynsmyndigheten, om uppdraget har gällt en stiftelse som är skyldig att upprätta årsredovisning enligt denna lag. Revisorn skall i anmälan lämna en redogörelse för iakttagelserna vid den granskning som han har utfört under den del av löpande räkenskapsår som hans uppdrag har omfattat. För anmälan gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 11 § tredje och fjärde styckena om revisionsberättelse. Kopia av anmälan skall överlämnas till stiftelsens styrelse eller förvaltare.

Bestämmelsen i fjärde stycket tillämpas inte om uppdraget har gällt en sådan stiftelse som avses i 9 kap. 10 § första stycket.

8 § Tillsynsmyndigheten kan förordna revisor för en stiftelse, om

1. någon revisor inte är utsedd,
2. någon auktoriserad eller godkänd revisor inte är utsedd när det krävs enligt 4 eller 5 §,
3. en utsedd revisor inte får vara revisor enligt vad som föreskrivs i 3 § första stycket eller 6 §, eller
4. en föreskrift i stiftelseförordnandet om antalet revisorer eller om revisors behörighet har åsidosatts.

I fall som avses i första stycket 1–4 är styrelsen eller förvaltaren skyldig att göra anmälan till tillsynsmyndigheten, om inte rättelse utan dröjsmål sker genom den som utser revisor.

Förordnande enligt första stycket skall meddelas efter det att stiftelsen har hörts och avse tid till dess att en annan revisor har blivit utsedd. Vid förordnande av revisor i fall som avses i första stycket 2–4 skall tillsynsmyndigheten entlediga den tidigare utsedde revisorn.

9 § Revisorerna skall i den omfattning som följer av god revisionssed granska stiftelsens räkenskaper och årsredovisning, årsbokslut eller sammanställning enligt 3 kap. 5 § andra stycket samt styrelsens eller förvaltarens förvaltning.

Om stiftelsen är en moderstiftelse som skall upprätta koncernredovisning, skall revisorerna även granska koncernredovisningen och koncernföretagens inbördes förhållanden i övrigt.

Innehåller stiftelseförordnandet föreskrifter om revision skall dessa iakttagas, om de inte strider mot första eller andra stycket eller mot någon annan bestämmelse i denna lag.

10 § Styrelsen eller förvaltaren skall ge revisorerna tillfälle att verkställa granskningen i den omfattning som dessa finner behövligt samt lämna de upplysningar och den hjälp som revisorerna begär. Samma skyldighet har företagsledningen och revisorerna i ett dotterföretag gentemot en revisor i moderstiftelsen.

11 § Revisorerna skall avge en revisionsberättelse för varje räkenskapsår.

I fråga om stiftelser som är skyldiga att upprätta årsredovisning enligt denna lag skall revisionsberättelsen innehålla ett uttalande om huruvida årsredovisningen har gjorts upp enligt denna lag. Innehåller inte årsredovisningen sådana upplysningar som skall lämnas enligt 3 kap. 7 § tredje stycket eller 8 §, skall detta anges och behövliga upplysningar lämnas i revisionsberättelsen, om det kan ske.

I revisionsberättelsen skall det också anmärkas om revisorerna vid sin granskning har funnit att

1. stiftelsens tillgångar har använts i strid med stiftelsens ändamål eller att dess förmögenhet är placerad i strid med stiftelseförordnandet eller med 2 kap. 4 eller 6 §,

2. någon annan åtgärd eller försummelse innebär att föreskrifterna i stiftelseförordnandet eller bestämmelserna i denna lag inte har följts, eller

3. vad som enligt 1 eller 2 ligger en styrelseledamot eller förvaltaren till last eller annan åtgärd eller försummelse kan föranleda ersättningsskyldighet enligt 5 kap. 1 § första meningen eller entledigande enligt 9 kap. 6 §.

Om stiftelsen har utövat näringsverksamhet under räkenskapsåret, skall revisionsberättelsen upprättas med iakttagande av även 4 kap. 10 § fjärde stycket lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag.

I en moderstiftelse skall revisorerna avge en särskild revisionsberättelse för koncernen. Härvid skall andra stycket och tredje stycket 2 och 3 tillämpas.

12 § Sedan revisorerna i en stiftelse som är skyldig att upprätta årsredovisning enligt denna lag har slutfört granskningen, skall de skriva en hänvisning till revisionsberättelsen på årsredovisningen och, i en moderstiftelse, på koncernredovisningen. Finner revisorerna att balansräkningen eller resultaträkningen är oriktig, skall de därvid anteckna även detta. I en moderstiftelse gäller detsamma i fråga om koncernbalansräkningen och koncernresultaträkningen.

13 § Revisorerna skall överlämna revisions- och koncernrevisionsberättelsen samt den av dem påtecknade års- och koncernredovisningen, årsbokslutet eller sammanställningen till styrelsen eller förvaltaren senast fem och en halv månader efter utgången av stiftelsens räkenskapsår.

14 § Erinringar som revisorerna framställer till styrelsen eller förvaltaren och som inte har tagits in i revisionsberättelsen skall de anteckna i protokoll eller någon annan handling. Handlingen skall överlämnas till styrelsen eller förvaltaren.

15 § Revisorerna får inte lämna upplysningar till utomstående om sådana stiftelsens angelägenheter som de har fått kännedom om vid fullgörandet av sitt uppdrag, om det kan vara till nackdel för stiftelsen.

Revisorerna är skyldiga att

1. till medrevisor, ny revisor, tillsynsmyndigheten och, om stiftelsen har försatts i konkurs, konkursförvaltaren lämna behövliga upplysningar om stiftelsens angelägenheter, samt

2. på begäran lämna upplysningar om stiftelsens angelägenheter till undersökningsledaren under förundersökning i brottmål.

Bestämmelsen i första stycket 1 om upplysningsskyldighet till tillsynsmyndigheten gäller inte när det är fråga om sådan stiftelse som avses i 9 kap. 10 § första stycket.

16 § Revisorerna har rätt att av stiftelsen få skäligt arvode för sitt uppdrag.

5 kap. Skadestånd

1 § Om en styrelseledamot eller förvaltaren uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakar skada för stiftelsen då han fullgör sitt uppdrag, skall han ersätta skadan. Detsamma gäller när skadan tillfogas någon annan genom åsidosättande av föreskrifterna i stiftelseförordnandet eller denna lag.

2 § En revisor är ersättningsskyldig enligt de grunder som anges i 1 §. Han ansvarar även för skada som uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakas av hans medhjälpare.

Om ett revisionsbolag är revisor, är det bolaget och den som är huvudsvarig för revisionen som är ersättningsskyldiga.

3 § Om någon är ersättningsskyldig enligt 1 eller 2 §, kan skadeståndet jämkas efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens beskaffenhet, skadans storlek och omständigheterna i övrigt.

Skall flera ersätta samma skada, svarar de solidariskt för skadeståndet i den mån inte skadeståndsskyldigheten har jämkats för någon av dem enligt första stycket. Vad någon har utgett i skadestånd får krävas tillbaka från de andra efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

4 § Talan om skadestånd till stiftelsen enligt 1 eller 2 § kan väckas, förutom av styrelsen eller förvaltaren, av

1. stiftaren eller, om stiftaren är avliden, dennes efterlevande make eller sambo, arvinge, arvinges avkomling, universell testamentstagare, boutredningsman eller testamentsexekutor i dödsboet efter stiftaren,

2. en styrelseledamot,

3. den som enligt stiftelsens ändamål kan komma att få förmån av stiftelsen,

4. den som genom stiftelseförordnandet har rätt att föra sådan talan, samt

5. tillsynsmyndigheten.

Talan om skadestånd till stiftelsen enligt 1 eller 2 § kan även väckas av stiftelsens konkursbo.

Den som har väckt talan med stöd av första stycket 1–5 eller andra stycket svarar för rättegångskostnaderna men har rätt till ersättning av stiftelsen för den kostnad som täcks av vad som har kommit stiftelsen till godo genom rättegången.

Bestämmelsen i första stycket 5 gäller inte i fråga om en sådan stiftelse som avses i 9 kap. 10 § första stycket.

5 § Sådan talan för stiftelsens räkning enligt 1 eller 2 § som inte grundas på brott kan inte väckas mot

1. en styrelseledamot eller förvaltaren sedan tre år har förflutit från utgången av det räkenskapsår då det beslut eller den åtgärd som ligger till grund för talan fattades eller vidtogs, eller

2. en revisor sedan tre år har förflutit från det att revisionsberättelsen kom styrelsen eller förvaltaren till handa.

Utan hinder av bestämmelserna i första stycket får stiftelsens konkursbo väcka talan, om konkursansökan har gjorts innan den tid som anges i första stycket har gått ut. Efter utgången av nämnda tid kan sådan talan dock inte väckas senare än sex månader från edgångssammanträdet.

6 kap. Ändring m.m. av föreskrifter i ett stiftelseförordnande

Ändring m.m. efter tillstånd

1 § Styrelsen eller förvaltaren får inte utan tillstånd av Kammarkollegiet ändra eller upphäva eller i särskilt fall åsidosätta föreskrifter i stiftelseförordnandet som avser

1. stiftelsens ändamål,

2. hur stiftelsens förmögenhet skall vara placerad,

3. huruvida stiftelsen skall ha egen eller anknuten förvaltning,

4. av vem en styrelseledamot eller förvaltaren entledigas eller utses eller hur styrelsen skall vara sammansatt,

5. styrelsens beslutförhet eller omröstningsförfarande,

6. arvode till styrelsens ledamöter eller förvaltaren,

7. räkenskaper eller årsredovisning för stiftelsen,
 8. revision, eller
 9. rätt att föra talan om skadestånd till stiftelsen eller om entledigande av styrelseledamot eller förvaltare.

Föreskrifterna får ändras, upphävas eller i särskilt fall åsidosättas endast om de på grund av ändrade förhållanden inte längre kan följas eller har blivit uppenbart onyttiga eller uppenbart stridande mot stiftarens avsikter eller om det finns andra särskilda skäl.

Vid ändring av föreskrifter om stiftelsens ändamål skall vad som kan antas ha varit stiftarens avsikt beaktas så långt möjligt.

2 § Frågor om tillstånd enligt 1 § prövas på ansökan av styrelsen eller förvaltare. Kammarkollegiets beslut får överklagas hos regeringen.

Ändring m.m. utan tillstånd

3 § Om stiftaren i stiftelseförordnandet uttryckligen har föreskrivit att styrelsen eller förvaltare utan tillstånd av en myndighet får ändra, upphäva eller åsidosätta särskilt angivna föreskrifter i stiftelseförordnandet som angår en annan fråga än som anges i 1 § första stycket 1, gäller vad stiftelseförordnandet föreskriver utan hinder av 1 §.

Även om det inte följer av stiftelseförordnandet får styrelsen eller förvaltare i andra fall än som avses i 1 § första stycket utan tillstånd ändra, upphäva eller i särskilt fall åsidosätta en föreskrift i stiftelseförordnandet. Härvid skall 1 § andra stycket tillämpas.

4 § Styrelsen eller förvaltare skall underrätta tillsynsmyndigheten om beslut som avses i 3 §. Beslutet gäller från och med den dag då tre månader förflutit sedan underrättelsen inkom till tillsynsmyndigheten, om inte denna under tremånaderstiden förbjudit styrelsen eller förvaltare att tillämpa beslutet. Förbud av tillsynsmyndigheten får grundas endast på att beslutet strider mot denna lag.

Om tillsynsmyndigheten behöver längre tid för prövningen, får den förlänga tidsfristen enligt första stycket med högst tre månader. Om det fattas beslut om förlängning skall stiftelsen underrättas om detta.

Upphörande av en stiftelse i visst fall

5 § Styrelsen eller förvaltare får besluta om att förbruka stiftelsens tillgångar för det ändamål vartill de är bestämda eller för ett ändamål som så nära som möjligt motsvarar detta, om

1. stiftelsen bildades för mer än 50 år sedan,
2. stiftelsen inte har kunnat främja sitt ändamål under de senaste fem åren,
3. värdet av tillgångarna, värderade med tillämpning av 3 kap. 6 §, vid utgången av de tre senaste räkenskapsåren har understigit det då gällande basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, samt
4. stiftelsen saknar skulder.

Bestämmelserna i 4 § tillämpas på beslut enligt första stycket.

7 kap. Likvidation och upplösning

Förutsättningar för likvidation m.m.

1 § Styrelsen eller förvaltare för en stiftelse som utövar näringsverksamhet skall ofördröjligen upprätta en särskild balansräkning så snart det finns skäl att anta att värdet av stiftelsens tillgångar understiger summan av stiftelsens

skulder. Samma skyldighet inträder om stiftelsen vid verkställighet enligt 4 kap. utskönningsbalken befunnits sakna utmättningsbara tillgångar. Visar balansräkningen att värdet av tillgångarna understiger summan av skulderna, skall styrelsen eller förvaltaren ansöka hos tingsrätt om att stiftelsen försätts i likvidation. Sådan ansökan kan även göras av styrelseledamot eller revisor.

2 § Vid beräkningen av värdet av stiftelsens tillgångar skall det i den balansräkning som avses i 1 § inom linjen tas upp en post som utvisar den ökning av tillgångarnas sammanlagda värde som skulle följa, om de redovisades till försäljningsvärdet med avdrag för försäljningskostnaderna. Beträffande sådana anläggningstillgångar som undergår fortlöpande värdeminskning gäller dock att de skall tas upp till anskaffningsvärdet minskat med erforderliga avskrivningar och nedskrivningar, om man därigenom får ett högre värde.

Vid beräkningen av summan av stiftelsens skulder skall hänsyn inte tas till skulder på grund av statligt stöd för vilket återbetalningsskyldigheten är beroende av stiftelsens ekonomiska ställning, om stödet, för det fall att stiftelsen försätts i konkurs eller träder i likvidation, skall återbetalas först sedan övriga skulder till fullo har betalats.

3 § Underlåter styrelseledamöterna eller förvaltaren att fullgöra vad som åligger dem enligt 1 §, svarar de och andra som med vetskap om denna underlåtenhet handlar på stiftelsens vägnar solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för stiftelsen. En styrelseledamot eller förvaltaren undgår dock ansvar, om han visar att underlåtenheten inte beror på försummelse av honom.

Ansvarighet enligt första stycket gäller inte för förpliktelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan har hänskjutits till domstols prövning eller sådan balansräkning som avses i 4 § har blivit granskad av revisorerna och godkänd av tillsynsmyndigheten.

4 § Tingsrätt skall besluta att stiftelsen skall träda i likvidation, om det inte under ärendets handläggning i domstolen styrks att en balansräkning, utvisande att stiftelsen har tillgångar till ett värde som överstiger summan av skulderna, har blivit granskad av revisorerna och godkänd av tillsynsmyndigheten.

Förfarandet hos domstolen

5 § Görs ansökan om likvidation enligt 1 §, skall domstolen genast kalla stiftelsen och borgenärer som vill yttra sig i ärendet att inställa sig för domstolen på en bestämd dag, då frågan om skyldighet för stiftelsen att träda i likvidation skall prövas. Kallelsen skall delges stiftelsen, om delgivningen kan ske på annat sätt än enligt 15–17 §§ delgivningslagen (1970:428). Kallelsen skall kungöras genom domstolens försorg i Post- och Inrikes Tidningar minst två och högst fyra månader före inställelsedagen.

6 § Har sökanden haft kostnader för delgivning eller kungörelse samt för expeditioner i ett ärende enligt 1 §, skall kostnaderna betalas av stiftelsens medel, om stiftelsen förpliktas träda i likvidation eller om domstolen i annat fall finner det skäligt.

Genomförande av likvidationen

7 § En domstol som fattar beslut att en stiftelse skall träda i likvidation skall samtidigt utse en eller flera likvidatorer. Likvidatorerna träder i styrelsens eller förvaltarens ställe och har till uppgift att genomföra likvidationen.

Likvidatorerna skall för registrering i stiftelseregistret genast anmäla beslut om likvidation och förordnande av likvidator.

Bestämmelserna i denna lag om styrelse och styrelseledamöter tillämpas på likvidatorerna, i den mån inte annat följer av detta kapitel. En likvidator har alltid rätt till skäligt arvode.

En stiftelse är alltid bokföringsskyldig under likvidationen.

Ett uppdrag att vara revisor upphör inte genom att stiftelsen träder i likvidation. Bestämmelserna i 4 kap. tillämpas under likvidationen. Revisionsberättelsen skall innehålla ett uttalande om huruvida enligt revisorernas mening likvidationen onödigt fördröjs.

8 § När stiftelsen har trätt i likvidation, skall styrelsen eller förvaltaren genast avge en redovisning för sin förvaltning av stiftelsens angelägenheter under den tid för vilken redovisningshandlingar inte förut har lämnats till revisorerna. Redovisningen skall lämnas till revisorerna så snart det kan ske. Bestämmelserna om årsredovisning och revisionsberättelse skall tillämpas.

Om tiden även omfattar det föregående räkenskapsåret, skall en särskild redovisning avges för detta år. I en moderstiftelse skall denna särskilda redovisning även omfatta koncernredovisning.

9 § Likvidatorerna skall genast söka kallelse på stiftelsens okända borgenärer.

10 § Likvidatorerna skall så snart det kan ske genom försäljning på offentlig auktion eller på annat lämpligt sätt förvandla stiftelsens tillgångar till pengar, i den mån det behövs för likvidationen, samt betala stiftelsens skulder. Stiftelsens näringsverksamhet får fortsättas om det behövs för en ändamålsenlig avveckling eller för att de anställda skall få skälig tid på sig att skaffa sig nya anställningar.

11 § När den anmälningstid som bestämts i kallelsen på stiftelsens okända borgenärer har gått ut och alla kända skulder blivit betalda, skall likvidatorerna använda återstående tillgångar för det ändamål vartill de är bestämda eller för ett ändamål som så nära som möjligt motsvarar detta. Om det inte är möjligt att använda tillgångarna på detta sätt, skall de överlämnas till Allmänna arvsfonden. Om något skuldbelopp är tvistigt eller inte förfallet till betalning eller av annan orsak inte kan betalas, skall dock så mycket av överskottet behållas som kan behövas för denna betalning.

12 § När likvidatorerna har fullgjort sitt uppdrag, skall de så snart det kan ske avge slutredovisning för sin förvaltning genom en förvaltningsberättelse som avser likvidationen i dess helhet. Till berättelsen skall de foga redovisningshandlingar för hela likvidationstiden. Berättelsen och redovisningshandlingarna skall avlämnas till revisorerna. Dessa skall inom en månad därefter till likvidatorerna avge en revisionsberättelse över slutredovisningen och förvaltningen under likvidationen. Likvidatorerna skall därefter genast sända en kopia av revisions- och förvaltningsberättelserna till tillsynsmyndigheten.

13 § När likvidatorerna har sänt revisions- och förvaltningsberättelserna till tillsynsmyndigheten, är stiftelsen upplöst. Detta förhållande skall likvidatorerna genast anmäla för registrering i stiftelseregistret.

Om likvidatorerna finner att stiftelsen är på obestånd och inte kan betala likvidationskostnaderna, skall de ansöka om att stiftelsen försätts i konkurs.

14 § Om det efter stiftelsens upplösning enligt 13 § visar sig att stiftelsen har tillgångar eller om talan väcks mot stiftelsen eller det av någon annan orsak uppkommer behov av en likvidationsåtgärd, skall likvidationen fortsättas.

Detta skall genast anmälas av likvidatorerna för registrering i stiftelseregistret.

Prop. 1993/94:9

15 § Om ett likvidationsbeslut har blivit upphävt genom ett beslut av domstol som har vunnit laga kraft, träder stiftelsens tidigare styrelse eller förvaltare i likvidatorernas ställe. Likvidatorerna skall genast anmäla beslutet för registrering i stiftelseregistret.

När likvidation har upphört enligt första stycket, skall 12 § tillämpas.

Likvidation efter konkurs

16 § Om en stiftelse som utövar näringsverksamhet är försatt i konkurs och denna avslutas med överskott, skall styrelsen eller förvaltaren inom en månad från det att konkursen avslutades besluta att stiftelsen skall träda i likvidation och genast anmäla detta till tingsrätten. Denna skall därefter utan dröjsmål utse en eller flera likvidatorer.

Om stiftelsen var i likvidation när den försattes i konkurs, skall likvidationen fortsättas enligt 14 §.

17 § Om det inte fattas ett sådant beslut som avses i 16 § första stycket, skall tingsrätten besluta att stiftelsen skall träda i likvidation.

Frågan om likvidation enligt första stycket prövas på anmälan av tillsynsmyndigheten eller på ansökan av en styrelseledamot eller en borgenär.

Om tillsynsmyndigheten eller sökanden har haft kostnader för delgivning eller kungörelse samt för expeditioner i ett ärende enligt andra stycket, skall kostnaderna betalas av stiftelsens medel.

Upplösning utan likvidation

18 § I fall som avses i 6 kap. 5 § är stiftelsen upplöst när tillgångarna förbrukats.

När en stiftelses konkurs har avslutats utan överskott är stiftelsen upplöst.

8 kap. Stiftelses firma

1 § En stiftelses firma skall tydligt skilja sig från andra firmor som förut är införda i stiftelseregistret. I en firma som skiljer sig från stiftelsens namn får inte ordet stiftelse eller en förkortning av detta ord ingå. I övrigt finns bestämmelser om registreringen i firmalagen (1974:156).

2 § I firmalagen (1974:156) finns bestämmelser om förbud mot användning av firma och om hävande av firmaregistrering.

3 § Om en i stiftelseförordnandet angiven firma inte kan registreras, får styrelsens eller förvaltarens beslut om ny firma tillämpas utan att bestämmelserna i 6 kap. iakttas.

4 § Skriftliga handlingar som utfärdas för en stiftelse i dess näringsverksamhet bör undertecknas med angivande av stiftelsens firma. Vid angivande av firma som inte sammanfaller med stiftelsens namn skall på lämpligt sätt alltid anges att det är en stiftelse som innehar firman.

Har styrelsen eller förvaltaren eller någon annan företrädare för stiftelsen utfärdat en handling utan firmateckning och framgår det inte av handlingens innehåll att den har utfärdats på stiftelsens vägnar, svarar de som har undertecknat handlingen solidariskt för förpliktelsen enligt handlingen. Detta gäller dock inte, om

1. det framgick av omständigheterna vid handlingens tillkomst att handlingen utfärdades för stiftelsen, samt

2. medkontrahenten har fått ett av stiftelsen behörigen undertecknat godkännande av handlingen utan oskäligt dröjsmål efter det att antingen en begäran om sådant godkännande har framställts eller personlig ansvarighet har gjorts gällande mot undertecknarna.

9 kap. Tillsyn m.m.

Inledande bestämmelser

1 § Tillsynsmyndighet för en stiftelse med egen förvaltning är länsstyrelsen i det län där stiftelsens styrelse har sitt säte eller, om säte inte är bestämt, där förvaltningen huvudsakligen utövas. En stiftelse med anknuten förvaltning står under tillsyn av länsstyrelsen i det län där förvaltaren har sitt säte eller, om säte inte är bestämt, där förvaltarens egen förvaltning huvudsakligen utövas eller, om ett handelsbolag är förvaltare, där bolagets huvudkontor är inrättat.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta att en annan myndighet än som följer av första stycket skall vara tillsynsmyndighet för en stiftelse.

Att det för vissa stiftelser gäller särskilda bestämmelser om tillsynen framgår av 10 §.

2 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter för tillsynsmyndigheternas verksamhet enligt denna lag.

Tillsynens innebörd m.m.

3 § Tillsynsmyndigheten skall ingripa, om det kan antas att stiftelsens förvaltning eller revisionen av stiftelsen inte utövas i enlighet med stiftelseförordnandet eller bestämmelserna i denna lag eller att en styrelseledamot eller förvaltaren annars missköter sitt uppdrag.

Tillsynsmyndigheten skall ge stiftelserna råd och upplysningar.

4 § Tillsynsmyndigheten får

1. begära in handlingar eller upplysningar från stiftelsen,
2. kalla till och delta vid sammanträde med stiftelsens styrelse eller förvaltare, samt
3. om särskild anledning föreligger utföra inspektion hos stiftelsen på tid och sätt som myndigheten bestämmer.

I fall som avses i första stycket 3 är stiftelsens styrelse eller förvaltare skyldig att hålla stiftelsens kassa, värdehandlingar och övriga tillgångar samt räkenskapsmaterial och protokoll tillgängliga för dem som utför inspektionen.

5 § Tillsynsmyndigheten kan

1. skilja en styrelseledamot från hans uppdrag om han är obehörig enligt 2 kap. 10 § eller enligt lagen (1986:436) om näringsförbud samt skilja en förvaltare som är obehörig enligt 2 kap. 19 § andra stycket från uppdraget,
2. förelägga en eller flera styrelseledamöter eller förvaltaren att fullgöra sina åligganden,
3. förbjuda en eller flera styrelseledamöter eller förvaltaren att verkställa ett beslut eller, om beslutet har verkställts, förelägga en eller flera styrelseledamöter eller förvaltaren att göra rättelse om det kan ske.

Att tillsynsmyndigheten har även andra befogenheter framgår av 4 kap. 5 och 8 §§ samt 5 kap. 4 §.

Beslut om föreläggande eller förbud enligt första stycket 2 och 3 får för-
 enas med vite. Tillsynsmyndigheten skall pröva frågan om att döma ut ett
 vite som förelagts enligt första stycket 2, om föreläggandet endast avser ålig-
 gande att inge en eller flera handlingar till tillsynsmyndigheten. I övriga fall
 prövas frågan av länsrätten enligt lagen (1985:206) om viten.

6 § Om en styrelseledamot eller förvaltaren missköter sitt uppdrag, kan han
 entledigas av allmän domstol. Entledigandet får begränsas till viss tid.

I fråga om rätt till talan om entledigande gäller 5 kap. 4 § första och fjärde
 styckena.

Har tillsynsmyndigheten väckt talan om entledigande av en styrelseleda-
 mot eller förvaltaren, får tillsynsmyndigheten entlediga denne för tiden till
 dess att domstolen har slutligt prövat saken eller bestämt annorlunda.

7 § I en stiftelse med egen förvaltning skall tillsynsmyndigheten förordna

1. ny styrelseledamot, om detta behövs för att styrelsen skall bli beslutfö-
 r, samt

2. ordförande i styrelsen i fall då någon annan än styrelsen skall utse ordfö-
 rande men inte gör detta.

Förordnandet gäller intill dess att en ny ledamot eller ordförande har blivit
 utsedd i behörig ordning. Har den förre ledamoten entledigats för en viss
 tid, gäller dock förordnandet för den nye ledamoten för den tid entle-
 digandet avser.

8 § Tillsynsmyndigheten skall förordna ny förvaltare för en stiftelse med an-
 knuten förvaltning, om stiftelsen saknar förvaltare.

Förordnandet gäller tills vidare. Har den förre förvaltaren entledigats för
 en viss tid, gäller dock förordnandet för den nye förvaltaren för den tid entle-
 digandet avser.

9 § Om ett testamentariskt stiftelseförordnande inte kan verkställas därför
 att det saknas ett sådant åtagande som avses i 1 kap. 2 § andra stycket, skall
 länsstyrelsen på begäran av någon som förvaltar dödsboet verka för att ett
 sådant åtagande lämnas. Länsstyrelsen får därvid besluta om en annan för-
 valtningsform än den som har föreskrivits av stiftaren.

Behörig länsstyrelse är länsstyrelsen i det län där stiftaren hade sitt hem-
 vist.

Tillsynens innebörd i fråga om vissa stiftelser

10 § Bestämmelserna i 3 § första stycket, 4 § samt 5 § första stycket 2 och 3
 gäller inte i fråga om

1. stiftelser som bildats av eller tillsammans med staten, en kommun, ett
 landsting eller en kyrklig kommun,

2. stiftelser som förvaltas av en statlig myndighet, eller

3. stiftelser som enligt stiftarens förordnande skall vara undantagna från
 tillsyn enligt denna lag och som varken under innevarande eller de tre när-
 mast föregående räkenskapsåren har utövat näringsverksamhet eller varit
 moderstiftelse.

I fråga om stiftelser som avses i första stycket gäller dock bestämmelserna
 i 3 § första stycket, 4 § första stycket 1 och 2 samt 5 § första stycket 2 och 3
 om det kan antas att

1. stiftelsen saknar namn,

2. stiftelsen inte har upprättat års- eller koncernredovisning eller inte har
 avlämnat års- eller koncernredovisning, årsbokslut eller sammanställning
 över räkenskaperna till revisorn,

3. stiftelsen inte håller års- eller koncernredovisning eller revisions- eller koncernrevisionsberättelse tillgänglig för var och en,
4. stiftelsen saknar behörig revisor, eller om
5. fråga uppkommer om sådant beslut som avses i 4 kap. 5 §.

Prop. 1993/94:9

Överklagande

11 § Tillsynsmyndighetens beslut enligt denna lag får överklagas hos kammarrätten. Detta gäller dock inte beslut om att väcka talan enligt 5 kap. 4 § första stycket eller 9 kap. 6 § första stycket eller beslut enligt 9 kap. 6 § tredje stycket.

Tillsynsmyndighetens beslut enligt 4 kap. 8 §, 6 kap. 4 § eller 5 § andra stycket, 9 kap. 5 § första stycket 3, i den del beslutet avser verkställighetsförbud, eller 9 kap. 7 eller 8 § gäller även om de överklagas.

Om tillsynsmyndighetens beslut överklagas, skall tillsynsmyndigheten föra talan för det allmänna. Överklagas kammarrättens beslut av tillsynsmyndigheten, skall överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag då det överklagade beslutet meddelades.

Länsstyrelsens beslut enligt 9 § överklagas hos kammarrätten. Bestämmelserna i tredje stycket om tillsynsmyndigheten och dess beslut gäller i sådant fall länsstyrelsen och dess beslut.

10 kap. Registrering

Allmänna bestämmelser om registrering

1 § En stiftelse skall vara registrerad om

1. den är skyldig att upprätta årsredovisning enligt denna lag, eller
2. det följer av de av stiftaren i stiftelseförordnandet meddelade föreskrifterna att den skall vara registrerad.

Registreringsmyndighet för en stiftelse är den länsstyrelse som med tillämpning av bestämmelserna i 9 kap. 1 § första stycket skall vara tillsynsmyndighet för stiftelsen.

Ett stiftelseregister skall föras hos registreringsmyndigheten för registreringar enligt denna lag.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter för registrering i stiftelseregistret.

2 § Om inte annat följer av 6 § andra stycket skall en stiftelses styrelse eller förvaltare anmäla stiftelsen för registrering i stiftelseregistret

1. i fall som avses i 1 § första stycket 2 senast sex månader efter det att stiftelsen bildades,
2. i övriga fall senast sex månader efter det att stiftelsen blev bokförings-skyldig enligt denna lag.

Anmälan enligt första stycket skall innehålla uppgift om stiftelsens postadress och telefon samt om styrelseledamöternas namn, bostadsadress, postadress och telefon eller förvaltarens namn eller firma, postadress och telefon. Vid egen förvaltning skall den vidare innehålla uppgift om den ort där styrelsen har sitt säte, eller om säte inte är bestämt, där förvaltningen huvudsakligen utövas. Vid anknuten förvaltning skall uppgift i stället lämnas om den ort där förvaltarens har sitt säte, eller om säte inte är bestämt, där förvaltarens egen förvaltning huvudsakligen utövas eller, om förvaltarens är ett handelsbolag, där bolaget har sitt huvudkontor inrättat.

Till anmälan skall det fogas en kopia av stiftelseförordnandet, om det är möjligt. Har styrelsen eller förvaltarens enligt 2 kap. 7 § fattat beslut om namn för stiftelsen, skall anmälan innehålla uppgift även om namnet.

3 § Anmälan för registrering i stiftelseregistret skall genast göras

1. när en föreskrift i stiftelseförordnandet har ändrats eller upphävts enligt bestämmelserna i 6 kap.,
2. när en ändring har inträtt i något förhållande som avses i 2 § andra stycket,
3. när någon har bemyndigats att företräda stiftelsen enligt 2 kap. 16 § andra stycket eller 23 § andra stycket,
4. när stiftelsen inte längre är registreringsskyldig enligt denna lag, samt
5. när stiftelsen är upplöst.

I fall som avses i första stycket 3 skall uppgift lämnas om företrädarens namn, bostadsadress, postadress och telefon. Har styrelsen eller förvaltaren beslutat att rätten att företräda stiftelsen samt att teckna dess namn och firma får utövas endast av två eller flera i förening, skall detta också anmälas för registrering i stiftelseregistret. Någon annan inskränkning i rätten att företräda stiftelsen och att teckna dess namn och firma får inte registreras.

När anmälan enligt första stycket 2 avser byte av förvaltare skall anmälan göras av den nye förvaltaren. I fall som avses i första stycket 5 skall anmälan göras av den avträdande styrelsen eller förvaltaren. I övriga fall skall anmälan göras av styrelsen eller förvaltaren.

4 § Om en registrerad stiftelse försätts i konkurs eller förhandling om offentligt ackord inleds för stiftelsen, skall tingsrätten sända en underrättelse om beslutet för registrering i stiftelseregistret.

När konkursen har avslutats eller förhandlingen om offentligt ackord har avslutats på annat sätt än genom konkurs, skall tingsrätten genast sända en underrättelse för registrering i stiftelseregistret och i det förra fallet ange om något överskott finns eller inte. Tingsrätten skall även för registrering underrätta registreringsmyndigheten när en högre rätt genom beslut, som har vunnit laga kraft, har upphävt ett beslut att försätta stiftelsen i konkurs eller att inleda förhandling om offentligt ackord.

5 § En registrering skall avföras om det genom dom som har vunnit laga kraft har förklarats att en registrering inte borde ha skett, att ett beslut som registrerats är ogiltigt eller att något visst förhållande som registrerats inte föreligger.

Domstolen skall sända en kopia av domen till registreringsmyndigheten.

Särskilda bestämmelser för stiftelser som avser att utöva eller som utövar näringsverksamhet**6 § Innan en stiftelse börjar utöva näringsverksamhet skall styrelsen eller förvaltaren lämna uppgift för registrering i stiftelseregistret om**

1. den firma under vilken näringsverksamheten skall bedrivas, och
2. näringsverksamhetens art.

Om stiftelsen inte tidigare är registrerad i stiftelseregistret, skall stiftelsen även fullgöra sin anmälningskyldighet enligt 2 § innan den börjar utöva näringsverksamheten.

Stiftelsen får registreras även i stiftelseregister för annat län, om verksamheten är avsedd att utövas där.

7 § Upphör en stiftelse att utöva näringsverksamhet eller ändras någon annan uppgift som har registrerats om en stiftelse som utövar näringsverksamhet, skall stiftelsens styrelse eller förvaltare genast anmäla detta för registrering i stiftelseregistret.**8 § Registreringsmyndigheten skall utan dröjsmål kungöra i Post- och Inrikes**

Tidningar vad som har införts i stiftelseregistret i fråga om en stiftelse som utövar näringsverksamhet. Detta gäller dock inte registrering av underrättelser enligt 4 §.

En kungörelse som avser ändring i ett förhållande som tidigare har införts i registret skall endast ange ändringens art.

9 § Det som har kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar enligt 8 § skall anses ha kommit till tredje mans kännedom, om det inte framgår av omständigheterna att han varken kände till eller borde ha känt till det som har kungjorts.

10 § I firmalagen (1974:156) finns bestämmelser om avförande av en firma ur registret sedan en dom om att häva firmaregistreringen har vunnit laga kraft.

Om ingripande av registreringsmyndigheten m.m.

11 § Registreringsmyndigheten skall ingripa, om det kan antas att en stiftelse inte följer bestämmelserna i denna lag eller annan författning i fråga om anmälan för registrering i stiftelseregistret.

Registreringsmyndigheten får därvid begära in handlingar eller upplysningar från stiftelsen och kan förelägga en eller flera ledamöter i stiftelsens styrelse eller förvaltaren att lämna begärda handlingar eller upplysningar till registreringsmyndigheten eller att göra anmälan för registrering i stiftelseregistret.

Beslut om föreläggande får förenas med vite. Registreringsmyndigheten skall pröva frågan om utdömande av vitet.

12 § Länsstyrelsen i Stockholms län får förbjuda den som använder ordet stiftelse i strid med 1 kap. 6 § andra stycket att fortsätta med det. Förbudet får förenas med vite.

13 § Registreringsmyndighetens beslut enligt denna lag får överklagas till kammarrätten.

Om registreringsmyndighetens beslut överklagas skall registreringsmyndigheten föra talan för det allmänna. Överklagas kammarrättens beslut av registreringsmyndigheten, skall överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag då det överklagade beslutet meddelades.

Vad som sägs i första och andra styckena om registreringsmyndigheten och dess beslut gäller länsstyrelsen i Stockholms län och dess beslut när det är fråga om beslut enligt 12 §.

11 kap. Insamlingsstiftelser och kollektivavtalsstiftelser

1 § En insamlingsstiftelse bildas genom att

1. en eller flera stiftare förordnar att pengar som inflyter efter ett upprop av dem, skall som en självständig förmögenhet främja ett bestämt och varaktigt ändamål, och

2. någon åtar sig att ta emot pengarna för förvaltning i enlighet med förordnandet.

Stiftelseförordnandet skall vara skriftligt och undertecknat av stiftaren eller stiftarna.

2 § För en insamlingsstiftelse gäller följande bestämmelser i

1 kap. (inledande bestämmelser): 4 och 5 §§ samt 6 § första stycket första meningen,

2 kap. (förvaltning): samtliga bestämmelser,

3 kap. (bokföring och årsredovisning m.m.): 4 § 1 och 2, 7 § första och tredje styckena och 8–11 §§,

4 kap. (revision): 1–4 §§, 6 §, 7 § första–fjärde styckena, 8–14 §§, 15 § första och andra styckena samt 16 §,

5 kap. (skadestånd): 1–3 §§, 4 § första–tredje styckena samt 5 §,

6 kap. (ändring m.m. av föreskrifter i ett stiftelseförordnande): samtliga bestämmelser,

7 kap. (likvidation och upplösning): samtliga bestämmelser,

8 kap. (stiftelses firma): samtliga bestämmelser,

9 kap. (tillsyn m.m.): 1–9 §§ och 11 §, samt

10 kap. (registrering): samtliga bestämmelser.

En insamlingsstiftelses namn skall innehålla ordet insamlingsstiftelse.

En insamlingsstiftelse är bokföringsskyldig.

En insamlingsstiftelse är upplöst om den har saknat tillgångar under en sammanhängande tid av två år.

Bestämmelserna i 1 kap. 5 § och 6 § första stycket, 2–10 kap. samt andra och tredje styckena i denna paragraf gäller inte i fråga om insamlingsstiftelser vilkas tillgångar enligt stiftelseförordnandet får användas endast till förmån för bestämda fysiska personer.

3 § En kollektivavtalsstiftelse bildas genom att

1. en arbetsgivarorganisation och en central arbetstagarorganisation i kollektivavtal förordnar att pengar som arbetsgivare enligt kollektivavtal eller annat avtal tillskjuter, skall som en självständig förmögenhet främja ett bestämt och varaktigt ändamål, och

2. någon åtar sig att ta emot pengarna för förvaltning i enlighet med förordnandet.

4 § För en kollektivavtalsstiftelse gäller följande bestämmelser i

1 kap. (inledande bestämmelser): 4 och 5 §§ och 6 § första stycket första meningen,

2 kap. (förvaltning): samtliga bestämmelser,

3 kap. (bokföring och årsredovisning m.m.): 4 § 1 och 2, 7 § första och tredje styckena, 8–10 §§ och 12 §,

4 kap. (revision): 1–4 §§, 6 §, 7 § första–tredje styckena och 8–16 §§,

5 kap. (skadestånd): 1–3 §§, 4 § första stycket 1–4, andra och tredje styckena och 5 §,

6 kap. (ändring m.m. av föreskrifter i ett stiftelseförordnande): samtliga bestämmelser,

7 kap. (likvidation och upplösning): samtliga bestämmelser,

8 kap. (stiftelses firma): samtliga bestämmelser,

9 kap. (tillsyn m.m.): 1 och 2 §§, 3 § andra stycket, 5 § första stycket 1, 6 § första och andra styckena, 7 och 8 §§, 10 § andra stycket och 11 §, samt

10 kap. (registrering): samtliga bestämmelser.

Utan hinder av bestämmelserna i 6 kap. får stiftarna och stiftelsen genom skriftlig överenskommelse ändra eller upphäva stiftelseförordnandet. Vad som anges i 2–10 kap. om föreskrifter i ett stiftelseförordnande skall i fråga om en kollektivavtalsstiftelse gälla även föreskrifter för stiftelsen som har meddelats genom en sådan överenskommelse.

En kollektivavtalsstiftelses namn skall innehålla ordet kollektivavtalsstiftelse.

En kollektivavtalsstiftelse är bokföringsskyldig. Vid tillämpning av 3 kap. 12 § och 4 kap. 15 § skall en kollektivavtalsstiftelse behandlas som en sådan stiftelse som avses i 9 kap. 10 § första stycket.

En kollektivavtalsstiftelse är upplöst om den har saknat tillgångar under en sammanhängande tid av två år.

Föreskrifter om ikraftträdande av denna lag meddelas i lagen (1994:000)
om införande av stiftelselagen (1994:000).

2 Förslag till Lag om införande av stiftelselagen (1994:000)

Prop. 1993/94:9

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Stiftelselagen (1994:000) och denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.

2 § Genom stiftelselagen (1994:000) upphävs lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser med de begränsningar som följer av denna lag.

3 § En förmögenhetsbildning som har tillkommit före ikraftträdandet och som närmast dessförinnan uppfyllde de krav som stiftelselagen ställer på stiftelsebildning skall anses som stiftelse enligt stiftelselagen (1994:000). Vad nu sagts gäller även om förmögenhetsbildningen inte uppfyllde formkravet enligt 1 kap. 3 § eller 11 kap. 1 § stiftelselagen eller kravet enligt 1 kap. 2 § samma lag på att egendomen skall ha avskilts.

4 § För förmögenhetsbildningar som enligt 3 § skall anses som stiftelser enligt stiftelselagen (äldre stiftelser) gäller stiftelselagen (1994:000) med de begränsningar som följer av denna lag.

För församlingskyrkor och domkyrkor av stiftelsekaraktär gäller endast bestämmelserna i 1 kap. 4 § stiftelselagen.

5 § En äldre stiftelse skall anses ha egen förvaltning om det vid ikraftträdandet är ett för stiftelsen särskilt inrättat organ som ytterst svarar för frågor om placeringen av stiftelsens förmögenhet. Det särskilt inrättade organet skall anses vara stiftelsens styrelse.

En äldre stiftelse skall anses ha anknuten förvaltning om det vid ikraftträdandet är ett organ för en juridisk person eller en statlig myndighet som ytterst svarar för frågor om placeringen av stiftelsens förmögenhet. Den juridiska personen eller den statliga myndigheten skall anses vara stiftelsens förvaltare.

6 § Bestämmelserna i 2 kap. 6 § stiftelselagen (1994:000) tillämpas inte i fråga om lån som har lämnats eller säkerheter som har ställts före ikraftträdandet.

7 § Bestämmelserna i 2 kap. 10 § och 19 § andra stycket stiftelselagen (1994:000) om att stiftaren eller stiftarna inte ensamma får vara styrelse och att stiftaren inte får vara förvaltare gäller inte i fall då stiftaren eller stiftarna vid ikraftträdandet ensamma är styrelse eller stiftaren är förvaltare för stiftelsen.

Om annat följer av stiftelseförordnandet gäller inte bestämmelserna i 2 kap. 12 § för äldre stiftelser och för stiftelser som bildats efter ikraftträdandet på grundval av ett stiftelseförordnande i ett testamente som har upprättats före ikraftträdandet.

8 § I fråga om äldre stiftelser som har ett annat räkenskapsår än kalenderår tillämpas bestämmelserna i 3, 4 och 10 kap. stiftelselagen (1994:000) från och med det räkenskapsår som börjar löpa närmast efter utgången av år 1994. Detta räkenskapsår skall kortas av om det behövs för att stiftelsen skall få ett räkenskapsår som stämmer överens med bestämmelserna i 3 kap. stiftelselagen.

Styrelsen eller förvaltaren för en äldre stiftelse skall bestämma värdet av stiftelsens tillgångar enligt 3 kap. 6 § stiftelselagen vid ingången av det räkenskapsår som börjar löpa närmast efter utgången av år 1994, om inte stiftelsen är bokföringsskyldig enligt 3 kap. 1 § samma lag.

I års- eller koncernredovisningar behöver inte återges resultat- och balansräkningar eller koncernresultat- eller koncernbalansräkningar för det räk-

skapsår som föregår det räkenskapsår från och med vilket bestämmelserna i 3 kap. gäller för stiftelsen.

Prop. 1993/94:9

Den som är revisor i en stiftelse vid utgången av det räkenskapsår som föregår det räkenskapsår från och med vilket bestämmelserna i 4 kap. stiftelselagen gäller för stiftelsen får slutföra sitt uppdrag utan hinder av sagda bestämmelser i stiftelselagen.

9 § I fråga om skyldighet att utge skadestånd på grund av handling eller underlåtenhet som ligger i tiden före ikraftträdandet tillämpas 6 § lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser. Detta gäller även om stiftelsen inte stod under tillsyn enligt nämnda lag.

I mål om entledigande enligt 9 kap. 6 § stiftelselagen (1994:000) får den som för talan mot en styrelseledamot eller förvaltare endast åberopa sådana handlingar eller underlåtenheter som ligger i tiden efter ikraftträdandet. Detta gäller dock inte om den som för talan mot en styrelseledamot före ikraftträdandet hade rätt att mot styrelseledamoten i fråga föra sådan talan som avses i 7 § lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser.

10 § Om stiftelseförordnandet för en äldre stiftelse eller för en stiftelse som har bildats efter ikraftträdandet på grundval av ett stiftelseförordnande i ett testamente som har upprättats före ikraftträdandet innehåller en bestämmelse som innebär att någon får ändra, upphäva eller i särskilt fall åsidosätta en av stiftaren meddelad föreskrift avseende stiftelsen, skall den bestämmelsen ha samma giltighet som enligt äldre rätt.

Om bestämmelsen i första stycket innebär att någon annan än styrelsen eller förvaltaren får fatta beslut för stiftelsens räkning i frågor som avses där gäller inte 2 kap. 3 § första stycket.

11 § Föreskrifter som före ikraftträdandet har fastställts för en stiftelse av regeringen, Kammarkollegiet eller en länsstyrelse skall vid tillämpningen av stiftelselagen (1994:000) anses som föreskrifter i ett stiftelseförordnande.

12 § Om stiftelseförordnandet för en äldre stiftelse eller för en stiftelse som har bildats efter ikraftträdandet på grundval av ett stiftelseförordnande i ett testamente som har upprättats före ikraftträdandet innehåller en föreskrift om att stiftelsen skall vara undantagen från tillsyn enligt lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser, skall denna föreskrift vid tillämpningen av stiftelselagen (1994:000) jämföras med ett undantagande från tillsyn enligt den lagen. Detsamma skall också gälla för en äldre stiftelse om stiftaren efter stiftelsens bildande men före ikraftträdandet har förordnat att stiftelsen skall vara undantagen från tillsyn enligt tillsynslagen (1929:116).

13 § Bestämmelserna i 14 § lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser skall tillämpas i fråga om det räkenskapsår som avslutas vid eller närmast efter ikraftträdandet.

14 § Om en stiftelse med stöd av ett beslut som regeringen har meddelat före ikraftträdandet står under tillsyn av någon annan myndighet än länsstyrelsen i det län där stiftelsens förvaltning huvudsakligen utövas, skall beslutet vid tillämpningen av stiftelselagen (1994:000) anses som ett beslut enligt 9 kap. 1 § andra stycket den lagen.

15 § En ideell förening vars namn innehåller ordet stiftelse eller en förkortning av det får behålla detta ord eller denna förkortning i sitt namn även efter stiftelselagens ikraftträdande, om länsstyrelsen i det län där föreningens styrelse har sitt säte ger tillstånd till det efter ansökan som gjorts före den 1 juli 1995.

Tillstånd meddelas på ansökan av föreningen. Länsstyrelsens beslut får överklagas hos kammarrätten.

16 § En äldre stiftelse skall inte anses skyldig att göra anmälan för registrering enligt 10 kap. 2 § första stycket 1 eller 6 § stiftelselagen (1994:000) tidigare än en månad efter det att bestämmelserna i 10 kap. sagda lag blev tillämpliga på stiftelsen.

Prop. 1993/94:9

3 Förslag till Lag om ändring i brottsbalken

Prop. 1993/94:9

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 5 § brottsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

5 §¹

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter bokföringskyldighet enligt bokföringslagen (1976:125) genom att underlåta att bokföra affärshändelser eller bevara räkenskapsmaterial eller genom att lämna oriktiga uppgifter i bokföringen eller på annat sätt, döms, om rörelsens förlopp, ekonomiska resultat eller ställning till följd härav inte kan i huvudsak bedömas med ledning av bokföringen, för bokföringsbrott till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter. Är brottet grovt, skall han dömas till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter bokföringskyldighet enligt bokföringslagen (1976:125), *stiftelselagen (1994:000) eller lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.* genom att underlåta att bokföra affärshändelser eller bevara räkenskapsmaterial eller genom att lämna oriktiga uppgifter i bokföringen eller på annat sätt, döms, om rörelsens förlopp, ekonomiska resultat eller ställning till följd härav inte kan i huvudsak bedömas med ledning av bokföringen, för bokföringsbrott till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter. Är brottet grovt, skall han dömas till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.

¹Senaste lydelse 1986:43.

Lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.

dels att 9, 15, 17, 27 och 30–33 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas fyra nya paragrafer, 10 a, 17 a, 17 b och 18 a §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

Med pensionsstiftelse avses en av arbetsgivare grundad stiftelse vars utslutande ändamål är att trygga utfästelse om pension till arbetstagare eller arbetstagares efterlevande.

En pensionsstiftelse skall ha ett namn. Namnet skall innehålla ordet pensionsstiftelse.

10 a §

En pensionsstiftelses styrelse svarar för att förmögenheten är placerad på ett nöjaktigt sätt och för att stiftelsens medel inte används för annat än stiftelsens ändamål.

15 §

Gottgörelse sker ur överskott på kapitalet. Sådant överskott föreligger när pensionsstiftelsens tillgångar överstiger den skuld stiftelsen ådragit sig samt upplupen del av den utfästa pension, som tryggas av stiftelsen, eller, om stiftelsen tryggar utfästelser enligt allmän pensionsplan, pensionsreserven enligt denna.

Gottgörelse sker ur överskott på kapitalet. Sådant överskott föreligger när pensionsstiftelsens tillgångar, värderade med tillämpning av 3 kap. 6 § stiftelselagen (1994:000), överstiger den skuld stiftelsen ådragit sig samt upplupen del av den utfästa pension, som tryggas av stiftelsen, eller, om stiftelsen tryggar utfästelser enligt allmän pensionsplan, pensionsreserven enligt denna.

För utgift, som avses i 14 § första stycket a) och som omfattas av stiftelsens ändamål, äger arbetsgivaren gottgöra sig ur årets avkastning, även om stiftelsen saknar överskott på kapitalet.

Gottgörelse får avse löpande utgifter eller utgifter som arbetsgivaren haft under närmast föregående räkenskapsår.

Beräknar arbetsgivare vid taxering till beskattning sin inkomst enligt bokföringsmässiga grunder, skall gottgörelse avse kostnad i stället för utgift.

Gottgörelse för avgift till försäkring för allmän tilläggspension får avse den del av avgiften som kan anses hänföra sig till lön eller annan ersättning åt person vilken omfattas av stiftelsens ändamål.

17 §

Företrädare för arbetstagarna i pensionsstiftelses styrelse väljes vid sammanträde med arbetstagarna. Tillhör mer än tre fjärdedelar av ar-

Företrädare för arbetstagarna i pensionsstiftelses styrelse väljs vid sammanträde med arbetstagarna. Tillhör mer än tre fjärdedelar av ar-

betstagarna samma fackförening eller liknande förening, *äger* denna dock välja företrädarna. Tillhör samma flertal av arbetstagarna två eller flera sådana föreningar, *äger* dessa välja företrädarna. Vid val skall tillses att olika yrkesgrupper bland arbetstagarna blir företrädade inom styrelsen i lämplig utsträckning.

Styrelsen skall i god tid före utgången av valperioden *erinra* arbetsgivaren och arbetstagarna om deras rätt att utse ledamöter samt i förekommande fall utlysa sammanträde.

Om stadgarna ej innehåller annat, skall arbetsgivaren utse revisor. Tillsynsmyndigheten äger utse särskild revisor, när anledning därtill finnes. Revisors berättelse skall åtfölja styrelsens årsredovisning, som skall inges till tillsynsmyndigheten inom sex månader efter räkenskapsårets utgång.

betstagarna samma fackförening eller liknande förening, *får* denna dock välja företrädarna. Tillhör samma flertal av arbetstagarna två eller flera sådana föreningar, *får* dessa välja företrädarna. Vid val skall *det* tillses att olika yrkesgrupper bland arbetstagarna blir företrädade inom styrelsen i lämplig utsträckning.

Styrelsen skall i god tid före utgången av valperioden *upplysa* arbetsgivaren och arbetstagarna om deras rätt att utse ledamöter samt i förekommande fall utlysa sammanträde.

17 a §

En pensionsstiftelse är bokföringsskyldig. Bokföringsskyldigheten skall fullgöras enligt bestämmelserna i bokföringslagen (1976:125). En stiftelse skall upprätta årsredovisning, som skall bestå av den resultaträkning och den balansräkning som har tagits in i årsbokslutet samt av en förvaltningsberättelse med uppgift om hur stiftelsens ändamål har främjats under räkenskapsåret.

Årsredovisningen skall undertecknas av samliga styrelseledamöter.

17 b §

Om stadgarna inte säger något annat, skall arbetsgivaren utse revisor. Tillsynsmyndigheten skall utse särskild revisor, när det finns anledning till det. Revisorns berättelse skall åtfölja styrelsens årsredovisning, som skall sändas till tillsynsmyndigheten inom sex månader efter räkenskapsårets utgång.

18 a §

Bestämmelserna i 5 kap. 1–3 §§,

4 § första–tredje styckena och 5 § samt 9 kap. 6 § första och andra styckena stiftelselagen (1994:000) skall tillämpas även i fråga om pensionsstiftelser. Vad som anges i 5 kap. 1 § stiftelselagen om åsidosättande av föreskrifterna i stiftelseförordnandet eller i stiftelselagen skall därvid i stället avse åsidosättande av de för pensionsstiftelsen gällande föreskrifterna eller av bestämmelserna i denna lag. Vid tillämpning av 5 kap. 4 § stiftelselagen skall med stiftare avses arbetsgivaren.

27 §

Med personalstiftelse avses en av arbetsgivare grundad stiftelse med ändamål att främja sådan välfärd åt arbetstagare eller arbetstagares efterlevande som ej avser pension, avlöning eller annan förmån vilken arbetsgivaren är skyldig att utge till enskild arbetstagare.

Arbetsgivaren äger i stiftelseurkunden förordna, att stiftelse skall omfatta endast viss grupp av arbetstagare eller efterlevande.

En personalstiftelse skall ha ett namn. Namnet skall innehålla ordet personalstiftelse.

30 §

Beträffande personalstiftelse äger bestämmelserna i 15 § tredje och fjärde styckena, 16–20 samt 22 och 24 §§ motsvarande tillämpning.

Beträffande personalstiftelse äger bestämmelserna i 10 a §, 15 § tredje och fjärde styckena, 16–20 samt 22 och 24 §§ motsvarande tillämpning.

Sedan medel vid stiftelses likvidation avsatts för den skuld stiftelsen själv kan ha ådragit sig, användes återstående medel till att främja välfärd för dem som omfattas av stiftelsens ändamål.

31 §

Tillsynsmyndighet är länsstyrelsen i det län där arbetsgivaren har sitt hemvist.

Styrelsen för en pensions- eller personalstiftelse skall anmäla stiftelsen för tillsyn senast sex månader efter det att styrelsen har tagit emot sitt uppdrag.

Anmälan enligt andra stycket skall innehålla uppgift om stiftelsens postadress och telefon samt om styrelseledamöternas namn, bostadsadress, postadress och telefon. Till anmälan skall fogas bestyrkt kopia av de handlingar som arbetsgivaren upprättat avseende stiftelsen samt, om möjligt, uppgift om storleken och beskaffenheten av stiftelsens förmögen-

het. När en ändring har inträtt i något förhållande som tidigare har anmälts skall detta genast anmälas till tillsynsmyndigheten.

Tillsynsmyndigheten skall föra ett register över anmälda stiftelser.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om avgifter för tillsyn och registrering enligt denna lag.

32 §

Om tillsynsmyndighetens befogenheter och åligganden enligt denna lag beträffande pensions- och personalstiftelse gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i lagen den 24 maj 1929 (nr 116) om tillsyn över stiftelser.

Tillsynsmyndigheten skall ingripa, om det kan antas att en pensions- eller personalstiftelse inte förvaltas i enlighet med de för stiftelsen gällande föreskrifterna eller denna lag.

Tillsynsmyndigheten skall ge stiftelserna råd och upplysningar.

Vid tillsynen över pensions- och personalstiftelser tillämpas i övrigt bestämmelserna i 9 kap. 4 och 5 §§, 6 § tredje stycket samt 7 § stiftelselagen (1994:000).

33 §¹

Talan mot tillsynsmyndighetens beslut enligt 22 § föres hos regeringen genom besvär.

Tillsynsmyndighetens beslut enligt 22 § får överklagas hos regeringen.

Talan mot annat beslut av tillsynsmyndigheten enligt denna lag och mot skattemyndighetens beslut enligt 11 § tredje stycket föres hos kammarrätten genom besvär.

I fråga om överklagande av annat beslut av tillsynsmyndigheten enligt denna lag tillämpas 9 kap. 11 § första–tredje styckena stiftelselagen (1994:000).

Skattemyndighetens beslut enligt 11 § tredje stycket får överklagas hos kammarrätten.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.

2. De nya bestämmelserna i 17 a § skall tillämpas första gången från och med det räkenskapsår som börjar löpa närmast efter utgången av år 1994. Detta räkenskapsår skall kortas av om det behövs för att stiftelsen skall få ett räkenskapsår som stämmer överens med de nya bestämmelserna.

3. I fråga om skyldighet för styrelseledamot att utge skadestånd på grund av handling eller underlåtenhet som ligger i tiden före ikraftträdandet tillämpas 6 § lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser.

4. En pensions- eller personalstiftelse skall fullgöra sin skyldighet enligt 14 § lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser i fråga om det räkenskapsår som avslutas vid eller närmast efter utgången av år 1994.

¹Senaste lydelse 1990:356.

5 Förslag till
Lag om ändring i permutationslagen (1972:205)

Prop. 1993/94:9

Härigenom föreskrivs att 5 § permutationslagen (1972:205) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Denna lag gäller ej sådan pensions- eller personalstiftelse som avses i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.

Denna lag gäller ej stiftelser på vilka 6 kap. stiftelselagen (1994:000) är tillämpligt och ej heller sådana pensions- eller personalstiftelser som avses i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.
 2. En ansökan om permutation som har gjorts före lagens ikraftträdande prövas enligt äldre bestämmelser.

6 Förslag till Lag om ändring i handelsregisterlagen (1974:157)

Prop. 1993/94:9

Härigenom föreskrivs i fråga om handelsregisterlagen (1974:157)
dels att 2 § i paragrafens lydelse enligt lagen (1993:761) om ändring i
nämnda lag skall ha följande lydelse,
dels att 3–4 och 9 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

I handelsregistret förs in

1. enskild näringsidkare,
2. handelsbolag,
3. ideell förening *eller stiftelse* som
utövar näringsverksamhet, och
4. bolagsmän i enkla bolag, om näringsverksamhet utövas i bolaget.

En enskild näringsidkare, ideell förening *eller stiftelse* som skulle ha varit bokföringsskyldig enligt bokföringslagen (1929:117), om denna gällt även efter utgången av år 1976, skall söka registrering innan verksamheten börjar. Detsamma gäller bolagsmännen i ett enkelt bolag, om den verksamhet som skall utövas i bolaget skulle ha medfört sådan bokföringsskyldighet.

3. ideell förening som utövar näringsverksamhet, och

En enskild näringsidkare eller ideell förening som skulle ha varit bokföringsskyldig enligt bokföringslagen (1929:117), om denna gällt även efter utgången av år 1976, skall söka registrering innan verksamheten börjar. Detsamma gäller bolagsmännen i ett enkelt bolag, om den verksamhet som skall utövas i bolaget skulle ha medfört sådan bokföringsskyldighet.

Bestämmelserna i denna lag om enskild näringsidkare skall tillämpas på de bolagsmän i ett enkelt bolag som förs in i handelsregistret, dock med följande undantag;

1. Någon firma skall inte registreras för verksamheten.
2. Bolagsmännen skall registreras under sina namn.

3 §²

Enskild näringsidkare och handelsbolag registreras för det län där verksamheten skall drivas. Skall verksamheten drivas inom flera län, sker registrering för det län där huvudkontoret skall inrättas.

Ideell förening *och stiftelse* registreras för det län där föreningens *eller stiftelsens* styrelse har sitt säte.

Ideell förening registreras för det län där föreningens styrelse har sitt säte.

Utan hinder av vad som sägs i första eller andra stycket får näringsidkaren registreras även för annat län där verksamheten är avsedd att drivas.

¹Nuvarande lydelse enligt SFS 1993:761.

²Senaste lydelse 1992:1448.

4 §³

Handelsregister skall innehålla följande uppgifter om:

Enskild näringsidkare:

1. näringsidkarens firma,
2. näringsidkarens fullständiga namn, personnummer och postadress,
3. näringsverksamhetens art,
4. det län och den ort där huvudkontoret finns samt kontorets postadress.

Handelsbolag:

1. bolagets firma,
2. näringsverksamhetens art,
3. det län och den ort där huvudkontoret finns samt kontorets postadress,
4. bolagsmännens fullständiga namn, personnummer och postadresser,
5. av vem och hur firman tecknas, när ej firman får tecknas av varje bolagsman ensam,
6. om bolaget utgör kommanditbolag, vilken eller vilka av bolagsmännen som är kommanditdelägare och beloppet av varje sådan bolagsmans utfästa insats.

Ideell förening och stiftelse:

Ideell förening:

1. den firma under vilken föreningen eller stiftelsen idkar näring,	1. den firma under vilken föreningen idkar näring,
2. föreningens eller stiftelsens namn, om det ej sammanfaller med firman,	2. föreningens namn, om det ej sammanfaller med firman,
3. näringsverksamhetens art,	
4. det län och den ort där föreningens eller stiftelsens styrelse har sitt säte samt föreningens eller stiftelsens postadress,	4. det län och den ort där föreningens styrelse har sitt säte samt föreningens postadress,
5. styrelseledamöternas och, där suppleanter utsetts, deras fullständiga namn, personnummer och postadresser,	
6. av vem och hur föreningens eller stiftelsens namn tecknas, om ej namnet tecknas av styrelsen ensam.	6. av vem och hur föreningens namn tecknas, om ej namnet tecknas av styrelsen ensam.

9 §

Ansökan om registrering av handelsbolag göres av samtliga bolagsmän.

Ansökan om registrering av ideell förening eller stiftelse göres av styrelsen. Ansökan om registrering av ideell förening göres av styrelsen.

Prokura registreras på ansökan av huvudmannen. Är huvudmannen handelsbolag, göres ansökan av samtliga bolagsmän.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.
2. En vid ikraftträdandet registrerad stiftelse på vilken 10 kap. stiftelselagen (1994:000) då är eller senare kommer att bli tillämplig skall avföras ur

³Senaste lydelse 1992:1448.

registret när den har införts i stiftelseregistret enligt stiftelselagen Prop. 1993/94:9 (1994:000).

7 Förslag till Lag om ändring i bokföringslagen (1976:125)

Prop. 1993/94:9

Härigenom föreskrivs att 1 § bokföringslagen (1976:125) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Näringsidkare är bokföringsskyldig enligt denna lag. Detsamma gäller aktiebolag, handelsbolag och ekonomisk förening, även om bolaget eller föreningen ej utövar näringsverksamhet.

Den som är skyldig att för inkomst av jordbruksfastighet föra räkenskaper enligt jordbruksbokföringslagen (1979:141) är ej bokföringsskyldig för inkomsten enligt denna lag. Hyr enskild person, dödsbo, *stiftelse* eller ideell förening ut byggnad eller del av byggnad föreligger bokföringsplikt på grund därav endast om verksamheten är att anse som hotell- eller pensionatrörelse eller omfattar mer än två lägenheter som regelmässigt uthyres och ej utgör del av egen bostad.

Staten, kommun, landstingskommun, kommunalförbund, församling och kyrklig samfällighet är ej bokföringsskyldiga enligt denna lag.

Bestämmelserna i 11 och 13–21 §§ behöver ej tillämpas av enskild näringsidkare i vars verksamhet den årliga bruttoomsättningssumman normalt understiger ett gränslöpp som motsvarar 20 gånger det basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring som gäller under den sista månaden av räkenskapsåret.

Föreslagen lydelse

1 §¹

Näringsidkare är bokföringsskyldig enligt denna lag. Detsamma gäller aktiebolag, handelsbolag och ekonomisk förening, även om bolaget eller föreningen ej utövar näringsverksamhet. *Förutsättningarna för att en stiftelse skall vara bokföringsskyldig framgår av stiftelselagen (1994:000) och lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.*

Den som är skyldig att för inkomst av jordbruksfastighet föra räkenskaper enligt jordbruksbokföringslagen (1979:141) är ej bokföringsskyldig för inkomsten enligt denna lag. Hyr enskild person, dödsbo eller ideell förening ut byggnad eller del av byggnad föreligger bokföringsplikt på grund därav endast om verksamheten är att anse som hotell- eller pensionatrörelse eller omfattar mer än två lägenheter som regelmässigt uthyres och ej utgör del av egen bostad.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.

¹Senaste lydelse 1981:1198.

8 Förslag till

Prop. 1993/94:9

Lag om fortsatt giltighet av lagen (1986:98) om undantag för vissa kommuner och landstingskommuner från bestämmelserna i lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1986:98) om undantag för vissa kommuner och landstingskommuner från bestämmelserna i lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser, som gäller till utgången av år 1993¹, att lagen skall fortsätta att gälla till utgången av år 1994.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.

¹Lagens giltighetstid senast förlängd 1991:1589.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 16 september 1993.

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, och statsråden Friggebo, Johansson, Laurén, Hörnlund, Olsson, Svensson, af Ugglas, Dinkelspiel, Thurdin, Wibble, Björck, Könberg, Unckel, P. Westerberg.

Föredragande: statsrådet Laurén

Proposition om stiftelser

1 Inledning

Någon allmän lagstiftning om stiftelser finns inte i Sverige. Endast i vissa hänseenden gäller särskilda lagregler.

År 1975 tillkallades stiftelseutredningen (Ju 1975:01) med uppgift att se över lagstiftningen om stiftelser. I februari 1979 lät utredningen publicera en inom Statistiska centralbyrån upprättad rapport om en statistisk undersökning av stiftelserna (se promemorian, Ds Ju 1979:4, Stiftelser). Efter beslut av regeringen upphörde utredningen med sitt arbete i och med utgången av september månad år 1983. Utredningen överlämnade därvid ett antal arbetspromemorior som enligt utredningen kunde bedömas vara av värde för ett eventuellt fortsatt arbete (Justitiedepartementet dnr 2830-83). Arbetet har därefter bedrivits inom Justitiedepartementet.

Utredningen (E 1979:03) angående översyn av den statliga fondförvaltningen m.m. lämnade år 1984 delbetänkandet (SOU 1984:60) Generell permutation av donationsbestämmelser. Betänkandet har remissbehandlats.

Justitiedepartementet redovisade i oktober 1987 resultatet av det fortsatta arbetet med en allmän lag om stiftelser i departementspromemorian (Ds Ju 1987:14) Stiftelser. I promemorian behandlas även de frågor om permutation som tagits upp i det nyssnämnda betänkandet. Promemorian har remissbehandlats. En sammanställning av remissyttrandena har gjorts inom Justitiedepartementet och den är publicerad i Ds 1992:36. Till protokollet i detta ärende bör fogas dels en sammanfattning av promemorian som *bilaga 1*, dels promemorians lagförslag som *bilaga 2*, dels en förteckning över remissinstanserna som *bilaga 3*.

Under ärendets beredning i Justitiedepartementet har kontakt hållits med företrädare för de danska, finska, isländska och norska justitiedepartementen.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 28 januari 1993 att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till bl.a. stiftelselag och lag om införande av stiftelselagen. De till Lagrådet överlämnade förslagen återfinns i *bilaga 4*.

Lagrådet yttrade sig över remissförslagen den 30 mars 1993. Lagrådets yttrande bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 5*. Lagrådet har föreslagit vissa ändringar av saklig natur. Till dessa ändringsförslag skall jag återkomma i det följande. Lagrådets granskning har vidare lett till viss omarbetsning av de remitterade lagtexterna. I dessa delar godtar jag Lagrådets förslag till ändringar och tillägg i den mån inte annat framgår av det följande. Härutöver bör det göras vissa redaktionella jämkningar i lagtexterna.

2 Allmän motivering

2.1 Allmänna utgångspunkter

2.1.1 Gällande ordning

Allmänt om stiftelser

Stiftelsen som juridisk företeelse har gamla anor i Sverige. Redan under den allra första kristna tiden infördes till vårt land bruket att för framtiden anslå egendom för olika ändamål och före reformationen avsattes betydande förmögenheter framför allt till förmån för syften med anknytning till kyrkan eller till den sjuk- och fattigvård som då bedrevs i kyrkans regi. Efter reformationen var donationsviljan till en början främst inriktad på undervisningsområdet för att under 1700-talet även omfatta omsorgen om landets fattiga. Mot slutet av 1800-talet växte det fram ett alltjämt bestående intresse för donationer till förmån för högre utbildning och vetenskaplig forskning.

Det finns sannolikt omkring 50 000 stiftelser i landet. Det övervägande flertalet av dem främjar syften som från samhällets synpunkt sett är av väsentlig betydelse. Stiftelserna förvaltar en stor förmögenhetsmassa och de delar årligen ut ansevärda belopp, främst till stöd åt den vetenskapliga forskningen. Vissa av våra större industrigrupper är ytterst kontrollerade av stiftelser. I modern tid har stiftelsen även blivit en vanlig form för samverkan mellan staten och/eller kommuner på ena sidan samt privata intressenter på den andra sidan.

I Sverige finns det i huvudsak två typer av stiftelser. Det karakteristiska för den ena typen är att stiftelsen tillgodoser sitt syfte genom att ur den löpande avkastningen på förmögenheten utge kontanta bidrag till som regel fysiska personer. Stiftelsens förmögenhet består oftast av värdepapper eller banktillgodohavanden. Bakom beteckningen fond döljer sig vanligtvis en stiftelse av denna typ. Jag kommer i fortsättningen att använda benämningen *avkastningsstiftelse*.

En avkastningsstiftelse skall i princip ha sin förmögenhet nöjaktigt placerad (se 15 § första stycket tillsynslagen; jfr även prop. 1929:83 s. 99 och RÅ 1979 ref 2:9). Stiftelsen får i princip inte förbruka medel för annat än till förmån för det av stiftaren bestämda syftet och den av honom bestämda förmånstagar- eller destinatärskretsen. Nu nämnda omständigheter innebär att en avkastningsstiftelse i praktiken är förhindrad att utöva näringsverksamhet, dvs. yrkesmässigt bedriven verksamhet av ekonomisk natur. Det är dock inte uteslutet att man kan uppfylla kravet på att förmögenheten skall

vara nöjaktigt placerad samtidigt som det i förmögenheten ingår en tillgång av sådant slag att stiftelsen redan genom innehavet av denna tillgång blir att betrakta som näringsutövare. Hyresfastigheter är det mest näraliggande exemplet på en tillgång av detta slag.

Det karakteristiska för den andra typen av stiftelse är att den som regel tillgodoser sitt syfte genom att utöva näringsverksamhet. Det kan exempelvis gälla att mot betalning tillhandahålla sjukvård eller meddela undervisning. Beträffande denna typ av stiftelse bestäms sammansättningen av stiftelsens förmögenhet i första hand av den verksamhet som stiftelsen skall bedriva. Bakom beteckningen anstalt, institut eller inrättning döljer sig inte så sällan en stiftelse av detta slag. Jag avser i fortsättningen att använda benämningen *verksamhetsstiftelse*.

Vid 1900-talets början var då existerande verksamhetsstiftelser i första hand inriktade på att främja behov av utbildning eller social omvårdnad. Numera finns det verksamhetsstiftelser även inom bostadssektorn, det massmediala området och inom kultursektorn. Det bör dock framhållas att antalet verksamhetsstiftelser i landet är mycket lågt i jämförelse med andra företagsformer.

Lagstiftning om stiftelser m.m.

Frågan om en allmän lagstiftning om stiftelser blev aktuell mot slutet av 1800-talet. Övervägandena om en sådan lagreglering mynnade dock så småningom ut i slutsatsen att det endast skulle införas offentlig tillsyn över vissa stiftelser. Bestämmelser om denna tillsyn togs in i lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser (tillsynslagen), som gäller än i dag.

Eftersom det inte finns någon allmän lagstiftning om stiftelser i Sverige finns det inte heller någon legaldefinition av begreppet stiftelse i svensk rätt. Det närmaste man kommer en sådan definition är den som finns intagen i tillsynslagen. Enligt den definitionen föreligger det en stiftelse "om någon anslagit egendom att såsom självständig förmögenhet fortvarande tjäna ett bestämt ändamål". Definitionen innebär att det krävs två rättshandlingar av den som vill bilda en stiftelse i tillsynslagens mening, ett förordnande (stiftelseförordnandet) och en förmögenhetsdisposition som sker i enlighet med förordnandet (jfr RÅ 1976 ref. 118).

Stiftelseförordnandet skall innefatta en förklaring från stiftelsebildarens sida att han för ett visst ändamål vill skapa en varaktigt bestående och självständig förmögenhet av egendom som han tillskjuter själv. Ändamålet måste därvid anges med en sådan grad av bestämdhet att det går att verkställa. I annat fall får förordnandet över huvud taget inte någon rättsverkan. Av allmänna rättsgrundsatser anses vidare följa att ett stiftelseförordnande är ogiltigt, om ändamålet är behäftat med s.k. ursprunglig brist. Detta är fallet om ändamålet strider mot lag eller goda seder. Detta är också fallet (i fråga om avsedda avkastningsstiftelser) om det inte är möjligt att någonsin kunna tillgodose det ifrågavarande ändamålet med den löpande avkastningen på den anslagna egendomen (jfr Hessler, Om stiftelser, s. 283 ff och 300 ff). I likhet med alla andra rättshandlingar inom förmögenhetsrättens område är avtalslagens ogiltighetsregler tillämpliga även på ett stiftelseförordnande.

Även andra krav ställs på ändamålet. Av kravet på varaktighet följer nämligen att ändamålet inte får vara av övergående eller tillfällig natur. En stiftelse i tillsynslagens mening behöver emellertid inte bestå för evigt. Om ett ändamål kan förutses bli uppfyllt om tio år leder ett förordnande till förmån för ett sådant ändamål till stiftelsebildning i tillsynslagens mening.

Kravet på varaktighet har även i övrigt betydelse när det gäller att avgränsa förmögenhetsbildningar i tillsynslagens mening från förmögenhetsbildningar av annat slag. Om det t.ex. av en i förordnandet meddelad föreskrift följer att förordnandet skall anses upphävt inom något eller några år leder således förordnandet inte till stiftelsebildning i tillsynslagens mening. Samma sak inträffar om för ändamålet anslagen egendom enligt förordnandet skall förbrukas på kort tid, förutsatt dock att inte den som meddelat förordnandet däri utställt löften om tillskott av ytterligare reala förmögenhetsvärden när de ursprungligen tillförda har förbrukats (*anslagsberoende stiftelser*).

Om ett förordnande uppfyller kravet på varaktighet anses det i regel även visa att stiftaren med förordnandet avsett att få till stånd en *självständig förmögenhet*, dvs. att den anslagna egendomen skall bilda en från mottagarens förmögenhet skild förmögenhetsmassa (jfr NJA II 1929 s. 234 f). Den omständigheten att varaktighetskravet är uppfyllt hindrar emellertid inte att det ändå kan uppstå tvekan om vilken självständighet som har avsetts för den ifrågavarande egendomen. Särskilt gäller detta i fall då "stiftelseförordnandet" är testamentariskt och "stiftaren" i förordnandet utsett en juridisk person, t.ex. en ideell förening, att vara mottagare till den egendom som anslagits (jfr bl.a. NJA 1928 s. 240 och 1972 s. 573 samt promemorian s. 59–60).

Tillsynslagen ställer inte något formkrav på stiftelseförordnandet. Ett stiftelseförordnande kan alltså i princip vara muntligt. Av andra än stiftelserättsliga regler följer dock att stiftaren måste låta dokumentera förordnandet, om förmögenhetsdispositionen skall ske sedan han har avlidit. Han är då tvungen att ta in föreskrifterna avseende stiftelsebildningen i sitt testamente eller åtminstone där hänvisa till en annan handling i vilken stiftelseförordnandet finns nedtecknat.

Inte heller i fråga om *förmögenhetsdispositionen* ställer tillsynslagen några särskilda krav på viss form. Krav på särskild form kan dock följa av annan lagstiftning. Detta gäller t.ex. om förmögenhetsdispositionen omfattar fast egendom. I fall då stiftelsebildningen sker medan stiftaren är i livet är förmögenhetsdispositionen regelmässigt att betrakta som gåva (jfr Hessler, a.a., s. 272 ff) med den blivande stiftelsen som gåvomottagare och då måste formkravet i 4 kap. jordabalken iakttas. Krav på att förmögenhetsdispositionen har särskild form gäller även då stiftelsebildningen skall ske först sedan stiftaren har avlidit. I sådana fall måste nämligen ärvdabalkens regler om testamente iakttas.

Den som under sin livstid vill få till stånd en giltig stiftelsebildning behöver inte företa en förmögenhetsdisposition som har verkan mot sina borgenärer. Om dispositionen avser t.ex. ett penningbelopp räcker det med att den innefattar en bindande utfästelse enligt lagen (1936:83) angående vissa utfästelser om gåva (se 1 § nämnda lag; jfr även Hessler, a.a., s. 196 ff). En stiftelses

förmögenhet kan alltså i det enskilda fallet bestå av t.ex. endast en räntelö-
pande fordran på stiftaren av benefik natur.

Tillsynslagen saknar närmare bestämmelser om stiftelsers rättskapacitet. Enligt praxis anses sådan kapacitet tillkomma en stiftelse så snart den har en styrelse. En stiftelse anses utrustad med en styrelse om det i enlighet med stiftelseförordnandet har företagits en förmögenhetsdisposition riktad an-
tingen till en eller flera fysiska personer som har åtagit sig uppdraget att handha förvaltningen av stiftelsens egendom eller till en juridisk person som åtagit sig uppdraget att genom sina organ handha denna förvaltning (jfr prop. 1929:83 s. 23 och 97 samt Hessler, a.a., s. 201). I det förra fallet är det den eller de fysiska personerna som bildar styrelse för stiftelsen. I det senare fallet betraktas styrelsen för den juridiska personen som styrelse för stiftel-
sen. Om staten eller en borgerlig eller kyrklig kommun är mottagare av för-
mögenhetsdispositionen anses i regel en viss myndighet vara stiftelsens sty-
relse (jfr 2 § första stycket 1 tillsynslagen och prop. 1929:83 s. 32).

Det nu senast sagda visar att man kan skilja mellan två former för förvalt-
ningen av en stiftelse. I tillsynslagen kommer detta dock endast till uttryck
på så sätt att det där för två fall meddelas speciella bestämmelser för stiftelser
med "särskilt inrättad" styrelse (jfr 5 § andra stycket och 11 § första stycket;
jfr även prop. 1929:83 s. 32 och 49). I doktrinen finner man däremot exempel
på särskiljande beteckningar för båda förvaltningsformerna. Det förekom-
mer att sådana stiftelser som enligt terminologin i tillsynslagen har särskilt
inrättad styrelse kallas för fristående eller självständiga stiftelser och stiftel-
ser som inte har särskilt inrättad styrelse för anknutna eller osjälvständiga
stiftelser (jfr Hessler, a.a., s. 158 ff, Hessler, Kammarkollegiet 1539-1989,
s. 140, Frii, Förvalta fonder och stiftelser, s. 26, samt NJA 1972 s. 573).

En förmögenhetsbildning som utgör stiftelse i tillsynslagens mening skall
i princip anmälas till länsstyrelsen i det län där stiftelsens förvaltning utövas.
En anmäld stiftelse skall stå under länsstyrelsens tillsyn om den främjar ett
allmännyttigt ändamål. Tillsynen innebär att länsstyrelsen skall övervaka att
stiftelsens förvaltning sker i enlighet med bestämmelserna i tillsynslagen och
de föreskrifter som gäller för stiftelsen (jfr 9 §). Endast cirka 7 000 stiftelser
står under tillsyn enligt tillsynslagen. Detta beror bl.a. på de många undan-
tag från anmälningsskyldighet som lagen innehåller. Om stiftaren i förord-
nandet har föreskrivit att stiftelsen skall vara undantagen från tillsyn, är stif-
telsen t.ex. inte anmälningsskyldig.

En stiftelse som står under tillsyn skall föra räkenskaper över tillgångar
och skulder samt inkomster och utgifter. Räkenskaperna skall avslutas årlig-
gen och ett sammandrag av dessa skall tillsammans med en berättelse om
hur stiftelsens ändamål har främjats sändas till länsstyrelsen inom tre måna-
der efter räkenskapsårets slut (jfr 14 §). Den granskning som länsstyrelsen
utför sker främst med ledning av dessa handlingar. Vid denna granskning
skall huvudsakligen tillses att stiftelsens medel inte dras från det ändamål
vartill de är bestämda och att förmögenheten är nöjaktigt placerad (se 15 §).

Om länsstyrelsen vid sin granskning av de insända handlingarna upptäcker
eller på annat sätt får kännedom om att stiftelsens styrelse har fattat ett be-
slut som strider mot lag eller mot andra föreskrifter som gäller för stiftelsen,
kan länsstyrelsen förbjuda att beslutet verkställs eller, om verkställighet re-

dan har skett, förelägga styrelsens ledamöter att vidta rättelse. Även i övrigt kan länsstyrelsen förelägga styrelsens ledamöter att fullgöra sina åligganden (se 16 §). Föreläggande och förbud kan i vissa fall förenas med vite (se 17 §).

Enligt tillsynslagen kan allmän domstol förordna om annan förvaltning av stiftelsen om styrelsen eller en styrelseledamot gör sig skyldig till missvård av stiftelsens angelägenheter (se 7 §). Bestämmelsen innebär att domstolen t.ex. kan skilja styrelsens samtliga ledamöter från sina uppdrag. Detta förutsätter dock att det inte är fråga om en anknuten stiftelse. I sådana fall får domstolen i stället anförtro förvaltningen åt t.ex. styrelsen för en annan juridisk person (jfr prop. 1929:83 s. 49).

Enligt tillsynslagen svarar vidare ledamöterna i en stiftelsestyrelse solidariskt för den skada som kan drabba stiftelsen, om de överträder tillsynslagens bestämmelser eller de föreskrifter som gäller för stiftelsen (se 6 §). Det nu sagda torde gälla oavsett om stiftelsen har särskilt inrättad styrelse eller inte (jfr prop. 1929:83 s. 97; se dock NJA 1939 s. 616). Av tillsynslagen följer slutligen att länsstyrelsen beträffande stiftelse som står under dess tillsyn kan föra talan vid allmän domstol om förordnande om annan förvaltning och om skadestånd för stiftelsens räkning (se 18 § första stycket).

Bestämmelserna i 22 kap. 7 § ärvdabalken anses innefatta befogenhet för länsstyrelsen att bl.a. föra sådan talan som avses i 7 § tillsynslagen (jfr bl.a. NJA II 1933 s. 520 f och NJA 1966 s. 3). Detta förutsätter dock att det är fråga om en genom testamente bildad stiftelse med allmännyttigt ändamål.

Om inte annat följer av stiftelseförordnandet kan en föreskrift som stiftaren har meddelat i stiftelseförordnandet endast ändras eller upphävas eller åsidosättas för särskilt fall om det i materiellt avseende föreligger tillräckliga förutsättningar för detta och om det i formellt avseende finns tillstånd av myndighet. När det gäller stiftelseförordnanden som meddelats av enskilda regleras såväl de materiella som de formella förutsättningarna för ändring m.m. i permutationslagen (1972:205). För övriga fall saknas visserligen lagbestämmelser men det ankommer på regeringen att pröva frågan om tillstånd (jfr prop. 1972:8 s. 25 och 31).

Vad nu sagts om förutsättningarna för ändring m.m. gäller alltså i den mån inte annat följer av stiftelseförordnandet. Där kan nämligen stiftaren med giltig verkan föreskriva att han själv eller någon annan när som helst får ändra föreskrifterna i förordnandet med påföljd att kravet på tillstånd bortfaller. Om rätten att ändra m.m. avser stiftelsens ändamålsföreskrifter krävs det dock att rätten i den delen har gjorts beroende av att en viss händelse inträffar som den ändringsberättigade inte kan råda över för att föreskriften skall vara giltig (jfr Hessler, a.a., s. 353 och 498 samt NJA 1946 s. 324).

Som redan framgått kan en stiftelse i tillsynslagens mening beskrivas som en -självständig förmögenhet. Även ett aktiebolag kan karakteriseras på samma sätt. Utan att detta kommer till uttryck i tillsynslagen har dock en stiftelse i den lagens mening ytterligare ett karakteristiskt drag som skiljer stiftelsen från aktiebolaget. Detta särdrag består i att varken den som tillskjutit egendomen till en stiftelse eller någon annan har andelsrätt i stiftelsens förmögenhetsmassa. En stiftelse har således inte några ägare. Till skillnad från aktiebolaget kan därför en stiftelse karakteriseras inte bara som en självständig utan jämväl som en *självägande förmögenhet*. I det förhållandet

att stiftelsen är en självägande förmögenhet ligger för övrigt att den som vill gynna sig själv i ekonomiskt avseende är hänvisad till andra juridiska former än stiftelsen. Ett "stiftelseförordnande" som innebär att "stiftaren" för egen del skall åtnjuta den löpande avkastningen på den egendom som "stiftarens" förmögenhetsdisposition omfattar blir nämligen rättsligt sett att betrakta som ett uppdragsförhållande mellan "stiftaren" och egendomens mottagare (jfr Hessler, a.a., s. 132 ff.)

Det torde vara så att svensk rätt vid sidan om tillsynslagens stiftelsebegrepp erkänner självständiga och självägande förmögenheter som stiftelser (utrustade med rättskapacitet) *utan* att någon förmögenhetsbildning ännu har ägt rum. Ett exempel på detta är stiftelser (tryggandestiftelser) enligt lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m. Insamlingsstiftelser respektive kollektivavtalsstiftelser är två andra exempel. Gemensamt för de nu nämnda stiftelseformerna är att en nybildad stiftelse kan bestå av endast en organisation för mottagande och förvaltning för ett visst ändamål av egendom som stiftaren eller stiftarna har förutsatt senare skall komma att tillskjutas av dem eller, i fråga om de två senare stiftelseformerna, av tredje man (jfr prop. 1929:83 s. 94, Hessler, a.a., s. 172 ff och promemorian, s. 64 ff samt 118 ff).

När det gäller insamlingsstiftelsen rör man sig i gränslandet mot den ideella föreningen. Rättsligt sett torde det inte vara fråga om en insamlingsstiftelse utan en förening om de som lämnat bidrag till "stiftelsen" på grund därav får befogenhet att när som helst ändra eller upphäva de av "stiftarna" meddelade föreskrifterna för "stiftelsen" (jfr Hessler, a.a., s. 138 ff och Hessler, Kammarkollegiet 1539–1989, s. 139 f).

Beträffande gällande ordning i övrigt hänvisar jag till den i promemorian intagna redogörelsen (se s. 68-75 och 152-154). Giltigheten av den i redogörelsen omnämnda lagen (1986:98) om undantag för vissa kommuner och landstingskommuner från bestämmelserna i lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser har förlängts till utgången av år 1993. Även giltigheten av lagen (1982:315) om styrelserepresentation för samhället i vissa stiftelser har förlängts, beträffande den lagen till utgången av juni månad år 1994. Det kan vidare tilläggas att frågan om beskattningen av stiftelser för närvarande övervägs inom Stiftelse- och föreningsskattekommittén (Fi 1988:03).

2.1.2 Behovet av lagstiftning

I promemorian har föreslagits att det skall införas en ny lag om stiftelser. Promemorians lagförslag utgör en omfattande lagstiftning om stiftelser och innehåller både civilrättsliga regler och regler om tillsynen över stiftelser. De senare innebär att i princip alla stiftelser skall stå under tillsyn av offentlig myndighet. Många av reglerna i förslaget är av tvingande natur.

Vid remissbehandlingen har behovet av lagstiftning om stiftelser understrukits av många remissinstanser medan andra varit mera tveksamma eller ansett att behov saknas eller i vart fall inte har visats föreligga. Bland de *tveksamma och negativa* har många ansett att *det i promemorian framlagda förslaget* är för omfattande och att det inte i tillräcklig grad tar hänsyn till stiftarens vilja.

Som jag redan har berört finns det i Sverige ännu bara en begränsad lagstiftning om stiftelser. Den avser i huvudsak endast frågan om tillsynen över stiftelser och omfattar bara vissa stiftelser.

I våra nordiska grannländer Danmark, Finland och Norge finns däremot en omfattande och delvis ganska ny lagstiftning om stiftelser som täcker både civilrättsliga frågor och tillsynsfrågor (se promemorian s. 76-90).

Stiftelserna i Sverige har stor betydelse för vårt samhälle. Vi har ett mycket stort antal stiftelser och det är betydande värden som handhas av dem. Många av stiftelserna ger ekonomiskt stöd till samhällsnyttig verksamhet, ibland i stor omfattning.

Samtidigt är det så att rättsläget i Sverige beträffande stiftelser präglas av osäkerhet. Redan förutsättningarna för att det skall föreligga en stiftelse är oklara, vilket naturligtvis är en nackdel för den som exempelvis genom testamente vill tillskapa en stiftelse. Det är ibland också oklart vem som ansvarar för förvaltningen av stiftelsen och vad ansvaret närmare innebär i olika avseenden, exempelvis i placeringsfrågor. Oklarheten i dessa frågor är en nackdel inte bara för dem som tillskapar och förvaltar stiftelser utan också för utomstående som vidtar rättshandlingar gentemot stiftelser. För dessa är det också besvärande att det saknas tidsenliga regler om t.ex. bokföring, offentlig årsredovisning och revision i fråga om stiftelser. Även för att trygga stiftelsers fortbestånd är det angeläget med regler i nu nämnda frågor.

Mot bakgrund av stiftelsernas betydelse för vårt samhälle är osäkerheten om rättsläget och bristen på tidsenlig lagstiftning otillfredsställande. Enligt min mening behövs det därför i vårt land – liksom det redan finns i andra nordiska länder – en allmän lagstiftning om stiftelser som kan klargöra rättsläget på väsentliga punkter. Det behövs således bl.a. regler om vad som konstituerar en stiftelse, om vad det innebär att ansvara för förvaltningen av en stiftelse samt om bokföring, offentlig årsredovisning, revision och andra civilrättsliga frågor.

Vad jag nu har anfört innebär att jag delar den uppfattning som flera gånger kommit till uttryck i riksdagen (se bl.a. betänkandet 1987/88:LU22), nämligen att det behövs en tidsenlig lagstiftning om stiftelser som inte bara innehåller bestämmelser om offentlig tillsyn utan framför allt inrymmer grundläggande bestämmelser av civilrättslig natur. Jag kommer i det följande att förorda att en sådan lagstiftning införs. Frågan om den nya lagstiftningens omfattning beror i hög grad på hur man ställer sig till de olika sakfrågorna. Dessa kommer jag att behandla närmare i de följande avsnitten.

2.1.3 Huvudpunkter i en lag om stiftelser

Det förslag till lag om stiftelser som finns intaget i promemorian innebär en omfattande civilrättslig reglering beträffande stiftelser. Lagförslaget innehåller också bestämmelser som stärker och effektiviserar statens kontroll över stiftelserna.

Bland de civilrättsliga reglerna återfinns en grundläggande definition av begreppet stiftelse. Definitionen bygger i huvudsak på den som är intagen i tillsynslagen. Förslaget omfattar även vissa former av stiftelser som inte faller in under den grundläggande definitionen, bl.a. insamlingsstiftelser. En-

ligt förslaget bör det införas en särskild stiftelseform för staten med beteckningen anslagsstiftelse. Det föreslås vidare bestämmelser om förvaltningen av en stiftelse. Enligt promemorieförslaget är utgångspunkten för dessa bestämmelser att en stiftelse skall förvaltas i enlighet med vad stiftaren har föreskrivit därom. Främst när det gäller ansvaret för förvaltningen av en stiftelse föreslås dock bestämmelser av tvingande natur.

Stiftelseutredningen hade enligt sina direktiv i uppdrag att utreda frågan om en begränsning av rätten för andra än av staten eller kommuner bildade stiftelser att bedriva näringsverksamhet. Mot denna bakgrund förs det i promemorian en diskussion om det inte bör införas förbud för stiftelser att bedriva näringsverksamhet i eget namn men tillåta dem att utöva sådan verksamhet genom helägda dotterbolag. Diskussionen i promemorian förs emellertid inte fram till något ställningstagande. Ett sådant bör enligt vad som anförs i promemorian lämpligen inte göras innan remissinstanserna har fått tillfälle att lämna synpunkter i frågan.

Som jag nyss nämnde innehåller promemorieförslaget även bestämmelser som stärker och effektiviserar statens kontroll över stiftelseväsendet. De föreslagna reglerna innebär den nyheten att i princip alla stiftelser skall stå under tillsyn av en tillsynsmyndighet. Enligt promemorieförslaget skall alla stiftelser vara registrerade i länsvis förda stiftelseregister. En och samma länsstyrelse är enligt förslaget såväl tillsynsmyndighet som registreringsmyndighet för samma stiftelse. Reglerna om tillsyn och registrering avses bli tillämpliga även på befintliga stiftelser.

Bland remissvaren dominerar uppfattningen att det är angeläget att en allmän lagstiftning om stiftelser nu kommer till stånd. Det är även många remissinstanser som tillstyrker ett genomförande av promemorieförslaget. Bland de remissinstanser som är positiva till tanken på en lagstiftning är det dock flera som framhåller att förslaget bör bearbetas i olika avseenden. Kammarkollegiet anser t.ex. att det inte finns något samhälleligt intresse av att göra förvaltningsbestämmelserna tvingande mot stiftarens vilja i så stor utsträckning som skett i promemorian. Flera remissinstanser menar att promemorian genomsyras av en mer eller mindre uttalad misstro mot stiftelseväsendet och att ett genomförande av förslaget kan komma att dämpa donationsviljan.

Diskussionen i promemorian om stiftelser skall få utöva näringsverksamhet i eget namn eller endast genom helägda dotterbolag har rönt ett stort intresse hos remissinstanserna. Den helt dominerade uppfattningen är att stiftelser liksom hittills bör få bedriva näringsverksamhet i eget namn.

Många remissinstanser är kritiska mot förslaget att alla stiftelser skall stå under offentlig tillsyn. *Kammarkollegiet* föreslår att endast större stiftelser skall vara föremål för tillsyn. Flera remissinstanser är särskilt kritiska mot förslaget att stiftarens inställning i fråga om tillsynen inte tillerkänns någon rättslig verkan. *Sveriges advokatsamfund* framhåller t.ex. att tillsyn inte har något egenvärde och att det inte finns anledning att koppla på tillsyn om stiftaren uttryckligen har förklarat att han inte vill ha en sådan. Samfundet tillägger också att det måste förcligga utomordentligt starka skäl om stiftelser som i dag inte står under tillsyn enligt tillsynslagen därför att stiftaren har föreskrivit detta skall ställas under tillsyn efter tillkomsten av en ny lag om

stiftelser. Även förslaget att alla stiftelser skall vara registrerade har mött gensaga under remissbehandlingen. Flera remissinstanser anser att stiftelser med endast mindre förmögenheter bör undantas från registreringsskyldigheten.

För egen del vill jag först framhålla att reglerna i den nya stiftelselagen måste utformas med särskild tanke på de särdrag som kännetecknar stiftelsen som juridisk företeelse. Som framgår av den redogörelse för gällande rätt som jag nyss lämnat (se avsnitt 2.1.1) kännetecknas en stiftelse bl.a. av att den saknar ägare eller medlemmar och att den på grund därav inte har något organ med befogenhet att både övervaka och ingripa mot den eller de som svarar för stiftelsens förvaltning. Reglerna i den nya stiftelselagen bör därför enligt min mening ha som övergripande syfte att säkerställa och trygga stiftelsens möjligheter att verka för det ändamål som stiftaren har angett i stiftelseförordnandet. En reglering i detta syfte är av stor betydelse för redan befintliga stiftelsebildningar men också för upprätthållandet av viljan att göra nya donationer till förmån för ändamål av t.ex. allmännyttig natur.

Den principiella utgångspunkten vid utformandet av den nya lagens bestämmelser bör vara att stiftaren skall ha frihet att bestämma hur stiftelsen skall förvaltas. Lagens bestämmelser bör alltså gälla endast i fall då stiftaren underlåtit att meddela någon föreskrift i den aktuella frågan. Det nu sagda förutsätter dock att inte annat föranleds av hänsyn till stiftarens borgenärer eller till utomstående som ingår rättshandlingar med stiftelsen eller till rimliga krav på rättslig stadga i stiftelseinstitutet.

Som *Lagrådet* framhåller i sitt yttrande bör det alltså finnas goda motiv för en regel som innebär inskränkningar i respekten för stiftarens vilja. Sådana goda motiv måste anses föreligga när det gäller regler som syftar till att hindra mindre nogräknade personer från att använda stiftelseinstitutet som ett sätt att undandra egendom från sina borgenärer. Enligt min mening är det nödvändigt att det i nämnda syfte tas in regler av tvingande natur i lagen vilka har sin udd riktad mot bl.a. stiftaren. Som jag kommer att utveckla närmare i följande avsnitt anser jag dock att det inte behövs regler av det senare slaget i så stor utsträckning som föreslogs i promemorian.

Som jag har anfört i det föregående är det den helt dominerande uppfattningen bland remissinstanserna att stiftelser skall ha rätt att bedriva näringsverksamhet i eget namn. För egen del delar jag denna uppfattning. En följd av detta är att lagen, i likhet med det lagförslag som finns i promemorian, i olika avseenden bör innehålla regler som tar sikte på stiftelser som bedriver näringsverksamhet. Framför allt är det erforderligt med regler som vid rättshandlingar med näringsdrivande stiftelser ger den utomstående samma skydd som vid rättshandlingar med andra företagsformer. För att åstadkomma detta är det bl.a. nödvändigt att införa tvingande regler som innebär att näringsdrivande stiftelser för hela sin verksamhet blir skyldiga att ha ordnad bokföring, offentlig årsredovisning och kvalificerad revisor. Dessa regler bör – med erforderligt beaktande av stiftelsernas särdrag – kunna utformas i nära anslutning till vad som gäller för företag i allmänhet.

Det är emellertid inte endast i fråga om näringsdrivande stiftelser som det behövs regler med sikte på skyddet för utomstående som ingår rättshandlingar med stiftelser. Enligt min mening föreligger det även ett behov av dy-

lika regler i fråga om avkastningsstiftelser med mer betydande värden på sina tillgångar. Även sådana stiftelser kan generellt sett antas ingå avtal med utomstående i ganska stor omfattning, särskilt inom ramen för sin placeringsverksamhet.

Stiftelseväsendet är sedan länge föremål för offentlig tillsyn. Vad som framkommit under remissbehandlingen visar att den allmänna uppfattningen är att tillsyn av detta slag behövs även i framtiden. Som redan framgått är det emellertid många remissinstanser som är kritiska mot förslaget i promemorian att inte längre tillerkänna stiftarens inställning i tillsynsfrågan någon rättslig verkan. När det gäller den offentliga tillsynen är även jag av den uppfattningen att den behövs. Stiftelselagens regler om tillsyn bör enligt min mening bl.a. innebära att alla stiftelser skall stå under tillsyn av en tillsynsmyndighet, låt vara att tillsynens omfattning bör differentieras beroende på behovet av tillsyn i olika stiftelser. Stiftaren bör alltså inte som i dag kunna ställa "sin" stiftelse helt utanför den offentliga tillsynen. I övrigt bör reglerna utformas så att resurserna på detta område tas tillvara på bästa sätt. Jag återkommer närmare till mina förslag i fråga om tillsynen i avsnitt 2.8.1.

Jag vill till sist något kommentera frågan om den nya stiftelselagens tillämpning på nu befintliga förmögenhetsbildningar som vid stiftelselagens ikraftträdande är stiftelser i stiftelselagens mening (*äldre stiftelser*). Många remissinstanser har riktat kritik mot promemrieförslaget på denna punkt och menat att det förslaget skulle innebära en retroaktiv lagstiftning som inte kan accepteras. Jag har tagit fasta på denna kritik. Jag kommer i det följande att föreslå en särskild lag om införande av stiftelselagen som i likhet med promemrieförslaget visserligen innebär att stiftelselagen i princip skall vara tillämplig på äldre stiftelser men som samtidigt innebär att stiftelselagens bestämmelser i flera avseenden inte kommer att tillämpas i fråga om sådana stiftelser. Jag vill också framhålla i förevarande sammanhang att de sakliga lösningar som jag i all korthet har angett i förevarande avsnitt ansluter sig till gällande rätt i högre grad än promemorians förslag. Det uppkommer därför inte så många frågor i vilka lagen förändrar rättsläget för äldre stiftelser.

I det följande behandlas frågorna om

- lagens tillämpningsområde i *avsnitt 2.2*,
- när stiftelser får rättskapacitet i *avsnitt 2.3*,
- stiftelsers näringsverksamhet i *avsnitt 2.4*,
- ansvaret för en stiftelses förpliktelser i *avsnitt 2.5*,
- förvaltningen av en stiftelse m.m. i *avsnitt 2.6*,
- ändring m.m. i ett stiftelseförordnande i *avsnitt 2.7*,
- tillsyn och registrering i *avsnitt 2.8*,
- ikraftträdande m.m. i *avsnitt 2.9*,
- följdändringar i annan lagstiftning i *avsnitt 2.10*, och
- kostnadskonsekvenser i *avsnitt 2.11*.

De enskilda lagbestämmelserna kommenteras i *avsnitt 4*.

2.2.1 Stiftelser i allmänhet

Mitt förslag: En stiftelse bildas genom att stiftaren förordnar att han för ett bestämt ändamål vill skapa en varaktigt bestående, självständig förmögenhet av egendom som han i enlighet med förordnandet tillskjuter själv. Stiftarens förordnande skall som regel vara skriftligt och undertecknat av honom. Härutöver skall för uppkomsten av en stiftelse krävas att den för stiftelsen avsedda egendomen är avskild, vilket skall anses vara fallet först om den har tagits om hand av någon som har åtagit sig att förvalta den i enlighet med stiftelseförordnandet.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag men med det ytterligare kravet att åtagandet att förvalta egendomen enligt stiftelseförordnandet skall bekräftas skriftligen (se promemorian s. 104-106).

Remissinstanserna: Relativt få av remissinstanserna har yttrat sig över promemorians förslag om vad som skall krävas för att en stiftelse skall anses föreligga. Några av dem godtar promemorieförslaget. En remissinstans anser att det saknas tillräckliga skäl för att införa ett krav på att den för stiftelsen avsedda egendomen skall ha tagits om hand av någon som har åtagit sig att förvalta den i enlighet med stiftelseförordnandet. En annan remissinstans ställer frågan vad konsekvensen blir om kravet att åtagandet skall vara skriftligt inte följs.

Skälen för mitt förslag: Som jag redan tidigare har sagt finns det i svensk rätt inte någon legaldefinition av begreppet stiftelse. Det närmaste man kommer en sådan är den definition av begreppet som finns intagen i tillsynslagen. När man nu i lag skall slå fast kriterierna för att en förmögenhetsbildning skall betraktas som stiftelse är det givetvis naturligt att man utgår från den definition av begreppet som finns i tillsynslagen. Som min redogörelse i avsnitt 2.1.1 över gällande rätt ger vid handen träffar man emellertid inte alla nu kända former av förmögenhetsbildningar som kan karakteriseras som självständiga och självägande med en enda definition. I förevarande avsnitt skall jag därför ta upp frågan om *en allmän definition* av begreppet stiftelse för att därefter i det följande avsnittet undersöka om det finns skäl som talar för att stiftelselagen som särskilda former av stiftelser bör omfatta även andra förmögenheter med nyss nämnda karakteristika men som faller utanför den allmänna definitionen.

För stiftelsebildning i tillsynslagens mening krävs det att stiftaren har företagit två rättshandlingar: ett förordnande (stiftelseförordnande) innehållande den grundläggande viljeförklaringen från hans sida och en i enlighet med förordnandet åtföljande förmögenhetsdisposition. Samma krav bör naturligen ställas på stiftaren enligt stiftelselagens allmänna definition av stiftelsebegreppet.

Beträffande först *stiftelseförordnandet* bör liksom för närvarande krävas att det sakligt sett innefattar en förklaring från stiftarens sida att han för *ett bestämt ändamål vill skapa en varaktigt bestående, självständig förmögenhet*

av egendom som han tillskjuter själv. Detta betyder att viljeförklaringen som ett minimum måste ge besked i två avseenden, nämligen om den avsedda stiftelsens ändamål och vilken egendom som stiftaren avser att tillskjuta eller, i fall då stiftelsebildningen skall ske sedan stiftaren har dött, om vilken rätt den avsedda stiftelsen skall ha till stiftarens kvarlåtenskap.

Det bör vidare krävas att stiftelseförordnandet skall vara skriftligt och undertecknat av stiftaren. Ett dylikt krav är enligt min mening naturligt med hänsyn till att förordnandet är den grundläggande rättshandlingen för en stiftelsebildning. Som belyses i promemorian (se s. 105) innefattar detta egentligen inte någon nyordning utan är bara ett lagfästande av en sedan länge tillämpad praxis.

Ett undantag från kravet att stiftelseförordnandet skall vara skriftligt och undertecknat bör dock medges. Det gäller fall då förordnandet skett genom testamente som är giltigt utan att de för testamente föreskrivna formföreskrifterna iakttagits, t.ex. genom ett muntligt s.k. nödtestamente (se 10 kap. 3 § ärvdabalken). Det saknas enligt min mening skäl att underkänna ett stiftelseförordnande som görs i ett sådant testamente. Även i fall då testamentet är muntligt kommer det för övrigt i regel att finnas dokumentation om förordnandet. Reglerna om delgivning av testamente förutsätter nämligen i fråga om sådana testamenten att det finns en skriftlig uppgift om testamentets innehåll (se 14 kap. 4 § ärvdabalken).

Vad sedan gäller den förmögenhetsdisposition som skall åtfölja stiftelseförordnandet för att den avsedda stiftelsebildningen skall komma till stånd vill jag erinra om att en stiftelse i tillsynslagens mening kan bestå av bara en fordran på stiftaren av benefik natur. Det kan emellertid inte anses angeläget att en förmögenhetsbildning av det slaget blir omfattad av det regelsystem som stiftelselagen avses att få. För att en förmögenhetsbildning skall falla in under regleringen i stiftelselagen eller, med andra ord, för att en förmögenhetsbildning skall bli betraktad som en stiftelse bör det enligt min mening undantagslöst krävas att den utgörs av egendom som avskilts från stiftarens förmögenhet med verkan mot dennes borgenärer. För fall då förmögenhetsdispositionen avser pengar eller lösören av annat slag betyder det att egendomen måste ha kommit i besittning av någon som har lämnat ett åtagande (*förvaltningsåtagande*) att förvalta den i enlighet med förordnandet (jfr 2 § lagen, 1936:83, angående vissa utfästelser om gåva).

Förmögenhetsdispositionen kan givetvis avse egendom av annat slag – t.ex. fast egendom – beträffande vilken det för skyddet mot stiftarens borgenärer saknar betydelse att den eller de som lämnat ett förvaltningsåtagande också har tagit egendomen i besittning. Och i fall då stiftelsebildningen skall ske sedan stiftaren har dött är möjligheterna för en stiftelse att alls kunna göra förvärv som är skyddade mot den dödes eller dödsboets borgenärer starkt begränsade (jfr 21 kap. 4 och 5 §§ ärvdabalken). Enligt min mening är det emellertid ändå lämpligt att även i nu nämnda fall ställa krav på att den eller de som har lämnat ett förvaltningsåtagandet också har tagit egendomen i besittning för att den skall omfattas av stiftelselagens regelsystem.

Sammanfattningsvis innebär vad jag nu har anfört att en stiftelse i den nya stiftelselagens mening skall anses föreligga då egendom enligt ett – med undantag för vissa testamentsfall – skriftligt och av stiftaren undertecknat för-

ordnande har avskilts för att varaktigt förvaltas som en självständig förmögenhet för ett bestämt ändamål. Den närmare innebörden av att egendomen skall ha avskilts – att den har tagits om hand av någon (annan än stiftaren) som har gjort ett åtagande att förvalta den i enlighet med stiftelseförordnandet – bör därvid enligt min mening framgå direkt av lagtexten.

När det gäller förvaltningsåtagandet bör det inte – i motsats till vad som föreslogs i promemorian – krävas att det skall vara skriftligt. Tanken bakom det förslaget var att det skulle kunna bidra till att skapa största möjliga klarhet i frågan om när en stiftelse över huvud taget föreligger. Jag kan dock för min del inte finna att enbart det förhållandet att ett förvaltningsåtagande i ett visst fall inte har bekräftats skriftligt bör föranleda att en stiftelse inte skall anses rättsligen bildad. Det vore enligt min mening en alltför långtgående verkan av en bestämmelse som i så fall skulle ha ställts upp bara i klarhetens intresse. Jag förordar alltså att något krav på skriftligt åtagande inte skall ställas upp.

Som sagts tidigare bör den nya stiftelselagens allmänna definition av begreppet stiftelse omfatta endast sådana fall då stiftaren vill få till stånd en självständig förmögenhet av varaktig natur. Bedömningen av om varaktighetsrekvisitetet är uppfyllt bör därvid ske med utgångspunkt i den egendom som avskilts för stiftelsen och således utan hänsynstagande till eventuella utfästelser i förordnandet om ytterligare tillskott. Med en sådan lösning kommer den allmänna definitionen av stiftelsebegreppet sällan att omfatta anslagsberoende stiftelser (se avsnitt 2.1.1). I sådana fall kan man nämligen knappast tala om att den avskilda egendomen varaktigt skall förvaltas i stiftelsen.

Till frågan vad som efter den nya lagens ikraftträdande gäller beträffande sådana förmögenhetsbildningar som enligt den nya lagen inte godtas som stiftelse återkommer jag i specialmotiveringen (se vad som anförs i avsnitt 4.1 i anslutning till 1 kap. 1 §).

2.2.2 Särskilda former av stiftelser

Mitt förslag: Stiftelselagen skall också omfatta två särskilda former av stiftelser, nämligen *insamlingsstiftelser* och *kollektivavtalsstiftelser*. Tryggandestiftelserna skall däremot inte omfattas av stiftelselagen.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag utom så tillvida att det enligt promemorians förslag även skall införas en särskild stiftelseform (anslagsstiftelse) för staten (se promemorian s. 116-120).

Remissinstanserna: Flera remissinstanser framhåller att anslagsstiftelser måste få bildas av även kommuner och landsting. Flera remissinstanser anser att tryggandestiftelserna skall omfattas av stiftelselagen.

Skälen för mitt förslag: Som jag redan förutskickade i föregående avsnitt skall jag här ta upp frågan om stiftelselagen som särskilda former av stiftelser bör omfatta någon eller några av de självständiga och självägande förmögenhetsbildningar som enligt gällande ordning torde betraktas som stiftelser

men som av olika skäl faller utanför den av mig förordade, allmänna definitionen av stiftelsebegreppet.

Prop. 1993/94:9

Insamlingsstiftelser

Penninginsamlingar och insamlingar av andra slag är en vanlig företeelse i vårt samhälle. Upprop att skänka pengar eller egendom av annat slag till olika ändamål, t.ex. till forskning rörande svåra sjukdomar, sker ofta genom annonser i massmedia och budskapet når därigenom ut till en vidare krets av allmänheten.

Särskilt penninginsamlingarna omfattar betydande värden. Uppgifter från Stiftelsen för insamlingskontroll (SFI) visar att det under år 1989 insattes 636 miljoner kr på s.k. 90-konton. Merparten av pengarna samlas in av ideella föreningar men det förekommer också insamlingar i regi av insamlingsstiftelser (ang. denna stiftelseform – se avsnitt 2.1.1).

De som lämnar bidrag till insamlingar utgår sannolikt i regel från att deras bidrag till största delen kommer det angivna ändamålet till godo. Ett skäl till detta kan vara att man tror att insamlingar som sker efter upprop i massmedia är underkastade en tillfredsställande kontroll.

SFI utövar kontroll över vissa penninginsamlingar. Denna kontroll, som avser sådana insamlingar som sker via 90-konton, är givetvis av stor betydelse. Det enda SFI kan göra om en organisation inte uppfyller kraven för innehav av ett 90-konto är emellertid att återkalla rätten till kontot. Detta utgör inte någon garanti för att inte insamlingsarbetet fortsätter trots att det t.ex. kanske leds av därför helt olämpliga personer. Så vitt jag förstår är det dessutom så att inte alla insamlingar som vänder sig till en vidare krets av allmänheten har ett 90-konto.

Frågan om en offentlig kontroll av penninginsamlingar och insamlingar av andra slag har varit föremål för behandling i riksdagen vid flera olika tillfällen. Senast detta skedde uttalade lagutskottet (1986/87:LU22 s. 19) att det inte då var berett att förorda en sådan kontroll. Utskottet pekade därvid bl.a. på att frågan har viss anknytning till pågående översyn av stiftelselagstiftningen.

Enligt min mening är det angeläget att framför allt bibehålla allmänhetens förtroende för rena penninginsamlingar. I den mån det är möjligt bör därför lagstiftaren inom ramen för föreliggande lagstiftningsärendet försöka skapa en rättslig grundval för sådana insamlingar. Detta leder mig till slutsatsen att stiftelselagen som en särskild form av stiftelse bör omfatta även sådana självständiga och självägande förmögenheter som utgörs av insamlade pengar. Stiftelseformen bör enligt min mening benämnas "*insamlingsstiftelse*".

För att en insamlingsstiftelse skall föreligga bör det krävas att det finns ett skriftligt och av stiftaren undertecknat stiftelseförordnande med angivande av ändamålet för insamlingen. Ändamålet skall vara varaktigt. Eftersom mitt förslag i första hand är avsett för insamlingar som vänder sig till en bredare allmänhet bör det dessutom följa av förordnandet att stiftaren skall göra ett upprop t.ex. i någon tidning. För att en insamlingsstiftelse skall föreligga bör det också krävas ett åtagande från någon som har förklarat sig villig att ta emot pengarna för förvaltning i enlighet med stiftelseförordnandet.

Frågan om tillsynen över stiftelser behandlar jag i avsnitt 2.8.1. Jag kan emellertid redan nu säga att enligt min mening bör en samlingsstiftelse utan undantag vara föremål för tillsyn.

Prop. 1993/94:9

Kollektivavtalsstiftelser

Genom överenskommelser mellan arbetsmarknadens parter på den privata sektorn har det under senare tid skapats ett system i syfte bl.a. att begränsa de ekonomiska svårigheterna för arbetare och tjänstemän som permitteras eller blir utan anställning vid driftsinskränkningar. En central punkt i detta system är att en arbetsgivarorganisation och en central arbetstagarorganisation i kollektivavtal kommer överens om att inrätta en stiftelse som skall tillgodose sitt syfte främst genom att utge kontanta bidrag ur de medel som arbetsgivare i enlighet med förpliktelse i annat (kollektiv)avtal löpande inbetalar till stiftelsen. Ingen av parterna i det kollektivavtal varigenom stiftelsen inrättas företar således någon förmögenhetsdisposition. Kollektivavtalsstiftelsen faller därför utanför den av mig förordade, allmänna definitionen av stiftelsebegreppet.

Kollektivavtalsstiftelserna fyller ett väsentligt praktiskt behov och det finns ett uttalat intresse av att stiftelseformen inordnas under ett regelsystem med i huvudsak det innehåll som stiftelselagen avses få. Enligt min mening bör därför även denna typ av förmögenhetsbildning omfattas av stiftelselagen som en särskild form av stiftelse och den bör få benämningen "*kollektivavtalsstiftelse*".

De rättsliga förutsättningarna för att det skall föreligga en kollektivavtalsstiftelse bör i huvudsak överensstämma med vad jag har föreslagit för samlingsstiftelsen. Det skall således föreligga ett skriftligt stiftelseförordnande, i detta fall intaget i ett kollektivavtal som har träffats mellan en arbetsgivarorganisation och en central arbetstagarorganisation, med angivande av ett bestämt ändamål. Ändamålet skall vara varaktigt. Vidare skall det finnas ett åtagande från någon som har förklarat sig villig att förvalta pengarna i enlighet med stiftelseförordnandet.

Även för arbetstagarerna på den offentliga sektorn finns det förmögenhetsbildningar som har inrättats genom kollektivavtal i syfte att begränsa de ekonomiska svårigheterna vid t.ex. uppsägningar. I dessa fall är det dock så att en eller flera av de parter som träffat kollektivavtalet om förmögenhetsbildningens inrättande också avskiljer medlen till densamma. Dessa förmögenhetsbildningar torde därför i allmänhet utgöra stiftelser enligt den av mig förordade allmänna definitionen av stiftelsebegreppet.

Anslagsstiftelser

Staten svarar för en rad uppgifter av olika slag. Oftast är det ett statens eget organ, dvs. en myndighet, som anförtros uppdraget att sköta de uppgifter som staten tagit på sig. Särskilt när det gäller uppgifter som kräver samverkan mellan staten och andra intressenter förekommer det emellertid att intressenterna inrättar ett privaträttsligt organ för uppgiften i fråga. Ibland väljer man då att bilda ett aktiebolag och i andra fall att inrätta ett självständigt

och självvägande organ under beteckningen stiftelse eller fond. Det senare alternativet är särskilt vanligt när den ifrågavarande uppgiften innefattar att lämna ekonomiskt stöd till en viss region i landet, en viss näring, vetenskaplig forskning eller till verksamhet inom kultursektorn (jfr Riksrevisionsverkets rapport "Stiftelser för statlig verksamhet" 1990-08-31, s. 107 ff).

Frågan om lämplig organisationsform för verksamhet som staten på något sätt vill ta ett ansvar för (statlig verksamhet) har länge varit föremål för uppmärksamhet. Detta gäller särskilt i fråga om verksamheter inom kultursektorn (se t.ex. SOU 1967:9, 1972:66 och 1973:5, prop. 1974:28 s. 324 f samt direktiven till stiftelseutredningen, Ju 1975:01). Under den förra regeringen inleddes det ett arbete i syfte att renodla formerna för bedrivandet av statlig verksamhet. Den nyss nämnda rapporten från Riksrevisionsverket ingick som ett led i detta arbete.

Med anledning av Riksrevisionsverkets rapport lade den förra regeringen fast vissa principer för tillämpningen av stiftelseformen (se prop. 1990/91:100, bil. 1, s. 60 f). Det uttalades därvid bl.a. att regeringen bör ha en restriktiv hållning till statlig verksamhet i stiftelseform, ett uttalande som även den nuvarande regeringen har ställt sig bakom (se prop. 1991/92:100 bilaga 1, s. 40). Vad den nuvarande regeringen anförde i förra årets budgetproposition har också godtagits av riksdagen (jfr 1991/92:FiU20 s. 57 och rskr 1991/92:128).

När staten inrättar en stiftelse är stiftelsen ofta beroende av fortlöpande resurstillskott för att kunna främja sitt ändamål under mer än en kortare tid (så är t.ex. fallet beträffande Stiftelsen för utvecklande av god redovisnings- sed och Stiftelsen för rättsinformation). Som berörts tidigare i avsnitt 2.2.1 kommer en tillämpning av stiftelselagen i regel att vara utesluten beträffande sådana stiftelser. Den fråga som därvid inställer sig är om det finns anledning att – såsom föreslogs i promemorian – komplettera stiftelselagens allmänna stiftelsebegrepp med en särskild stiftelseform under benämningen anslagsstiftelse så att av staten i framtiden bildade anslagsberoende och självvägande organ kommer att omfattas av lagen.

Frågan om en lämplig organisationsform för verksamheter som är beroende av statliga anslag och som inte bör bedrivas i myndighetsform bör övervägas utifrån helt andra utgångspunkter än som kan ske inom ramen för det nu föreliggande lagstiftningsärendet. Det får därför ske i annat sammanhang. Regeringen avser att senare ta initiativ till det. Med hänsyn härtill är det för statens del inte lämpligt att nu komplettera det allmänna stiftelsebegreppet med en särskild stiftelseform för anslagsberoende, självvägande organ. Det bör enligt min mening inte komma i fråga att göra någon annan bedömning för kommunernas och landstingens vidkommande. Jag förordar alltså att man inte tar upp anslagsstiftelsen som en särskild stiftelseform i stiftelselagen.

Jag återkommer i specialmotiveringen till frågan om vad som efter den nya lagens ikraftträdande skall gälla beträffande nu befintliga stiftelser som är anslagsberoende (se avsnitt 4.2 och vad som anförts där i kommentaren till 3 § förslaget till lag om införande av stiftelselagen).

Enligt lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m. (tryggandelagen) kan arbetsgivare inrätta två typer av stiftelser, nämligen pensionsstiftelser och personalstiftelser. Det finns f.n. cirka 3 500 dylika stiftelser i Sverige och ungefär 200 stiftelser av detta slag bildas varje år.

Med en pensionsstiftelse avses enligt tryggandelagen en av arbetsgivare grundad stiftelse vars uteslutande ändamål är att trygga utfästelse om pension till arbetstagare eller arbetstagares efterlevande eller viss grupp av arbetstagare eller efterlevande. Stiftelsen får inte utfästa pension. Den egendom som arbetsgivaren överfört till stiftelsen tjänar således endast som säkerhet för de pensionslöften som arbetsgivaren utställt. Under vissa förutsättningar får dock arbetsgivaren ersättning ur pensionsstiftelsen för pensionsutgifter som avser arbetstagare ingående i stiftelsens destinatärskrets.

Med en personalstiftelse avses likaledes en av arbetsgivare grundad stiftelse men med ändamål att främja sådan välfärd åt arbetstagare eller arbetstagares efterlevande eller viss grupp av arbetstagare eller efterlevande som inte avser pension, avlönning eller annan förmån vilken arbetsgivaren är skyldig att utge till enskild arbetstagare. Arbetsgivaren har rätt till ersättning från stiftelsen för utgifter han haft inom ramen för stiftelsens ändamål. Stiftelsen får dock vägra att betala ut ersättning, om stiftelsen skulle nödgas avstå fast egendom som nyttjas till personalens välfärd. Om ytterligare medel finns tillgängliga förfogar stiftelsen över dessa under vissa förutsättningar.

I tryggandelagen finns bestämmelser om hur styrelseledamöter utses, under vilka förutsättningar styrelsen är beslutförför och hur beslut fattas i styrelsen. Där finns vidare bestämmelser om revision, om arvode åt styrelseledamöter och revisorer och om likvidation. Hur stiftelsens medel skall användas vid likvidation anges också i lagen.

En tryggandestiftelse står under tillsyn enligt såväl tryggandelagen som tillsynslagen. Tillsynsmyndighet är länsstyrelsen i det län där arbetsgivaren har sitt hemvist. Om stiftelsen är knuten till en bank utövar även finansinspektionen viss tillsyn över stiftelsen (se 7 kap. 17 § bankrörelselagen, 1987:617). Vid tillsynen enligt tryggandelagen gäller beträffande tillsynsmyndighetens befogenheter och åligganden bestämmelserna i tillsynslagen. Till följd av att tillsynslagen är tillämplig på en tryggandestiftelse är stiftelsen skyldig att föra räkenskaper och att inge bl.a. ett sammandrag av räkenskaperna till tillsynsmyndigheten.

I tryggandelagen finns också bestämmelser om ändring av stiftelsens stadgar. Prövningen av frågan om tillstånd till ändring av stadgarna skall göras av tillsynsmyndigheten.

En tryggandestiftelse får inte ta emot en fordran mot stiftaren. Ett avtal härom är ogiltigt enligt tryggandelagen. Stiftelsen får däremot låna ut medel till stiftaren om betryggande säkerhet ställs eller det medges av tillsynsmyndigheten. En tryggandestiftelse som grundats av ett aktiebolag får inte äga aktier i bolaget utan godkännande av tillsynsmyndigheten. Är stiftelsen knuten till ett fåmansaktiebolag gäller vidare den begränsningen i fråga om förmögenhetsplaceringen att stiftelsen i princip inte får lämna penninglån till eller ställa säkerhet till förmån för t.ex. styrelseledamot eller aktieägare i

bolaget (jfr RÅ 1986 ref. 184). I övrigt gäller att en stiftelses förmögenhet skall vara placerad på nöjaktigt sätt (se 15 § första stycket tillsynslagen) eller, om stiftelsen är knuten till en bank, på ett sätt som bereder skälig säkerhet (se 7 kap. 17 § första stycket bankrörelselagen).

En tryggandestiftelse är en mycket speciell form av självständig och självägande förmögenhetsbildning. Som nämnts tidigare (se avsnitt 2.1.1) erkänns den som stiftelse utan att någon förmögenhetsbildning ännu ägt rum. Ett annat särdrag hos tryggandestiftelsen är vidare att den i princip är knuten till sin stiftare. Stiftelsen har nämligen spelat ut sin roll och skall likvideras om stiftaren upphör med sin näringsverksamhet (jfr SOU 1965:41 s. 78 samt 19 § första stycket och 30 § första stycket tryggandelagen). Även om stiftaren i det enskilda fallet avskiljer egendom till förmån för stiftelsen redan vid dess bildande går det därför inte att bedöma om det kommer att bli fråga om varaktig förvaltning av den avskilda egendomen eller inte. En tryggandestiftelse omfattas därför inte heller i ett sådant fall av den av mig förordade allmänna definitionen av stiftelsebegreppet.

Tryggandelagen innehåller ett väl utvecklat och i huvudsak väl fungerande regelsystem som är anpassat till tryggandestiftelsernas särart. Detta regelsystem avviker på många punkter från den reglering jag har för avsikt att föreslå för stiftelser i allmänhet. Starka lagtekniska skäl talar således mot att låta stiftelselagen omfatta även tryggandestiftelserna. Jag förordar därför att bestämmelserna om denna särskilda stiftelseform får stå kvar i tryggandelagen.

Tillsynslagen bör upphävas då stiftelselagen träder i kraft. Detta innebär att tryggandelagen bör kompletteras med bestämmelser om tillsynen men även i en del andra avscenden. Jag återkommer till dessa frågor i avsnitt 2.10.1.

2.2.3 Stiftelser som undantas från lagen

Mitt förslag: Från lagstiftningens tillämpningsområde undantas

1. församlingskyrkor och domkyrkor av stiftelsekaraktär, och
2. stiftelser vilkas tillgångar enligt stiftelseförordnandet får användas endast till förmån för bestämda fysiska personer.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag (se promemorian s. 159-162).

Remissinstanserna: Bl.a. *Svenska kommunförbundet* och några kommuner anser att kommunalt bildade stiftelser inte skall omfattas av lagen. Även från flera andra håll krävs undantag för vissa angivna stiftelser eller stiftelser som har en viss förvaltare.

Skälen för mitt förslag: Det regelsystem som stiftelselagen avses att få bör givetvis i princip bli tillämpligt på alla nya förmögenhetsbildningar som uppfyller någon av de tre definitioner på stiftelser som jag förordar i avsnitt 2.2.1 och 2.2.2. Som jag redan uttalat och som jag återkommer till i avsnitt 2.9 bör stiftelselagen också bli tillämplig på äldre stiftelser, dvs. förmögenhetsbildningar som vid stiftelselagens ikraftträdande är stiftelser i stiftelselagens mening.

Principen att stiftelselagen bör vara tillämplig på såväl nya som äldre förmögenhetsbildningar som är stiftelser i stiftelselagens mening bör emellertid kunna frångås när det gäller stiftelser av mycket speciellt slag. Jag skall i förevarande avsnitt ta upp bl.a. ett par sådana fall.

Till följd av det historiska sambandet mellan staten och Svenska kyrkan har en stor del av den egendom som disponeras av kyrkan och dess församlingar samt andra till kyrkan knutna organ sedan länge varit föremål för en speciell reglering i lag och annan författning (specialreglerad kyrklig egendom). Sedan den 1 januari 1993 finns merparten av de bestämmelser som rör förfogandet över den kyrkliga egendomen i kyrkolagen (1992:300). Liksom tidigare är det yttersta syftet även med kyrkolagens reglering att den kyrkliga egendomen behålls och används för det ändamål vartill den ursprungligen anslagits.

Församlingarna i sin egenskap av kyrklig kommun eller i vissa fall staten är ägare till den kyrkliga egendom – t.ex. församlingskyrkor, kyrkotomt och kyrkogårdar, prästgårdar och andra fastigheter vilkas avkastning är avsedd för avlöning åt präster (löneboställen) – som omfattas av regleringen i kyrkolagen. Äganderätten till kyrkobyggnaderna inklusive till resp. kyrkobyggnad hörande tomt och löneboställe tillkommer emellertid inte alltid vare sig församlingen eller staten utan ett särskilt rättssubjekt av stiftelsekaraktär. Detta är fallet beträffande kyrkobyggnader som är uppförda av andra än kronan och innan församlingen (på landet år 1817 och i städerna år 1843) erhöll rättslig ställning som juridisk person (jfr SOU 1967:46 s. 46 ff, 1972:37 s. 60 och 1978:3 s. 75).

En församlingskyrka eller en domkyrka av stiftelsekaraktär kan i det enskilda fallet vara en stiftelse i stiftelselagens mening enligt antingen den allmänna definitionen av stiftelsebegreppet eller definitionen på insamlingsstiftelsen. Det föreligger emellertid inte något behov av att låta stiftelselagen bli tillämplig på församlingskyrkor eller domkyrkor som är stiftelser i stiftelselagens mening eftersom kyrkolagen innefattar en fullt tillfredsställande reglering av förvaltningen av den egendom som finns i sådana stiftelser. Enligt min mening bör därför dessa stiftelser undantas från stiftelselagens tillämpningsområde. Med hänsyn till att fråga är om stiftelser som tillkommit föremitten av 1850-talet bör bestämmelsen om undantaget inte meddelas i själva stiftelselagen utan i den särskilda lag om införande av stiftelselagen som jag återkommer till i avsnitt 2.9.

Det förekommer ytterligare en grupp av förmögenhetsbildningar beträffande vilka behovet av lagreglering inte framstår som särskilt stort. Jag tänker då på förmögenheter vilkas tillgångar får användas endast till förmån för bestämda fysiska personer. Förmögenheter av detta slag är inte ovanliga i det praktiska rättslivet. Ofta innebär det bakomliggande förordnandet att förmögenhetens löpande avkastning skall uppbäras av en viss person så länge han lever varefter förmögenheten skall tillkomma någon annan med full äganderätt.

Med en extensiv tolkning kan förmögenhetsbildningar av nu nämnt slag vara att betrakta som stiftelser enligt den av mig förordade, allmänna definitionen av stiftelsebegreppet (jfr Hessler, a.a., s. 123 ff och promemorian s. 62-63 och 65). Enligt min mening föreligger det emellertid inte något be-

hov av att låta stiftelselagens bestämmelser bli tillämpliga på stiftelser av detta slag, oaktat det undantagsvis kan förekomma att en sådan stiftelse har en hyresfastighet bland sina tillgångar. Jag förordar därför att de undantas från stiftelselagens tillämpningsområde.

Slutligen vill jag här ta upp två ytterligare frågor. Den ena av dessa rör vissa gravfonder. Enligt lagen (1916:94) om nyttjanderätt till gravplats ålåg det en myndighet, som mot ersättning åtagit sig vård och underhåll av gravplats för all framtid, att fondera erlagda medel. I och med ikraftträdandet av lagen (1963:537) om gravrätt upphörde visserligen denna skyldighet, men äldre bestämmelser skulle fortsätta att gälla för sådana fonder (gravfonder) som bestod vid ikraftträdandet.

De nu berörda gravfonderna skall enligt övergångsbestämmelserna till lagen (1963:537) om gravrätt förvaltas särskilt för all framtid (jfr även punkt 7 i övergångsbestämmelserna till begravningslagen, 1990:1144, och Carlsson – Schött, Handbok i begravning, s. 206). Det föreligger emellertid inte något behov av att låta stiftelselagen bli tillämplig i fråga om dem. I promemorian föreslogs en särskild bestämmelse som innebar att gravfonderna undantogs från lagens tillämpning. En gravfonds ställning av självständig och självägande förmögenhet har emellertid inte uppkommit till följd av ett förordnande av den som tillskjutit medlen och den omfattas därför inte av den av mig förordade allmänna definitionen av stiftelsebegreppet. Någon särskild bestämmelse i frågan erfordras således inte.

Den andra frågan jag vill ta upp rör sådana självständiga och självägande förmögenhetsmassor vilkas ändamål är bestämda i lag och som byggs upp med medel som erläggs enligt i lag fastslagna, tvingande förpliktelser. I anledning av vad som förekommit under remissbehandlingen av promemorian vill jag framhålla att dylika förmögenhetsmassor inte träffas av vare sig den av mig förordade allmänna definitionen av stiftelsebegreppet eller av mitt förslag till definition av insamlingsstiftelsen. Allmänna arvsfonden och kyrkofonden m.fl. andra fonder kommer alltså enligt mitt förslag att falla utanför stiftelselagens tillämpningsområde.

2.3 När får stiftelser rättskapacitet?

Mitt förslag: En stiftelse skall få rättskapacitet så snart den rättsligt sett finns.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag (se promemorian s. 106-108).

Remissinstanserna: Endast ett fåtal remissinstanser har yttrat sig i frågan. Merparten av dem anser att rättskapaciteten bör inträda i samband med registrering.

Skälen för mitt förslag: Tillsynslagen saknar närmare bestämmelser om stiftelsers rättskapacitet. Som redan tidigare berörts i avsnitt 2.1.1 anses emellertid praxis innebära att en stiftelse i tillsynslagens mening erhåller sådan kapacitet så snart det i enlighet med stiftelseförordnandet har företagits

en förmögenhetsdisposition mot någon som har åtagit sig uppdraget att handha förvaltningen av stiftelsens egendom.

En allmän stiftelselag bör efter mönster av associationsrättslig lagstiftning innehålla en bestämmelse som klargör under vilka förutsättningar en stiftelse har rättskapacitet, dvs. att den kan förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter samt föra talan inför domstolar och andra myndigheter. Beträffande aktiebolag och ekonomiska föreningar gäller den ordningen att rättskapacitetens inträde är knuten till registreringen av bolaget eller föreningen. En liknande ordning för stiftelsers vidkommande förutsätter dock att alla stiftelser skall registreras.

Som jag kommer att utveckla närmare i ett senare avsnitt (se avsnitt 2.8.2) delar jag för min del inte den i promemorian framförda uppfattningen att alla stiftelser bör omfattas av ett registreringskrav. En konsekvens av detta är att rättskapacitetens inträde inte kan knytas till registreringen av stiftelsen. Jag förordar därför en lösning som innebär att rättskapaciteten inträder i samma ögonblick som stiftelsen rättsligt sett föreligger.

2.4 Stiftelsers näringsverksamhet

Mitt förslag: Stiftelser bör även i fortsättningen ha rätt att bedriva näringsverksamhet i eget namn.

Promemorians förslag: I promemorian diskuteras om inte stiftelser som bildats av andra än staten eller kommuner bör tillåtas att bedriva näringsverksamhet endast genom helägda dotterbolag. Enligt promemorian bör emellertid ett ställningstagande till frågan inte göras innan remissinstanserna har fått tillfälle att lämna sina synpunkter.

Remissinstanserna: En stor majoritet av remissinstanserna ställer sig avvisande till tanken att stiftelser som bildats av andra än staten eller kommuner skall få bedriva näringsverksamhet endast genom helägda dotterbolag.

Skälen för mitt förslag: Såsom anförs i promemorian har stiftelseformen åtminstone ett särdrag som gör att dess lämplighet för näringsverksamhet i skiftande ekonomiska förhållanden kan ifrågasättas från allmänna synpunkter. Genom sin bundenhet till stiftarens föreskrifter om exempelvis näringsverksamhetens art och hur den skall bedrivas framstår stiftelsen som en föga flexibel form för ekonomisk verksamhet. Oftast kan lika gärna eller t.o.m. hellre andra företagsformer, kanske främst aktiebolag, komma i fråga.

Ett annat särdrag som också är förknippat med stiftelseformen är att det är en i grunden främmande användning om stiftelseformen utnyttjas som ett alternativ av den som för egen vinnings skull vill bedriva verksamhet av ekonomisk natur. Även detta särdrag gör att stiftelseformens lämplighet för näringsverksamhet kan ifrågasättas. Trots att en stiftelsebildning med nyss nämnt syfte inte är giltig kan det nämligen ofta vara svårt att genomskåda arrangemang där stiftelseformen används för att i praktiken tillgodose stiftarens ekonomiska intressen.

Emellertid måste man beakta att det sedan länge finns stiftelser som främ-

jar sitt syfte genom att bedriva ekonomisk verksamhet, i regel utan sikte på vinst. Ofta torde det vara flera orsaker som har medverkat till att man har valt stiftelsen som form för den aktuella verksamheten. Ett vanligt motiv är antagligen att stiftelseformen, genom dess avsaknad av ägare eller medlemmar, innefattar den bästa garantin man kan få för att verksamheten över huvud taget kommer att drivas vidare och dessutom med just det mål och den inriktning som stiftaren har angett. Detta gäller inte minst sådana stiftelser som skall främja ett religiöst, vetenskapligt, konstnärligt, politiskt eller opinionsbildande syfte genom att bedriva något som civilrättsligt sett utgör näringsverksamhet (ang. begreppet näringsverksamhet i civilrättslig mening, se bl.a. prop. 1960:167 s. 39 och 1975:104 s. 203).

Det skulle enligt min mening leda för långt med ett totalt förbud för stiftelser att bedriva näringsverksamhet. Såsom har påpekats av en remissinstans är det dessutom rent lagtekniskt synnerligen komplicerat att utforma ett sådant förbud. Däremot kan det, såsom också skett i promemorian, diskuteras om man inte borde begränsa stiftelsernas rätt att bedriva näringsverksamhet i eget namn, men samtidigt tillåta att sådan verksamhet bedrivs genom ett av stiftelsen helägt dotterbolag. Som emellertid har framhållits av ett stort antal remissinstanser skulle en sådan ordning leda till en betydligt mera invecklad organisationsstruktur och ökade kostnader utan att man uppnår några påtagliga fördelar. Dessutom är dotterbolaget inte mindre bundet än stiftelsen av det för stiftelsen gällande ändamålet. Vidare kan det antas att den offentliga insynen i verksamheten och kontrollen av den snarast försvåras om man skulle kräva en uppdelning mellan moderstiftelse och dotterbolag.

Min slutsats av det anförda blir därför att stiftelser även i fortsättningen bör ha rätt att utöva näringsverksamhet i eget namn. Detta kräver emellertid enligt min mening att den som träder i förbindelse med en näringsutövande stiftelse rättsligt sett inte bara får ett bättre skydd än gällande ordning erbjuder utan ett skydd som nära ansluter till det som finns när man rättshandlar med "vanliga" företag. Jag återkommer i nästföljande avsnitt till frågan i vilka avseenden regler behövs för att ett sådant skydd skall kunna åstadkommas.

2.5 Ansvar för en stiftelses förpliktelser

Mitt förslag: Endast stiftelsens tillgångar skall svara för stiftelsens förpliktelser.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag (se promemorian s. 127 ff).

Remissinstanserna: Promemoriaförslaget har lämnats utan erinran.

Skälen för mitt förslag: Enligt gällande rätt är en stiftelses borgenärer hänvisade till stiftelsens tillgångar för att få betalning för sina fordringar. Detta gäller även om stiftelsen utövar näringsverksamhet. Enligt min mening bör även i framtiden regeln vara den att endast stiftelsens tillgångar svarar för de förpliktelser som åvilar stiftelsen.

Som jag redan tidigare varit inne på vid ett par tillfällen bör den som träder i förbindelse med t.ex. en stor avkastningsstiftelse eller en stiftelse som utövar näringsverksamhet rättsligt sett ha ett skydd som nära ansluter till det som finns när man rättshandlar med "vanliga" företag. För att ett sådant skydd skall kunna åstadkommas måste stiftelselagen innefatta krav på att stiftelser av nu ifrågavarande slag har ordnad bokföring, upprättar offentlig årsredovisning och har kvalificerad revision. Eftersom stiftelsens företrädare enligt vad jag nyss förordat inte kommer att ha något personligt ansvar för stiftelsens förpliktelser är det vidare angeläget att efterlevnaden av stiftelselagens bestämmelser till skydd för tredje man sanktioneras med skadeståndsbestämmelser för ledamöter i stiftelsestyrelser resp. förvaltare av stiftelser. Slutligen erfordras det regler om likvidationsskyldighet för stiftelser. Tillämpningsområdet för dessa senare regler bör dock vara begränsat till stiftelser som utövar näringsverksamhet. Till mina förslag i samtliga nu nämnda avseenden återkommer jag i senare avsnitt.

2.6 Förvaltningen av en stiftelse m.m.

2.6.1 Betydelsen av förvaltningsföreskrifter i stiftelseförordnandet

Mitt förslag: Vid förvaltningen av en stiftelse skall föreskrifterna i stiftelseförordnandet följas, om de inte strider mot tvingande bestämmelser i stiftelselagen.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag (se promemorian s. 170-171).

Remissinstanserna: Endast några få remissinstanser har kommenterat promemoriaförslaget i denna del. Några av dem framhåller att det är angeläget att stiftarviljan respekteras i största möjliga utsträckning. Enligt *Kammarkollegiet* finns det inte något samhällsintresse av att göra lagens förvaltningsbestämmelser tvingande mot stiftarens vilja.

Skälen för mitt förslag: Jag har tidigare uttalat (se avsnitt 2.1.3) att den principiella utgångspunkten bör vara att stiftaren skall ha frihet att bestämma hur stiftelsen skall förvaltas. Stiftelselagens förvaltningsbestämmelser bör alltså gälla för stiftelsen endast om stiftaren har underlåtit att i sitt förordnande reglera de frågor som bestämmelserna behandlar. Det kan dock finnas motiv för att göra vissa bestämmelser i lagen *tvingande*. Som jag redan tidigare framhållit kan detta vara påkallat av hänsyn till utomstående som ingår rättshandlingar med stiftelsen eller som på annat sätt kommer i kontakt med den. Tvingande bestämmelser kan också vara nödvändiga när det gäller att tillgodose vissa grundläggande krav på klarhet och reda vid förvaltningen av en stiftelse, detta närmast av hänsyn till stiftelsen själv och det ändamål för vilket den har bildats.

Att en bestämmelse är tvingande betyder i förevarande sammanhang att den skall tillämpas inte bara när stiftaren underlåtit att meddela någon föreskrift om den fråga som regleras i bestämmelsen utan även i de fall stiftelseförordnandet innehåller en föreskrift som avviker från bestämmelsen.

Mot bakgrund av det nu anförda bör det i stiftelselagen tas in en bestämmelse av innebörd att föreskrifterna i stiftelseförordnandet skall följas vid förvaltningen av stiftelsens angelägenheter, om föreskrifterna inte strider mot någon bestämmelse i stiftelselagen. Till undvikande av missförstånd vill jag framhålla att denna bestämmelse inte berör stiftarens föreskrifter om ändamålet med stiftelsen. Som jag närmare utvecklar i specialmotiveringen (avsnitt 4.1) får det nämligen anses följa av allmänna rättsgrundsatser att sådana föreskrifter aldrig kan ersättas av några bestämmelser som har meddelats i stiftelselagen och för övrigt inte heller av bestämmelser som meddelats i annan författning.

I det till Lagrådet remitterade förslaget har nu berörd bestämmelse en vidare innebörd så till vida att det i den uttalas att vid förvaltningen av en stiftelsens angelägenheter tar även tvingande bestämmelser i andra lagar och författningar över föreskrifterna i stiftelseförordnandet. *Lagrådet* har emellertid framhållit att det torde vara överflödigt att föreskriva att en stiftelse måste rätta sig efter allmängiltiga lagar och författningar, t.ex. i fråga om beskattning, näringsverksamhet samt ordning och säkerhet. Jag delar denna bedömning. Den nu ifrågavarande bestämmelsen bör därför endast reglera förhållandet mellan föreskrifterna i stiftelseförordnandet och stiftelselagens tvingande bestämmelser.

Jag återkommer i de närmast följande avsnitten till frågan i vilka fall stiftelselagens bestämmelser bör vara av tvingande natur.

2.6.2 Olika förvaltningsformer

Mitt förslag: Stiftelselagen skall innehålla bestämmelser om två olika förvaltningsformer – *egen förvaltning* och *anknuten förvaltning*. Stiftelsen skall själv få välja förvaltningsform.

Förvaltningsformen är *egen förvaltning* om förvaltningsåtagandet har lämnats av en eller flera fysiska personer och *anknuten förvaltning* om förvaltningsåtagandet har lämnats av en juridisk person. Den eller de fysiska personer som vid egen förvaltning har lämnat förvaltningsåtagandet bildar *styrelse* för stiftelsen. Den juridiska person som vid anknuten förvaltning har lämnat ett sådant åtagande är stiftelsens *förvaltare*. Om staten har lämnat ett förvaltningsåtagande är dock stiftelsens förvaltare den myndighet som har lämnat åtagandet för statens räkning.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag. I promemorian föreslås dessutom att den som är stiftare inte får vara ordförande i stiftelsens styrelse samt att, om flera stiftare ingår i styrelsen, de tillsammans inte skall ha mer än en röst (se promemorian s. 121-124, 171 och 172 samt 184-186).

Remissinstanserna: Enligt *Juridiska fakulteten vid Lunds universitet* bör det i en ny lagstiftning om stiftelser ingå bestämmelser om de två förvaltningsformer som godtas enligt gällande rätt, dvs. egen och anknuten förvalt-

ning. Fakulteten framhåller dock att enligt nuvarande ordning benämningen styrelse bara är en av flera benämningar på en stiftelses verkställande organ vid egen förvaltning och att denna ordning bör kunna bibehållas. *Hovrätten för Västra Sverige* påpekar att förslaget saknar en bestämmelse som förklarar begreppen egen och anknuten förvaltning. Ett stort antal remissinstanser har yttrat sig om förbudet för stiftaren att vara ordförande i styrelsen samt regeln om begränsning av rösträtten för stiftare och så gott som alla har avstyrkt dessa förslag.

Skälen för mitt förslag: Med utgångspunkt i tillsynslagens reglering kan man från förvaltningsynpunkt särskilja två olika typer av stiftelser, nämligen fristående stiftelser och anknutna stiftelser. En fristående stiftelse karakteriseras av att den har ett för stiftelsens förvaltning särskilt inrättat organ. Vanligen går organet under benämningen styrelse. Styrelsen utgörs till en början av den eller de fysiska personer som i sin egenskap av adressat för stiftarens förmögenhetsdisposition har åtagit sig uppdraget att handha förvaltningen av stiftelsen. Om inte annat följer av stiftelseförordnandet är det styrelsen själv som därefter entledigar och utser nya styrelseledamöter.

Även en anknuten stiftelse har en styrelse. Men i motsats till vad som är fallet i fråga om fristående stiftelser är styrelsen för en anknuten stiftelse inte särskilt inrättad för stiftelsen. Som styrelse för en anknuten förvaltningsstiftelse betraktas nämligen styrelsen för den juridiska person som i sin egenskap av adressat för stiftarens förmögenhetsdisposition åtagit sig uppdraget att handha förvaltningen av stiftelsen eller, om adressaten är staten eller en kommun, en viss statlig eller kommunal myndighet.

Enligt min mening bör stiftelselagens bestämmelser i fråga om förvaltningsformer i huvudsak anknyta till gällande ordning. Samtidigt är det också viktigt att bestämmelserna står i nära samklang med mina förslag om hur en stiftelse rättsligt sett bildas. Jag tänker därvid särskilt på att det krävs ett förvaltningsåtagande av en eller flera fysiska personer eller av en juridisk person.

Mot bakgrund av det anförda föreslår jag att stiftelselagen skall innehålla bestämmelser om två förvaltningsformer – egen och anknuten förvaltning. Förvaltningsformen *egen förvaltning* föreligger om förvaltningsåtagandet har lämnats av en eller flera fysiska personer och *anknuten förvaltning* om förvaltningsåtagandet lämnats av en juridisk person. Liksom för närvarande bör i det förra fallet den eller de fysiska personerna bilda ett organ för stiftelsen. Som jag återkommer till i nästföljande avsnitt bör uppgiften att handha stiftelsens förvaltning i huvudsak åvila detta organ. Vid sådant förhållande talar lagtekniska skäl för att organet får en genomgående benämning i stiftelselagen. Jag föreslår att organet erhåller benämningen "styrelse". Med anledning av vad en remissinstans har anfört vill jag framhålla att detta inte innebär något hinder mot att en stiftelse på grund av stiftarens förskrift därom använder en annan benämning på det organ som rättsligt sett utgör dess styrelse.

När det därefter gäller förvaltningsformen *anknuten förvaltning* är det enligt min mening naturligt att den som lämnat förvaltningsåtagandet, dvs. den juridiska personen som sådan, skall betraktas som organ för stiftelsen. Jag förordar således att stiftelselagen på denna punkt får en annan innebörd än

den som gällande rätt torde ha. Som jag återkommer till i nästföljande avsnitt bör uppgiften att handha stiftelsens förvaltning i huvudsak åvila den juridiska personen som organ för stiftelsen. Av lagtekniska skäl bör även detta organ få en genomgående benämning i stiftelselagen. Jag förordar att organet erhåller benämningen "*förvaltare*".

Eftersom uppgiften att handha stiftelsens förvaltning vid anknuten förvaltning i huvudsak skall åvila förvaltaren betyder det rättsligt sett att uppgiften ytterst kommer att vara en angelägenhet för förvaltarens högsta verkställande organ. För statens vidkommande är detta emellertid inte en godtagbar ordning. Den skulle nämligen innebära att det ytterst blir en angelägenhet för regeringen att svara för förvaltningen av alla till staten anknutna stiftelser. För sådana stiftelser bör stiftelselagen därför innehålla en särreglering av innebörd att det alltid är den myndighet som för statens räkning lämnat förvaltningsåtagandet som är förvaltare och organ för stiftelsen.

Det är naturligt att stiftaren liksom för närvarande själv skall få bestämma vilken förvaltningsform som skall tillämpas. Som kommer att framgå i de följande avsnitten måste reglerna för de två förvaltningsformerna utformas på delvis olika sätt.

En fråga som har tilldragit sig stor uppmärksamhet under remissbehandlingen är vilket inflytande en fysisk person som stiftare skall kunna ha över förvaltningen av den av honom tillskapade stiftelsen (med egen förvaltning). Flera remissinstanser har påpekat att stiftaren inte bör ha ett bestämmande inflytande. Remissinstanserna har emellertid genomgående ställt sig avvissande till den reglering som föreslås i promemorian och som innebär att stiftaren inte skall få vara ordförande i stiftelsens styrelse samt att, om flera stiftare ingår i styrelsen, de tillsammans har endast en röst.

Frågan blir då om lagen i stället skulle kunna innehålla en mer allmänt hållen regel om att stiftaren inte får ha ett bestämmande inflytande i styrelsen. Även om det i och för sig kan finnas anledning att åtminstone för vissa fall begränsa stiftarens inflytande är jag dock för egen del tveksam till en sådan reglering, främst därför att den sannolikt lätt skulle kunna kringgå. I sammanhanget måste man nämligen hålla i minnet att stiftaren under alla förhållanden kan påverka den framtida förvaltningen på det sättet att han, så länge han lever, kan förbehålla sig själv rätten att bestämma vilka personer som skall ingå i styrelsen. Och det kan knappast komma i fråga att begränsa stiftarens inflytande i detta hänseende.

Mot bakgrund av det anförda kommer jag till slutsatsen att stiftelselagen *inte* bör innehålla några regler som generellt begränsar stiftarens inflytande över förvaltningen av stiftelsen. Intresset av att stiftaren inte utövar något slags obehörig påverkan på förvaltningen får därför tillgodoses dels genom att det i stiftelselagen tas in en bestämmelse om att stiftaren eller stiftarna inte ensamma får utgöra stiftelsens styrelse, dels genom den redan i promemorian föreslagna regeln om jäv för styrelseledamöter.

Även beträffande stiftelser med anknuten förvaltning finns det anledning att uppmärksamma frågan om stiftarens inflytande. I fall då stiftelsen har bildats av en juridisk person får intresset att stiftaren inte utövar något slags obehörig påverkan på förvaltningen tillgodoses genom att det i stiftelselagen tas in en bestämmelse om att stiftaren inte får vara stiftelsens förvaltare. I

2.6.3 Styrelsens resp. förvaltarens allmänna åligganden

Mitt förslag: Styrelsen vid egen förvaltning och förvaltaren vid anknyten förvaltning skall enligt tvingande bestämmelser svara för att

1. föreskrifterna i stiftelseförordnandet följs,
2. förmögenheten är placerad på ett godtagbart sätt, i den mån det inte följer av stiftelseförordnandet hur förmögenheten skall vara placerad,
3. stiftelsen har ett namn,
4. stiftelsen fullgör sin bokförings- och årsredovisningsskyldighet, samt att
5. stiftelseförordnandet och övriga handlingar avseende stiftelsen förvaras på ett ordnat och betryggande sätt.

Styrelsen vid egen förvaltning skall dock inte svara för åtgärd som i enlighet med stiftelseförordnandet vidtagits av någon annan än styrelsen i fråga om att utse eller entlediga ledamöter i styrelsen. Styrelsen vid egen förvaltning och förvaltaren vid anknyten förvaltning skall inte heller svara för åtgärd som i enlighet med stiftelseförordnandet vidtagits av någon annan än styrelsen eller förvaltaren i fråga om att utse eller entlediga revisor i stiftelsen eller att bestämma arvode åt styrelsen, förvaltaren eller revisorerna.

Stiftelsen företräds gentemot utomstående av styrelsen resp. förvaltaren.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag. I promemorian föreslås dock dessutom regler om dels vad som alltid skall anses utgöra en godtagbar placering, dels skyldighet för styrelsen eller förvaltaren att i vissa fall söka få till stånd en ändring i stiftelsens ändamålsföreskrifter samt dels skyldighet för styrelsen att utfärda särskilda stadgar för stiftelsen (se promemorian s. 124–126).

Remissinstanserna: *Kammarkollegiet* avstyrker förslaget i den del det innebär att endast ett organ inom stiftelsen (styrelsen resp. förvaltaren) skall svara för handhavandet av stiftelsens angelägenheter. Förslaget att det skall åvila styrelsen respektive förvaltaren att i vissa fall försöka ändra ändamålet för en stiftelse avstyrks eller kritiseras av flera remissinstanser. Åtskilliga remissinstanser är vidare starkt kritiska till förslaget i promemorian att stiftelselagen skall innehålla anvisningar om vad som alltid skall anses utgöra en godtagbar placering. Några remissinstanser ifrågasätter behovet av regler om stadgar. Andra menar att dessa i första hand bör utfärdas av stiftaren.

Skälen för mitt förslag: Av mina förslag i avsnitt 2.6.2 följer att ansvaret för förvaltningen av en stiftelse ytterst bör vila på stiftelsens styrelse vid egen förvaltning och stiftelsens förvaltare vid anknyten förvaltning. I förvaltningen av en stiftelse ingår i första hand uppgiften att se till att stiftelseför-

ordnandets föreskrifter följs (jfr avsnitt 2.6.1). Att styrelsen eller förvaltaren svarar för att denna uppgift sköts bör slås fast i lagen genom en särskild bestämmelse.

Emellertid kan det förekomma stiftelseförordnanden av innebörd att stiftelsen skall ha ett eller flera organ som är sidoordnade stiftelsens styrelse eller förvaltare. Stiftelseförordnandet avseende en avkastningsstiftelse med egen förvaltning kan t.ex. innebära att besluten angående användningen av stiftelsens löpande avkastning skall fattas av ett styrelsen sidoordnat organ. Frågan blir då om den angivna principen om att det är styrelsen eller förvaltaren som skall svara för att stiftelseförordnandet följs skall vara tvingande eller om den i enlighet med nuvarande ordning skall kunna frångås genom de förordnanden rörande stiftelsens organisation som görs av stiftaren (jfr prop. 1929:83 s. 33).

Till en början kan konstateras att det kan vara ändamålsenligt att ansvaret för vissa av de uppgifter som stiftelseförvaltningen innefattar är uppdelade mellan två eller flera sidoordnade organ. Så är t.ex. fallet i fråga om uppgiften att utse och entlediga ledamöter i styrelsen för en stiftelse med egen förvaltning. Ett annat exempel är uppgiften att bestämma arvode åt styrelsens ledamöter i en stiftelse med egen förvaltning eller åt förvaltaren i en stiftelse med anknuten förvaltning. I fall av nu nämnt slag bör den nyss angivna principen om att det är styrelsen eller förvaltaren som ytterst svarar för att stiftelseförordnandet följs kunna frångås, i vart fall i den meningen att styrelsen eller förvaltaren i dylika fall inte skall svara för åtgärd som i enlighet med stiftelseförordnandet vidtas av någon annan än styrelsen eller förvaltaren.

När det däremot gäller beslut i frågor som rör användningen av stiftelsens tillgångar eller placeringen av förmögenheten är det emellertid enligt min mening en fördel om man genom den nya stiftelselagen tillskapar klara ansvarsförhållanden i alla stiftelser. Detta kan endast åstadkommas om ansvaret för dessa angelägenheter alltid ligger samlat på en hand, dvs. hos styrelsen vid egen förvaltning och hos förvaltaren vid anknuten förvaltning. Om lagen i stället skulle göra det möjligt för stiftaren att med rättslig verkan dela upp ansvaret för dessa frågor mellan två sidoordnade organ, måste lagen bl.a. kompletteras med särskilda skadeståndsbestämmelser för andra organ än styrelsen etc. Detta skulle vara förenat med särskilda svårigheter eftersom reglerna då måste utformas för stiftelser vilkas organisation inte är närmare känd för lagstiftaren.

Det anförda leder mig till slutsatsen att det i stiftelselagen bör tas in en tvingande reglering som innebär att ansvaret för hur stiftelsen använder sina tillgångar och hur den har sin förmögenhet placerad alltid ligger på stiftelsens styrelse respektive förvaltare. Jag vill dock framhålla att den förändring av rättsläget som mitt förslag innefattar inte är av så genomgripande karaktär som det kan förefalla. Styrelsen eller förvaltaren bör nämligen alltid vara skyldig att se till att förvaltningen av stiftelsen organiseras på det sätt som stiftaren har föreskrivit. Inget bör alltså hindra att det i stiftelseförordnandet anges att något annat organ än styrelsen eller förvaltaren skall fatta beslut i frågor om t.ex. användningen av stiftelsens löpande avkastning. Om stiftarens förordnande i ett sådant fall innebär att det "extra" organet skall utöva sina beslutsbefogenheter självständigt och vid sidan om styrelsen eller för-

valtaren, är den enda avvikelser från stiftarens förordnande som följer av mitt förslag att det "extra" organet utövar sina beslutsbefogenheter under styrelsens eller förvaltarens överinseende. Frågan kommer att belysas ytterligare i specialmotiveringen (se avsnitt 4.1 och vad som anförs där i anslutning till 2 kap. 3 § första stycket).

Enligt min mening bör således regleringen i stiftelselagen innebära att svaret för frågor som rör användningen av stiftelsens tillgångar och placeringen av förmögenheten alltid ligger hos styrelsen respektive förvaltaren. Jag skall nu gå in på vad svaret för dessa frågor närmare bör innebära.

Det är självklart att styrelsen eller förvaltaren inte får medverka till att stiftelsens tillgångar används för annat syfte, på annat sätt eller till förmån för annan än stiftaren angivit i sitt förordnande. För donationsviljans upprätthållande är det emellertid också viktigt att stiftelsetillgångar inte ligger oanvända. Det bör därför vara en skyldighet för stiftelsestyrelsen eller förvaltaren att se till att ändamålet tillgodoses så länge detta objektivt sett är möjligt. Av denna skyldighet bör t.ex. följa att styrelsen eller förvaltaren aktivt försöker finna destinatarer om sådana inte anmäler sig till stiftelsen ändå. Däremot vill jag inte gå så långt att det – som föreslås i promemorian – skall vara en formlig skyldighet för styrelsen eller förvaltaren att försöka få till stånd en ändring av ändamålet om det efter en tid visar sig att det inte längre går att tillgodose detta. Jag föreslår därför inte någon sådan regel.

Vad svaret för placeringen av förmögenheten närmare innebär i det enskilda fallet beror i första hand på om förordnandet anger hur förmögenheten skall vara placerad. Riktlinjer i stiftelseförordnandet bör vara ett rättssnöre för styrelsens eller förvaltarens placeringsverksamhet förutsatt att de inte står i strid mot någon tvingande bestämmelse i stiftelselagen som innefattar ett förbud mot en sådan placering. Om det i stället inte finns några riktlinjer om förmögenhetsplaceringen i stiftelseförordnandet, får det tolkas så att styrelsen eller förvaltaren av stiftaren givits frihet att på egen hand avgöra i vilka slags tillgångar stiftelsens förmögenhet skall placeras. Enligt min mening bör emellertid stiftelselagen för dessa fall innehålla en allmän norm för styrelsens eller förvaltarens placeringsverksamhet. Jag föreslår därför att stiftelselagen skall ställa krav på att förmögenheten skall vara placerad på ett *godtagbart sätt*. Lagen bör dock inte innehålla någon uppräkningslista av sådana placeringar som alltid skall anses som godtagbara. Bedömningen av om en viss placering skall anses godtagbar skall i stället ske med utgångspunkt från ett helhetsperspektiv under hänsynstagande till flera olika faktorer. Denna fråga kommer att behandlas närmare i specialmotiveringen (se avsnitt 4.1 och vad som anförs i anslutning till 2 kap. 4 §).

Jag lämnar nu frågorna om vad styrelsens och förvaltarens ansvar för användningen av stiftelsens tillgångar och placeringen av förmögenheten närmare bör innebära. I stället skall jag nu ta upp några andra med stiftelseförvaltning förenade uppgifter för vilka styrelsen och förvaltaren enligt min mening också bör ha ansvaret enligt tvingande bestämmelser.

Som jag kommer att gå närmare in på i ett senare avsnitt bör vissa stiftelser vara skyldiga att följa bokföringslagens bestämmelser och att upprätta en på bokslutet grundad årsredovisning, medan andra stiftelser endast bör bli skyldiga att föra räkenskaper av enklare beskaffenhet. Eftersom styrelsen resp.

förvaltaren enligt vad jag nyss har förordat alltid skall svara för bl.a. användningen av stiftelsens tillgångar är det enligt min mening naturligt att de även svarar för att stiftelsen iakttar föreskriven bokföringsskyldighet m.m. Jag föreslår därför att det i stiftelselagen tas in en bestämmelse av denna innebörd.

Jag är inte övertygad om bärkraften i motivet bakom det i promemorian framförda förslaget om särskilda stadgar för stiftelser. En stiftelse bör emellertid alltid ha ett namn. Det bör lämpligen åligga styrelsen eller förvaltaren att besluta om namn för stiftelsen, om stiftaren i stiftelseförordnandet inte meddelat någon föreskrift i denna fråga. Jag anser att en bestämmelse om det bör tas in i stiftelselagen. Till frågorna vilka krav som bör ställas på innehållet i stiftelsens namn och om skyddet för detta namn återkommer jag i specialmotiveringen (se avsnitt 4.1 och vad som anförs i anslutning till 1 kap. 6 §). Jag vill dock redan här förutskicka att namnet enligt min mening alltid bör innehålla ordet stiftelse.

Det är angeläget att stiftelseförordnandet och övriga handlingar avseende stiftelsen förvaras på ett ordnat och betryggande sätt (jfr 12 § tillsynslagen). Det bör vara en uppgift för styrelsen resp. förvaltaren att se till att så är fallet.

Stiftelselagen bör vidare efter mönster av den associationsrättsliga lagstiftningen innehålla bestämmelser om vem som kan företräda stiftelsen gentemot utomstående. Eftersom uppgiften att handha förvaltningen av en stiftelses angelägenheter enligt mitt förslag i allt väsentligt skall åvila styrelsen vid egen respektive förvaltaren vid anknuten förvaltning bör bestämmelserna innebära att det i det förra fallet är styrelsen och i det senare fallet förvaltaren som utåt företräder stiftelsen. Av hänsyn till tredje man bör bestämmelserna i denna fråga göras tvingande.

2.6.4 Gemensam placering

Mitt förslag: I stiftelselagen skall det tas in en bestämmelse enligt vilken en stiftelse får placera sin förmögenhet gemensamt med andra stiftelser, om inte annat följer av stiftelseförordnandet.

Promemorians förslag: I promemrieförslaget är bestämmelsen om gemensam placering tvingande och promemrieförslaget innehåller även särskilda bestämmelser om kapitalisering vid sådan placering (se promemorian s. 130-132).

Remissinstanserna: Endast ett fåtal remissinstanser har yttrat sig om promemorians förslag om gemensam placering. Enligt *Juridiska fakulteten vid Lunds universitet* förefaller bestämmelserna onödiga, eftersom samförvaltning enligt gällande rätt alltid är tillåten om inte stiftaren förordnat annorlunda. Flertalet övriga remissinstanser tillstyrker förslaget. *Kammarkollegiet* och ytterligare en remissinstans motsätter sig dock att en stiftelse skall få placera sin förmögenhet gemensamt med en annan stiftelse i strid mot stiftarens vilja. Kammarkollegiet avstyrker även förslaget i promemorian att ett genomsnittligt procenttal skall användas vid kapitalisering av stiftelsernas för-

mögenhet. Ett par andra remissinstanser anser att bestämmelserna om kapitalisering inte bör vara tvingande.

Skälen för mitt förslag: Enligt en av Statistiska centralbyrån under 1970-talet utförd undersökning fanns det vid utgången av år 1976 cirka 50 000 stiftelser i landet. Av dessa stiftelser hade enligt undersökningen 80 % en förmögenhet med ett värde under 100 000 kr (se promemorian avsnitt 4.1.2). Om man beaktar att basbeloppet har tredubblats sedan mitten av 1970-talet torde det i dag finnas cirka 40 000 stiftelser med en förmögenhet under 300 000 kr. Av intresse i detta sammanhang är även att en av Stiftelse- och föreningsskattekommittén (Fi 1988:03) ännu inte publicerad enkät visar att 73 % av de stiftelser som under åren 1982–1988 ställdes under tillsyn enligt tillsynslagen hade tillgångar till ett värde under 300 000 kr.

Det svenska stiftelseväsendet består till mycket stor del av avkastningsstiftelser med relativt små förmögenheter. Vid förvaltning av små förmögenheter är det i praktiken ganska få andra placeringsalternativ än traditionellt banksparande som utnyttjas. En starkt bidragande orsak till det är att placering i t.ex. värdepapper drar ganska dryga kostnader. När det gäller avkastningsstiftelser är sannolikt en ytterligare orsak att många stiftelseförvaltare anser sig sakna erforderliga kunskaper för att våga ta steget in på kapitalmarknaden och dessutom gör den bedömningen att det är för dyrt att köpa sig denna kunskap.

Av flera skäl är det angeläget att de många mindre avkastningsstiftelserna förvaltas på ett effektivt sätt. Frågan hur man kan skapa förutsättningar för detta har varit uppmärksammas i riksdagen. I anslutning till en motion uttalade således lagutskottet under 1985/86 års riksmöte att samförvaltning av flera mindre stiftelser "hos en moderstiftelse" är en möjlighet som närmare bör prövas (se bet. 1985/86:LU 21).

Enligt 13 § första meningen tillsynslagen får en stiftelses pengar och värdepapper inte sammanblandas med annan tillhöriga pengar eller värdepapper. Varken promemorian eller remissförslaget innehåller någon motsvarande bestämmelse. Skälet härtill är att det inte ansetts nödvändigt eftersom bestämmelsen i tillsynslagen ger uttryck för vad som allmänt får anses ligga i en syssломans skyldighet. En utgångspunkt för remissförslaget är således att styrelseledamöter vid egen förvaltning och förvaltare vid anknyten förvaltning är skyldiga att hålla stiftelsens tillgångar avskilda från annans egendom.

I 13 § andra meningen tillsynslagen finns en bestämmelse enligt vilken två eller flera stiftelser under vissa förutsättningar får placera stiftelsernas medel gemensamt. Av vad som förekom under arbetet med tillsynslagen framgår att avsikten med bestämmelsen framför allt var att göra det möjligt för två eller flera stiftelser att placera hela eller i vart fall en del av sin förmögenhet i av stiftelserna gemensamt ägda värdepapper (se prop. 1929:83 s. 51 ff). Bestämmelsen har tjänat som förebild för den i såväl promemorian som remissförslaget intagna bestämmelsen om att en stiftelse får placera sin förmögenhet gemensamt med andra stiftelser, om det inte följer av stiftelseförordnandet att förmögenheten skall vara placerad på ett sätt som hindrar det.

Lagrådet har riktat kritik mot den föreslagna bestämmelsen. Enligt *Lagrådet* ger varken lagtext eller motiv någon ledning för bedömningen av vad som i själva verket avses med uttrycket "placeras gemensamt" och än mindre

anges vilka gränser som gäller för sådan placering. Med hänsyn härtill ifrågasätter Lagrådet om inte bestämmelsen bör strykas och för den händelse den behålls sätter Lagrådet i fråga om tillräckliga skäl åberopats för att stiftarens vilja endast skall beaktas i begränsad utsträckning.

Lagrådet synes vara av den uppfattningen att det – i fall då två eller flera stiftelser placerar sin förmögenhet i av stiftelserna t.ex. gemensamt ägda värdepapper – inte föreligger sammanblandning i rättslig mening. För egen del delar jag den bedömningen. Detta betyder emellertid inte att jag också delar Lagrådets bedömning att det inte behövs någon bestämmelse om gemensam placering. Jag är nämligen övertygad om att en sådan bestämmelse verksamt kommer att kunna bidra till att fler stiftelser väljer vägen att placera sin förmögenhet gemensamt och därmed till en mer effektiv förvaltning. Jag förordar därför att stiftelselagen innehåller en bestämmelse om gemensam placering. Till skillnad från vad remissförslaget innebär på den punkten bör emellertid bestämmelsen i sin helhet vara av dispositiv natur.

Någon bestämmelse som vid gemensam placering behandlar frågan om kapitalisering i fall då ett eller flera av stiftelseförordnandena innehåller föreskrifter därom erfordras enligt min mening inte.

2.6.5 Låneförbud

Mitt förslag: En stiftelse skall inte få lämna penninglån till eller ställa säkerhet till förmån för stiftaren eller förvaltaren.

En stiftelse skall inte heller få lämna penninglån eller ställa säkerhet till förmån för

1. den som ensam eller tillsammans med andra företräder stiftelsen eller förvaltaren,

2. en person som är gift eller är nära släkt med stiftaren eller med en person som ensam eller tillsammans med andra företräder stiftelsen eller förvaltaren, eller

3. en juridisk person över vars verksamhet förvaltaren eller någon av följande personer har ett bestämmande inflytande: stiftaren; någon som ensam eller tillsammans med andra företräder stiftelsen eller förvaltaren; någon som är gift eller är nära släkt med stiftaren eller med någon som ensam eller tillsammans med andra företräder stiftelsen eller förvaltaren.

Undantag görs bl.a. för fall då stiftelsen skall främja sitt syfte genom att meddela penninglån till någon annan än stiftaren och låntagaren omfattas av den annars förbjudna kretsen.

Promemorians förslag: Låneförbudet i promemorians förslag omfattar t.ex. inte förvaltaren eller den som ensam eller tillsammans med andra företräder stiftelsen eller förvaltaren. Vidare innehåller promemorians förslag inte något undantag från låneförbudet (se promemorian s. 180–181).

Remissinstanserna: Reglerna om låneförbud tillstyrks eller lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser. Några remissinstanser avstyrker dock

förslaget eller ställer sig tveksamma till det. En del andra remissinstanser påpekar att det kan förekomma stiftelser som skall främja sitt syfte genom att meddela lån till den förbjudna kretsen. Ett par remissinstanser framhåller att även styrelseledamöter och förvaltare bör omfattas av förbudet.

Skälen för mitt förslag: Den som handhar förvaltningen av en stiftelse bör enligt min mening inte ha möjlighet att låna pengar av stiftelsen. Om en sådan möjlighet finns torde det nämligen många gånger ligga nära till hands att den utnyttjas till skada för stiftelsen. I likhet med aktiebolagslagen bör därför stiftelselagen innehålla tvingande bestämmelser om låneförbud.

Låneförbudet i stiftelselagen bör i första hand omfatta förvaltaren. Förbundet bör även omfatta den som ensam eller tillsammans med andra företrädar stiftelsen eller förvaltaren. För att hindra kringgåenden bör förbudet vidare omfatta den som är gift, nära släkt eller besvägrad med någon av de nu angivna personerna. Av samma skäl bör låneförbudet också gälla för en juridisk person över vars verksamhet någon som omfattas av låneförbudet har ett bestämmande inflytande (jfr 12 kap. 7 § första stycket aktiebolagslagen).

Enligt min mening bör också stiftaren omfattas av låneförbudet. Ett sådant förbud ligger f.ö. väl i linje med att en stiftelses förmögenhet enligt det av mig förordade, allmänna stiftelsebegreppet inte kan bestå av endast en benefik fordran på stiftaren. För att hindra kringgåenden bör förbudet även omfatta stiftarens närstående och juridiska personer över vars verksamhet stiftaren eller stiftarens närstående har ett bestämmande inflytande.

Som flera remissinstanser har påpekat kan det förekomma stiftelser som skall främja sitt syfte genom att meddela lån t.ex. till någon närstående till stiftaren. För dylika fall erfordras det ett undantag från den reglering som jag nyss har redogjort för.

Enligt min mening bör det även vara förbjudet för en stiftelse att ställa säkerhet i form av t.ex. borgen till förmån för någon som omfattas av låneförbudet.

2.6.6 Bokföring och årsredovisning m.m.

Mitt förslag: Stiftelser som utövar näringsverksamhet skall vara *bokföringsskyldiga*.

Samma krav ställs på stiftelser som helt eller delvis bildats av staten, en kommun, ett landsting eller en kyrklig kommun samt på insamlingsstiftelser och kollektivavtalsstiftelser. I övrigt skall stiftelser vara bokföringsskyldiga, om de har tillgångar till ett marknadsvärde som motsvarar minst tio basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Tillsynsmyndigheten skall dock under vissa förutsättningar kunna meddela dispens från detta krav.

Stiftelser som är bokföringsskyldiga enligt stiftelselagen skall fullgöra denna skyldighet enligt vad som föreskrivs i bokföringslagen (1976:125).

Stiftelser som inte är bokföringsskyldiga skall föra *räkenskaper* över

inbetalningar till och utbetalningar från stiftelsen. Räkenskaperna skall för varje räkenskapsår avslutas med en sammanställning.

Stiftelser som är bokföringsskyldiga skall upprätta *årsredovisning* i huvudsak efter principerna i lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag. Denna redovisning skall vara offentligt tillgänglig.

Stiftelselagen skall innehålla bestämmelser om *koncerner* i fall då moderföretaget är en stiftelse (*moderstiftelse*). En moderstiftelse skall vara bokföringsskyldig och skyldig att upprätta offentlig årsredovisning. En moderstiftelse skall upprätta en offentlig koncernredovisning, om antalet anställda hos koncernen under räkenskapsåret i medeltal har varit minst tio.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag (se promemorian s. 132–134).

Remissinstanserna: Remissopinionen är splittrad. Några remissinstanser anser att alla stiftelser bör vara bokföringsskyldiga enligt bokföringslagen, andra anser att promemorieförslagets krav på bokföring är alltför långtgående. Några remissinstanser avstyrker de i promemorian föreslagna bestämmelserna om koncernredovisning eller efterlyser närmare motiv för dem.

Skälen för mitt förslag: Om en stiftelse utövar näringsverksamhet i civilrättslig mening är den enligt gällande ordning skyldig att följa bestämmelserna i bokföringslagen (1976:125) om löpande bokföring, årsbokslut samt arkivering. Det nu sagda gäller dock endast beträffande näringsverksamheten som sådan (jfr Bokföringsnämndens cirkulär nr 4, s. 6). En näringsutövande stiftelse är enligt gällande ordning inte skyldig att upprätta någon på årsbokslutet avseende näringsverksamheten grundad, offentlig årsredovisning. Det har visserligen tidigare lagts fram ett förslag om att införa en sådan skyldighet men med hänvisning till det pågående arbetet på stiftelserättens område avstod man från att genomföra det (jfr prop. 1979/80:143 s. 61).

Som jag redan tidigare uttalat (se avsnitt 2.1.3) bör beträffande stiftelser som bedriver näringsverksamhet stiftelselagens regler i fråga om bokföring och årsredovisning kunna utformas i nära anslutning till vad som gäller för andra företagsformer. En näringsutövande stiftelse bör därför vara skyldig att ha bokföring av det slag som bokföringslagen innefattar, dvs. såväl löpande bokföring som årsbokslut. Den bör också vara skyldig att upprätta en på årsbokslutet grundad, offentlig årsredovisning. Denna redovisning bör i huvudsak kunna upprättas efter de principer som enligt lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag (årsredovisningslagen) gäller för större handelsbolag. Inte minst av praktiska skäl bör emellertid skyldigheten att följa bokföringslagen inte som nu vara inskränkt till endast näringsverksamheten utan omfatta stiftelsens hela ekonomiska verksamhet. Detta betyder att en avkastningsstiftelse som placerar en del av sin förmögenhet i en hyresfastighet redan på grund därav blir bokföringsskyldig och skyldig att upprätta årsredovisning beträffande hela sin förmögenhetsförvaltning.

När det därefter gäller avkastningsstiftelser (enligt den allmänna definitio-

nen av stiftelsebegreppet) som inte utövar näringsverksamhet får man till en början skilja mellan stiftelser som helt eller delvis bildats av offentliga rättssubjekt och stiftelser som bildats av privata donatorer. För stiftelser som hör till den förra gruppen bör vad jag nu har förordat beträffande näringsdrivande stiftelser gälla utan undantag. Beträffande de stiftelser som hör till den senare gruppen – där det ojämförligt största antalet stiftelser ingår – finns det anledning att till en början erinra om att regleringen i tillsynslagen innebär att stiftelser som står under tillsyn är skyldiga att föra räkenskaper enligt en renodlad kontantprincip över tillgångar och skulder samt inkomster och utgifter och att avsluta räkenskaperna för varje räkenskapsår (jfr 14 § tillsynslagen och Norin m.fl., Allmännyttiga stiftelser, s. 53). Det kan också nämnas i sammanhanget att skattelagstiftningen numera innefattar krav på att en stiftelses inkomster i form av löpande kapitalavkastning och realisationsvinster skall beräknas enligt bokföringsmässiga grunder (se 21 och 24 §§ kommunalskattelagen, 1928:370, 2 § 1 mom. sjätte stycket lagen, 1947:576, om statlig inkomstskatt och prop. 1989/90:110 s. 648). Detta innebär emellertid inte något krav på bokföring av det slag som anges i bokföringslagen.

Den fråga som inställer sig nu är om det från civilrättsliga utgångspunkter finns anledning att beträffande avkastningsstiftelser av här anförd slag ställa mer långtgående krav på bokföringen än vad nuvarande ordning innebär. Som jag redan uttalat tidigare (se avsnitt 2.1.3) finns det i förevarande sammanhang anledning att ta hänsyn till att avkastningsstiftelsernas förmögenhetsförhållanden är starkt varierande. Det förekommer stiftelser med väsentliga tillgångar i t.ex. aktier, men flertalet stiftelser har relativt små tillgångar oftast i form av ett banktillgodohavande. Stiftelselagens krav på avkastningsstiftelserna bör därför skiktas så att stiftelser med mer betydande värden blir skyldiga att ha bokföring av det slag som anges i bokföringslagen och övriga stiftelser att föra räkenskaper över in- och utbetalningar till stiftelsen. Stiftelser av det förra slaget bör vidare vara skyldiga att upprätta offentlig årsredovisning i huvudsak efter principerna i årsredovisningslagen. För övriga stiftelser finns det däremot inte skäl att kräva att de upprättar offentlig årsredovisning.

När det därefter gäller frågan vid vilket förmögenhetsvärde en avkastningsstiftelse bör bli skyldig att följa bokföringslagen och att upprätta årsredovisning kan det vara lämpligt att bedömningen görs under hänsynstagande till frågan om tillsynen över stiftelser. Mina förslag i fråga om tillsynen kommer jag att ta upp i avsnitt 2.8.1. Där avser jag att föreslå att vissa stiftelser skall vara föremål för återkommande kontroll. I den del förslaget avser icke näringsutövande avkastningsstiftelser innebär det att en stiftelse årligen skall skicka skriftlig redovisning till tillsynsmyndigheten om stiftelsen har tillgångar till ett marknadsvärde överstigande tio basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (dvs. för närvarande 344 000 kr). En årsredovisning upprättad väsentligen efter principerna enligt årsredovisningslagen innehåller enligt min bedömning sådana upplysningar om den redovisningsskyldige att den utgör ett godtagbart underlag för tillsynsmyndighetens återkommande kontroll. Detta förhållande talar för att det förmögenhetsvärde vid vilket en avkastningsstiftelse blir skyldig att avge skriftlig redovis-

ning till tillsynsmyndigheten också blir bestämmande för stiftelsens skyldighet att följa bokföringslagen och att upprätta årsredovisning.

Enligt min mening saknas det skäl att kräva att bokföringsskyldiga familjestiftelser upprättar offentlig redovisning i andra fall än när de utövar näringsverksamhet. Insamlingsstiftelser och kollektivavtalsstiftelser bör där- emot generellt sett vara såväl bokförings- som årsredovisningsskyldiga.

Bokföringslagen är en ramlag. Detta kommer främst till uttryck i lagens grundläggande bestämmelse (2 § första stycket) enligt vilken bokföringsskyldigheten skall fullgöras på sätt som överensstämmer med god redovisningssed. Lagen utfylls också av regler i annan lag. I aktiebolagslagen t.ex. finns det således regler om hur vissa för aktiebolag speciella förhållanden skall beaktas vid redovisningen.

Promemorians förslag till stiftelselag innehåller inte några utfyllande regler för redovisningen i stiftelser. Remissförslaget saknar också förslag till sådana regler. Enligt båda förslagen skall en stiftelse som är bokföringsskyldig fullgöra denna skyldighet på sätt som föreskrivs i bokföringslagen.

Lagrådet har riktat kritik mot att det beträffande stiftelser som skall vara bokföringsskyldiga endast ges den anvisningen att denna skyldighet skall fullgöras enligt vad som föreskrivs i bokföringslagen. Lagrådet har anfört att det kommer att ta åtskillig tid innan det i fråga om stiftelser föreligger någon god redovisningssed i dokumenterad form och att man intill dess får leva med den osäkerhet som följer av att vedertagna redovisningsprinciper inte alltid är helt lätta att tillämpa på stiftelser.

Vad Lagrådet anfört i sitt yttrande ger mig anledning att till en början framhålla att remissbehandlingen av promemorian föranledde särskilda överväganden om det i stiftelselagen borde tas in särskilda redovisningsregler, framför allt beträffande redovisningen av realisationsvinster och eget kapital i avkastningsstiftelser som enligt stiftelseförordnandet inte får använda annat än den löpande avkastningen för ändamålet (jfr angående dessa frågor även Norin m.fl., a.a., särskilt s. 58 ff). Det konstaterades därvid att redovisningen av realisationsvinster och eget kapital i dylika stiftelser bör ske på sätt som avviker från de scheman för resultat- och balansräkningen som finns intagna i bokföringslagen men det konstaterades samtidigt att det inom ramen för bestämmelserna i 18 och 19 §§ bokföringslagen är möjligt att utveckla en god redovisningssed i dessa avseenden.

Som Lagrådet påpekar kommer det att ta viss tid innan det föreligger någon god redovisningssed för stiftelser i dokumenterad form. De olägenheter som Lagrådet anser förknippade därmed är emellertid enligt min mening inte så stora. Enligt vad jag inhämtat anser man nämligen inom det praktiska rättslivet att det utan undantag går att tillämpa bokföringslagens bestämmelser även i fråga om sådana avkastningsstiftelser som endast får använda den löpande avkastningen för sitt ändamål. Mot denna bakgrund och då Lagrådets kritik inte utmynnar i något förslag till ändring av det remitterade förslaget står jag fast vid detta. Jag vill dock betona att mitt ställningstagande givetvis inte utgör något hinder mot att frågan om särskilda redovisningsregler för stiftelser tas upp på nytt om det senare skulle visa sig att det föreligger behov av sådana regler.

Det förekommer att stiftelser har ett bestämmande inflytande över andra

juridiska personer, exempelvis aktiebolag. Ett bestämmande inflytande föreligger typiskt, när stiftelsen innehar så många aktier i bolaget att den har mer än hälften av röstetalet för samtliga aktier. Ett bestämmande inflytande kan emellertid föreligga även i andra fall. Ett exempel på detta är om stiftelsen t.ex. via ett av stiftelsen direktägt aktiebolag innehar röstmajoriteten i ett annat aktiebolag.

Bokföringslagen skall främja en fullständig, korrekt och överskådlig ekonomisk redovisning. Om en ekonomisk verksamhet organiseras som en koncern ger detta, när koncernregler saknas, möjligheter att påverka koncernföretagens ekonomiska ställning och rörelseresultat. Därigenom kan målsättningen med bokföringslagen uppenbarligen motverkas. Enligt min mening bör därför stiftelselagen innehålla regler som närmare anger när en stiftelse skall anses inta ställning som *moderstiftelse*. Vidare bör det i stiftelselagen tas in regler som innebär skyldighet för en moderstiftelse att dels följa bokföringslagens bestämmelser om bl.a. löpande bokföring och årsbokslut, dels upprätta såväl års- som koncernredovisning.

Det till Lagrådet remitterade förslaget innehåller bestämmelser som anger under vilka förutsättningar en stiftelse skall anses vara moderstiftelse. Bestämmelserna är utformade efter mönster av 1 kap. 2 § aktiebolagslagen (1975:1385). Förslaget innehåller även bestämmelser om koncernredovisning vilka i huvudsak innebär att en stiftelseledd koncern skall upprätta års- och koncernredovisning efter principerna i årsredovisningslagen. Anknytningen till årsredovisningslagen innebär bl.a. att skyldighet att upprätta koncernredovisning endast skall föreligga om antalet anställda hos koncernen under räkenskapsåret i medeltal har varit minst tio.

Lagrådet har riktat kritik mot remissförslaget i nu nämnda delar. Kritiken föranleds framför allt av att remissprotokollet inte redovisar vilka överväganden som lett fram till att koncerndefinitionen skulle utformas efter mönster av aktiebolagslagens motsvarande bestämmelser eller att innehållet i en stiftelses koncernredovisning skulle vara detsamma som i andra koncernredovisningar. När det gäller den föreslagna koncerndefinitionen pekar *Lagrådet* särskilt på att det finns anledning anta att det arbete som pågår avseende EG-anpassningen (se Ju 1990:08 och 1991:07) av svensk lag kommer att leda fram till att definitionerna av moder- och dotterföretag samt koncernförhållanden i skilda lagar kommer att få ett ändrat innehåll.

Med anledning av vad *Lagrådet* sålunda anfört vill jag till en början erinra om att det – även om det ännu inte finns några lagbestämmelser om stiftelseledda koncerner – inte har saknats förslag till sådana bestämmelser. Ett förslag lades sålunda fram av 1974 års bolagskommitté (se SOU 1978:67 s. 181 ff). Detta förslag, vars omfattning var inskränkt till stiftelseledda koncerner med en moderstiftelse som själv var näringsidkare, avstod man dock från att genomföra med hänvisning till det då pågående arbetet på stiftelserättens område (se prop. 1979/80:143 s. 67 och 69–70). Ett annat förslag återfinns i de av stiftelseutredningen (Ju 1975:01) år 1983 överlämnade arbetspromemorierna (se Justitiedepartementet dnr 2830–1983). Detta senare förslag omfattar alla stiftelseledda koncerner utan någon begränsning. Om man bortser från det förra förslagets begränsning till koncerner vars moderstiftelse själv utövar näringsverksamhet bör det vidare noteras att båda de nu

nämnda förslagen så gott som helt stämmer överens med remissförslaget när det gäller koncerndefinition och kravet på innehållet i en koncernredovisning.

Utöver det nu sagda vill jag även framhålla följande. Det är naturligt att de regler som gäller för koncerner i allmänhet får bilda utgångspunkt vid utformningen av regler för stiftelseledda koncerner. Enligt min mening bör man därvid inte avvika från dessa regler med mindre mycket starka skäl talar för det och några sådana skäl föreligger inte så vitt jag kan förstå. Tvärtom anses det enligt vad jag inhämtat från det praktiska rättslivet att de regler som i dag gäller för koncerner i allmänhet går att tillämpa även på stiftelseledda koncerner (jfr angående den frågan även Norin m.fl., a.a., s. 54 ff). Till detta kommer att det sannolikt är så att den lagstiftning som nu gäller för koncerner i allmänhet kommer att ändras inom en snar framtid (jfr om den frågan även Thorell i Svensk Juristtidning, 5-6/93, bl.a. s. 519). Mot bakgrund av det nu anförda anser jag att frågan om en avvikande reglering för stiftelseledda koncerner bör anstå till dess att det slutliga resultatet av nu pågående utredningsarbete föreligger.

Jag vill slutligen ta upp en fråga av lagteknisk natur. Näringsidkare är bokföringsskyldiga enligt bokföringslagen. Detsamma gäller ett aktiebolag, handelsbolag och en ekonomisk förening även om bolaget eller föreningen inte utövar näringsverksamhet. Vilka som är bokföringsskyldiga enligt bokföringslagen anges i den lagens inledande bestämmelse.

Enligt mitt förslag till stiftelselag är det endast vissa stiftelser som generellt sett skall vara skyldiga att följa bokföringslagen. Detta talar för att förutsättningarna för att stiftelser skall vara bokföringsskyldiga anges i stiftelselagen och inte i bokföringslagen. Jag förordar en sådan lösning. I bokföringslagen bör det dock tas in en bestämmelse som i fråga om förutsättningarna för att en stiftelse skall vara bokföringsskyldig hänvisar till stiftelselagen.

2.6.7 Revision

Mitt förslag: Alla stiftelser skall ha minst en revisor.

Stiftelser som är årsredovisningsskyldiga skall ha minst en auktoriserad eller godkänd revisor. I stiftelser med riktigt stora förmögenheter skall minst en revisor vara auktoriserad. Detta gäller bl.a. om stiftelsen vid utgången av de två senaste räkenskapsåren har haft tillgångar till ett värde överstigande 1000 basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Revisionsberättelsen för en stiftelse som har kvalificerad revisor skall vara tillgänglig för envar.

Om inte annat följer av stiftelseförordnandet, skall styrelsen ha till uppgift att utse revisor vid egen förvaltning och förvaltarens högsta beslutande organ vid anknuten förvaltning.

Promemorians förslag: Endast årsredovisningsskyldiga stiftelser skall vara skyldiga att ha revisor. Denne skall vara auktoriserad i stiftelser som bedri-

ver näringsverksamhet eller som är moderstiftelse eller som har tillgångar till ett värde överstigande 5 miljoner kronor (se promemorian s. 134–135).

Remissinstanserna: Promemorieförslaget har lämnats utan erinran av flertalet remissinstanser. Några remissinstanser anser dock att kravet på att en stiftelse skall ha revisor inte bör begränsas till årsredovisningsskyldiga stiftelser. *Föreningen Auktoriserade Revisorer FAR* föreslår t.ex. att alla stiftelser åläggs att anlita minst en auktoriserad eller godkänd revisor. *Riksrevisionsverket* framhåller i stället att kravet på auktoriserad revisor inte bör gå längre än för ekonomiska föreningar.

Skälen för mitt förslag: Enligt min mening är det angeläget att det i stiftelsetagen genom tvingande regler slås fast under vilka förutsättningar en stiftelse skall vara skyldig att ha revisor och vilka krav som skall ställas på revisorns kvalifikationer. Lagens bestämmelser i dessa frågor bör givetvis utgöra minimikrav.

Det kan inte råda någon tvekan om att revision alltid – alltså oavsett vad stiftaren har föreskrivit – bör äga rum i fråga om sådana stiftelser som skall vara skyldiga att upprätta årsredovisning (jfr vad som anförts i avsnitt 2.1.3). Jag skall först gå in på frågan om vilka närmare krav som bör ställas på revisionen i dessa fall för att sedan ta ställning till frågan om det generellt skall krävas revision också i övriga stiftelser.

Enligt aktiebolagslagen krävs det utan undantag att minst en revisor skall vara kvalificerad, dvs. auktoriserad eller godkänd. Något motsvarande krav uppställs varken i lagen om ekonomiska föreningar (1987:667) eller i årsredovisningslagen. De tre lagarna har dock en överensstämmande reglering när det gäller krav på auktoriserad revisor i större företag. Auktoriserad revisor krävs enligt dessa lagar om ett företag under de senaste två åren har haft tillgångar till ett nettovärde överstigande 1 000 basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller om antalet anställda i företaget under de senaste två åren i medeltal har överstigit 200 (se bl.a. 8 kap. 5 § lagen om ekonomiska föreningar).

När det gäller stiftelser anser jag att *kvalificerad revision* bör krävas i stiftelser som utövar näringsverksamhet eller är moderstiftelse. Vidare anser jag att det är lämpligt att även avkastningsstiftelser med mer betydande värden på sina tillgångar blir skyldiga att ha minst en kvalificerad revisor. Liksom när det gäller frågan om bokförings- och årsredovisningsskyldighet avser jag med mer betydande värden stiftelser som har tillgångar till ett marknadsvärde över tio basbelopp enligt lagen om allmän försäkring, dvs. för närvarande 344 000 kr. Även stiftelser som helt eller delvis bildats av staten, en kommun, ett landsting eller en kyrklig kommun bör ha kvalificerad revisor. Samma krav bör vidare ställas på insamlingsstiftelser och kollektivavtalsstiftelser.

Sammantaget innebär det nu anförda att *kvalificerad revision* bör äga rum i alla stiftelser som är *årsredovisningsskyldiga*. För verkligt stora stiftelser, dvs. stiftelser som vid utgången av de senaste två åren haft tillgångar till ett värde som överstiger 1 000 basbelopp eller stiftelser som under de senaste två åren i medeltal haft fler än 200 anställda, bör enligt min mening stiftelsetagen i likhet med de nyssnämnda associationsrättsliga lagarna innebära att minst en revisor skall vara *auktoriserad*.

När det därefter gäller stiftelser som inte omfattas av de nu föreslagna reglerna, dvs. avkastningsstiftelser bildade av privata donatorer med tillgångar vars värde understiger tio basbelopp, är det enligt min mening mera tveksamt vilka krav på revision som bör ställas. Som flera remissinstanser har varit inne på finns det skäl som talar för att i princip alla stiftelser skall underkastas något slags revision. Det torde i praktiken vara allmänt brukligt i så gott som alla sammanhang – inte bara i fråga om stiftelser utan också exempelvis i ideella föreningar – att den som förvaltar medel för någon annans räkning underkastas något slags kontroll. Jag anser därför att stiftelselagen bör innebära att det skall finnas minst *en revisor* även i mindre stiftelser. En annan sak är att det i dessa stiftelser inte är nödvändigt att ställa så särskilt höga krav i fråga om revisorns formella kompetens.

Stiftelselagen bör innehålla bestämmelser om hur revisorer skall utses. I en del fall kan frågan visserligen vara reglerad genom de föreskrifter som stiftaren har lämnat och i den mån det finns sådana föreskrifter bör de respekteras. Det kan dock inte förutsättas att det finns sådana föreskrifter för alla stiftelser.

Uppgiften för en stiftelserevisor är att löpande granska styrelsens eller förvaltarens förvaltning av stiftelsen samt stiftelsens räkenskaper och sammanställning eller årsredovisning. En komplikation i sammanhanget är därvid att det i stiftelser med egen förvaltning inte finns något annat organ för stiftelsen än styrelsen som kan utse revisor. Det kan givetvis sägas vara principiellt olämpligt att de som skall granskas själva utser granskarna. Det finns emellertid i praktiken knappast något annat alternativ än att lägga uppgiften på styrelsen i dessa fall. Att som en remissinstans har varit inne på låta tillsynsmyndigheten utse revisorer anser jag av kostnadsskäl inte vara någon lämplig lösning. I sammanhanget får man också ta hänsyn till att revisorn, så snart det inte är fråga om en avkastningsstiftelse med tillgångar till ett värde mindre än tio basbelopp, skall vara kvalificerad revisor samt till att den årsredovisning som dessa stiftelser skall upprätta i flertalet fall även blir föremål för granskning av tillsynsmyndigheten. Jag anser därför att revisorer i stiftelser med egen förvaltning bör kunna utses av styrelsen för stiftelsen, om inte stiftaren har föreskrivit något annat.

När det är fråga om stiftelser med anknuten förvaltning går det i vissa fall att undvika det problem som jag nyss var inne på. Om inte annat har föreskrivits i stiftelseförrordandet, kan nämligen uppgiften att utse revisorer läggas på förvaltarens högsta beslutande organ. I fall då förvaltaren är t.ex. en ideell förening eller en kommun uppnår man på det sättet att revisorerna utses av en annan personkrets än den som har det yttersta ansvaret för handhavandet av stiftelsens angelägenheter.

Enligt den associationsrättsliga lagstiftningen gäller att revisionsberättelsen är offentligt tillgänglig (jfr t.ex. 9 kap. 3 § andra stycket lagen om ekonomiska föreningar). Enligt min mening bör samma ordning gälla även för stiftelser som har kvalificerad revisor.

Mitt förslag: En stiftelse som utövar näringsverksamhet skall träda i likvidation om värdet av stiftelsens tillgångar är lägre än summan av stiftelsens skulder. När likvidatorerna har slutfört sitt uppdrag är stiftelsen upplöst.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag (se promemorian s. 127–130).

Remissinstanserna: Förslaget har fått ett blandat mottagande. Vissa remissinstanser anser att likvidationsskyldigheten bör skärpas, medan andra menar att reglerna är obehövliga.

Skälen för mitt förslag: Jag har i det föregående förordat att reglerna i stiftelselagen skall utformas så att en stiftelses borgenärer får ett rimligt skydd (se bl.a. avsnitt 2.5). Jag har i nämnda avsnitt även förutskickat att jag för att ytterligare förstärka skyddet för tredje man kommer att föreslå regler om likvidationsskyldighet för stiftelser som utövar näringsverksamhet. Jag avser att i förevarande avsnitt ta upp denna fråga.

Enligt min mening är det angeläget att stiftelselagen innehåller regler som förhindrar att en stiftelse bedriver näringsverksamhet som i längden är förlustbringande. På denna punkt kan man anknyta till den reglering i aktiebolagslagen som innebär att ett bolag som bedriver en förlustbringande verksamhet så småningom kan bli skyldigt att träda i likvidation och att, om denna skyldighet inte iakttas, styrelseledamöterna blir personligen ansvariga för de förpliktelser som uppkommer för bolaget.

Likvidationsskyldigheten för en stiftelse kan knappast inträda förrän värdet av stiftelsens tillgångar är lägre än summan av stiftelsens skulder. Visserligen är en stiftelse som befinner sig i en sådan situation insufficient och i praktiken antagligen också insolvent, dvs. konkursmässig. Men även en så sent inträdande likvidationsskyldighet torde indirekt kunna utgöra ett skydd för tredje man. Den kan antas fungera som ett effektivt remedium mot bildandet av verksamhetsstiftelser med så ringa startkapital att stiftelsen – om verksamheten skulle visa sig vara förlustbringande – redan efter en kortare tid skulle drabbas av likviditetsbrist. Mot bakgrund av det anförda anser jag att stiftelselagen efter mönster av nämnda bestämmelser i aktiebolagslagen bör innehålla regler om likvidationsskyldighet för stiftelser som bedriver näringsverksamhet.

Om likvidationsskyldigheten inte iakttas, bör i första hand stiftelsens styrelseledamöter eller förvaltare bli solidariskt ansvariga för stiftelsens uppkommande förpliktelser. En styrelseledamot eller förvaltare bör dock kunna frita sig från detta ansvar genom att visa att underlåtenheten att iaktta likvidationsskyldigheten inte beror på försummelse av honom. Till dessa frågor återkommer jag i specialmotiveringen (se avsnitt 4.1 och vad som anförts i anslutning till 7 kap. 3 §).

Mitt förslag: Ledamöter i en stiftelsestyrelse, förvaltaren vid anknuten förvaltning och revisorer skall vara skadeståndsskyldiga, om de uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakar stiftelsen ekonomisk skada när de fullgör sina uppdrag. De skall även vara skadeståndsskyldiga gentemot en tredje man som har tillfogats skada genom överträdelse av stiftelseförordnandet eller stiftelselagen.

Ledamöter i en stiftelsestyrelse resp. förvaltaren skall kunna entledigas av allmän domstol, om de missköter sina uppdrag.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag (se promemorian s. 125, 230–236).

Remissinstanserna: Förslagen har i dessa delar i huvudsak lämnats utan erinran.

Skälen för mitt förslag: Envar av styrelsens ledamöter vid egen förvaltning står i direkt syssломannaförhållande till stiftelsen. Detsamma gäller förvaltaren vid anknuten förvaltning. Styrelseledamöter och förvaltare är därför skyldiga att vid fullgörandet av sitt uppdrag för stiftelsen iaktta samma grad av omsorg som krävs av en syssloman i allmänhet. Om de uppsåtligen eller av oaktsamhet inte iakttar denna skyldighet och stiftelsen till följd därav orsakas skada av ekonomisk natur, bör de vara skadeståndsskyldiga gentemot stiftelsen (jfr 6 § tillsynslagen; jfr även 15 kap. 1 § första meningen aktiebolagslagen).

Som jag tidigare har framhållit (se avsnitt 2.5) bör styrelseledamöter resp. förvaltare också ha ett *skadeståndsansvar* mot stiftelsens borgenärer. I analogi med den associationsrättsliga lagstiftningen (jfr 15 kap. 1 § andra meningen aktiebolagslagen) bör ledamöterna i en stiftelsestyrelse resp. en stiftelses förvaltare även ha ett skadeståndsansvar mot övriga tredje män som berörs av deras verksamhet för stiftelsen. Ansvar i de nu berörda fallen bör emellertid vara begränsat till den del av uppdraget som direkt följer av stiftelseförordnandet och stiftelselagen. Däremot bör tillämpningsområdet för nu berörda regler inte vara begränsat till vissa stiftelser utan gälla även för de mindre avkastningsstiftelserna.

En stiftelses revisorer bör – också i analogi med vad som gäller enligt t.ex. aktiebolagslagen (jfr 15 kap. 2 § aktiebolagslagen) – svara för skada gentemot såväl stiftelsen som tredje man enligt samma grunder som styrelseledamöter resp. förvaltare.

Uppdraget att vara ledamot i en stiftelsestyrelse eller att vara förvaltare för en stiftelse är ett förtroendeuppdrag. Härav följer att en styrelseledamot eller förvaltare i regel kan entledigas när som helst, dvs. utan att missvård föreligger. Frågan vem som i det enskilda fallet har rätt att fatta beslut om ett entledigande bör i första hand avgöras med ledning av stiftelseförordnandet. Om förordnandet däremot skulle sakna föreskrifter om saken, bör det följa av stiftelselagen att beslut om entledigande vid egen förvaltning fattas av stiftelsens styrelse. Vid förvaltningsformen anknuten förvaltning är det däremot inte möjligt att fylla ut stiftelseförordnandet på denna punkt.

Det är givetvis angeläget att den som missköter sitt uppdrag som styrelseledamot eller förvaltare alltid kan tvingas att lämna sitt uppdrag. Inte ens den nyss beskrivna ordningen för stiftelser med egen förvaltning utgör emellertid någon garanti för detta. Det är därför nödvändigt att det i stiftelselagen tas in en bestämmelse av innebörd att domstol kan *entlediga* inte bara en förvaltare utan även en styrelseledamot (jfr 7 § tillsynslagen). Det bör lämpligen vara *allmän domstol* som prövar frågor om entledigande. Med en sådan ordning är det nämligen möjligt att vid en och samma domstol föra tala om såväl skadestånd som entledigande avseende en och samma styrelseledamot eller förvaltare.

Till frågan om rätten att föra talan om skadestånd för stiftelsens räkning och om entledigande återkommer jag bl.a. i avsnitt 2.8.1.

2.7 Ändring m.m. av föreskrifter i ett stiftelseförordnande

2.7.1 Allmänna förutsättningar för ändring m.m.

Mitt förslag: Styrelsen eller förvaltaren får ändra, upphäva eller i särskilt fall åsidosätta en föreskrift i stiftelseförordnandet, om föreskriften på grund av ändrade förhållanden inte längre kan följas eller har blivit uppenbart onyttig eller uppenbart stridande mot stiftarens avsikter eller om det finns särskilda skäl. Åtgärden får inte vidtas innan Kammarkollegiet gett sitt tillstånd till det eller, om beslutet avser föreskrifter av ren *detaljnatur*, innan tillsynsmyndigheten har fått tillfälle att kontrollera att beslutet inte strider mot stiftelselagen.

Om stiftaren i stiftelseförordnandet uttryckligen har föreskrivit att styrelsen eller förvaltaren utan tillstånd av myndighet skall få ändra, upphäva eller åsidosätta särskilt angivna föreskrifter i stiftelseförordnandet (*ändringsförbehåll*) som angår någon annan fråga än stiftelsens ändamål, är styrelsen eller förvaltaren oförhindrad att fatta beslut om ändring m.m. Ett beslut som fattats med stöd av ett ändringsförbehåll får dock inte tillämpas innan tillsynsmyndigheten fått tillfälle att kontrollera bl.a. att det rör en föreskrift som omfattas av ändringsförbehållet och att – om beslutet avser ändring eller åsidosättande i särskilt fall – den nya föreskriften inte strider mot någon tvingande bestämmelse i stiftelselagen.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag utom så till vida att förslaget i promemorian inte tillerkänner ändringsförbehåll någon rättsverkan (se promemorian s. 135–138 och 240).

Remissinstanserna: Många remissinstanser är positivt inställda till förslagen i promemorian. Någon remissinstans anser emellertid att reglerna om ändring m.m. endast bör gälla såvitt inte annat följer av stiftelseförordnandet. Från kommunalt håll framhålls att de i promemorian föreslagna reglerna inte passar in på stiftelser som bildats av kommuner.

Skälen för mitt förslag: Stiftelselagen bör innehålla regler som i såväl materiellt som formellt avseende klargör vilka förutsättningar som måste föreligga för att föreskrifter i stiftelseförordnanden skall få ändras m.m.

I fråga om stiftelseförordnanden som har meddelats av enskilda regleras nämnda förutsättningar enligt gällande ordning i permutationslagen (1972:205). I *materiellt avseende* innebär bestämmelserna i den lagen att en föreskrift kan ändras m.m. om den på grund av *ändrade förhållanden* inte längre kan följas eller har blivit uppenbart onyttig eller uppenbart stridande mot stiftarens avsikter eller om det finns särskilda skäl.

Det är viktigt att upprätthålla en hög donationsvilja i landet. Stiftelselagen bör därför enligt min mening knyta an till den reglering som permutationslagen innehåller i nu ifrågavarande avseende. Jag förordar alltså att stiftelselagen i materiellt hänseende ställer upp samma krav som permutationslagen. Till skillnad från den senare lagen bör dock kraven enligt stiftelselagen gälla för alla stiftelser.

I *formellt avseende* ställs det i permutationslagen krav på tillstånd av Kammarkollegiet. Permutation kan meddelas efter ansökan av styrelsen eller av någon annan, t.ex. stiftaren. Även i nu ifrågavarande avseende förordar jag att regleringen i stiftelselagen blir ungefär densamma som i permutationslagen. I motsats till vad som är fallet i den lagen bör emellertid utgångspunkten för bestämmelserna i stiftelselagen vara att det alltid är styrelsen eller förvaltaren som svarar för stiftelsens beslut i frågor om ändring m.m. och det bör därför endast vara styrelsen eller förvaltaren som för stiftelsens räkning får ansöka om permutation. Vidare bör man enligt min mening kunna frångå permutationslagens undantagslösa krav på tillstånd av Kammarkollegiet när fråga är om ändring m.m. av föreskrifter av ren detaljnatur. Som jag ser det bör det då vara fullt tillräckligt med ett system som innebär att tillsynsmyndigheten får tillfälle att kontrollera att skälen för beslutet i materiellt avseende är sådana att de i lagen angivna kraven är uppfyllda och att, när fråga är om ändring eller tillfälligt åsidosättande, den nya föreskriften inte strider mot någon tvingande bestämmelse i stiftelselagen.

När det gäller *gränsdragningen* mellan tillståndspliktiga föreskrifter och föreskrifter som kan ändras m.m. efter kontroll av tillsynsmyndigheten måste givetvis stiftelselagen lämna ett entydigt besked. Denna fråga bör enligt min mening lösas så att det i lagen tas in en uppräkningslista av sådana föreskrifter eller slag av föreskrifter som skall vara tillståndspliktiga. Det kan inte råda något tvivel om att de föreskrifter som avser stiftelsens ändamål skall höra till den tillståndspliktiga gruppen av föreskrifter. Dit bör även hänföras bl.a. föreskrifter om förmögenhetsplacering och förvaltningsform.

Den ordning som jag nu beskrivit är avsedd för fall då stiftaren i stiftelseförordnandet inte meddelat några föreskrifter som tar sikte på behovet av ändringar m.m. Som belysts i avsnitt 2.1.1 anses stiftaren enligt gällande ordning kunna förbehålla sig själv eller någon annan rätt att besluta om att ändra eller upphäva föreskrifterna i förordnandet (s.k. *ändringsförbehåll*). Ett ändringsförbehåll innefattar sällan krav på att det i materiellt avseende skall föreligga särskilda förutsättningar för att beslut skall få fattas med stöd av förbehållet. För att ett förbehåll som avser stiftelsens ändamålsföreskrifter skall vara giltigt anses det dock vara ett krav att rätten att ändra m.m. gjorts beroende av att en viss händelse inträffar som den beslutsberättigade inte kan råda över. Gällande ordning innebär vidare att beslut som fattas

med stöd av ändringsförbehåll av nu angivet slag får tillämpas utan att tillstånd av myndighet dessförinnan behöver inhämtas.

Det torde förhålla sig så att ändringsförbehåll av nu berört slag kan utnyttjas till skada för tredje man. Mot denna bakgrund föreslog jag i lagrådsremissen bestämmelser i syfte att för framtiden helt förta den rättsliga verkan som ändringsförbehåll nu anses ha.

På denna punkt är det emellertid *Lagrådets* uppfattning att remissförslaget utan tillräckliga skäl beskär stiftarens möjligheter att bestämma om stiftelsens angelägenheter. Lagrådet anser därför att ändringsförbehåll i viss utsträckning allttjämt skall vara giltiga och föreslår att så skall vara fallet om stiftelseförordnandet uttryckligen föreskriver att styrelsen eller förvaltaren utan tillstånd av myndighet får ändra, upphäva eller åsidosätta särskilt angivna föreskrifter i stiftelseförordnandet som angår annan fråga än stiftelsens ändamål.

Den av Lagrådet förslagna ordningen innebär att ändringsförbehåll får en kraftigt begränsad rättsverkan i jämförelse med vad gällande rätt innebär på denna punkt. På de skäl som anförts av Lagrådet är jag därför beredd att ansluta mig till den. Som Lagrådet också varit inne på bör det dock krävas att beslut som fattas med stöd av ett giltigt ändringsförbehåll inte får tillämpas innan tillsynsmyndigheten fått tillfälle att kontrollera bl.a. att beslutet rör en föreskrift som omfattas av ändringsförbehållet och att – om beslutet avser ändring eller åsidosättande i särskilt fall – den nya föreskriften inte strider mot någon tvingande bestämmelse i stiftelselagen.

Jag återkommer i avsnitt 2.9 till frågan vilken verkan som efter den nya lagens ikraftträdande bör tillerkännas ändringsförbehåll i stiftelseförordnanden avseende äldre stiftelser.

Enligt min mening bör vad jag hittills har anfört om ordningen för ändring m.m. av föreskrifter i ett stiftelseförordnande i princip gälla även för insamlingsstiftelser och kollektivavtalsstiftelser. Det finns dock anledning att ha en delvis avvikande reglering i fråga om den senare stiftelseformen. Till den frågan skall jag återkomma i specialmotiveringen (se avsnitt 4.1 och vad som anføres i anslutning till 11 kap. 4 §).

Till sist vill jag ta upp frågan om instansordningen vid överklagande av Kammarkollegiets beslut. Enligt permutationslagen får kollegiets beslut överklagas till regeringen. Promemoriaförslaget innehåller på denna punkt inte något förslag till nyordning. Enligt min mening finns det dock anledning att överväga om inte prövningen av överklaganden bör föras över från regeringen till allmän förvaltningsdomstol. En sådan lösning ligger i linje med den allmänna strävan som nu finns att befria regeringen från ärenden av olika slag. Till detta kommer att frågor om tillstånd till ändring m.m. av föreskrifter i ett stiftelseförordnande rör sådana civila rättigheter som avses i artikel 6 i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Prövningen av sådana frågor skall enligt konventionen göras av domstol. En annan sak är att inte heller den nuvarande regleringen med överklaganderätt till regeringen torde stå i strid med konventionen, eftersom lagen (1988:205) om rättsprövning av vissa förvaltningsbeslut är tillämplig på beslut i ärenden om permutation.

Det finns således skäl som talar för att överklaganden av Kammarkolle-

giets beslut i frågor om permutation av stiftelser skall prövas av allmän förvaltningsdomstol. En sådan reform aktualiserar emellertid frågan om en liknande ändring skall göras beträffande överklagande av permutationsbeslut i allmänhet. Enligt min mening bör dock en sådan nyordning inte införas med mindre frågan varit föremål för en mer allsidig utredning än den som kan göras inom ramen för förevarande lagstiftningsärendet. Med hänvisning till vad jag nu har anfört och eftersom det inte är lämpligt att ha olika lösningar för å ena sidan permutation av stiftelser och å andra sidan övriga permutationsfall ansluter jag mig till förslaget i promemorian att överklaganden i frågor om permutation av stiftelser liksom hittills skall prövas av regeringen.

2.7.2 Upphörande av stiftelser med små förmögenheter

Mitt förslag: Styrelsen eller förvaltaren för en stiftelse med en ringa förmögenhet får i strid mot stiftelseförordnandets ändamålsföreskrifter besluta om att förbruka stiftelsens tillgångar för det ändamål vartill de är bestämda eller för ett ändamål som så nära som möjligt motsvara detta. En av förutsättningarna är därvid att värdet på stiftelsens tillgångar under de tre senaste åren har understigit ett basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Övriga förutsättningar är att stiftelsen har grundats för mer än 50 år sedan, att den inte har kunnat främja sitt ändamål under en sammanhängande tid av minst fem år och att den saknar skulder.

Styrelsens eller förvaltarens beslut får inte verkställas innan tillsynsmyndigheten har fått tillfälle att kontrollera bl.a. att föreskrivna förutsättningar för beslutet föreligger.

När tillgångarna förbrukats är stiftelsen upplöst.

Promemorians förslag: Överensstämmer i allt väsentligt med mitt förslag (se promemorian s. 138–140).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har lämnat förslaget utan erinran.

Skälen för mitt förslag: Som jag har framhållit tidigare består det svenska stiftelseväsendet till stor del av avkastningsstiftelser med små förmögenheter. Den som förvaltar en sådan stiftelse har i realiteten få andra placeringsalternativ än traditionellt banksparande att tillgå. En avkastningsstiftelse får i regel inte använda annat än den löpande avkastningen på sin förmögenhet för ändamålet. Det är därför svårt eller ibland t.o.m. omöjligt att både främja stiftelsens ändamål och skydda förmögenheten mot penningvärdeförsämringen. Förr eller senare kan den situationen uppstå att den löpande avkastningen måste fonderas i stiftelsen under kanske tio år för att den alls skall ha någon möjlighet att främja sitt ändamål. Det är bl.a. mot denna bakgrund som mitt förslag i avsnitt 2.6.4 om gemensam placering av stiftelseförmögenheter skall ses. Tanken bakom det förslaget är nämligen bl.a. att det skall medverka till att förebygga uppkomsten av problem av nu anfört slag.

Om det uppstått en situation som innebär att en stiftelse måste fondera

sin avkastning tio år i rad för att den skall kunna främja sitt ändamål finns det olika sätt att lösa problemet på. Ett sätt kan vara att placera förmögenheten gemensamt med andra stiftelser, ett annat att fusionera stiftelsen med en annan stiftelse med likartat ändamål. Stiftelselagen bör emellertid anvisa ytterligare en väg till lösning, en lösning som bör vara enkel att tillämpa när förutsättningarna för en tillämpning väl föreligger (jfr 1991/92:LU17).

Mot bakgrund av det anförda ställer jag mig bakom förslaget i promemorian att styrelsen eller förvaltaren under vissa mycket speciella förutsättningar skall få besluta om att förbruka stiftelsens samtliga tillgångar för det ändamål vartill de är bestämda eller för ett ändamål som så nära som möjligt motsvara detta. En av förutsättningarna för ett sådant beslut bör därvid vara att värdet på stiftelsens tillgångar under de tre senaste åren har understigit ett basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (dvs. för närvarande 34 400 kr). Andra förutsättningar bör vara att stiftelsen har grundats för mer än 50 år sedan, att den inte har kunnat främja sitt ändamål under en sammanhängande tid av minst fem år och att den saknar skulder.

Ett beslut som fattas med stöd av den av mig nu förordade regleringen kommer alltid att strida mot stiftelsens ändamålsföreskrifter. Det bör trots detta inte ställas krav på tillstånd av Kammarkollegiet. Enligt min mening bör det räcka med att tillsynsmyndigheten bereds tillfälle att kontrollera att beslutet inte strider mot stiftelselagen.

Enligt min mening bör den ordning jag nu har förordat inte bara vara tillämplig om den löpande avkastningen inte längre räcker till för att främja stiftelsens ändamål. Den bör kunna komma till användning oavsett anledningen till att stiftelsen inte har kunnat främja sitt ändamål under den senaste femårsperioden, t.ex. i fall då det inte längre går att uppbringa någon destinatär.

2.8 Tillsyn och registrering

2.8.1 Tillsyn

Mitt förslag: För stiftelser skall det finnas en tillsynsmyndighet.

Tillsynsmyndigheten skall *ingripa*, om det kan antas att stiftelsens förvaltning eller revisionen av den inte utövas i enlighet med stiftelseförordnandet eller bestämmelserna i stiftelselagen eller att en styrelseledamot eller förvaltaren annars missköter sitt uppdrag. Ett ingripande skall kunna utmynna i att tillsynsmyndigheten t.ex. förelägger styrelseledamoten eller förvaltaren att fullgöra sina åligganden eller för stiftelsens räkning väcker talan om skadestånd mot eller väcker talan om entledigande av styrelseledamoten eller förvaltaren.

Tillsynsmyndigheten skall alltid ha rätt att begära information av stiftelsen. En årsredovisningsskyldig stiftelse skall varje år sända sin årsredovisning och revisionsberättelse till tillsynsmyndigheten.

Tillsynsmyndigheten skall ge stiftelsen råd och upplysningar och skall även i övrigt lämna stiftelsen *service* i olika avseenden.

Om stiftaren i stiftelseförordnandet för en stiftelse enligt den all-

männa definitionen har föreskrivit att stiftelsen inte skall stå under tillsyn, skall tillsynsmyndigheten som regel inte få ingripa mot och begära information av stiftelsen i andra fall än då det kan antas att stiftelsen åsidosätter stiftelselagens bestämmelser om årsredovisning eller revision. Samma ordning i fråga om tillsynen skall gälla för stiftelser som har bildats av ett offentligt rättssubjekt eller som förvaltas av en statlig myndighet.

Länsstyrelsen i det län där en stiftelses styrelse eller förvaltare har sitt säte skall i princip vara tillsynsmyndighet för stiftelsen.

Promemorians förslag: Enligt promemoriaförslaget tas ingen hänsyn till stiftarens inställning i tillsynsfrågan. Promemoriaförslaget innefattar inte heller något undantag från tillsynsreglerna för stiftelser som bildats av en kommun, ett landsting eller en kyrklig kommun. I övrigt överensstämmer promemoriaförslaget i huvudsak med mitt förslag (se promemorian s. 140–142).

Remissinstanserna: Många remissinstanser är kritiska mot förslaget att hela stiftelseväsendet skall stå under offentlig tillsyn. Kritiken riktar sig särskilt mot att stiftaren inte skall kunna undanta en stiftelse från denna tillsyn.

Skälen för mitt förslag: I stiftelser finns det i regel inte något organ som har befogenhet att både övervaka och ingripa mot stiftelsens förvaltning. Därför har det sedan länge funnits en tillsyn över stiftelseväsendet som länsstyrelserna svarat för. Vad som framkommit under remissbehandlingen ger belägg för att det råder en bred enighet om att en tillsyn av detta slag behövs även i framtiden.

Det är angeläget att stiftelsernas fortbestånd tryggas, inte minst för att stimulera viljan att göra donationer. För egen del ansluter jag mig därför till den allmänt omfattade uppfattning som kommit till uttryck under remissbehandlingen, nämligen att stiftelseväsendet bör stå under tillsyn. Stiftelselagen bör således innehålla regler om tillsyn, regler som i allt väsentligt bör kunna utformas efter mönster av tillsynslagens bestämmelser i ämnet. I likhet med vad som är fallet enligt tillsynslagen bör det även enligt stiftelselagen i tillsynsmyndighetens befattning med stiftelserna ingå tre huvuduppgifter, nämligen kontroll, ingripande och service. Till skillnad från vad regleringen i tillsynslagen innebär förordar jag dock att alla stiftelser skall vara knutna till en tillsynsmyndighet. Vidare bör man i stiftelselagen – tydligare än vad som f.n. är fallet (jfr 9 § tillsynslagen) – slå fast under vilka förutsättningar tillsynsmyndigheten skall ha rätt och skyldighet att ingripa. I enlighet med vad *Lagrådet* förordat bör tillsynsmyndigheten ha rätt och skyldighet att ingripa om det kan antas bl.a. att stiftelsens förvaltning eller revisionen av den inte utövas i enlighet med stiftelseförordnandet eller bestämmelserna i stiftelselagen. Tillsynsmyndigheten bör alltså i princip inte – till skillnad från vad det till *Lagrådet* remitterade förslaget innebär – ha skyldighet att ingripa mot underlåtenhet att följa tvingande bestämmelser som gäller för även andra rättssubjekt än stiftelser, t.ex. bestämmelser om beskattning, brandsäkerhet, allmän ordning eller viss näringsverksamhet. Jag återkommer till denna fråga i specialmotiveringen (se avsnitt 4.1 och kommentaren till 9 kap. 3 §).

En fråga som har tilldragit sig stor uppmärksamhet under remissbehandlingen av promemorian är vilken hänsyn som bör tas till stiftarens inställning ifråga om tillsynen över den av honom bildade stiftelsen. Skall alltså stiftaren liksom i dag kunna bestämma att stiftelsen inte skall stå under offentlig tillsyn? Innan jag går närmare in på den saken vill jag emellertid behandla frågan om hur kontrollen över stiftelserna bör vara upplagd.

Enligt tillsynslagen sker kontrollen av stiftelserna genom att länsstyrelserna granskar de handlingar som stiftelserna årligen sänder dit. Ett system som endast bygger på återkommande kontroll innefattar emellertid risk för att det allmännas resurser inte tas tillvara på bästa möjliga sätt. Det är givetvis angeläget att de knappa resurser som är tillgängliga på detta område i möjligaste mån kommer till användning där de behövs. Jag förordar därför ett kontrollsystem som i huvudsak bygger på att tillsynsmyndigheten alltid har rätt att begära information av en stiftelse. Härigenom blir det möjligt att kontrollen – via anmälningar från allmänheten – styrs till sådana stiftelser vars förvaltning det kan finnas anledning att granska i något avseende.

Man kan emellertid inte undvara det gamla systemet med återkommande kontroll helt och hållet. Enligt stiftelselagen bör sådan kontroll i första hand komma i fråga beträffande avkastningsstiftelser med mer betydande värden på sina tillgångar. Gränsen bör lämpligen kunna sättas till tio basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Även stiftelser som under ett räkenskapsår har utövat näringsverksamhet eller varit moderstiftelse bör omfattas av denna form av kontroll, liksom insamlingsstiftelser. Det jag nu förordar innebär att det endast är årsredovisningsskyldiga stiftelser som kommer att beröras av den återkommande kontrollen och som jag uttalat redan tidigare (se avsnitt 2.6.6) bör årsredovisningen tillsammans med revisionsberättelsen kunna utgöra ett godtagbart underlag för tillsynsmyndighetens granskning av stiftelsens förvaltning.

Jag övergår nu till frågan om vilken betydelse man bör tillmäta *stiftarens inställning* i fråga om tillsynen över "sin" stiftelse (enligt den allmänna definitionen av stiftelsebegreppet). Promemrieförslaget innebär på denna punkt att stiftarens vilja inte tillerkänns någon rättslig verkan. Flera remissinstanser är kritiska mot promemrieförslaget på denna punkt och har betonat att det måste krävas mycket starka skäl för att frångå nuvarande ordning som innebär att stiftaren kan bestämma att den av honom bildade stiftelsen inte skall stå under tillsyn. Ett fasthållande vid promemrieförslagets inställning skulle enligt de mest kritiska remissinstanserna kunna vara ägnat att dämpa donationsviljan.

Om man har som utgångspunkt att staten skall ha ett *yttersta ansvar* för att medel som har donerats verkligen kommer till nytta för det ändamål som stiftaren har avsett, kan det tyckas foljdriktigt att detta skall gälla alla stiftelser. Det förhållandet att stiftaren inte har önskat att stiftelsen skall stå under tillsyn skulle då inte tillerkännas någon avgörande verkan men skulle mycket väl kunna beaktas av tillsynsmyndigheten vid utövandet av tillsynen, exempelvis så att ingripande åtgärder vidtas endast i allvarigare fall och då det står klart att en rättsförlust annars skulle uppstå.

Vad som har anförts i flera av remissyttrandena ger emellertid belägg för att en ordning som inte tillmäter stiftarens inställning i tillsynsfrågan någon

som helst betydelse skulle innebära en allvarlig risk för att stiftare som inte önskar någon tillsyn skulle komma att dra sig för att göra den donation som leder till stiftelsens tillkomst. Enligt min mening är skälen för en sådan ordning inte så starka att det motiverar att man tar en sådan risk. Jag anser alltså att man i princip bör ta hänsyn till stiftarens inställning i tillsynsfrågan som den kommit till uttryck i det av honom meddelade stiftelseförordnandet. En förutsättning för detta bör dock vara att stiftelsen varken utövar näringsverksamhet eller är moderstiftelse

Det anförda bör emellertid inte gälla undantagslöst. Tillsynsmyndigheten bör nämligen kunna ingripa framför allt i fall då det kan antas att stiftelsen åsidosätter stiftelselagens regler om årsredovisning och revision. På detta sätt får dessa regler en direkt sanktion i lagen. Vidare bör de regler i stiftelselagen som innefattar skyldighet för tillsynsmyndigheten att utföra ett slags service mot stiftelsen (t.ex. förordnande av styrelseledamot) även gälla för stiftelser som omfattas av den speciella tillsynsordning jag nu har förordat.

Den tillsynsordning som enligt min mening bör gälla för stiftelser vars stiftare förordnat om att stiftelsen inte skall stå under tillsyn bör – oberoende av stiftarens vilja på den punkten – gälla även för stiftelser som *förvaltas* av statlig myndighet (jfr 2 § första stycket 1 tillsynslagen). Också för stiftelser med andra typer av förvaltare kan det finnas anledning att närmare överväga en speciell tillsynsordning. Vad jag då särskilt tänker på är stiftelser som förvaltas av kommuner, landsting och kyrkliga kommuner (jfr bl.a. det s.k. frikommunförsöket och lagen, 1986:98, om undantag för vissa kommuner och landstingskommuner från bestämmelserna i lagen, 1929:116, om tillsyn över stiftelser; jfr även prop. 1991/92:13 s. 16).

Remissförslagets inställning med avseende på stiftelser som förvaltas av kommuner, landsting och kyrkliga kommuner är att de bör omfattas av samma ordning som för stiftelser förvaltade av statliga myndigheter. *Lagrådet* avstyrker emellertid detta förslag. Lagrådet framhåller bl.a. i sitt yttrande att vissa erfarenheter från den kommunala revisionen tyder på att kommuner brustit i sin förvaltning av s.k. donationsfonder. En annan invändning mot förslaget att undanta de kommunalt förvaltade stiftelserna från tillsyn är enligt Lagrådet att en sådan ordning knappast är förenlig med lagstiftningens övergripande syfte att säkerställa och trygga stiftelsens möjligheter att verka för det ändamål som stiftaren har angett i stiftelseförordnandet och inte heller är den förenlig med principen att respekten för stiftarens vilja bör vara en ledstjärna vid utformningen av reglerna.

Jag godtar Lagrådets ståndpunkt i denna fråga. Kommunalt förvaltade stiftelser bör alltså inte få någon särställning i tillsynshänseende. Samtidigt vill jag emellertid framhålla att det är min övertygelse att införandet av en stiftelselag med det innehåll som jag föreslår i förevarande lagstiftningsärendet sannolikt kommer att leda till att kommunerna (såväl borgerliga som kyrkliga) allmänt sett stramar upp förvaltningen av "sina" donationsfonder. Frågan om en särställning för kommunalt förvaltade stiftelser kan alltså bli aktuell på nytt när stiftelselagen varit i tillämpning under några år.

Med mitt förslag kommer sådana stiftelser som helt eller delvis har *bildats* av staten eller andra offentliga rättssubjekt alltid att vara skyldiga att hålla sin årsredovisning tillgänglig för envar. Man torde kunna utgå från att den

offentlighet som stiftelselagen således garanterar med avseende på dessa stiftelser kommer att få särskild betydelse för hur stiftelserna förvaltas. Enligt min mening bör därför en tillsynsordning av det slag som jag förordat för stiftelser som förvaltas av statliga myndigheter även kunna gälla för stiftelser av nu ifrågavarande slag. Av samma skäl bör vidare kollektivavtalsstiftelser kunna omfattas av en liknande tillsynsordning.

Jag vill till sist i förevarande sammanhang erinra om att bl.a. arvingar, universella testamentstagare, boutredningsmän och testamentsexekutorer enligt bestämmelserna i 22 kap. 7 § ärvdabalken kan föra talan om verkställande av testamentariska ändamålsbestämmelser. I fråga om ändamålsbestämmelser med allmännyttigt ändamål får sådan talan också föras av länsstyrelsen. Bestämmelserna är tillämpliga på testamentariskt bildade stiftelser (jfr NJA 1966 s. 3). I fråga om stiftelser med allmännyttigt ändamål tjänar de därmed som ett komplement till reglerna i tillsynslagen, framför allt vad gäller stiftelser som på grund av stiftarens föreskrift är undantagna från tillsynslagens tillämpningsområde (jfr NJA II 1933 s. 520 f). Även efter stiftelselagens ikraftträdande torde bestämmelserna i ärvdabalken kunna tjäna som ett komplement till tillsynsreglerna på stiftelseområdet.

2.8.2 Registrering

Mitt förslag: Stiftelser som är *årsredovisningsskyldiga* skall vara registrerade i ett offentligt *stiftelserregister*. Till registreringen skall firmarättsliga verkningar vara knutna.

Registreringsmyndighet skall vara den länsstyrelse som är tillsynsmyndighet för stiftelsen.

Promemorians förslag: Alla stiftelser skall registreras. I övrigt överensstämmer promemoriaförlaget i huvudsak med mitt förslag (se promemorian s. 141).

Remissinstanserna: Flera remissinstanser är kritiska mot promemorians förslag och menar att i varje fall mindre stiftelser bör undantas från registreringen.

Bakgrund: Enligt nu gällande ordning är en stiftelse skyldig att söka registrering i handelsregistret innan den börjar utöva näringsverksamhet. Sådan skyldighet inträder emellertid endast i fall då stiftelsen beträffande den ifrågavarande näringsverksamheten skulle ha varit bokföringsskyldig enligt bokföringslagen (1929:117), om denna gällt även efter utgången av år 1976 (se 2 § andra stycket handelsregisterlagen, 1974:157, i dess lydelse enligt SFS 1993:761).

I handelsregistret registreras inte bara stiftelser utan även handelsbolag, enskilda näringsidkare samt ideella föreningar. Enskilda näringsidkare, ideella föreningar och, från och med år 1995, även bolagsmännen i ett enkelt bolag (se SFS 1993:761) är registreringsskyldiga under samma förutsättningar som gäller för stiftelser.

Firma är den benämning under vilken en näringsidkare driver sin verk-

samhet. Av handelsregistret skall i fråga om enskilda näringsidkare, handelsbolag, ideella föreningar och stiftelser framgå bl.a. den registrerades firma. Registreringen av firmor för andra näringsidkare sker i aktiebolagsregistret beträffande aktiebolag och i föreningsregistret beträffande ekonomiska föreningar.

Genom registrering av firma förvärvar firmans innehavare i princip ensamrätt till firman inom det område för vilket firman registrerats. En firma får därför inte registreras om den är förväxlingsbar med en för samma område förut registrerad firma. Enligt huvudregeln anses emellertid firmor förväxlingsbara endast i fall då de avser verksamhet av samma eller liknande slag (se 2 §, 6 § första stycket och 10 § första stycket 6 firmalagen).

Registrering av firma i ett visst handelsregister gäller för ett län. Registrering av firma för aktiebolag och ekonomisk förening gäller för hela landet.

Ansvar för förandet av handels- och föreningsregistren överförs f.n. successivt från länsstyrelserna till Patent- och registreringsverket (PRV) (se prop. 1992/93:27, 1992/93:LU10 och rskr. 1992/93:75). Tanken är att reformen skall vara genomförd före år 1995. Anledningen till denna förändring är bl.a. att det hittillsvarande systemet inte har ansetts medge att man i tillbörlig grad beaktar firmalagens förbud mot registrering av förväxlingsbara firmor. Vidare har man pekat på att det inte finns ett sådant samband mellan länsstyrelsernas huvudsakliga verksamhet och registreringen i handels- och föreningsregistren att en fortsatt anknytning till länsstyrelserna är befogad.

Skälen för mitt förslag: Enligt min mening bör stiftelser som utövar näringsverksamhet i fortsättningen vara registreringsskyldiga. Den hittillsvarande knytningen till bokföringsskyldighetens omfattning sådan denna bestämts i 1929 års bokföringslag bör alltså upphöra. Firmarättsliga verkningar bör liksom hittills inträda vid registreringen av sådana stiftelser. Även stiftelser som är moderstiftelser bör omfattas av en generell registreringsskyldighet.

När det därefter gäller avkastningsstiftelser (enligt den allmänna definitionen av stiftelsebegreppet) som inte utövar näringsverksamhet eller inte är moderstiftelser får man till en början skilja mellan stiftelser som helt eller delvis bildats av offentliga rättssubjekt och stiftelser som bildats av privata donatorer. Stiftelser som hör till den förra gruppen bör enligt min mening vara registreringsskyldiga utan undantag. Beträffande den senare gruppen – där det ojämförligt största antalet stiftelser ingår – ställer jag mig däremot inte bakom förslaget i promemorian att det skall föreligga en generell registreringsskyldighet. Som flera remissinstanser har framhållit måste man nämligen beakta i sammanhanget att krav på registrering innebär att resurser tas i anspråk inte bara hos den enskilda stiftelsen utan även hos den eller de registrerande myndigheterna. Samtidigt måste man emellertid också beakta allmänhetens berättigade intresse av att på ett enkelt sätt kunna få fram upplysningar om avkastningsstiftelserna. Detta gäller inte minst stiftelser som skall främja sitt syfte genom att utge kontanta bidrag. I likhet med vad jag föreslagit i fråga om bokföringsskyldighetens inträde blir min slutsats att även registreringsskyldigheten bör knytas till värdet på stiftelsens tillgångar. Denna värdegräns bör lämpligen kunna bestämmas till tio basbelopp eller den värdegräns jag i avsnitt 2.8.1 föreslagit skall gälla för den återkommande

kontrollen av stiftelser. Mitt nu angivna ställningstagande i fråga om värdegränsen för registreringsskyldighetens inträde utesluter emellertid inte att frågan kan tas upp till förnyat övervägande om det någon tid efter det att stiftelselagen har trätt i kraft skulle visa sig att det finns skäl som talar för det.

Enligt min mening saknas skäl att kräva registreringsskyldighet för bokföringsskyldiga men inte årsredovisningsskyldiga familjestiftelser. Insamlingsstiftelser och kollektivavtalsstiftelser bör däremot generellt sett omfattas av registreringsskyldighet.

Sammanfattningsvis innebär det nu anförda att stiftelser som enligt vad jag tidigare har föreslagit skall vara *årsredovisningsskyldiga* också skall vara skyldiga att *registrera* sig (jfr avsnitt 2.6.6). Enligt min mening bör all registrering av stiftelser ske i ett register som är särskilt inrättat för stiftelser (*stiftelseregister*).

Som jag redan har sagt bör firmarättsliga verkningar vara knutna till registreringen i stiftelseregistret av näringsutövande stiftelser. Då inställer sig naturligen frågan för vilket område registreringen av en stiftelses firma bör gälla. När det gäller denna fråga kan man konstatera att det totalt sett inte är så många stiftelser som utövar näringsverksamhet. Ibland rör det sig om fall då stiftelsen, kanske under en begränsad tid, har sin förmögenhet placerad i en eller flera hyresfastigheter. Antalet stiftelser som har behov av ett firmaskydd inom ett större område än ett län kan därför bedömas vara ytterligt lågt.

Mot bakgrund av det nu senast anförda anser jag att registreringen av stiftelser bör ske i stiftelseregister som förs länsvis. När det därefter gäller frågan om vilken myndighet som skall svara för förandet av stiftelseregistren vill jag erinra om att PRV före år 1995 kommer att ha tagit över ansvaret för förandet av handels- och föreningsregistren från länsstyrelserna. Det kan då tyckas naturligt att PRV även skulle få ansvaret för förandet av stiftelseregistren. Man måste emellertid när det gäller stiftelser bl.a. beakta att länsstyrelserna enligt stiftelselagen kommer att svara för tillsynen över stiftelserna (se avsnitt 2.8.1) och att det finns en naturlig koppling mellan registreringen av och tillsynen över stiftelser. Vidare måste man beakta i sammanhanget att registreringen av stiftelser inte skall ha någon civilrättslig betydelse (se avsnitt 2.3). Om ansvaret för registreringen läggs på PRV, kommer därför frågan om en viss "stiftelse" rättsligt sett verkligen är en stiftelse eller inte att bli föremål för bedömning av två skilda myndigheter. I vissa fall finns det en risk för att meningarna i denna fråga kan komma att gå isär mellan myndigheterna och för sådana fall skulle stiftelselagen behöva innehålla regler som klarar ut vad som skall gälla.

Med hänsyn till vad jag nu har anförat anser jag att uppgiften att handha registreringen av en viss stiftelse bör ligga på den myndighet som har ansvaret för tillsynen över samma stiftelse. Detta innebär att jag beträffande ansvaret för registreringen av stiftelser förordar en lösning som innebär att den länsstyrelse som är tillsynsmyndighet för en viss stiftelse även är registreringsmyndighet för samma stiftelse. Med en sådan lösning finns det visserligen en viss risk för att PRV i något av de av den myndigheten förda registren registrerar en firma som är förväxlingsbar med en i ett stiftelseregister redan

registrerad firma. Denna risk bör emellertid kunna elimineras genom att länsstyrelserna åläggs skyldighet att fortlöpande underrätta PRV om de firmor som registreras i stiftelseregistret.

Enligt min mening är det angeläget att länsstyrelserna tillämpar regelsystemet för registrering av stiftelser på ett så enhetligt och effektivt sätt som möjligt. Någon eller några av länsstyrelserna bör därför få i uppdrag att svara för bl.a. utbildning om regelsystemet samt framtagande av blanketter. Avsikten är att Riksrevisionsverket senare skall få i uppdrag att granska verksamheten med registreringen av stiftelserna.

I stiftelselagen behöver det tas in regler som för stiftelser kompletterar firmalagens allmänna bestämmelser om firma. Stiftelselagens materiella bestämmelser om firma och de bestämmelser som behövs för att reglera registreringsförfarandet bör tas upp i skilda kapitel. Särskilt bestämmelserna för registreringen av stiftelser som utövar näringsverksamhet bör kunna utformas efter mönster av handelsregisterlagens nuvarande bestämmelser. Jag återkommer i specialmotiveringen när det gäller det närmare innehållet i nu berörda bestämmelser om firma och registrering (se avsnitt 4.1).

Den av mig förordade lösningen för registreringen av näringsutövande stiftelser innebär att kravet på att sådana stiftelser skall vara registrerade i handelsregistret kan slopas. Även till den frågan återkommer jag senare (se avsnitt 2.10.3).

2.9 Ikraftträdande m.m.

Mitt förslag: En förmögenhetsbildning som kommit till före stiftelselagens ikraftträdande skall anses som stiftelse enligt stiftelselagen (*äldre stiftelse*) om förmögenhetsbildningen närmast före ikraftträdandet uppfyllde de krav som enligt stiftelselagen ställs på stiftelsebildning.

Stiftelselagen skall med vissa undantag gälla även för äldre stiftelser.

Stiftelselagen skall träda i kraft och tillsynslagen upphöra att gälla den 1 januari 1995. Bestämmelserna om ikraftträdande m.m. skall tas in i en särskild lag om *införande* av stiftelselagen.

Promemorians förslag: Enligt promemoriaförslaget torde det i allmänhet inte föreligga något hinder mot att omedelbart tillämpa stiftelselagens nya civilrättsliga bestämmelser på äldre stiftelser (se promemorian s. 143 och 144).

Remissinstanserna: Många remissinstanser är starkt kritiska mot promemoriaförslagets inställning att de nya civilrättsliga bestämmelserna omedelbart kan tillämpas även på äldre stiftelser. Flera pekar bl.a. på att man brukar vara ytterst försiktig med att införa retroaktiva regler. *Kammarkollegiet* framhåller att det i gällande rätt inte finns något formkrav för bildande av stiftelse i allmänhet och att det i de föreslagna övergångsbestämmelserna inte finns några regler om hur det skall förfaras med befintliga stiftelser som inte uppfyller det nya formkravet.

Skälen för mitt förslag: Inom civilrätten finns det inte som inom straffrätten något principiellt förbud mot retroaktiv lagstiftning. Det anses emellertid att man även i civilrättsliga sammanhang skall vara försiktig med bakåttverkande bestämmelser. Som en principiell grundsats anses därför gälla att nya materiella rättsregler normalt bör tillämpas endast beträffande sådana förhållanden som har uppkommit efter reglernas ikraftträdande. Samtidigt är det emellertid uppenbart olämpligt att ha olika lagregler för stiftelser som tillkommit efter stiftelselagens ikraftträdande och för sådana förmögenhetsbildningar som tillkommit före ikraftträdandet och som närmast före ikraftträdandet är stiftelser i stiftelselagens mening (*äldre stiftelser*). Jag förordar därför att äldre stiftelser skall anses som stiftelser enligt stiftelselagen och att stiftelselagen i princip skall gälla för dem.

Stiftelselagen innefattar krav på att stiftelseförordnandet skall vara skriftligt och undertecknat av stiftaren – ett krav som inte har någon motsvarighet i dag. Samtidigt får en ny lag om stiftelser inte innebära att förmögenhetsbildningar som nu anses tillhöra stiftelsefamiljen förlorar sin status som stiftelse. Denna konflikt bör enligt min mening lösas så att förmögenhetsbildningar som före ikraftträdandet uppfyllde alla stiftelselagens krav på stiftelsebildning så när som på stiftelseförordnandets form också skall anses som stiftelser enligt stiftelselagen. På samma sätt bör man enligt min mening lösa den konflikt som ligger i att stiftelselagen enligt den allmänna definitionen av stiftelsebegreppet kräver att stiftelsens egendom skall vara avskild. En stiftelse vars förmögenhet närmast före ikraftträdandet består av endast en benefik fordran på stiftaren skall alltså efter ikraftträdandet anses som en stiftelse enligt stiftelselagen.

En annan sak är att bland annat hänsynen till den nyss angivna grundsatsen – att nya materiella rättsregler normalt bör tillämpas endast beträffande sådana förhållanden som har uppkommit efter reglernas ikraftträdande – kan föranleda att äldre stiftelser undantas från vissa regler i stiftelselagen. I det följande skall jag gå närmare in på vilka undantag som enligt min mening motiveras av den ifrågavarande grundsatsen. Hänsynen till den kan f.ö. föranleda vissa undantag från stiftelselagens regler även beträffande stiftelser som bildats *efter* stiftelselagens ikraftträdande. Detta gäller fall då stiftelseförordnandet finns intaget i ett testamente som har upprättats före ikraftträdandet. Jag skall i det följande ta upp även frågan om det i något eller några avseenden bör göras undantag också för dessa "*äldre*" *testamentsstiftelser*.

I avsnitt 2.6.2 har jag föreslagit att det i stiftelselagen bör föras in regler som klargör att stiftaren, när denne är fysisk person, inte ensam kan utgöra stiftelsens styrelse och att stiftaren, när denne är en juridisk person eller en statlig myndighet, inte kan vara förvaltare för stiftelsen. Dessa regler bör enligt min mening inte tillämpas fullt ut på äldre stiftelser. I fråga om stiftelser med egen förvaltning bör undantaget träffa stiftelser vars styrelse *vid ikraftträdandet* utgörs av stiftaren ensam. Stiftaren bör få fortsätta att utgöra stiftelsens styrelse fram till dess att han lämnar uppdraget.

Stiftelselagens bestämmelser i 3 kap. om bokföring och årsredovisning m.m., i 4 kap. om revision och i 10 kap. om registrering bör inte tillämpas från och med stiftelselagens ikraftträdande på andra äldre stiftelser än sådana som då påbörjar ett nytt räkenskapsår. Det behövs övergångsbestäm-

melser om detta. Det behövs vidare övergångsbestämmelser med avseende på dels innehållet i års- och koncernredovisning när sådan redovisning för första gången upprättas av en äldre stiftelse med tillämpning av bestämmelserna i 3 kap. stiftelselagen (jfr vad *Lagrådet* anför i sitt yttrande beträffande remissförslaget 8 § i förslaget till lag om införande av stiftelselagen), dels revisionen av äldre stiftelser för det räkenskapsår som föregår det då bestämmelserna i 4 kap. stiftelselagen träder i tillämpning. Till dessa senare bestämmelser återkommer jag närmare i specialmotiveringen (se avsnitt 4.2).

Mina förslag i avsnitt 2.7.1 innebär att den rättsliga verkan som ändringsförbehåll enligt nu gällande ordning anses ha väsentligt begränsas. Enligt min mening bör emellertid stiftelselagens bestämmelser på denna punkt inte vinna tillämpning på vare sig äldre stiftelser eller "äldre" testamentsstiftelser. Även i nu ifrågavarande avseende återkommer jag närmare till mina förslag i specialmotiveringen (se avsnitt 4.2 och 10 § lagen om införande av stiftelselagen).

Tillsynsmyndigheten för en stiftelse (enligt den allmänna definitionen) vars stiftelseförordnande innehåller en av stiftaren meddelad föreskrift om att stiftelsen skall vara undantagen från tillsyn skall enligt mitt förslag till stiftelselag som regel vara förhindrad att ingripa mot och begära information av stiftelsen i andra fall än då det kan antas att stiftelsen åsidosätter stiftelselagens bestämmelser om årsredovisning eller revision (se avsnitt 2.8.1). Enligt tillsynslagen kan en stiftare med laga verkan föreskriva att en stiftelse inte skall stå under tillsyn enligt den lagen. Mot bakgrund av det anförda behövs det en övergångsbestämmelse av innebörd att ett av stiftaren till en äldre stiftelse meddelat undantag från tillsynen enligt tillsynslagen vid tillämpningen av stiftelselagen jämföras med ett undantagande från tillsyn enligt den sistnämnda lagen. Denna övergångsbestämmelse bör även gälla för "äldre" testamentsstiftelser.

Utöver de nu anförda undantagen från stiftelselagens tillämplighet på äldre stiftelser erfordras det även vissa övergångsbestämmelser för att möjliggöra eller underlätta en övergång till den nya lagen. Det gäller framför allt den viktiga frågan vilken förvaltningsform (egen eller anknuten förvaltning) en äldre stiftelse skall anses ha. Jag skall i specialmotiveringen (se avsnitt 4.2 och 5 § lagen om införande av stiftelselagen) återkomma till den närmare utformningen av dessa bestämmelser.

Kammarkollegiet har i sitt remissvar framhållit att det är angeläget att föreskrifter för äldre stiftelser som finns i av regeringen, länsstyrelse eller kollegiet före stiftelselagens ikraftträdande fastställda stadgar efter ikraftträdandet blir bindande för stiftelsens styrelse eller förvaltare. Jag delar den uppfattningen och förordar därför en övergångsbestämmelse av innebörd bl.a. att föreskrifter som t.ex. regeringen före ikraftträdandet har fastställt för en stiftelse vid tillämpningen av stiftelselagen skall *jämföras* med föreskrifter meddelade i ett stiftelseförordnande.

Det kan antas att flertalet äldre stiftelser har kalenderåret som räkenskapsår. Stiftelselagen bör därför träda i kraft vid ett årsskifte. Till skillnad från remissförslaget förordar jag att detta sker vid årsskiftet 1994/1995. Med

2.10 Följdändringar i annan lagstiftning m.m.

2.10.1 Lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m

Mitt förslag: I lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m. (tryggandelagen) tas in bestämmelser bl.a. om tillsynsmyndighetens befogenheter och åligganden och om skadeståndsskyldighet för styrelseledamöter. Lagtekniskt sett sker detta genom en hänvisning till regleringen i stiftelselagen.

En pensions- eller personalstiftelse (tryggandestiftelse) skall ha ett *namn* som innehåller ordet pensionsstiftelse resp. personalstiftelse. En tryggandestiftelse skall vara *bokföringsskyldig*. Denna skyldighet skall fullgöras enligt bokföringslagen (1976:125).

En tryggandestiftelse skall liksom f.n. anmälas för tillsyn inom sex månader från det att den bildades. Tillsynsmyndigheten skall föra ett *särskilt register* över anmälda tryggandestiftelser.

Promemorians förslag: Promemorian innehåller inget förslag till följdändringar i denna lag (jfr dock promemorian s. 144).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte berört frågan.

Skälen för mitt förslag: I avsnitt 2.2.2 har jag föreslagit att reglerna om förevarande stiftelseform bör kvarstå i tryggandelagen. Jag har där också förutskickat att det förhållandet att tillsynslagen upphävs vid stiftelselagens ikraftträdande nödvändiggör att tryggandelagen kompletteras med bestämmelser bl.a. om tillsynsmyndighetens åligganden och befogenheter vad avser tryggandestiftelserna. Av samma skäl måste tryggandelagen vidare kompletteras med bestämmelser bl.a. om placeringen av en tryggandestiftelses förmögenhet, om skadeståndsskyldighet för och entledigande av ledamöter i en tryggandestiftelses styrelse, om bokföring, om en tryggandestiftelses skyldighet att anmäla stiftelsen för tillsyn enligt tryggandelagen samt om skyldighet för tillsynsmyndigheten att föra ett register över för tillsyn anmälda stiftelser.

Innehållet i de nya bestämmelserna bör i vissa avseenden avvika från vad som f.n. gäller enligt tillsynslagen. Detta är framför allt fallet beträffande kravet på tryggandestiftelserna i fråga om bokföring. Enligt min mening talar starka skäl för att tryggandestiftelserna bör bli *bokföringsskyldiga* enligt bokföringslagen (1976:125). Tryggandestiftelserna bör vidare vara skyldiga att upprätta en på bokslutet grundad *årsredovisning*, som även skall omfatta en förvaltningsberättelse. Årsredovisningen bör framför allt tjäna som underlag för tillsynsmyndighetens kontroll av stiftelsen. Med tanke på att en tryggandestiftelse alltid är knuten till ett företag lär de nya kraven knappast föranleda några praktiska problem för de enskilda stiftelserna.

Eftersom bestämmelserna om bokföringsskyldighet beträffande de stiftelseformer som stiftelselagen omfattar enligt mitt förslag (se avsnitt 2.6.6)

skall tas in i stiftelselagen bör även på motsvarande sätt bestämmelsen om bokföringsskyldighet för tryggandestiftelser tas in i tryggandelagen. Bokföringslagen bör dock kompletteras med en bestämmelse som hänvisar till tryggandelagen när det gäller bokföringsskyldighet för sådana stiftelser som omfattas av den lagen.

I vissa avseenden bör den "nya" regleringen i tryggandelagen i allt väsentligt ansluta till vad som för närvarande gäller enligt tillsynslagen. Detta gäller bl.a. i fråga om tillsynsmyndighetens befogenheter och åligganden. Efter som stiftelselagens bestämmelser i nu nämnda frågor i huvudsak överensstämmer med den nuvarande regleringen i tillsynslagen är det lagtekniskt sett enklast om kompletteringen av tryggandelagen sker genom att det i den lagen tas in direkta hänvisningar till stiftelselagens bestämmelser i samma frågor.

Till sist vill jag ta upp frågan om registrering av tryggandestiftelser. Enligt gällande ordning åligger det tillsynsmyndigheterna att föra en förteckning över tryggandestiftelser som anmälts för tillsyn (se 21 § tillsynslagen). Tillsynsmyndigheterna bör även i fortsättningen föra en förteckning eller snarare ett register över anmälda tryggandestiftelser. Detta register bör emellertid i rättsligt avseende vara helt skilt från stiftelseregistret enligt stiftelselagen. Jag vill vidare framhålla att det enligt min mening inte finns någon anledning att knyta firmarättsliga verkningar till registreringen av en tryggandestiftelse (jfr ang. denna fråga vad som anförs i avsnitt 2.10.3).

2.10.2 Permutationslagen (1972:205)

Mitt förslag: I permutationslagen (1972:205) förs det in en bestämmelse som i sak innebär att den lagen *inte* gäller för stiftelser som omfattas av stiftelselagens reglering om ändring m.m. i stiftelseförordnandet.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag (se promemorian s. 147 och 148).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte berört frågan.

Skälen för mitt förslag: Jag har tidigare förordat (se avsnitt 2.7.1) att förutläggningarna för ändring m.m. i sådana stiftelseförordnanden som omfattas av stiftelselagens tillämpningsområde skall regleras där. Som en konsekvens av detta bör det föras in en bestämmelse i permutationslagen (1972:205) som i sak innebär att stiftelser som omfattas av stiftelselagens reglering om ändring m.m. undantas från permutationslagens tillämpningsområde.

2.10.3 Handelsregisterlagen (1974:157)

Mitt förslag: De bestämmelser i handelsregisterlagen (1974:157) som rör registrering av stiftelser *upphävs*.

Promemorians förslag: Överensstämmer i sak med mitt förslag (se promemorian s. 148 och 149).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte berört frågan.

Skälen för mitt förslag: Av skäl som redan framgått (se avsnitt 2.8.2) anser jag att registreringen i handelsregistret av sådana näringsutövande stiftelser som omfattas av stiftelselagen bör slopas.

Det kan emellertid finnas enstaka näringsutövande stiftelser som inte omfattas av stiftelselagens bestämmelser om registrering. Det kan t.ex. röra sig om en tryggandestiftelse som äger en hyresfastighet. Enligt min mening saknas det dock skäl att för de fåtaliga fall som det här rör sig om behålla handelsregisterlagens bestämmelser i fråga om registrering av stiftelser, inte ens om man beaktar de firmarättsliga verkningar som är knutna till registrering enligt den lagen. Jag förordar därför att de bestämmelser som nu finns i handelsregisterlagen om registrering av näringsutövande stiftelser upphävs.

2.10.4 Bokföringslagen (1976:125)

Mitt förslag: I bokföringslagen (1976:125) tas det in en bestämmelse som i fråga om förutsättningarna för att en stiftelse skall vara bokföringsskyldig hänvisar till stiftelselagen och lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag (se promemorian s. 146 och 147).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte berört frågan.

Skälen för mitt förslag: Bokföringslagen är avsedd att vara en generell lag inom sitt område. Eftersom jag tidigare (se avsnitten 2.6.6 och 2.10.1) har förordat att bestämmelser om stiftelsers bokföringsskyldighet skall tas in i stiftelselagen resp. tryggandelagen bör det i bokföringslagen tas in en bestämmelse som i fråga om förutsättningarna för att en stiftelse skall vara bokföringsskyldig hänvisar till stiftelselagen och tryggandelagen.

2.10.5 Brottsbalken

Mitt förslag: I brottsbalkens bestämmelser om bokföringsbrott i 11 kap. 5 § tas in ett tillägg så att även överträdelse av bokföringsskyldigheten enligt stiftelselagen och lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m. kan beivras.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag (se promemorian s. 147).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte berört frågan.

Skälen för mitt förslag: I 11 kap. 5 § brottsbalken finns bestämmelser om bokföringsbrott. Dessa bestämmelser är tillämpliga bara i fall då fråga är om ett förfarande av någon som är bokföringsskyldig enligt bokföringslagen. Ef-

tersom bokföringsskyldigheten för stiftelser enligt mitt förslag inte skall regleras i bokföringslagen erfordras det ett tillägg till bestämmelserna i 11 kap. 5 § brottsbalken för att även överträdelser av bokföringsskyldigheten för stiftelser straffrättsligt skall kunna beivras.

2.10.6 Lagen (1982:315) om styrelserepresentation för samhället i vissa stiftelser

Mitt ställningstagande: Systemet med offentlig styrelserepresentation enligt lagen (1982:315) om styrelserepresentation för samhället i vissa stiftelser skall *upphöra* i och med utgången av juni månad år 1994.

Promemorians förslag: I promemorian tas inte ställning till frågan om bestämmelserna om offentlig styrelserepresentation skall permanentas eller inte (jfr promemorian s. 146).

Remissinstanserna: TCO anser att lagen om styrelserepresentation för samhället bör permanentas.

Skälen för mitt förslag: Enligt lagen (1982:315) om styrelserepresentation för samhället i vissa stiftelser (styrelserepresentationslagen) har staten rätt att utse en ledamot och en ersättare i styrelsen för sådana allmännyttiga stiftelser som har mer än fem miljoner kronor i tillgångar. Det är regeringen som beslutar om offentlig styrelserepresentation och högst tio stiftelser får samtidigt omfattas av sådana representation. F.n. är det tio stiftelser som är omfattade av systemet. I samtliga fall gäller att den offentlige ledamoten resp. hans ersättare är förordnade till och med utgången av år 1993. Syftet med lagen är att möjliggöra insyn för samhället i sådana större stiftelser som till följd av att de har allmännyttiga ändamål intar en gynnad ställning skattemässigt sett. En offentlig styrelseledamot skall särskilt verka för att samhällets intressen beaktas i verksamheten.

Den av mig förordade stiftelselagen innebär att alla stiftelser som berörs av styrelserepresentationslagens tillämpningsområde utan undantag blir bokföringsskyldiga och skyldiga att upprätta en på bokslutet grundad årsredovisning. De blir också skyldiga att ha kvalificerad revisor och såväl årsredovisningen som revisionsberättelsen blir offentlig. Om stiftelsen i det enskilda fallet t.ex. inte följer kravet på att årsredovisningen skall vara offentlig, skall tillsynsmyndigheten enligt vad jag tidigare har föreslagit alltid ha möjlighet att ingripa (jfr avsnitt 2.8.1). Det nu sagda innebär att vem som helst har goda möjligheter att skaffa sig en inblick i hur nu ifrågavarande stiftelser sköts. Mot bakgrund av det nu anförda anser jag att systemet med offentlig styrelserepresentation bör *upphöra*.

Stiftelselagen kommer enligt vad jag har förordat i avsnitt 2.9 inte att träda i kraft förrän den 1 januari 1995. Ändå bör giltigheten för lagen om offentlig styrelserepresentation enligt min mening inte förlängas efter den 30 juni 1994.

I denna fråga har jag samrått med chefen för näringsdepartementet.

Mitt förslag: Giltigheten av lagen (1986:98) om undantag för vissa kommuner och landstingskommuner från bestämmelserna i lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser förlängs till och med utgången av år 1994.

Promemorians förslag: I promemorian har inte frågan berörts.

Skälen för mitt förslag: Lagen (1986:98) om undantag för vissa kommuner och landstingskommuner från bestämmelserna i lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser gäller f.n. till och med utgången av år 1993 (se SFS 1991:1589). Lagen bör upphöra att gälla samtidigt med att tillsynslagen gör det.

Enligt mitt förslag i avsnitt 2.9. skall tillsynslagen upphöra att gälla vid utgången av år 1994. Mot bakgrund härav bör giltigheten av förevarande lag förlängas med ett år.

2.10.8 Övriga frågor

Promemorieförslaget omfattade regler som syftade till att bevara den hittillsvarande möjligheten för stiftelser som utövar näringsverksamhet att utse prokurist och att få prokura registrerad (se promemorian s. 149). Eftersom mitt förslag till stiftelselag innebär att styrelsen eller förvaltaren för en stiftelse som utövar näringsverksamhet alltid, dvs. oavsett vad stiftaren har föreskrivit därom, har rätt att till firmatecknare för stiftelsen i princip utse vem som helst kan det emellertid enligt min bedömning knappast föreligga något behov av att bevara möjligheten för stiftelser att utse prokurister. De i promemorian framlagda förslagen om ändring i lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område och i prokuralagen (1974:158) bör därför inte genomföras.

I promemorian diskuterades även frågan om en eventuell utvidgning av tillämpningsområdet för lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda. Denna fråga är inte längre aktuell (jfr prop. 1991/92:100 bilaga 11, s. 24).

Nyligen har uppkommit fråga om behovet av särskilda regler om sekretess hos de myndigheter som utövar tillsyn över stiftelser. Denna fråga är nu föremål för särskild beredning i Justitiedepartementet. En promemoria (Justitiedepartementet dnr 93-3936) med förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100) har i dagarna remitterats. I promemorian föreslås regler om att sekretess skall gälla hos myndighet som utövar tillsyn över stiftelser för uppgift bl.a. om personliga förhållanden för den som har trätt i förbindelse med en stiftelse som myndigheten har tillsyn över. Enligt promemorian bör de föreslagna ändringarna i sekretesslagen träda i kraft samtidigt med stiftelselagen.

Mitt förslag: Stiftelser som kontrolleras återkommande av tillsynsmyndigheten skall betala en *tillsynsavgift*. Stiftelser som är registrerade i stiftelseregistret skall betala en årlig *registerhållningsavgift*.

Tryggandestiftelser skall betala såväl en tillsyns- som en registerhållningsavgift.

Promemorians förslag: Stiftelserna skall åläggas skyldighet att täcka statens kostnader för registrering genom avgifter. Avgifterna bör differentieras på lämpligt sätt med hänsyn bl.a. till stiftelsens behållna förmögenhet.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser ansluter sig till tanken att stiftelserna skall betala registreringsavgift. Många remissinstanser avvisar däremot förslaget om att avgiften skall vara differentierad.

Skälen för mitt förslag: De myndigheter som berörs av mitt förslag till stiftelselag är framför allt länsstyrelserna i dess egenskap av tillsyns- och registreringsmyndighet för stiftelserna samt de allmänna domstolarna och de allmänna förvaltningsdomstolarna. Jag tar först upp de resursfrågor som avser länsstyrelserna.

I tillsynen ingår tre huvuduppgifter – kontroll, ingripande och service. Kontrollen är den mest resurskrävande uppgiften. När det gäller den delen av tillsynsverksamheten har jag förordat ett system som i huvudsak bygger på att tillsynsmyndigheten alltid skall ha rätt att begära information av en stiftelse. Tanken bakom detta system är att kontrollinsatserna via anmälningar från allmänheten skall styras till sådana stiftelser vars förvaltning det kan finnas anledning att granska i något avseende. I vilken omfattning allmänheten kommer att vända sig till tillsynsmyndigheterna med klagomål är det emellertid svårt att bedöma. Det kan dock antas att stiftelselagens krav på att alla stiftelser skall ha revisor kommer att medverka till att antalet klagomål blir begränsat.

Mitt förslag till stiftelselag innebär vidare att årsredovisningsskyldiga stiftelser skall kontrolleras återkommande i den meningen att tillsynsmyndigheterna varje år skall granska stiftelsernas årsredovisningar. Antalet stiftelser som kommer att bli föremål för sådan kontroll kommer i vart fall till en början att vara ungefär detsamma som i dag är föremål för motsvarande kontroll enligt tillsynslagen eller cirka 7 000 stiftelser. Detta talar för att granskningen av stiftelsernas redovisningar efter stiftelselagens ikraftträdande kommer att kräva ungefär samma resurser som den f.n. gör. Det förhållandet att samtliga stiftelser som enligt stiftelselagen är föremål för återkommande kontroll skall ha kvalificerad revisor torde dock kunna medverka till att tillsynsmyndigheternas granskning blir mindre tidskrävande.

Den verksamhet som länsstyrelserna i dag bedriver med stöd av tillsynslagen är anslagsfinansierad. Enligt min mening är det emellertid rimligt att staten i framtiden får full kostnadstäckning för arbetet med den återkommande kontrollen av stiftelserna. Jag förordar därför att de stiftelser som är föremål för sådan kontroll skall åläggas att betala en årlig *tillsynsavgift*.

Även länsstyrelsernas verksamhet som registreringsmyndighet för stiftelserna kommer att ställa krav på resurser av olika slag. Särskilt med hänsyn till att uppbyggnaden av de nya stiftelseregistren kommer att ske under en längre tidsperiod gör jag emellertid sammantaget den bedömningen att länsstyrelserna inte behöver tillföras något extra resurstillskott för att klara denna uppgift.

Även när det gäller registreringen av stiftelser är det enligt min mening rimligt att staten får full kostnadstäckning. Jag förordar därför att de stiftelser som är registrerade i stiftelseregistret skall åläggas att betala en årlig *registerhållningsavgift*. Denna avgift bör i princip vara lika stor för alla stiftelser. Avgiften bör vara beräknad så att den täcker kostnaderna för registrens uppläggning och drift.

Vad jag hittills anført i förevarande avsnitt har avsett stiftelser enligt stiftelselagen. Även för den återkommande kontrollen av tryggandestiftelserna är det emellertid rimligt att staten får full kostnadstäckning. Staten bör också få full kostnadstäckning för registreringen av tryggandestiftelserna i det särskilda register som tillsynsmyndigheten skall föra över dessa stiftelser. Jag förordar därför att tryggandestiftelserna skall åläggas att årligen betala en tillsynsavgift och en registerhållningsavgift.

I de nu angivna resursfrågorna har jag samrått med chefen för civildepartementet. Det saknas för närvarande underlag för att bedöma storleken på avgifterna för den återkommande kontrollen och registreringen av stiftelserna. Den frågan får därför utredas i särskild ordning.

När det därefter gäller att bedöma vilka effekter stiftelselagen kommer att få på antalet mål och ärenden vid domstolarna måste man ha klart för sig att den tillsyn som länsstyrelserna i dag utövar med stöd av tillsynslagen föranleder ytterst få mål och ärenden hos domstolarna. Det saknas anledning till antagande att införandet av stiftelselagen kommer att förändra situationen i någon nämnvärd utsträckning.

Även det förhållandet att brottsbalkens bestämmelser om bokföringsbrott blir gällande för fler stiftelser än f.n. kan vara av betydelse i förevarande sammanhang. Min bedömning är emellertid att antalet mål som denna utvidgning föranleder kommer att bli försumbart.

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anført har inom Justitiedepartementet upprättats förslag till

1. stiftelselag,
2. lag om införande av stiftelselagen,
3. lag om ändring i brottsbalken,
4. lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.,
5. lag om ändring i permutationslagen (1972:205),
6. lag om ändring i handelsregisterlagen (1974:157),
7. lag om ändring i bokföringslagen (1976:125), och
8. lag om fortsatt giltighet av lagen (1986:98) om undantag för vissa

kommuner och landstingskommuner från bestämmelserna i lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser.

Prop. 1993/94:9

Förslagen 1–7 har granskats av *Lagrådet*. Förslaget 8 är av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse.

4 Specialmotivering

4.1 Förslaget till stiftelselag

Stiftelselagen innehåller *elva* kapitel. Lagen är disponerad enligt följande:

- *1 kap. (inledande bestämmelser)*: i lagens första kapitel finns bl.a. bestämmelser om den allmänna definitionen av stiftelsebegreppet, om stiftelsers rättskapacitet och om stiftelseledda koncerner,
- *2 kap. (förvaltning)*: i detta kapitel meddelas bl.a. bestämmelser om betydelsen av att stiftaren har meddelat förvaltningsföreskrifter i stiftelseförordnandet och om förvaltningsformerna egen och anknuten förvaltning,
- *3 kap. (bokföring och årsredovisning m.m.)*: i detta kapitel återfinns bl.a. regler som innebär att en stiftelse under vissa förutsättningar blir bokföringsskyldig enligt bokföringslagen (1976:125) och skyldig att upprätta offentlig årsredovisning,
- *4 kap. (revision)*: i detta kapitel regleras hur revisionen i stiftelser skall gå till,
- *5 kap. (skadestånd)*: i detta kapitel meddelas bestämmelser om skadeståndsskyldighet för en ledamot i en stiftelsestyrelse eller en förvaltare för en stiftelse,
- *6 kap. (ändring m.m. av föreskrifter i ett stiftelseförordnande)*: i detta kapitel meddelas bestämmelser om förutsättningarna för att man skall få ändra, upphäva eller i särskilt fall åsidosätta föreskrifterna i stiftelseförordnandet,
- *7 kap. (likvidation och upplösning)*: i detta kapitel finns bl.a. bestämmelser som innebär att en stiftelse som utövar näringsverksamhet under vissa förutsättningar är skyldig att träda i likvidation,
- *8 kap. (stiftelses firma)*: i detta kapitel meddelas vissa bestämmelser om en stiftelses firma,
- *9 kap. (tillsyn m.m.)*: i detta kapitel finns bestämmelser om tillsyn över stiftelser och bestämmelser om entledigande av en ledamot i en stiftelsestyrelse eller en förvaltare som missköter sitt uppdrag,
- *10 kap. (registrering)*: i detta kapitel meddelas bestämmelser som innebär att vissa stiftelser skall registreras i länsvis förda stiftelseregister,
- *11 kap. (insamlingsstiftelser och kollektivavtalsstiftelser)*: i detta kapitel finns bestämmelser om insamlingsstiftelser och kollektivavtalsstiftelser – två särskilda former av stiftelser.

1 kap. Inledande bestämmelser

De frågor som regleras av bestämmelserna i stiftelselagens första kapitel har i den allmänna motiveringen behandlats i avsnitt 2.2.1, 2.2.3, 2.3, 2.5 och 2.6.6.

1 §

En stiftelse bildas genom

1. förordnande enligt 2 §,
2. förordnande enligt 11 kap. 1 §,
3. förordnande i kollektivavtal enligt 11 kap. 3 §, eller
4. åtgärd för grundande av pensionsstiftelse eller personalstiftelse enligt lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.

För sådana stiftelser som avses i första stycket 2 och 3 gäller bestämmelserna i denna lag endast i den utsträckning som anges i 11 kap. För stiftelser som avses i första stycket 4 gäller endast lagen om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.

(Jfr 1 kap. 1 § 1 och 7 § promemoriaförslaget)

Lagens inledande paragraf, som förts in på förslag av *Lagrådet*, syftar till att underlätta förståelsen för lagens tillämpningsområde och av hur stiftelsebegreppet används i fortsättningen. Bestämmelsen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Av bestämmelsen i *första stycket* framgår att fyra olika slags förmögenhetsbildningar godtas som stiftelser. Närmare bestämmelser om vilka krav som med avseende på bildandet ställs på dessa som stiftelser godtagna förmögenhetsbildningar återfinns vad gäller *stiftelser i allmänhet* i 1 kap. 2 och 3 §§, *insamlingsstiftelser* i 11 kap. 1 §, *kollektivavtalsstiftelser* i 11 kap. 3 § och *tryggandestiftelser* i lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.

Det bör framhållas att det förhållandet att en förmögenhetsbildning inte uppfyller kraven för att godtas som en stiftelse inte behöver betyda att det inte är några rättsverkningar knutna till förmögenhetsbildningen i fråga. Vilka rättsverkningar som i det enskilda fallet är knutna till en förmögenhetsbildning som inte är en stiftelse får dock överlämnas till rättstillämpningen. Med hänsyn till den utformning som stiftelselagen här föreslås få torde dock förmögenhetsbildningar som tillerkännes rättsverkningar men ändå faller utanför stiftelselagen bli ganska sällsynta.

Stiftelselagens tillämpningsområde är avgränsat till förmögenhetsbildningar som har någon form av anknytning till Sverige. Att så är fallet kommer dock i stiftelselagen endast till indirekt uttryck i 9 kap. 1 § första stycket (jfr även kommentaren till 1 kap. 5 § och 7 kap. 1 §). Där anges kriterier i syfte att för olika fall reglera frågan vilken länsstyrelse som är tillsynsmyndighet. Men dessa kriterier kan samtidigt sägas vara ett uttryck för vilka förutsättningar som måste vara uppfyllda för att en stiftelse skall anses som en svensk stiftelse.

2 §

En stiftelse bildas genom att egendom enligt förordnande av en eller flera stiftare avskiljs för att varaktigt förvaltas som en självständig förmögenhet för ett bestämt ändamål.

Stiftelsens egendom skall anses vara avskild när den har tagits om hand av någon som har åtagit sig att förvalta den i enlighet med stiftelseförordnandet.

(Jfr 1 kap. 2 § promemoriaförslaget)

Paragrafen innehåller den allmänna definitionen av stiftelsebegreppet. Som nämnts i den allmänna motiveringen (se avsnitt 2.2.1) är definitionen i huvudsak utformad efter mönster av det stiftelsebegrepp som återfinns i tillsynslagen. Detta begrepp har belysts ganska ingående i avsnitt 2.1.1.

I paragrafens andra stycke finns dock en väsentlig nyhet i förhållande till tillsynslagens stiftelsebegrepp. Nyheten består i att den för stiftelsen avsedda egendomen måste vara avskild för att en stiftelse skall ha kommit till stånd. Det bör dessutom påpekas att det i paragrafen inte anges alla de förutsättningar som måste vara uppfyllda för att det skall föreligga en stiftelse. I nästföljande paragraf finns nämligen bestämmelser om att stiftelseförordnandet skall ha skriftlig form, ett krav som också är en nyhet i förhållande till gällande ordning.

Första stycket

Av bestämmelsen i stycket framgår att det för stiftelsebildning fordras *två rättshandlingar* från stiftarens sida, ett förordnande (*stiftelseförordnande*) och en *förmögenhetsdisposition* som sker i enlighet med förordnandet. Vad som krävs i fråga om den senare rättshandlingen regleras i andra stycket.

I likhet med vad som är fallet enligt tillsynslagens stiftelsebegrepp skall *stiftelseförordnandet* först och främst innefatta en förklaring från stiftarens sida att han för ett bestämt ändamål vill skapa en varaktigt bestående och självständig förmögenhet av egendom som han i enlighet med förordnandet tillskjuter själv. Som ett minimum skall viljeförklaringen således ge besked i två avseenden, nämligen om den avsedda stiftelsens ändamål och om vilken egendom som stiftaren avser att tillskjuta till förmån för detta ändamål eller, i fall då stiftelsebildningen skall ske sedan stiftaren har dött, om vilken rätt den avsedda stiftelsen skall ha till stiftarens kvarlåtenskap.

En fullständig ändamålsbestämning för en stiftelse omfattar i princip tre moment: *syfte, verksamhetsföremål och destinatärskrets*. Syftet anger närmare vilket område stiftelsen skall verka inom eller vad den skall verka för, t.ex. vetenskaplig forskning av visst slag, sjukvård, högre undervisning eller tillgång till bostäder. Verksamhetsföremålet bestämmer närmare på vilket sätt stiftelsen skall främja sitt syfte, t.ex. genom att utge kontanta bidrag med en viss procentandel av förmögenhetens årliga avkastning eller genom att uppföra och förvalta flerfamiljshus. Destinatärskretsen slutligen anger vilka krav man måste uppfylla för att kunna komma i fråga för bidrag eller förmån av annat slag från stiftelsen, t.ex. att man är i behov av extra stöd för högskolestudier eller att man är bosatt i en viss församling. Det bör påpekas att det inte föreligger något hinder mot att en och samma stiftelse har mer än ett ändamål (jfr Hessler, Om stiftelser, s. 307 ff).

Den närmare innebörden av kravet att viljeförklaringen i stiftelseförordnandet skall innefatta ett *bestämt ändamål* är att ändamålet måste vara angivet med en sådan grad av bestämdhet att det går att verkställa. I annat fall får förordnandet inte någon rättsverkan överhuvudtaget. Förordnandet får inte heller någon rättsverkan om det av stiftaren angivna ändamålet strider mot lag eller goda seder eller om det – även om det ges en rimlig tolkning – inte är möjligt att kunna främja (jfr NJA 1934 s. 66 samt Hessler, a.a.,

s. 283 ff och s. 300 ff). Om syftet med förordnandet är att främja stiftaren i ekonomiskt avseende får förordnandet inte heller av "stiftaren" avsedd rättsverkan (jfr vad som anförts i avsnitt 2.1.1). En annan sak är att stiftaren i stiftelseförordnandet utan att han äventyrar den rättsverkan han vill uppnå med sina dispositioner kan förbehålla sig nyttjanderätten t.ex. till en bostad i en fastighet som han enligt förordnandet avser att donera till "sin" stiftelse.

Det är inte nödvändigt att alla de nämnda momenten är angivna för att det skall anses föreligga ett ändamål med erforderlig grad av bestämdhet. För en verksamhetsstiftelse kan det t.o.m. räcka med att ändamålsbestämningen endast omfattar ett visst verksamhetsföremål (jfr Hessler, a.a., s. 276 f).

Som nyss nämndes innefattar första stycket krav på att stiftarens avsikt med stiftelseförordnandet är att skapa en självständig förmögenhet av *varaktig natur*. Kravet i det senare avseendet får anses uppfyllt så snart det av stiftaren angivna ändamålet är varaktigt och förordnandet inte innehåller föreskrifter som i sig betyder att det endast kan vara verksamt under en kortare tid, t.ex. två eller tre år. Ett exempel på föreskrifter av det senare slaget är att förordnandet skall anses upphävt efter endast ett par år. Ett annat exempel är att den avskilda egendomen snabbt skall förbrukas för ändamålet i fråga (jfr vidare vad som anförs i anslutning till andra stycket).

Om kravet på varaktighet är uppfyllt får detta i regel anses visa att stiftaren med förordnandet avsett att få till stånd en *självständig förmögenhet* (jfr NJA II 1929 s. 234 f). Som berörs i den allmänna motiveringen (se avsnitt 2.1.1) hindrar emellertid inte den omständigheten att varaktighetskravet är uppfyllt att det ändå kan uppstå tvekan om vilken självständighet han har avsett för den ifrågavarande egendomen. Särskilt gäller detta om stiftelseförordnandet är testamentariskt och "stiftaren" i "stiftelseförordnandet" utsett en juridisk person, t.ex. en ideell förening, att vara mottagare till den egendom som anslagits. Inte så sällan används nämligen i dylika fall lokutioner som "att egendomen skall tillfalla" eller "att den skall tillkomma" den juridiska personen. Sådana uttryck antyder att "stiftarens" avsikt är att den ifrågavarande egendomen inte skall bilda en från mottagarens förmögenhet skild egendoms massa utan i stället att den skall ingå i mottagarens förmögenhet med skyldighet för denne att använda den på visst sätt. Liksom hittills får förevarande fråga avgöras efter en samlad bedömning av förordnandets innehåll. Om det för egendomen bestämda ändamålet och det ändamål som mottagaren för egen del skall främja inte sammanfaller, talar detta för att avsikten är att egendomen skall bilda en självständig förmögenhet. En annan omständighet som talar i samma riktning är om det i förordnandet har föreskrivits att egendomen skall hållas avskild från mottagarens tillgångar. En omständighet som också kan vara av betydelse vid bedömningen men som närmast talar i motsatt riktning är om stiftaren har föreskrivit att den anslagna egendomen skall förbrukas (jfr särskilt NJA 1972 s. 573; jfr vidare NJA II 1929 bl.a. s. 234 f och 247 ff, Karlgren, Ändamålsbestämmelse och stiftelse, bl.a. s. 64 ff, Walin, Separationsrätt, s. 101 ff, Rodhe, Handbok i sakrätt, s. 162 ff samt Hessler, a.a., s. 159 f och i Kammarkollegiet 1539 – 1989, s. 140).

Bestämmelsen i stycket ställer inga särskilda behörighetskrav på en stif-

tare. Vad som erfordras är att denne enligt allmänna regler själv råder över den egendom som han avser att avskilja för stiftelsen. Ett hinder mot stiftelsebildning kan alltså föreligga om den som vill tillskapa en stiftelse är underårig eller har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken eller är försatt i konkurs.

Andra stycket

Bestämmelsen i detta stycke reglerar närmare när den av stiftelseförordnandet omfattade egendomen skall anses avskild eller med andra ord vilka åtgärder som krävs från stiftarens eller, i de fall då stiftelsebildningen sker efter hans död, hans rättsinnehavares sida med avseende på nämnda egendom för att den av honom avsedda stiftelsebildningen skall komma till stånd. Bestämmelsen bör inte läsas isolerad för sig. För att få en fullständig belysning av bestämmelsens närmare innebörd bör man även beakta innehållet i 2 kap. 2 § andra stycket andra meningen.

En stiftelse i tillsynslagens mening kan bestå av t.ex. en räntelöpande fordran på stiftaren av benefik natur. Som berörts närmare i allmänna motiveringen innefattar bestämmelsen i förevarande stycke en förändring av rättsläget på denna punkt.

Enligt bestämmelsen skall den för stiftelsen avsedda egendomen ha tagits om hand av någon (annan än stiftaren), som lämnat ett åtagande att förvalta den i enlighet med stiftelseförordnandet (*förvaltningsåtagande*) för att den skall anses avskild. Detta betyder i regel att besittningen till den egendom som berörs skall ha övergått till någon som har lämnat ett förvaltningsåtagande. I fall då stiftelsebildningen sker medan stiftaren är i livet och förmögenhetsdispositionen omfattar t.ex. fast egendom innebär bestämmelsen således att det beträffande den egendomen måste finnas ett skriftligt överlåtelseavtal undertecknat av stiftaren och för stiftelsens räkning av någon som lämnat ett förvaltningsåtagande och den eller de senare måste även ha tillträtt egendomen i fråga. Det bör påpekas i sammanhanget att man som adressat i den överlåtelseförklaring som det skriftliga överlåtelseavtalet enligt bestämmelserna i 4 kap. 1 § jordabalken (jfr 4 kap. 29 § jordabalken) måste innehålla torde kunna ange den stiftelse som är under bildande (jfr Hessler, a.a., s. 208 f, Kedner-Roos, Aktiebolagslagen, Del I, fjärde uppl., s. 53 samt prop 1975:103 s. 309). Och i fall då stiftelsebildningen sker efter stiftarens död betyder förevarande bestämmelse att egendomen skall ha utgivits till någon som har lämnat ett förvaltningsåtagande och, om stiftelsen är universell testamentstagare, därutöver har undertecknat arvskifteshandlingen för stiftelsens räkning.

Det kan förekomma att förmögenhetsdispositionen omfattar egendom beträffande vilken någon besittningsövergång inte äger rum (t.ex. rätt till royalty). För att dylik egendom skall anses avskild i bestämmelsens mening krävs – utöver ett förvaltningsåtagande – att det beträffande den egendomen vidtagits sådana åtgärder som normalt förutsätts för att en förvärvare skall erhålla skydd mot överlåtarens borgenärer.

Förvaltningsåtagandet är inte förknippat med något formkrav. Som här framhållits i den allmänna motiveringen kan det ändå vara lämpligt att detta

tecknas på den handling där stiftelseförordnandet är nedtecknat. Om ett "förvaltningsåtagande" skulle vara oklart till sin innebörd får man försöka klarlägga avsikten hos den som har avgivit åtagandet i fråga.

Av bestämmelsen i stycket följer att stiftaren eller stiftarna inte ensamma kan bilda styrelse i eller bli förvaltare för stiftelsen vid själva stiftelsebildningen (jfr 2 kap. 10 § och 19 § andra stycket).

Bedömningen av om varaktighetsrekvisitet enligt paragrafens första stycke är uppfyllt skall – som också berörts i den allmänna motiveringen (se avsnitt 2.2.1) – ske med utgångspunkt i den egendom som avskilts för stiftelsen och utan hänsynstagande till eventuella utfästelser i förordnandet om ytterligare tillskott. Till skillnad från tillsynslagens stiftelsebegrepp kommer därför stiftelselagens allmänna definition av stiftelsebegreppet sällan att omfatta anslagsberoende "stiftelser" (jfr vad som anförts i kommentaren till föregående paragraf).

3 §

Ett stiftelseförordnande skall vara skriftligt och undertecknat av stiftaren eller stiftarna.

Ett giltigt testamentariskt förordnande skall godtas som ett stiftelseförordnande enligt denna lag utan hinder av bestämmelsen i första stycket.

(Jfr 1 kap. 3 § första stycket promemoriaförslaget)

I paragrafen föreskrivs att stiftelseförordnandet skall uppfylla vissa formkrav. Frågorna har behandlats i avsnitt 2.2.1 i den allmänna motiveringen.

Första stycket

Den viljeförklaring som stiftelseförordnandet utgör skall enligt bestämmelsen i första stycket komma till uttryck i en handling som är undertecknad av stiftaren eller stiftarna. Detta krav innefattar en nyordning i förhållande till gällande rätt.

Den nya ordningen innebär inte nödvändigtvis att stiftaren måste upprätta en särskild handling där stiftelseförordnandet tas in. Förordnandet kan lika gärna innefattas i ett gåvobrev eller testamente eller, i fall då stiftaren är en juridisk person, i ett styrelseprotokoll som har undertecknats av behöriga företrädare. Bestämmelsen innebär inte heller att stiftelseförordnandet måste framgå av en enda handling. Vid stiftelsebildning som skall ske sedan stiftaren har dött kan således förordnandet återfinnas dels i stiftarens testamente och dels i en handling som har undertecknats av den som genom testamentet fått i uppdrag att fullborda stiftelsebildningen (ang. uppdrag i testamente att bilda stiftelse, jfr Hessler, a.a., s. 267 ff).

Det senast sagda ger vid handen att det inte är nödvändigt att stiftaren egenhändigt har skrivit under den handling där stiftelseförordnandet återfinns. Vid stiftelsebildning som skall ske medan stiftaren är i livet kan själva förordnandet vara underskrivet av någon som befullmäktigats att göra detta enligt en av stiftaren utfärdad skriftlig fullmakt (jfr Hessler, a.a., s. 210 ff).

Kravet på att stiftelseförordnandet skall vara skriftligt betyder inte att det skall ställas särskilda krav på tydlighet såvitt avser innebörden av testamen-

tariska förordnanden. Ett i testamente intaget förordnande skall alltså godkännas som stiftelseförordnande, om det efter sedvanlig testamentstolkning går att fastställa att testator därmed avsett att inrätta en stiftelse (jfr t.ex. vad som sagts i avsnitt 2.1.1 och i anslutning till 2 § första stycket om svårigheten att i vissa fall avgöra om testator avsett att egendomen skall bilda en självständig förmögenhet; jfr också 1 kap. 3 § andra stycket promemorieförslaget).

Det föreligger inte något hinder mot att stiftaren i sitt förordnande meddelar andra föreskrifter beträffande stiftelsen än sådana som rör ändamålet och vilken egendom som skall avskiljas. Förutsatt att formkravet i förevarande stycke har iakttagits omfattar stiftelseförordnandet alla de föreskrifter som stiftaren har meddelat om stiftelsen, t.ex. i en som stadgar för stiftelsen betecknad handling vilken har fogats som bilaga till det underskrivna förordnandet.

Andra stycket

Bestämmelsen i andra stycket innebär att ett stiftelseförordnande som återfinns i ett giltigt, testamentariskt förordnande godtas som ett stiftelseförordnande även om inte formföreskrifterna i första stycket är uppfyllda.

Det följer av bestämmelsen att ett stiftelseförordnande som ges i ett muntligt testamente (jfr 10 kap. 3 § ärvdabalken) skall godtas som stiftelseförordnande. Vidare följer det av bestämmelsen att ett förordnande som är intaget i ett testamente som inte är undertecknat godtas som ett stiftelseförordnande, om testamentet blir gällande mot arvingarna antingen på grund av att de har godkänt det eller på grund av att de har delgivits testamentet enligt 14 kap. 4 § ärvdabalken och sedan underlåtit att väcka klandertalan.

4 §

En stiftelse kan förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter samt föra talan inför domstolar och andra myndigheter.

För en stiftelses förpliktelser svarar endast stiftelsens tillgångar.

(Jfr 1 kap. 2 § första stycket och 4 § promemorieförslaget)

Frågan om en stiftelses rättskapacitet har i den allmänna motiveringen behandlats i avsnitt 2.3.

Första stycket

Innebörden av bestämmelsen i första stycket är att en stiftelse har *rättskapacitet* i samma ögonblick som den har bildats.

Andra stycket

Att endast stiftelsens tillgångar svarar för stiftelsens förpliktelser innebär att varken stiftaren, styrelsen eller någon annan som har hand om stiftelsens angelägenheter har något personligt betalningsansvar för de förbindelser som stiftelsen ingår. En annan sak är att en företrädare för stiftelsen kan bli

skadeståndsskyldig gentemot stiftelsen eller tredje man under vissa förutsättningar (se 5 kap. nedan).

Prop. 1993/94:9

Principen att endast stiftelsens tillgångar svarar för stiftelsens förbindelser gäller emellertid *inte undantagslöst*. Om stiftelsen utövar näringsverksamhet kan nämligen ett personligt betalningsansvar uppkomma under vissa förutsättningar enligt vad som framgår av bestämmelserna i 7 kap.

5 §

Om en stiftelse äger så många aktier eller andelar i en svensk eller utländsk juridisk person att den har mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar, är stiftelsen moderstiftelse och den andra juridiska personen dotterföretag. Äger ett dotterföretag eller äger en moderstiftelse och ett eller flera dotterföretag tillsammans eller äger flera dotterföretag tillsammans så många aktier eller andelar i en juridisk person som nyss har sagts, är även den sistnämnda juridiska personen dotterföretag till moderstiftelsen.

Om en stiftelse i annat fall på grund av aktie- eller andelsinnehav eller avtal ensam har ett bestämmande inflytande över en juridisk person och en betydande andel i resultatet av dess verksamhet, är stiftelsen moderstiftelse och den juridiska personen dotterföretag.

Moderstiftelse och dotterföretag utgör tillsammans en koncern.

(Jfr 1 kap. 5 § promemoriaförslaget)

Bestämmelserna i denna paragraf har i allmänna motiveringen behandlats i avsnitt 2.6.6. De har utformats efter mönster av 1 kap. 2 § aktiebolagslagen (1975:1385). Bestämmelserna anger när en stiftelse intar ställning av *moderstiftelse* i förhållande till en annan juridisk person och stiftelsen tillsammans med denna juridiska person bildar en koncern.

Särskilda bestämmelser om koncernförhållanden finns i 3 kap. (om bokföring och årsredovisning m.m.), i 4 kap. (om revision) och i 9 kap. (om tillsyn).

Definitionen i paragrafen förutsätter, precis som dess förebild i aktiebolagslagen, att moderstiftelsen är en *svensk stiftelse*, dvs. en stiftelse som omfattas av stiftelselagen (jfr vad som anförts i anslutning till kommentaren till 1 §).

Första stycket

Det som är utmärkande för en koncern är att en juridisk person har möjlighet att utöva ett bestämmande inflytande över en annan juridisk person och att det finns en väsentlig intressegemenskap mellan de båda. Dessa förhållanden föreligger typiskt, när en juridisk person innehar så många aktier eller andelar i en annan juridisk person att den har mer än hälften av röstetalet för samtliga aktier eller andelar i den senare juridiska personen (jfr bestämmelsen i styckets första mening).

Bestämmelsen i *andra meningen* innebär att en stiftelse även kan vara moderstiftelse utan att stiftelsen direkt är ägare till aktier eller andelar som nyss sagts. Enligt bestämmelsen är t.ex. en stiftelse moderstiftelse om den via ett eller flera av stiftelsens direktägda dotterföretag innehar röstmajoriteten i en annan juridisk person.

Bestämmande inflytande utan röstmajoritet kan t.ex. föreligga i fall då aktierna eller andelarna i den juridiska personen är spridda på så många händer att stiftelsens innehav räcker till s.k. praktisk majoritet. Ett annat exempel på bestämmande inflytande utan röstmajoritet är om stiftelsen skall främja sitt syfte genom att meddela kredit och de avtal som stiftelsen träffar med olika kredittagare ger stiftelsen rätt att medverka i viktigare beslut.

6 §

En stiftelse skall ha ett namn. Namnet skall innehålla ordet stiftelse.

Ingen annan än en stiftelse får i sitt namn använda ordet stiftelse eller en förkortning av detta ord.

Bestämmelser om stiftelses firma finns i 8 kap.

(Jfr 2 kap. 14 och 21 §§ promemorieförslaget)

Frågan om stiftelsers namn har i den allmänna motiveringen behandlats i avsnitt 2.6.3.

Första stycket

Enligt bestämmelsen i *första stycket* skall en stiftelse ha ett namn som innehåller ordet stiftelse. Om namnet inte är bestämt i stiftelseförordnandet ankommer det enligt bestämmelsen i 2 kap. 7 § på styrelsen eller förvaltaren att besluta om namn för stiftelsen.

Insamlingsstiftelser, kollektivavtalsstiftelser och tryggandestiftelser skall också ha namn innehållande ordet stiftelse (jfr 11 kap. 2 och 4 §§ första och andra styckena samt 9 § andra stycket och 27 § tredje stycket förslaget till lag om ändring i tryggandelagen).

En bestämmelse som innebär att ordet stiftelse eller en förkortning av detta ord inte får användas av andra rättssubjekt än stiftelser återfinns i förevarande paragrafs andra stycke. Stiftelselagen innefattar emellertid inte några regler som skyddar en stiftelse mot att en annan stiftelse använder den förra stiftelsens namn utan tillstånd. Detta betyder dock inte att stiftelsen helt saknar rättsligt skydd mot att så sker. Stiftelsens namn torde nämligen åtnjuta skydd om det har blivit allmänt känt (se prop. 1974:4 s. 62 f, Bernitz m.fl., Immaterialrätt, 2. uppl., s. 158 och 1991/92:LU20).

Andra stycket

Bestämmelsen i stycket har utformats efter mönster av bestämmelsen i 14 kap. 3 § första stycket lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar. Den innebär att ordet "stiftelse" får ett bättre skydd än f.n. (jfr också 10 § första stycket 4 och 16 § firmalagen, 1974:156, 4 § 2 b) mönsterskyddslagen, 1970:485, samt 13 § första stycket 5 namnlagen, 1982:670).

När det i andra stycket talas om "stiftelse" avses därmed samtliga de former av stiftelser som nämns i 1 §. Att även vissa äldre förmögenhetsbildningar som vid stiftelselagens ikraftträdande inte uppfyller kraven på stiftelse enligt 1 § får (och även skall) använda ordet stiftelse i sitt namn följer

av förslaget till lag om införande av stiftelselagen (se 3 § andra meningen och 4 § första stycket).

Prop. 1993/94:9

Förbudet för andra rättssubjekt än stiftelser att använda ordet stiftelse eller en förkortning av detta ord är sanktionerat i 10 kap. 12 § stiftelselagen. Förbudet är dock inte absolut (jfr 15 § förslaget till lag om införande av stiftelselagen).

Tredje stycket

Som berörs i den allmänna motiveringen (se avsnitt 2.8.2) skall firmarättsliga verkningar vara knutna till registreringen i stiftelseregistret.

Generella bestämmelser om firma meddelas i firmalagen (1974:156). Som berörs i den allmänna motiveringen måste firmalagens bestämmelser kompletteras med bestämmelser som rör endast stiftelsers firma. Det har ansetts lämpligt att här ta in en upplysning om var i stiftelselagen man finner den lagens bestämmelser om firma.

7 §

Bestämmelserna i 5 § och 6 § första stycket och 2–10 kap. gäller inte i fråga om stiftelser vilkas tillgångar enligt stiftelseförordnandet får användas endast till förmån för bestämda fysiska personer.

(Jfr 1 kap. 1 § 4 promemorieförslaget)

Bestämmelsen i denna paragraf innebär att sådana stiftelser i vars destinatärskrets som den angivits i stiftelseförordnandet ingår endast bestämda fysiska personer undantas från stiftelselagens tillämpningsområde. Hithörande fråga har behandlats i avsnitt 2.2.3 i den allmänna motiveringen.

Motsvarande paragraf i det till Lagrådet remitterade förslaget innehöll även ett undantag för "kyrkostiftelser". På *Lagrådets* inrådan har emellertid den bestämmelsen flyttats till 4 § andra stycket lagen om införande av stiftelselagen.

En stiftelse omfattas givetvis av förevarande undantagsbestämmelse om stiftaren i förordnandet direkt har namngett en eller flera personer som samtidiga eller successiva destinatärer. Detsamma gäller om destinatärerna endast har angetts indirekt, t.ex. alla anställda vid ett visst företag vid en viss, vid förordnandets avgivande redan passerad tidpunkt. S.k. vinstandelstiftelser kan ha en destinatärskrets som är bestämd på ett sådant sätt.

Förevarande undantagsbestämmelse är också tillämplig om tillhörighet till viss släkt enligt förordnandet utgör den enda kvalifikation man måste uppfylla för att kunna komma i fråga som destinatär. Detta betyder att stiftelselagen inte gäller för ett testamentariskt förordnande som t.ex. innebär att den löpande avkastningen på viss egendom skall tillkomma testators barn så länge de lever, varefter testators ännu ofödda barnbarn skall erhålla egendomen med äganderätt (ett sådant förordnande är giltigt enligt 9 kap. 2 § ärvdebalken).

Ett förordnande som innebär att frågan vem eller vilka som skall komma i åtnjutande av förmån av stiftelsen avgörs efter en av stiftarens vilja oberoende prövning av stiftelsens förvaltning eller av annan omfattas däremot

inte av undantagsbestämmelsen i 7 §. Härav följer bl.a. att stiftelselagen gäller i sin helhet för s.k. *familjestiftelser*, dvs. stiftelser vars förordnanden innebär att tillhörighet till viss släkt är *en* men inte den enda kvalifikationen för att man skall kunna komma i fråga som destinatär (jfr Hessler a.a., s. 311 f). Härav följer också att stiftelselagen gäller för ett förordnande som innebär att destinatären är den person som *från tid till annan innehar en viss tjänst vid en viss myndighet eller ett visst företag* (jfr Hessler a.a., s. 311).

Förevarande undantagsbestämmelse gäller bara om stiftelsen uteslutande har bestämda destinatärer. Om stiftaren har förordnat t.ex. att avkastningen på stiftelsens förmögenhet skall tillfalla vissa i förordnandet namngivna personer så länge de lever och att den därefter skall användas i syfte att främja vetenskaplig forskning av visst slag är således stiftelselagen tillämplig på stiftelsen redan från det att den bildades.

Det bör till sist påpekas att stiftelser som omfattas av 7 § får ha ett namn som innehåller ordet stiftelse.

8 §

I 9 kap. finns bestämmelser om att stiftelser står under tillsyn av en tillsynsmyndighet. I 10 kap. finns bestämmelser om att vissa stiftelser skall vara registrerade i ett stiftelseregister.

(Jfr promemoriaförslaget 1 kap. 6 §)

Såväl begreppet tillsynsmyndighet som stiftelseregister förekommer på åtskilliga ställen i lagtexten. Vilken myndighet som är tillsynsmyndighet framgår dock först av bestämmelserna om tillsyn i 9 kap. Lagens bestämmelser om stiftelseregistret återfinns först i 10 kap. Det har därför ansetts lämpligt att redan här ange var i stiftelselagen man hittar reglerna om tillsyn och registrering.

2 kap. Förvaltning

I detta kapitel meddelas bl.a. bestämmelser om vilken betydelse det har att stiftaren meddelat olika förvaltningsföreskrifter i sitt förordnande och om förvaltningsformerna *egen och anknuten förvaltning*. Hithörande frågor har i den allmänna motiveringen behandlats i avsnitt 2.6.1–2.6.5.

Allmänt om förvaltningen

I detta avsnitt (1–8 §§) meddelas mera allmänna bestämmelser som gäller för förvaltningen av en stiftelse oavsett förvaltningsform.

1 §

Föreskrifterna i stiftelseförordnandet skall följas vid förvaltningen av stiftelsens angelägenheter, om inte föreskrifterna strider mot någon bestämmelse i denna lag.

(Jfr 2 kap. 1 § promemoriaförslaget)

Bestämmelsen i paragrafen har behandlats i avsnitt 2.6.1 i den allmänna mo-

tiveringen. Som framgår där är den utformad i enlighet med vad *Lagrådet* förordat.

Prop. 1993/94:9

Bestämmelsen slår fast utgångspunkten för all stiftelseförvaltning – att föreskrifterna i stiftelseförordnandet skall följas. Med undantag för föreskrifter om revision (jfr 4 kap. 9 § tredje stycket) tar bestämmelsen sikte på *alla* föreskrifter som stiftaren har meddelat och således inte bara på föreskrifter avseende frågor som behandlas i detta kapitel. Med begreppet "föreskrifter i stiftelseförordnandet" avses inte enbart de ursprungligen, av stiftaren meddelade föreskrifterna utan även föreskrifter som har ändrats med stöd av bestämmelserna i 6 kap. eller motsvarande äldre bestämmelser.

Det bör särskilt observeras att bestämmelsen saknar betydelse i fråga om stiftelsens ändamålsföreskrifter. Ett stiftelseförordnande blir nämligen ogiltigt om de avsedda ändamålsföreskrifterna står i strid mot en tvingande bestämmelse meddelad i stiftelselagen. Detta följer av allmänna rättsgrundsatser (jfr vad som anförts i avsnitt 2.1.1). Eftersom ogiltigheten följer av allmänna rättsgrundsatser gäller f.ö. att ett stiftelseförordnande blir ogiltigt även i fall då ändamålsföreskrifterna strider mot någon annan tvingande lagbestämmelse. Och om det skulle inträffa att en ändamålsföreskrift står i strid mot en tvingande bestämmelse meddelad i en annan (grundlagsenlig) författning än lag, får det också anses följa av allmänna rättsgrundsatser att förordnandet blir ogiltigt. Det nu sagda innebär alltså att ändamålsföreskrifterna för en stiftelse aldrig kan ersättas av några bestämmelser meddelade i lag eller annan författning.

Sammanfattningsvis gäller alltså följande för en giltig stiftelsebildning. Av stiftaren meddelade ändamålsföreskrifter skall *alltid* följas så länge de inte har ändrats eller upphävts enligt bestämmelserna i 6 kap. I övrigt skall stiftelseförordnandets föreskrifter rörande förvaltningen av stiftelsen följas om de inte strider mot en tvingande bestämmelse i stiftelselagen, i vilka fall i stället den tvingande bestämmelsen skall tillämpas. Det nu senast sagda gäller även i fall då förvaltningsföreskriften i stiftelseförordnandet strider mot någon tvingande bestämmelse i annan lag eller författning. Om det inte följer av stiftelseförordnandet (på grund av uttryckliga föreskrifter eller annat) vilka regler som skall gälla i en viss fråga, fyller stiftelselagens förvaltningsbestämmelser ut förordnandet.

En bestämmelse i stiftelselagen är dispositiv om det i anslutning till den anges i lagtexten att den skall gälla om inte annat följer av stiftelseförordnandet. Bestämmelser som saknar ett sådant förbehåll är tvingande.

2§

Om ett åtagande att förvalta stiftelsens egendom i enlighet med stiftelseförordnandet görs av en eller flera fysiska personer, föreligger egen förvaltning. Görs ett sådant åtagande av en juridisk person, föreligger anknuten förvaltning.

Den eller de fysiska personer som har åtagit sig att förvalta stiftelsens egendom i enlighet med stiftelseförordnandet bildar styrelse för stiftelsen. Vid ett sådant omhändertagande av egendom som avses i 1 kap. 2 § andra stycket får stiftelsen företrädas av någon som skall ingå i styrelsen.

Den juridiska person som har åtagit sig att förvalta stiftelsens egendom är

förvaltare för stiftelsen. Om staten har gjort ett sådant åtagande, är det i stället den myndighet som har gjort åtagandet för statens räkning som är förvaltare.

Prop. 1993/94:9

(Jfr 2 kap. 2 § promemoriaförslaget)

Första stycket

Bestämmelserna i detta stycke definierar begreppen *egen* respektive *anknuten* förvaltning. Avgörande är vem som har lämnat förvaltningsåtagandet enligt 1 kap. 2 § andra stycket.

Vid stiftelsebildning som sker medan stiftaren är i *livet* är det alltid stiftaren som bestämmer stiftelsens förvaltningsform. Hans val av förvaltningsform kommer då till ett otvetydigt uttryck genom att han själv kontakter den eller de personer eller den juridiska person som han önskar skall förvalta den tänkta stiftelsen. Hans val av förvaltningsform kan därutöver också komma till uttryck direkt eller indirekt i själva stiftelseförordnandet.

I ett stiftelseförordnande som skall verkställas sedan stiftaren har *dött* kan stiftaren ha meddelat föreskrifter om förvaltningsform för stiftelsen men i likhet med gällande rätt ställer inte stiftelselagen något krav på att så sker. Om stiftelseförordnandet inte lämnar något som helst besked på denna punkt, bör man som regel kunna tolka detta så att stiftaren avsett att stiftelsen skall ha egen förvaltning. Har stiftaren däremot i förordnandet namngivit ett antal personer som tillsammans, vid tidpunkten för förordnandet, bildar ett organ för en viss juridisk person, t.ex. är ledamöter i en ideell förenings styrelse, får förordnandet tolkas med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Ett förordnande som innebär att de (icke namngivna) personer som från tid till annan bildar ett visst organ i en viss juridisk person skall vara styrelse för stiftelsen torde däremot som regel ges den tolkningen att stiftaren avsett att stiftelsen skall ha egen förvaltning.

Oavsett vilken förvaltningsform stiftaren avsett att stiftelsen skall ha kan det i fall då stiftelseförordnandet är testamentariskt tänkas uppstå svårigheter att finna någon som vill lämna ett förvaltningsåtagande. Med tanke på sådana fall har det i 9 kap. 9 § tagits in bestämmelser som innebär att länsstyrelsen i det län där stiftaren hade sitt hemvist skall verka för att ett sådant förvaltningsåtagande lämnas (jfr 3 § andra stycket tillsynslagen). Enligt de angivna bestämmelserna i stiftelselagen får länsstyrelsen vidare om det föreligger svårigheter med att finna någon som vill lämna ett förvaltningsåtagande förordna om annan förvaltningsform för stiftelsen i fråga än den som har föreskrivits av stiftaren.

Andra stycket

Om det är en eller flera fysiska personer som har lämnat ett förvaltningsåtagande bildar den eller de personerna ett organ för stiftelsen som i stiftelselagen benämns styrelse. Som redan framhållits i den allmänna motiveringen finns det däremot inte något hinder mot att en stiftelse använder en annan beteckning än styrelse på det organ som rättsligt sett utgör dess styrelse, om stiftaren i stiftelseförordnandet har meddelat föreskrift om att detta organ skall ha en annan beteckning.

Bestämmelsen i andra meningen har tillkommit på förslag av *Lagrådet*. Av bestämmelsen följer att den av stiftaren för stiftelsen anslagna egendomen är avskild och stiftelsebildningen fullbordad så snart egendomen har tagits om hand av *en person* som åtagit sig att förvalta den i enlighet med stiftelseförordnandet. I fall då det enligt stiftelseförordnandet skall ingå mer än en person i styrelsen, är det alltså inte någon förutsättning för stiftelsens tillkomst att styrelsen är komplett eller ens beslutför. Om förmögenhetsdispositionen omfattar endast fast egendom, räcker det således med att det skriftliga överlåtelseavtalet avseende egendomen undertecknas av endast en person för stiftelsens räkning (jfr vad som anförs i anslutning till 9 kap. 7 §).

Tredje stycket

En stiftelse kan endast ha *en* förvaltare. Däremot kan en juridisk person mycket väl vara förvaltare för flera stiftelser.

Motivet till bestämmelsen i *andra meningen* har berörts närmare i allmänna motiveringen, avsnitt 2.6.2.

Frågor om mottagande för statens räkning av gåvo- och donationsmedel prövas enligt förordningen (1964:484) om mottagande för statens räkning av gåvo- och donationsmedel. Ett beslut enligt den förordningen att ta emot en viss donation är inte liktydigt med ett förvaltningsåtagande enligt 1 kap. 2 § andra stycket. För att ett sådant åtagande skall föreligga i det enskilda fallet krävs det att den av stiftelseförordnandet omfattade egendomen har tagits om hand av en myndighet vars företrädare gentemot stiftaren eller dennes rättsinnehavare för statens räkning lämnat ett åtagande att förvalta den i enlighet med förordnandet.

3 §

Styrelsen eller förvaltaren svarar för att föreskrifterna i stiftelseförordnandet följs.

Första stycket medför inte ansvar för styrelsen eller förvaltaren för åtgärder som i enlighet med stiftelseförordnandet vidtagits av någon annan än styrelsen i fråga om att utse eller entlediga ledamöter eller ordförande i styrelsen eller av någon annan än styrelsen eller förvaltaren i fråga om att utse eller entlediga revisor i stiftelsen eller att bestämma arvode åt styrelsen, förvaltaren eller revisorerna.

Inte heller medför första stycket ansvar för styrelsen eller förvaltaren för innehållet i en revisors uppdrag till den del det finns föreskrifter om detta i stiftelseförordnandet.

(Jfr 2 kap. 3 § promemoriaförslaget)

Paragrafen innehåller de centrala bestämmelserna om vilka uppgifter styrelsen och förvaltaren skall svara för vid förvaltningen av en stiftelse. Hithörande frågor har i den allmänna motiveringen behandlats i avsnitt 2.6.3. I redaktionellt avseende är paragrafen utformad i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Bestämmelsen i detta stycke slår fast att det vid egen förvaltning är styrelsen och vid anknuten förvaltning förvaltaren som svarar för att föreskrifterna i stiftelseförordnandet följs. En föreskrift i ett stiftelseförordnande kan vara ogiltig (se 1 § och vad som anförs i kommentaren till den paragrafen). Det har inte ansetts nödvändigt att i förevarande stycke klargöra att styrelsen eller förvaltaren i ett sådant fall inte skall tillämpa den ogiltiga bestämmelsen. Vissa andra undantag från regeln i stycket har emellertid tagits upp i paragrafens andra och tredje stycke.

Vid anknuten förvaltning är det ytterst ett åliggande för förvaltarens högsta verkställande organ eller, om ett handelsbolag är förvaltare, på envar av de bolagsmän som har rätt att företräda bolaget eller, om bolagsmännen gemensamt företräder bolaget, på bolagsmännen i förening att se till så att förordnandet efterlevs (se allmänna motiveringen, avsnitt 2.6.2). Ansvaret för detta kommer således att hos förvaltaren vila på

1. myndighetens chef eller i vissa fall myndighetens styrelse, om förvaltaren är en statlig myndighet,
2. kommunens eller landstingets styrelse, om förvaltaren är en kommun eller ett landsting,
3. kyrkorådet, om förvaltaren är en kyrklig kommun,
4. bolagets eller föreningens styrelse, om förvaltaren är ett aktiebolag eller en ekonomisk förening,
5. föreningens eller stiftelsens styrelse, om förvaltaren är en idcell förening eller en stiftelse (med egen förvaltning), eller
6. envar av de bolagsmän eller på de bolagsmän i förening som företräder bolaget, om förvaltaren är ett handelsbolag.

Vilket organ som i det enskilda fallet är det högsta verkställande organet för en *statlig myndighet* får – i fråga om myndigheter under regeringen – avgöras med ledning av instruktionen för den aktuella myndigheten. Om det av den följer att verksförordningen (1987:1100) i sin helhet är tillämplig på myndigheten är det chefen för myndigheten som är myndighetens högsta verkställande organ.

Det ansvar som enligt bestämmelsen i stycket åvilar styrelsen eller förvaltaren innefattar först och främst att se till att stiftelsens tillgångar kommer till användning i det syfte och på det sätt som stiftaren föreskrivit samt i förekommande fall till förmån för någon som omfattas av den av stiftaren bestämda destinatarsskretsen. När det gäller avkastningsstiftelser är det därvid i regel så att syftet skall främjas genom utbetalning av kontanta bidrag till ett värde som svarar mot en viss del av stiftelsens avkastning under en viss tidsperiod.

I fråga om begreppet avkastning uttalades det i lagrådsremissen (i specialmotiveringen till 2 kap. 3 §) att man därmed bör förstå sådan avkastning som är direkt knuten till den av stiftelsen innehavda förmögenheten, dvs. löpande avkastning i form av ränta och utdelning, såvida inte stiftelseförordnandet i det enskilda fallet ger fog för en annan tolkning. *Lagrådet* har riktat invändningar mot detta uttalande och ifrågasatt om det inte finns skäl att anlägga ett mer nyanserat synsätt. Enligt *Lagrådet* skulle det – inte minst

mot bakgrund av den utveckling som ägt rum på värdepappersmarknaden – många gånger framstå som konstlat och från ekonomisk synpunkt som omotiverat att göra den åtskillnad mellan löpande avkastning och avkastning i form av värdestegring som antyds i specialmotiveringen.

Med anledning av vad Lagrådet sålunda anfört måste först och främst slås fast att gränsen för vad som får användas för främjandet av stiftelsens syfte ytterst alltid måste bestämmas med ledning eller tolkning av föreskrifterna i stiftelseförordnandet. Om gränsen därvid har preciserats till en viss del av avkastningen, är det alltså en uppgift för stiftelsens styrelse eller förvaltare att bedöma vad stiftaren för sin del kan ha lagt in i detta begrepp.

I många fall kan det direkt följa av stiftelseförordnandet vilken betydelse stiftaren lagt in i begreppet avkastning. Stiftaren kan t.ex. ha föreskrivit att endast löpande avkastning får användas eller att stiftelsens kapital inte får användas för främjandet av stiftelsens syfte. Föreskrifter av sådant slag innebär förbud mot att avkastning i form av värdestegring används och stiftelsens styrelse eller förvaltare måste då göra en åtskillnad mellan avkastning som är löpande och avkastning som beror på värdestegring, även om en sådan åtskillnad skulle framstå som konstlad och omotiverad från ekonomisk synpunkt.

När det därefter gäller fall då varken stiftelseförordnandet eller omständigheterna i övrigt ger någon som helst ledning för bedömningen av vilken innebörd stiftaren lagt in i begreppet avkastning är det naturligt att stiftelsens styrelse eller förvaltare tillskriver stiftaren den uppfattning om begreppet som vid tidpunkten för förordnandet var förhärskande i civilrättsliga sammanhang. I civilrättsliga sammanhang har begreppet avkastning sedan länge ansetts ha betydelsen av sådan ränta och utdelning som är direkt knuten till en viss förmögenhet, dvs. löpande avkastning (jfr t.ex. prop. 1929:83, s. 99, Hessler, a.a., s. 164, RÅ 1979 ref. 2:9, 4 kap. 10 § jordabalken, 65 § köplagen, 1990:931, och prop. 1988/89:76 s. 188). Den av Lagrådet påtalade utvecklingen på värdepappersmarknaden torde i varje fall inte ännu ha förändrat detta synsätt. Slutsatsen av det nu anförda blir därför att man med begreppet avkastning i ett stiftelseförordnande bör förstå löpande avkastning, så länge inte stiftelseförordnandet eller omständigheterna i övrigt i det enskilda fallet ger stöd för en annan tolkning.

All användning av stiftelsetillgångar behöver inte stå i direkt och uttrycklig överensstämmelse med stiftelsens ändamål. Till exempel måste de kostnader som en avkastningsstiftelse förorsakas till följd av den bidragsgivande verksamheten eller av omplaceringar av förmögenheten bestridas av stiftelsen. Det följer för övrigt även av vissa bestämmelser i stiftelselagen att en stiftelse får förbruka medel utan att det sker till främjande av stiftelsens ändamål (jfr t.ex. 2 kap. 15 och 22 §§ samt 4 kap. 16 §).

Bestämmelsen i förevarande stycke innebär vidare att om det följer av stiftelseförordnandet hur stiftelsens förmögenhet skall vara placerad är det styrelsen eller förvaltaren som svarar för att förordnandet efterlevs på denna punkt. Det är därvid att märka att stiftaren kan reglera placeringen av förmögenheten inte endast genom direkta föreskrifter i förordnandet utan även via ändamålet. Det senare är fallet i fråga om verksamhetsstiftelser. En stiftelse vars syfte är att främja tillgången till bostäder i en viss kommun och

som skall verka för sitt syfte genom att uppföra och förvalta flerfamiljshus skall således i huvudsak ha sin förmögenhet placerad i flerfamiljshus eller andra tillgångar som naturligt hör samman med ägande och skötsel av bostadsfastigheter.

Stiftaren kan i stiftelseförordnandet ha meddelat föreskrifter av organisatorisk natur. Vid egen förvaltning kan en sådan föreskrift innebära att stiftelsen skall ha andra organ utöver styrelsen. I en stipendiestiftelse kan det t.ex. röra sig om ett organ som självständigt skall fatta beslut om stipendiaterna eller som skall överpröva styrelsens beslut om stipendier. Vid anknuten förvaltning kan organisatoriska föreskrifter innebära att vissa av stiftelsens angelägenheter självständigt skall handhas av ett visst organ hos förvaltaren, t.ex. den ideella föreningens årsmöte eller bolagsstämman i ett aktiebolag, eller ett för stiftelsen särskilt inrättat organ.

Om stiftelseförordnandet t.ex. innebär att det för stiftelsen skall finnas ett annat organ än styrelsen eller förvaltaren är det styrelsens eller förvaltarens skyldighet att se till så att det "extra" organet inrättas och att det sätts i tillfälle att utöva sina beslutsbefogenheter. Men om det dessutom följer av stiftelseförordnandet att det extra organet skall utöva sina beslutsbefogenheter *självständigt* kan bestämmelsen i stycket betyda att så inte blir fallet. Denna konsekvens belyses enklast med ett par exempel.

Egen förvaltning: Tre fysiska personer har lämnat ett förvaltningsåtagande i fråga om en stipendiestiftelse och utgör alltså stiftelsens styrelse. Enligt stiftelseförordnandet skall stiftelsen ha ett extra organ, ett utdelningsråd. Rådet skall självständigt fatta beslut om stipendiaterna. Rådet skall i övrigt inte ha någon befattning med stiftelsens angelägenheter. Stiftelsen har således två beslutande organ, styrelsen och utdelningsrådet.

Att det enligt bestämmelsen i stycket är styrelsen som svarar för att stiftelseförordnandet följs innebär först och främst att styrelsen skall se till så att rådet inrättas och att det sätts i tillfälle att fatta beslut om stipendiaterna. Rådet kommer dock inte att som stiftaren tänkt sig fatta sina beslut med för styrelsen bindande verkan. Enligt förevarande bestämmelse är det nämligen styrelsen som svarar för att stiftelseförordnandet följs. I detta ligger bl.a. att det alltid är styrelsen som ytterst svarar för att stiftelsens tillgångar används som stiftaren föreskrivit. Styrelsen får alltså inte verkställa beslut av rådet som alldeles klart avser prestationer av annat slag än som skall premieras enligt stiftelseförordnandet. Vidare skall styrelsen själv utse stipendiaterna i fall då utdelningsrådet försummar att göra det.

Anknuten förvaltning: En kommun har lämnat ett förvaltningsåtagande avseende en stipendiestiftelse. Kommunen är alltså förvaltare för stiftelsen. Enligt stiftelseförordnandet skall kommunens skolstyrelse självständigt fatta beslut om stipendiaterna. Skolstyrelsen skall i övrigt inte ha någon befattning med stiftelsens angelägenheter. Stiftelsen har således två beslutande organ, förvaltaren och skolstyrelsen.

Att det enligt bestämmelsen i stycket är förvaltaren som svarar för att stiftelseförordnandet följs innebär först och främst att kommunen i sin egenkap av förvaltare skall se till så att skolstyrelsen sätts i tillfälle att fatta beslut om stipendiaterna. Skolstyrelsen kommer dock inte att som stiftaren tänkt sig fatta sina beslut med för förvaltaren bindande verkan. Enligt förevarande

bestämmelse är det nämligen förvaltaren som svarar för att stiftelseförordnandet följs. I detta ligger bl.a. att det alltid är förvaltaren (genom kommunstyrelsen) som ytterst svarar för att stiftelsens tillgångar används som stiftaren föreskrivit. Förvaltaren får alltså inte verkställa beslut av skolstyrelsen som alldeles klart avser prestationer av annat slag än som skall premieras enligt stiftelseförordnandet. Vidare skall förvaltaren själv utse stipendiater i fall då skolstyrelsen försummar att göra det.

Andra stycket

Bestämmelserna i andra stycket utgör undantag från regeln i paragrafens första stycke. Bestämmelserna i andra stycket innebär nämligen att styrelsen eller förvaltaren i vissa angivna fall inte svarar för åtgärder som i enlighet med stiftelseförordnandet och på eget ansvar vidtagits av någon annan än styrelsen eller förvaltaren. I de fall som omfattas av undantagsbestämmelsen har det från allmänna synpunkter ansetts vara en lämpligare ordning att andra än styrelsen eller förvaltaren har det yttersta ansvaret för att vidtagna åtgärder överensstämmer med stiftelseförordnandet.

Undantagsbestämmelsen i stycket kan delas in i tre delar. Den första delen av bestämmelsen rör endast stiftelser med egen förvaltning och avser åtgärder i fråga om att utse eller entlediga ledamöter eller ordförande i styrelsen (jfr de dispositiva bestämmelserna i 9 § första stycket och 11 § andra stycket). En föreskrift av nu ifrågavarande slag kan t.ex. innebära att ledamöterna i styrelsen skall utses och entledigas av en i särskild ordning utsedd valförsamling. I ett sådant fall följer det alltså av bestämmelsen i förevarande stycke att styrelsen blir bunden av de beslut som valförsamlingen fattar i dessa frågor.

Det kan tänkas att den som enligt stiftelseförordnandet på eget ansvar skall utse styrelseledamöter eller ordförande i styrelsen inte fullgör sin skyldighet inom rimlig tid. Detta är särskilt allvarligt om styrelsen måste kompletteras med nya ledamöter för att den skall vara beslutsför eller förses med en ordförande för att den enskilda skall kunna sammankallas. I sådana fall får bestämmelsen i första stycket anses innebära ett åliggande för styrelseledamöterna att uppmärksamma tillsynsmyndigheten på förhållandet i fråga (jfr 9 kap. 7 §).

Den andra delen av undantagsbestämmelsen rör såväl stiftelser med egen som med anknuten förvaltning och avser åtgärder i fråga om att utse eller entlediga revisor i stiftelsen (jfr de dispositiva bestämmelserna i 4 kap. 1 § andra och tredje styckena). En föreskrift av nu ifrågavarande slag kan beträffande en stiftelse med egen förvaltning innebära att stiftelsens revisor skall utses och entledigas av t.ex. en statlig myndighet. I ett sådant fall följer det alltså av undantagsbestämmelsen att styrelsen blir bunden av de beslut som myndigheten fattar i dessa frågor. Om myndigheten inte skulle utse revisor, är stiftelsens styrelse skyldig att göra anmälan till tillsynsmyndigheten (jfr 4 kap. 8 § andra stycket).

Den tredje delen av undantagsbestämmelsen i stycket rör också både stiftelser med egen och stiftelser med anknuten förvaltning och avser åtgärder i fråga om arvoden till styrelsen, förvaltaren eller revisorerna (jfr de disposi-

tiva bestämmelserna i 2 kap. 15 § första stycket och 22 § första stycket; jfr även vad som anförs i anslutning till 4 kap. 16 §). En föreskrift av nu ifrågavarande slag kan beträffande en stiftelse med egen förvaltning innebära att arvodena till ledamöterna i styrelsen skall bestämmas av en i särskild ordning utsedd valförsamling. Av undantagsbestämmelsen följer då att styrelsens ledamöter blir bunden av de beslut som valförsamlingen fattar i arvodesfrågor. Vad denna bundenhet närmare innebär t.ex. i fall då stiftelseförordnandet även innehåller föreskrifter om efter vilken norm arvodena skall bestämmas belyses i anslutning till 2 kap. 15 § andra stycket.

Tredje stycket

Ett stiftelseförordnande kan innehålla föreskrifter om revisionsuppdragets omfattning. Bestämmelsen i 4 kap. 9 § tredje stycket innebär att sådana föreskrifter skall följas av revisorerna i den mån föreskrifterna inte står i strid mot god revisionssed eller någon tvingande bestämmelse i stiftelselagen.

Bestämmelsen i förevarande stycke innebär att styrelsen eller förvaltaren inte svarar för att revisorn fullgör sitt uppdrag på det sätt som stiftaren har föreskrivit i sitt förordnande. I denna fråga är således revisorn inte i något avseende underordnad den förvaltning som är föremål för hans granskning.

4 §

I den mån det inte följer av stiftelseförordnandet hur stiftelsens förmögenhet skall vara placerad, svarar styrelsen eller förvaltaren för att förmögenheten är placerad på ett godtagbart sätt.

(Jfr 2 kap. 4 § promemorieförslaget)

Hithörande frågor har i den allmänna motiveringen behandlats i avsnitt 2.6.3.

Som har framgått av vad som anförts vid 3 § svarar styrelsen eller förvaltaren för att stiftelsens förmögenhet är placerad på det sätt som följer av stiftelseförordnandet. Den av stiftaren i förordnandet uttryckta viljan är således i fråga om förmögenhetsplaceringen bindande för styrelsen eller förvaltaren (med vissa undantag som regleras i 6 §). Som också har framgått av vad som anförts vid 3 § kan stiftarens vilja beträffande förmögenhetsplaceringen komma till uttryck på två sätt, antingen genom i förordnandet meddelade placeringsföreskrifter eller, i fråga om verksamhetsstiftelser, genom det i förordnandet angivna ändamålet för stiftelsen.

Beträffande avkastningsstiftelser är det emellertid långt ifrån alltid så att det följer av stiftelseförordnandet hur hela förmögenheten skall vara placerad. I den mån stiftelseförordnandet innebär en frihet i detta avseende anges det i 4 § att styrelsen eller förvaltaren svarar för att förmögenheten är placerad på ett godtagbart sätt. Denna bestämmelse är tvingande. Det betyder – i likhet med vad som är fallet när det följer av stiftelseförordnandet hur förmögenheten skall vara placerad – att ansvaret ytterst och oavsett vad stiftelseförordnandet innebär på den punkten alltid ligger hos styrelsen eller, vid anknuten förvaltning hos förvaltarens högsta verkställande organ eller, om ett handelsbolag är förvaltare, de bolagsmän som företräder bolaget (jfr vad som anförts i anslutning till 3 § första stycket).

Med ordet godtagbart avses att uttrycka lagens krav på en miniminivå i fråga om placering av stiftelsetillgångar. Bedömningen skall ske med utgångspunkt från ett helhetsperspektiv. Detta betyder att det avgörande är sammansättningen av hela den del av stiftelsens förmögenhet beträffande vilken det inte följer av stiftelseförordnandet hur den skall vara placerad. Bakom bestämmelsen ligger således synsättet att de risker som alltid är förknippade med förmögenhetsförvaltning bör spridas på ett sådant sätt att stiftelsens förmögenhet sammantaget framstår som godtagbart placerad.

Vid den bedömning som skall ske är det givetvis en mängd olika faktorer av ekonomisk natur som skall beaktas. En sådan faktor är säkerheten i form av trygghet mot nominella förluster och en annan skyddet mot att kapitalet urholkas genom den fortgående penningvärdeförsämringen. Andra faktorer är dels förmögenhetens avkastning i form av ränta eller annan utdelning, dels möjligheten till real värdestegring. Ytterligare en faktor som kan vara av betydelse i sammanhanget är möjligheten att utan större tidsutdräkt kunna placera om tillgångarna. Förevarande bestämmelse innebär inte att någon av de nu angivna, ofta mer eller mindre motstående faktorerna skall generellt prioriteras framför de andra. Avsikten är alltså inte att exempelvis tryggheten mot nominella förluster alltid skall väga tyngre vid bedömningen än möjligheten till real värdestegring. En annan sak är att värdet på förmögenheten i ett enskilt fall kan vara så ringa att placering i bank eller obligationer är de enda alternativen som i praktiken står till buds.

Bestämmelsen innebär emellertid inte att frågan om en avkastningsstiftelses förmögenhetsplacering endast skall bedömas med utgångspunkt från rationella ekonomiska överväganden. Det kan vara så att stiftaren i sitt förordnande har meddelat föreskrifter som utan att direkt ta sikte på hur stiftelsens förmögenhet skall vara placerad ändå bör beaktas vid bedömningen om förmögenheten är godtagbart placerad eller inte. Det för stiftelsen gällande syftet eller det sätt varpå syftet skall främjas kan t.ex. innebära att tryggheten mot nominella förluster bör väga något tyngre än övriga faktorer av ekonomisk natur.

Stiftaren kan vidare ha meddelat föreskrifter som innebär att stiftelsens förmögenhet skall ha förbrukats för det av stiftaren bestämda ändamålet inom en tioårsperiod t.ex. Under sådana förhållanden bör en ensidig inriktning av placeringarna till bank eller obligationer kunna anses godtagbar, även om det annars inte skulle vara fallet. Sammansättningen av den av stiftaren vid stiftelsebildningen tillskjutna egendomen kan också vara av betydelse. Om denna egendom helt och hållet utgjordes av börsnoterade aktier, måste det i regel anses vara godtagbart om stiftelsen även fortsättningsvis har hela sin förmögenhet placerad i just börsnoterade aktier.

Det är styrelsen eller förvaltaren som svarar för att förmögenheten är godtagbart placerad. Härav följer att frågan om en stiftelses förmögenhet är godtagbart placerad i vissa fall också kan vara att bedöma med beaktande av vilken kunskap i ekonomiska spörsmål som finns representerad i styrelsen eller hos förvaltaren i dennes högsta verkställande organ eller, om förvaltaren är ett handelsbolag, hos de bolagsmän som företräder bolaget.

5 §

En stiftelse får placera sin förmögenhet gemensamt med andra stiftelser, om inte annat följer av stiftelseförförordnandet.

(Jfr 2 kap. 6 § promemoriaförslaget)

Hithörande frågor har i den allmänna motiveringen behandlats i avsnitt 2.6.4.

Till skillnad från vad som föreslogs i lagrådsremissen är förevarande bestämmelse dispositiv i sin helhet. En stiftelse får t.ex. inte placera sin förmögenhet gemensamt med någon annan stiftelse, om stiftaren i förordnandet har förbjudit att sådan placering sker. Även utan ett sådant förbud kan gemensam placering vara utesluten. Detta är fallet om respekten för stiftarens vilja i fråga om stiftelsens placeringsverksamhet eller kravet att förmögenheten skall vara godtagbart placerad inte samtidigt kan upprätthållas (jfr 3 och 4 §§).

Det bör framhållas att det i 6 § angivna låneförbudet smittar av sig vid gemensam placering. En placering som enligt nämnda bestämmelse inte är tillåten för en av de deltagande stiftelserna blir därmed otillåten i fråga om hela den gemensamma förmögenhetsmassan.

I 3 kap. (se 4 § 2 och 5 § första stycket tredje meningen) meddelas det särskilda bestämmelser om den löpande bokföringen m.m. när två eller flera stiftelser har sina förmögenheter gemensamt placerade.

6 §

En stiftelse får inte lämna penninglån till eller ställa säkerhet till förmån för

1. stiftaren eller förvaltaren,
2. den som ensam eller tillsammans med andra företräder stiftelsen enligt 16 eller 23 § eller företräder förvaltaren eller, om stiftelsen förvaltas av ett handelsbolag, den som är bolagsman i bolaget,
3. den som ensam eller tillsammans med andra har rätt att företräda ett dotterföretag till stiftelsen eller, om företaget är ett handelsbolag, är bolagsman i bolaget,
4. den som är gift med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till en person som avses i 1–3,
5. den som är besvägrad med en person som avses i 1–3 i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är eller har varit gift med den andres syskon, eller
6. en juridisk person över vars verksamhet någon som avses i 1–5 har ett bestämmande inflytande.

Vad som sägs i första stycket 4 och 5 skall även avse den som på grund av samboförhållande på liknande sätt är närstående till en person som avses i första stycket 1–3.

Första stycket 2–5 och andra stycket gäller inte vid utlåning till någon som omfattas av dessa bestämmelser om stiftelsen skall främja sitt syfte genom att lämna penninglån till eller ställa säkerhet för enskilda personer och låntagaren tillhör den personkrets som skall gynnas. Bestämmelsen i första stycket 6 gäller inte om gäldenären är ett dotterföretag till stiftelsen.

(Jfr 2 kap. 5 § promemoriaförslaget)

Hithörande frågor har i den allmänna motiveringen behandlats i avsnitt 2.6.5. Paragrafen är utformad i enlighet med Lagrådets förslag (jfr även bestämmelserna i 12 kap. 7 § aktiebolagslagen).

Bestämmelserna i förevarande paragraf är *tvingande*. De innebär att en stiftelse inte får placera sin förmögenhet som penninglån hos stiftaren eller förvaltaren m.fl. Har stiftaren i förordnandet meddelat direkta föreskrifter om förmögenhetens placering vilka står i strid mot förbudet är de ogiltiga (jfr 1 §).

Penninglån omfattar i detta sammanhang inte medel på bankräkning (jfr prop. 1973:93 s. 133). En stiftelse kan således sätta in medel på en sådan räkning även om banken skulle vara stiftelsens förvaltare. Uttrycket penninglån omfattar inte heller normala varukrediter. Skulle villkoren för en varukredit vara ovanligt förmånliga kan det dock finnas anledning att betrakta krediten som ett maskerat penninglån (jfr prop. 1973:93 s. 133).

Ett penninglån som omfattas av förbudet är *inte* ogiltigt bara av det skälet att det strider mot förbudet (jfr prop 1975:103 s. 496). Sedan lånevalutan har betalats ut till låntagaren är därför tillsynsmyndighetens möjligheter att med föreläggande om rättelse enligt 9 kap. 5 § första stycket 3 bringa lånet att upphöra begränsade till sådana åtgärder som kan vidtas enligt försträckningsavtalet. Däremot kan tillsynsmyndigheten med stöd av bestämmelsen i 9 kap. 5 § första stycket 2 förelägga stiftelsens styrelse eller förvaltare att avyttra fordringen.

Om stiftelsen lider skada på grund av en förbjuden lånetransaktion kan den under vissa förutsättningar erhålla gottgörelse för skadan (jfr 5 kap. 1 §). Till skillnad från låneförbudet i aktiebolagslagen är låneförbudet i stiftelselagen inte straffsanktionerat.

Styrelseledamöter eller förvaltare som medverkat till att stiftelsen vid upprepade tillfällen lånat ut pengar med vetskap om att låntagarna tillhör den förbjudna kretsen bör kunna entledigas med stöd av bestämmelsen i 9 kap. 6 §.

Paragrafen innehåller även ett förbud mot att ställa säkerhet till förmån för någon som omfattas av låneförbudet. Det strider praktiskt taget *alltid* mot styrelsens eller förvaltarens vårdnadsplikt att låta stiftelsens egendom utgöra säkerhet för någon annans förbindelser. Enda undantaget härifrån är om stiftelsen skall tillgodose sitt syfte på detta sätt. Förbudet i paragrafen mot att ställa säkerhet till förmån för någon som omfattas av låneförbudet skall alltså inte uppfattas så att en stiftelse är oförhindrad att ställa säkerhet i andra fall.

Till skillnad från aktiebolagslagen (se 12 kap. 8 §) innehåller stiftelselagen inte några regler om undantag från låneförbudet. Det har inte bedömts vara nödvändigt med sådana regler i denna lag.

Första stycket

Punkterna 1–3

Enligt bestämmelsen i *punkt 2* omfattas i fall då stiftelsen har egen förvaltning den som är styrelseledamot i stiftelsen och den som är antecknad som särskild företrädare för stiftelsen i stiftelseregistret av den förbjudna kretsen. Om stiftelsen har anknuten förvaltning omfattas enligt bestämmelsen den som ensam eller tillsammans med andra företrädar förvaltaren av den

förbjudna kretsen. Detta betyder att stiftelsen inte får lämna penninglån till den som är ledamot i förvaltarens högsta verkställande organ, verkställande direktör i ett aktiebolag eller en ekonomisk förening eller särskilt förordnad firmatecknare i ett aktiebolag, en ekonomisk förening eller en stiftelse med egen förvaltning (jfr 23 § första stycket). Enligt bestämmelsen i punkt 2 omfattas även den som av förvaltaren bemyndigats att företräda stiftelsen enligt 23 § andra stycket av den förbjudna kretsen. I den förbjudna kretsen ingår också en bolagsman i ett handelsbolag som inte har rätt att företräda bolaget.

Punkterna 4-6

I likhet med bestämmelserna i aktiebolagslagen omfattar förbudet i stiftelselagen även lån till närstående till de fysiska personer som omfattas av förbudet enligt punkterna 1-3 och lån till juridiska personer över vars verksamhet en av förbudet omfattad fysisk eller juridisk person har ett bestämmande inflytande. I förevarande sammanhang anses ett bestämmande inflytande föreligga, om den av förbudet omfattade fysiska eller juridiska personen på ett avgörande sätt kan påverka formerna för den juridiska personens finansiering (jfr prop 1975:103 s. 492). En stiftelse kan således t.ex. inte låna ut pengar till ett av stiftaren eller förvaltaren helägt aktiebolag.

Andra stycket

Begreppet samboförhållande har här samma innebörd som i allmänt språkbruk. Det innebär att med samboförhållande avses samtliga fall då en kvinna och en man bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden (jfr prop. 1986/87:1 s. 394).

Tredje stycket

Bestämmelsen i *första meningen* torde särskilt vara av betydelse för familjestiftelser.

7 §

Styrelsen eller förvaltaren skall besluta om stiftelsens namn, om stiftelseförordnandet inte innehåller någon föreskrift om namn för stiftelsen.

Vad som sägs i denna lag om föreskrifter i ett stiftelseförordnande gäller också beslut som fattats enligt första stycket.

(Jfr 2 kap. 14 och 21 §§ samt 6 kap. 1 § tredje stycket promemoriaförslaget)

I paragrafen regleras frågan om skyldighet för styrelsen eller förvaltaren att i vissa fall besluta om namn för stiftelsen. Frågan har i den allmänna motiveringen behandlats i avsnitt 2.6.3.

Första stycket

Enligt den tvingande bestämmelsen i 1 kap. 6 § första stycket skall en stiftelses namn alltid innehålla ordet stiftelse. Om det av stiftaren bestämda namn-

net för stiftelsen saknar detta ord åligger det styrelsen eller förvaltaren att besluta om namn för stiftelsen. I ett sådant fall blir alltså bara fråga om att komplettera det av stiftaren bestämda namnet med ordet stiftelse.

En nytillträdd styrelse eller förvaltare bör givetvis snarast fatta beslut om namn. Beslut om namn skall dokumenteras i protokoll (jfr 13 och 20 §§).

Andra stycket

Bestämmelsen i andra stycket innebär att förutsättningarna för att få ändra en stiftelses namn är desamma oavsett om namnet har bestämts av stiftaren eller av stiftelsens styrelse eller förvaltare (jfr 6 kap.).

8 §

Styrelsen eller förvaltaren svarar för att stiftelsen fullgör sin bokföringsskyldighet m.m. enligt 3 kap.

Styrelsen eller förvaltaren svarar för att stiftelseförordnandet och övriga handlingar avseende stiftelsen förvaras på ett ordnat och betryggande sätt.

(Jfr 2 kap. 7 § promemoriaförslaget)

Första stycket

Bestämmelserna i 3 kap. innebär att stiftelsen är skyldig antingen att följa bokföringslagens bestämmelser och att upprätta årsredovisning (för vissa moderstiftelser även koncernredovisning) eller att föra räkenskaper över in- och utbetalningar.

Enligt bestämmelsen i första stycket är det styrelsen eller förvaltaren som svarar för att stiftelsen fullgör sina skyldigheter enligt 3 kap. Man kan emellertid inte räkna med att styrelsen eller förvaltaren (genom sitt högsta verkställande organ) för större avkastnings- eller verksamhetsstiftelser vare sig sköter det löpande bokföringsarbetet eller utövar löpande tillsyn över det. Det ansvar som förevarande bestämmelse i dylika fall ålägger styrelsen eller förvaltaren är att se till att bokföringsarbetet organiseras på ett sätt som är anpassat till stiftelsens förhållanden. Vidare åligger det styrelsen eller förvaltaren att i sådana fall se till att den eller de som faktiskt sköter arbetet är underkastade en med hänsyn till stiftelsens förhållanden tillfredsställande kontroll.

Stiftelseförordnandet kan innehålla mer långtgående krav i fråga om bokföring och årsredovisning än vad som följer av bestämmelserna i 3 kap. Det är styrelsen eller förvaltaren som svarar för att dessa krav efterlevs (jfr 3 § första stycket).

Andra stycket

Ett exemplar av stiftelseförordnandet bör t.ex. förvaras i bankfack eller på ett annat, lika säkert sätt. För stiftelsens räkenskapshandlingar gäller särskilda bestämmelser (jfr 3 kap. 5 § tredje stycket och 22 § bokföringslagen).

Frågan om förvaltningsformerna för en stiftelse har i den allmänna motiveringen behandlats i avsnitt 2.6.2. I 9–18 §§ finns bestämmelser för stiftelser med förvaltningsformen egen förvaltning. Bestämmelserna för stiftelser som har anknuten förvaltning finns i 19–24 §§.

9 §

Styrelsen skall utse och entlediga ledamöter om inte annat följer av stiftelseförförordnandet.

Ett uppdrag som ledamot i en styrelse med två eller flera ledamöter upphör, om ledamoten anmäler det hos den som har utsett honom eller, om denne inte kan nås, hos styrelsen.

Ett uppdrag som ledamot i en styrelse med endast en ledamot upphör, om ledamoten anmäler det hos tillsynsmyndigheten och hos den som har utsett honom, om denne kan nås.

(Jfr 2 kap. 8 § promemoriaförslaget)

Första stycket

Bestämmelsen i stycket reglerar vem som har rätt att entlediga resp. utse nya ledamöter i en stiftelses styrelse, i fall då stiftaren inte har meddelat några föreskrifter om detta i stiftelseförförordnandet. Bestämmelsen är således av *dispositiv* natur. Om det enligt stiftelseförförordnandet är någon annan än styrelsen som självständigt skall entlediga eller utse nya ledamöter i styrelsen, saknar styrelsen behörighet att alls ingripa i denna fråga i vidare mån än som har uttalats i anslutning till 3 § andra stycket.

Det kan förekomma föreskrifter i stiftelseförförordnanden vilka behandlar såväl rätten att utse nya ledamöter som rätten att entlediga ledamöter. Man kan dock på goda grunder anta att stiftare i flertalet fall endast reglerar frågan om vem som skall ha rätt att utse ledamöter. Vem som i ett sådant fall skall anses ha rätt att entlediga ledamöter – den som enligt förordnandet har rätt att utse nya ledamöter eller styrelsen – får avgöras från fall till fall.

Uppdraget att vara ledamot i en stiftelsestyrelse är ett förtroendeuppdrag. Härav följer att den på vilken det ankommer att entlediga styrelseledamöter i en viss stiftelse när som helst bör få utöva denna rätt. Det nu sagda gäller dock inte en ledamot vars uppdrag som ledamot faller tillbaka på direkta föreskrifter i stiftelseförförordnandet (jfr 1 §). Det mest näraliggande exemplet är att stiftaren i förordnandet har namngivit en eller flera personer som skall ingå i stiftelsen första styrelse. Ett annat exempel är att stiftaren i förordnandet har föreskrivit att den som från tid till annan innehar ett viss tjänst vid en viss myndighet eller ett visst företag skall vara självskriven ledamot i stiftelsens styrelse. Så länge en ledamot av nu berört slag själv vill behålla sitt uppdrag kan han endast skiljas från sitt uppdrag vid missvård (med stöd av bestämmelsen i 9 kap. 6 §) eller om han t.ex. försätts i konkurs eller underkastas näringsförbud (jfr 2 kap. 10 § och 9 kap. 5 § första stycket 1).

Andra och tredje styckena

Av bestämmelserna i dessa två stycken följer att en styrelseledamot har rätt att när som helst lämna sitt uppdrag. Detta gäller även när fråga är om en

ledamot vars uppdrag som ledamot faller tillbaka på direkta föreskrifter i stiftelseförförordnandet (jfr kommentaren till första stycket).

Enligt bestämmelsen i *andra stycket* bringar en ledamot i en styrelse med två eller flera ledamöter sitt uppdrag att upphöra genom att han anmäler att han vill avgå hos den som har utsett honom. I fall då han har utsetts av någon annan än styrelsen kan det emellertid i vissa fall vara svårt eller rentav omöjligt för honom att finna denne. Om han inte utan större ansträngningar kan nå den som har utsett honom, har han därför enligt bestämmelsen i stycket rätt att anmäla sin avgång hos styrelsen.

Om en ledamot som ensam bildar styrelse vill lämna sitt uppdrag måste han enligt bestämmelsen i *tredje stycket* alltid anmäla sin avgång hos tillsynsmyndigheten för att hans uppdrag skall upphöra (jfr 9 kap. 7 §). Om det är möjligt, skall han även anmäla sin avgång hos den som har utsett honom.

En anmälan om avgång kan framställas muntligen eller skickas per brev eller med telefax. Det är en ensidig rättshandling och behöver således inte föranleda någon bekräftelse eller något beslut från mottagarens sida. Det bör tilläggas att den som ensam utgjort styrelse för en stiftelse och frivilligt lämnar sitt uppdrag eller entledigas från det enligt allmänna rättsgrundsatser torde vara skyldig att, till dess ny ledamot är utsedd, vidta åtgärder för att hindra att värdet på stiftelsens förmögenhet onödigtvis minskar.

Om en styrelseledamot avlider, bör det ankomma på den som har hand om dödsboet att anmäla förhållandet med tillämpning av reglerna i förevarande paragraf. Någon särskild bestämmelse om detta har inte bedömts vara nödvändig (jfr 11 § andra stycket tillsynslagen).

10 §

Styrelsen för en stiftelse får inte bestå av enbart stiftaren eller stiftarna. Den som är underårig eller försatt i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara styrelseledamot.

(Jfr 2 kap. 8 § promemoriaförslaget)

Bestämmelserna i denna paragraf anger när en styrelseledamot är obehörig. En obehörig styrelseledamot skall genast entledigas, om han inte lämnar uppdraget av egen kraft. Om inte annat följer av stiftelseförförordnandet ankommer det på styrelsen att göra detta (se 9 § första stycket). Ytterst kan alltid tillsynsmyndigheten ingripa med stöd av bestämmelsen i 9 kap. 5 § första stycket 1.

Första meningen

Som berörts i kommentaren till 1 kap. 2 § andra stycket kan stiftaren eller stiftarna inte ensamma bilda styrelse vid själva stiftelsebildningen. Bestämmelsen i 10 § första meningen kan därför sägas förhindra att stiftaren eller stiftarna ensamma går in som styrelseledamöter när stiftelsen väl har bildats.

Om stiftaren är en juridisk person kan denne inte vara styrelseledamot (jfr 2 kap. 2 §). I dylika fall är det däremot ingenting som hindrar att en av stiftaren utsedd fysisk person ensam bildar styrelse för stiftelsen.

Om en person som ensam utgör styrelse för en stiftelse blir försatt i konkurs eller om förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken utses för honom, bör det ankomma på den som har hand om konkursboet eller på förvaltaren att anmäla förhållandet med tillämpning av reglerna i 9 § i förevarande kapitel. Någon särskild bestämmelse om detta har inte bedömts vara nödvändig.

Den som är underkastad näringsförbud enligt lagen (1986:436) om näringsförbud får enligt 6 § första stycket 4 eller 7 nämnda lag inte vara styrelseledamot i en stiftelse som är bokföringsskyldig. Även i ett sådant fall kan alltid tillsynsmyndigheten ingripa (jfr 9 kap. 5 § första stycket 1 stiftelselagen).

I gällande rätt finns inga krav på att en stiftelses styrelseledamöter skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige. Inte heller stiftelselagen innehåller några krav med denna innebörd. Detta hindrar givetvis inte att föreskrifter i stiftelseförfordnandet kan innefatta dylika krav.

11 §

Inom styrelsen skall en ledamot vara ordförande. Ordföranden skall se till att sammanträden hålls när det behövs. Styrelsen skall sammankallas om en styrelseledamot begär det.

Ordföranden skall väljas av styrelsen. Vid lika röstetal avgörs valet genom lottning.

Bestämmelserna i andra stycket gäller endast om inte annat följer av stiftelseförfordnandet.

(Jfr 2 kap. 9 § promemoriaförslaget)

I paragrafen regleras arbetet inom stiftelsens styrelse.

Första stycket

Bestämmelsen i *första meningen* skall läsas så att det skall finnas en ordförande, om styrelsen har minst två ledamöter.

Behovet av sammanträden växlar mellan olika stiftelser. I en stiftelse som bedriver näringsverksamhet eller som har en stor förmögenhet uppkommer naturligtvis sådana frågor som erfordrar att styrelsen sammanträder ganska ofta. Om ordföranden skall kunna fullgöra sin skyldighet enligt *andra meningen* måste han särskilt i fråga om stiftelser av nu senast nämnt slag hålla sig väl underrättad om stiftelsens angelägenheter.

En ordförande som inte efterkommer en begäran om att styrelsen skall sammankallas kan föreläggas av tillsynsmyndigheten att sammankalla styrelsen (jfr 9 kap. 5 § första stycket 2). Detta förutsätter dock att det inte är fråga om en sådan stiftelse som avses i 9 kap. 10 § första stycket.

Lagrådet har förordat att bestämmelserna i förevarande stycke skall i sin helhet göras dispositiva. Det har emellertid ansetts vara av värde att dessa grundläggande regler för styrelsearbetet får gälla oavsett vad stiftaren har föreskrivit. Bestämmelserna är därför tvingande.

Det kan tänkas förekomma stiftelseförfordnanden som innehåller föreskrifter om att annan ledamot i styrelsen eller t.o.m. någon person som inte

är styrelseledamot har rätt att kalla till sammanträde med styrelsen. En sådan föreskrift står inte i strid med bestämmelsen i andra meningen.

Prop. 1993/94:9

Andra och tredje styckena

Bestämmelserna i *andra stycket* är dispositiva. Stiftaren kan alltså i stiftelseförordnandet föreskriva t.ex. att någon annan än styrelsen skall välja ordförande.

12 §

Styrelsen är beslutför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter är närvarande. Om det i stiftelseförordnandet föreskrivs att fler styrelseledamöter måste vara närvarande, gäller i stället det. Om inte stiftelseförordnandet föreskriver en särskild röstmajoritet, gäller som styrelsens beslut den mening som mer än hälften av de närvarande röstar för eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden biträder.

(Jfr promemoriaförslaget 2 kap. 10 §)

I likhet med föregående paragraf regleras här styrelsens arbete. *Lagrådet* har förordat att bestämmelserna skall vara dispositiva. Det har emellertid även i detta sammanhang ansetts vara av värde att dessa grundläggande regler för styrelsearbetet får gälla oavsett vad stiftaren har föreskrivit. Vad *Lagrådet* anfört har i stället föranlett att det i 7 § andra stycket lagen om införande av stiftelselagen tagits in en bestämmelse som innebär att bestämmelserna i 12 § är dispositiva för äldre stiftelser.

Första och andra meningarna

Bestämmelserna i de två första meningarna har sakligt sett sin förebild i 6 kap. 9 § första stycket första meningen lagen om ekonomiska föreningar (jfr även 8 kap. 9 § första stycket första meningen aktiebolagslagen).

Förevarande bestämmelser är tvingande så till vida att de ställer krav på att mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter måste vara närvarande för att styrelsen skall vara beslutför. Bestämmelserna tar därför över en föreskrift i stiftelseförordnandet om att styrelsen skall vara beslutför exempelvis med endast en tredjedel av ledamöterna närvarande.

Med hela antalet styrelseledamöter menas det antal som skall finnas enligt stiftelseförordnandet eller, om det där anges ett högsta och ett lägsta antal, det faktiska antalet ledamöter. Också om förordnandet överhuvudtaget saknar föreskrift om antalet ledamöter får med hela antalet ledamöter förstås det antal ledamöter som faktiskt ingår i styrelsen.

Tredje meningen

Bestämmelsen i 6 kap. 9 § andra stycket första meningen lagen om ekonomiska föreningar är förebild för bestämmelsen i tredje meningen (jfr även 8 kap. 9 § andra stycket första meningen aktiebolagslagen).

Förevarande bestämmelse medför att en av stiftaren meddelad föreskrift av innebörd att en viss styrelseledamot skall ha vetorätt saknar verkan.

Över styrelsens beslut skall protokoll föras.

(Jfr 2 kap. 11 § promemoriaförslaget)

Paragrafen har i sak utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Det är angeläget att man i efterhand kan ta reda på bl.a. vilka styrelseledamöter som varit närvarande när styrelsen har utövat sin beslutsrätt avseende stiftelsen. Ett annat skäl för den i paragrafen föreskrivna protokollsskyldigheten är att den säkerställer att styrelsens beslut i fråga om ändring av en av stiftaren meddelad föreskrift blir dokumenterat och därmed tillgängligt bl.a. för framtida styrelseledamöter.

Bestämmelsen är tillämplig även när styrelsen har endast en ledamot. Av bestämmelsen i 8 § följer att protokollen skall förvaras på ett ordnat och betryggande sätt. Några särskilda bestämmelser om undertecknande eller justering av protokollen har inte ansetts nödvändiga.

Det kan förekomma stiftelseförordnanden som innehåller föreskrifter om protokoll. I den mån dessa föreskrifter innefattar mer omfattande skyldigheter än förevarande bestämmelse skall dessa föreskrifter följas (jfr 1 §).

14 §

En styrelseledamot får inte handlägga frågor som rör avtal mellan honom och stiftelsen. Han får inte heller handlägga frågor om avtal mellan stiftelsen och tredje man, om han i frågan har ett väsentligt intresse som kan strida mot stiftelsens. Med avtal jämställs annan rättshandling samt rättegång eller annan talan.

Är styrelsen enligt första stycket förhindrad att företräda stiftelsen, får tillsynsmyndigheten på styrelsens begäran förordna en god man att företräda stiftelsen i styrelsens ställe.

(Jfr 2 kap. 12 § promemoriaförslaget)

Paragrafen innehåller regler om jäv för styrelseledamöter. Behovet av dylika regler har berörts i avsnitt 2.6.2 i allmänna motiveringen. Reglerna är utformade i enlighet med *Lagrådets* förslag (jfr även 8 kap. 10 § aktiebolagslagen).

Första stycket

Reglerna i första stycket har den effekten att en styrelseledamot inte får vara med och besluta om ingående av vissa ömsesidigt förpliktande avtal. Med avtal jämställs därvid enligt bestämmelsen i styckets tredje mening *annan rättshandling*. Med annan rättshandling avses framför allt *ensidiga* beslut om bidrag. Detta är givetvis av särskild betydelse inom stiftelserätten, eftersom just utgivande av kontanta bidrag eller förmåner av annat slag i regel är det sätt på vilket en avkastningsstiftelse främjar sitt syfte.

Den som är jävig enligt bestämmelserna i stycket utesluts inte endast från att vara med och fatta det slutliga beslutet om en viss rättshandling. Han är även förhindrad att delta i beslut av förberedande eller *preliminär* natur och i de beslut som fattas i tiden efter det slutliga beslutet, t.ex. i fråga om tolkningen av rättshandlingen.

En styrelseledamot i en avkastningsstiftelse kan inte delta i beslut som innebär att han får åtnjuta förmån av stiftelsen. Bestämmelserna i stycket utgör emellertid inte något hinder mot att en person som är ledamot i styrelsen för en stiftelse står som mottagare av ett bidrag från samma stiftelse. Bestämmelserna i stycket utgör inte heller något hinder mot att styrelsen själv beslutar om sina arvoden. Detta följer av bestämmelserna i nästföljande paragraf.

Andra stycket

Eftersom det enligt 16 § är styrelsen som företräder stiftelsen kan jävsbestämmelserna i första stycket medföra att det inte finns någon som kan fatta beslut i en viss angelägenhet. Det kan t.o.m. vara så att stiftelsen inte ens kan fatta beslut i frågor som rör främjandet av ändamålet. Därför föreskrivs det i förevarande stycke att tillsynsmyndigheten – i de fall styrelsen på grund av jävsbestämmelserna är förhindrad att företräda stiftelsen – på styrelsens begäran får utse en god man att företräda stiftelsen i styrelsens ställe. Stiftelselagen innehåller inte några särskilda ansvarsbestämmelser för en sådan god man.

15 §

En styrelseledamot har rätt till skäligt arvode i efterskott för kalenderår. Beslut om arvode får fattas av styrelsen.

Första stycket gäller endast om inte annat har föreskrivits i stiftelseförordnandet.

(Jfr 2 kap. 13 § promemorieförslaget)

Första stycket

Enligt bestämmelsen i *första meningen* har styrelsens ledamöter rätt till skäligt arvode. Men eftersom bestämmelsen är dispositiv (se andra stycket) kan det inträffa att det i ett enskilt fall inte föreligger någon rätt till arvode. Det kan på grund av bestämmelsens dispositivitet också vara så att storleken på arvodet skall bestämmas efter en annan norm än efter skälighet. Det kan t.ex. följa av stiftelseförordnandet att arvode skall utges med ett fast belopp eller med ett belopp knutet till ett visst index.

Vad som skall förstås med skäligt arvode i bestämmelsens mening får i det enskilda fallet bedömas med hänsyn till bl.a. hur kvalificerat uppdraget är. Av betydelse är också den tid som har lagts ned på uppdraget, t.ex. i avkastningsstiftelser för att bereda besluten om bidrag, och om denna tidsåtgång framstår som försvarlig med beaktande av stiftelsens ändamål och dess för-mögenhetsförhållanden.

Enligt bestämmelsen i *andra meningen*, som också är dispositiv, får styrelsen fatta beslut om arvode. Denna bestämmelse förutom skulle styrelsen till följd av jävsbestämmelserna i närmast föregående paragraf ha varit förhindrad att fatta några beslut om arvode.

Det är ingenting som hindrar att styrelsen fattar beslut om att arvode inte skall utgå, trots att rätt till arvode föreligger. Ett sådant beslut gäller sedan för stiftelsen till dess att styrelsen eller dess majoritet fattar ett beslut av motsatt innebörd.

Om styrelsens ledamöter beviljar sig själva oskäligen arvoden, kan detta föranleda ingripande från tillsynsmyndighetens sida. Myndigheten kan därvid förbjuda styrelsens ledamöter vid vite att betala ut arvoden (jfr 9 kap. 5 § första stycket 3 och tredje stycket). Har utbetalning redan skett, har tillsynsmyndigheten möjlighet att föra talan om skadestånd för stiftelsens räkning (se 5 kap. 4 § första stycket 5). Vad nu sagts gäller dock inte om fråga är om en sådan stiftelse som avses i 9 kap. 10 § första stycket 1 eller 3.

Andra stycket

Av bestämmelsen i andra stycket följer att en föreskrift i stiftelseföreskriften alltid tar över regleringen enligt första stycket. Som redan har framgått av vad som anförts i anslutning till första stycket betyder detta bl.a. att om stiftaren har föreskrivit att arvode inte skall utges så föreligger det ingen rätt till arvode. Detta betyder också att om stiftaren har föreskrivit att arvode skall utges med ett fast belopp eller ett belopp knutet till ett visst index, skall denna föreskrift tillämpas.

Om stiftaren har föreskrivit att någon annan än styrelsen skall fatta beslut i arvodesfrågor, blir styrelsen bunden av de arvodesbeslut som fattas i den meningen att högre arvoden än vad besluten anger inte kan betalas ut (jfr 3 § andra stycket). Om det skulle visa sig att stiftelsen blir handlingsförlamad till följd av stiftarens föreskrifter om arvode eller att stiftelsen på ett eller annat sätt skadas av sådana föreskrifter, bör föreskrifterna i fråga kunna ändras eller upphävas enligt bestämmelserna i 6 kap.

16 §

Styrelsen företräder stiftelsen och tecknar dess namn och firma.

Styrelsen för en stiftelse som är registrerad i stiftelseregistret kan bemyndiga någon annan att företräda stiftelsen och teckna dess namn och firma. Styrelsen kan när som helst återkalla ett sådant bemyndigande. Bestämmelserna i 14 § gäller i fråga om den som har fått ett sådant bemyndigande även om han inte är styrelseledamot.

Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte bemyndigas att företräda stiftelsen.

En stiftelse som har försatts i konkurs företräds som konkursgäldenär av den styrelse som finns vid konkursens början. Bestämmelserna i 9 § gäller dock under konkursen.

(Jfr 2 kap. 15 § promemoriaförslaget)

Denna paragraf reglerar hur en stiftelse med egen förvaltning *företräds* utåt sett, t.ex. vid ingående av avtal och inför domstolar samt andra myndigheter. Hithörande frågor har i den allmänna motiveringen behandlats i avsnitt 2.6.3.

Bestämmelserna i paragrafen gäller för styrelsen (första och fjärde styckena) och för av styrelsen utsedda, i stiftelseregistret registrerade, särskilda företrädare (andra stycket). Regler om andra representanter för en stiftelse, t.ex. vanliga fullmäktige och rättegångsombud, finns i annan lagstiftning (jfr t.ex. lagen, 1915:218, om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område).

Stiftelselagen innehåller inte några bestämmelser om verkställande direktör. Om en stiftelse håller sig med verkställande direktör, grundar denne sin behörighet inte – som är fallet beträffande t.ex. verkställande direktören i ett aktiebolag – på lag utan på avtal.

Första stycket

Bestämmelsen i stycket är tvingande. Det innebär att styrelsen alltid har rätt att företräda stiftelsen även om stiftaren i stiftelseförordnandet har föreskrivit annat.

Avtal med förpliktande verkan för stiftelsen kan alltså ingås av styrelsen. Samtliga styrelseledamöter behöver inte delta i beslutet att ingå avtalet. Det räcker med att styrelsen är beslutför när beslutet tas.

Enligt 1 kap. 6 § första stycket skall en stiftelse alltid ha ett namn. Utövar stiftelsen näringsverksamhet skall den göra det under en firma som kan men inte behöver och ibland inte ens får sammanfalla med stiftelsens namn (jfr kommentaren till 8 kap. 2 §). Enligt bestämmelsen i förevarande stycke tecknar styrelsen för en stiftelse som utövar näringsverksamhet både stiftelsens namn och firma.

Bestämmelsen i 5 kap. 4 § första stycket innefattar vissa undantag från bestämmelsen i förevarande stycke. Enligt den förra bestämmelsen kan nämligen talan om skadestånd till en stiftelse med egen förvaltning även väckas av andra än styrelsen, t.ex. den som genom stiftelseförordnandet har getts rätt att föra sådan talan.

Andra stycket

Om stiftelseförordnandet inte innefattar förbud däremot är det ingenting som hindrar att en stiftelses styrelse låter t.ex. vanliga fullmäktige företräda stiftelsen vid rättshandlingar med tredje man. Särskilt stiftelser som utövar näringsverksamhet kan emellertid ha behov av särskilda företrädare med i princip samma behörighet att företräda stiftelsen som en beslutför styrelse.

Bestämmelsen i *första meningen* innefattar därför en rätt för styrelsen i en stiftelse som är registrerad i stiftelseregistret att bemyndiga en eller flera fysiska personer att företräda stiftelsen och teckna dess namn och firma. Bestämmelsen är tvingande, vilket innebär att denna rätt gäller även om stiftaren skulle ha förordnat annorlunda.

För att ett bemyndigande med stöd av bestämmelsen i första meningen skall få avsedd verkan måste det anmälas för registrering i stiftelseregistret. Om företrädaren enligt styrelsens beslut får utöva sin behörighet endast i förening med annan, skall också detta anmälas för registrering. Någon annan inskränkning i företrädarens behörighet får inte registreras (se 10 kap. 3 § första stycket 3 och andra stycket). Om stiftelsen avser att utöva eller utövar näringsverksamhet, skall de i registret införda uppgifterna kungöras i Post- och Inrikes Tidningar (se 10 kap. 8 §).

Bestämmelsen i förevarande styckes *tredje mening* innebär att jävsreglerna i 2 kap. 14 § första stycket gäller för den som av styrelsen bemyndigats att företräda stiftelsen även om denne inte är styrelseledamot.

Den som enligt 10 § andra meningen inte får vara styrelseledamot får enligt bestämmelsen 16 § tredje stycket inte heller bemyndigas att företräda stiftelsen. Det bör påpekas att enligt 6 § första stycket 6 lagen (1986:436) om näringsförbud får den som är underkastad näringsförbud inte bemyndigas att företräda en stiftelse som utövar näringsverksamhet.

Fjärde stycket

Bestämmelsen har utformats efter mönster av bl.a. 13 kap. 20 § aktiebolagslagen.

Den omständigheten att en stiftelse försatts i konkurs betyder inte att stiftelseförordnandet upphävs. I och med konkursbeslutet får emellertid styrelsen inte befatta sig med de rättigheter och skyldigheter som tillkommer konkursboet. Styrelsen får inte heller befatta sig med angelägenheter som handläggs av konkursförvaltningen enligt konkurslagen. Styrelsen företräder dock stiftelsen som konkursgäldenär under konkursen.

Hänvisningen i styckets *andra mening* till 9 § innebär bl.a. att en styrelseledamot i en stiftelse som har försatts i konkurs har rätt att avgå när han så önskar.

17 §

Om styrelsen eller någon annan företrädare för stiftelsen har företagit en rättshandling för stiftelsen och därvid överskridit sin befogenhet, gäller inte rättshandlingen mot stiftelsen, om den mot vilken rättshandlingen företogs insåg eller borde ha insett att befogenheten överskreds.

(Jfr 2 kap. 16 § promemorieförslaget)

Bestämmelsen i paragrafen har utformats efter mönster av 8 kap. 14 § aktiebolagslagen (1975:1385). Den tar sikte på det fallet att styrelsen eller annan företrädare för stiftelsen har handlat inom ramen för sin behörighet men överskridit sin befogenhet. Rättshandlingen blir då oförbindande för stiftelsen under förutsättning att tredje man var i ond tro i fråga om befogenhetsöverskridandet. Med begreppet annan företrädare avses sådan person som bemyndigats att företräda stiftelsen enligt 16 § andra stycket.

18 §

Om det finns suppleanter för styrelseledamöterna, tillämpas bestämmelserna i denna lag om styrelseledamöter också på suppleanterna.

Denna bestämmelse saknar motsvarighet i såväl promemorieförslaget som det till Lagrådet remitterade förslaget. Den har tagits in i stiftelselagen på förslag av Lagrådet. Bestämmelsen innebär för sådana fall då stiftelseförordnandet föreskriver att det skall finnas suppleanter för styrelseledamöterna att samma regler skall gälla för suppleanterna som för ledamöterna. När en suppleant tjänstgör i styrelsen är denne i alla avseenden jämställd med en ordinarie ledamot.

I 19–24 §§ finns vissa bestämmelser om anknuten förvaltning. Frågan om förvaltningsformerna har i den allmänna motiveringen behandlats i avsnitt 2.6.2.

Anknuten förvaltning innebär att stiftelsen har en juridisk person eller en statlig myndighet som sin förvaltare. Det vilar därvid på förvaltaren att se till så att föreskrifterna i stiftelseförordnandet och stiftelselagen följs. Hos förvaltaren är uppgiften ytterst en angelägenhet för det högsta verkställande organet.

I den mån det finns föreskrifter i stiftelseförordnandet och i stiftelselagen om hur handläggningen av stiftelsens angelägenheter skall gå till åligger det förvaltaren att följa dessa (jfr 1 §, 3 § första stycket och 20 §). I övrigt ankommer det på förvaltaren att själv bestämma vilka regler som skall följas i detta avseende. Det naturliga torde därvid vara att förvaltaren, t.ex. i fråga om kallelse till och beslutförhet vid sammanträde med förvaltarens olika organ, bestämmer sig för att tillämpa samma regler som gäller vid handläggningen av förvaltarens egna angelägenheter.

I fall då en statlig myndighet, en kommun, ett landsting eller en kyrklig kommun är förvaltare kan frågan uppkomma om vissa förrättningsbestämmelser är tillämpliga. Det gäller om förvaltarens beslut avseende stiftelsen får *överklagas* med stöd av de författningsföreskrifter som gäller för överklagande av myndighetens beslut i allmänhet. Det gäller också om den i tryckfrihetsförordningen föreskrivna *offentlighetsprincipen* för allmänna handlingar är tillämplig på stiftelsens handlingar. Stiftelselagen lämnar inte något svar på dessa frågor. Det förhållandet att förvaltaren fattar sina beslut rörande stiftelsen resp. handhar stiftelsens handlingar i egenskap av organ för stiftelsen talar dock för att svaret på frågorna är nekande (jfr angående den senare frågan justitieombudsmännens ämbetsberättelse 1989/90 s. 370).

19 §

Ett uppdrag som förvaltare upphör, om förvaltaren anmäler det hos tillsynsmyndigheten och hos den som har utsett honom, om denne kan nås.

Stiftaren får inte vara förvaltare. Den som är försatt i konkurs får inte heller vara förvaltare.

(Jfr 2 kap. 17 § promemoriaförslaget)

Första stycket

I normalfallet får uppdraget att vara förvaltare för en stiftelse anses gälla tills vidare. Uppdraget är ett förtroendeuppdrag. Enligt bestämmelsen i första stycket får därför en förvaltare när som helst frånträda sitt uppdrag. Detta gäller även i fall då förvaltaren är angiven i stiftelseförordnandet.

Av bestämmelsen följer emellertid att förvaltaren måste anmäla sin avgång hos tillsynsmyndigheten och hos den som har utsett honom, om denne kan nås. Det är inte avsett att förvaltaren skall behöva göra några tidskrävande efterforskningar efter den som har utsett honom. En förvaltare som är utsedd av stiftaren och som har grundad anledning anta att denne inte

längre är i livet bör utan vidare kunna nöja sig med att vända sig till tillsynsmyndigheten med sin anmälan.

Prop. 1993/94:9

I stycket finns ingen bestämmelse som tar sikte på utseendet av ny förvaltare när den tidigare förvaltaren har lämnat sitt uppdrag. Har stiftaren i förordnandet meddelat föreskrifter om detta, skall dessa givetvis tillämpas. I annat fall har tillsynsmyndigheten befogenhet att förordna ny förvaltare (jfr 9 kap. 8 §).

I likhet med vad som uttalades i anslutning till bestämmelsen i 2 kap. 9 § andra stycket får det anses ankomma på en avgående förvaltare att till dess ny förvaltare utsetts vidta de åtgärder som behövs för att hindra att värdet på stiftelsens förmögenhet onödigtvis minskar.

Andra stycket

Bestämmelsen i *första meningen* om att stiftaren inte får vara förvaltare är en motsvarighet till regeln i 10 § om att stiftaren inte ensam kan vara styrelse för stiftelsen. I fall då staten är stiftare innebär bestämmelsen i styckets första mening hinder mot att en statlig myndighet går in som förvaltare efter stiftelsens bildande.

Det är inte lämpligt att en förvaltare som har försatts i konkurs fortsätter att vara förvaltare. Enligt bestämmelsen i *andra meningen* får därför den som är försatt i konkurs inte vara förvaltare. Det får anses ankomma på den som företräder förvaltarens konkursbo att anmäla förhållandet med tillämpning av bestämmelsen i första stycket. Någon särskild bestämmelse om detta har inte ansetts nödvändig.

Om en förvaltare är obehörig enligt bestämmelsen i *andra meningen*, kan tillsynsmyndigheten entlediga förvaltaren från uppdraget att vara förvaltare (jfr 9 kap. 5 § första stycket 1).

20 §

Över de beslut som förvaltaren fattar rörande stiftelsen skall det föras protokoll.

(Jfr 2 kap. 18 § promemoriaförslaget)

Skyldigheten att föra protokoll gäller inte bara beslut som fattas av förvaltarens högsta verkställande organ utan även beslut beträffande stiftelsen som fattas av andra organ hos förvaltaren, t.ex. skolstyrelsen i fall då en kommun är förvaltare. Om ett handelsbolag är förvaltare gäller skyldigheten att föra protokoll de beslut som fattas av envar av de bolagsmän som har rätt att företräda bolaget eller, om bolagsmännen gemensamt företräder bolaget, av bolagsmännen i förening (jfr vad som har anförts i anslutning till 3 § första stycket).

Bestämmelsen i 20 § innefattar endast skyldighet att föra protokoll men innehåller inga föreskrifter om protokollets form. Bestämmelsen innebär således inte någon skyldighet att upprätta särskilda, fristående protokollshandlingar över de beslut som förvaltaren fattar rörande stiftelsen. Om stiftaren inte har meddelat någon föreskrift i stiftelseförordnandet om denna senare fråga, ankommer det på förvaltaren att själv ta ställning till den (jfr

vad som anförts i inledningen till detta avsnitt). Om förvaltaren därvid av t.ex. praktiska skäl väljer att nedteckna besluten avseende stiftelsen i de protokoll som förvaltaren upprättar över besluten i sina egna angelägenheter, bör vidimerade kopior av förvaltarens protokoll i den del de rör stiftelsen förvaras samlade för sig (jfr 8 § andra stycket).

21 §

Förvaltaren får inte handlägga frågor som rör avtal mellan honom och stiftelsen. Förvaltaren får inte heller handlägga frågor om avtal mellan stiftelsen och tredje man, om förvaltaren i frågan har ett väsentligt intresse som kan vara stridande mot stiftelsens. Med avtal jämställs rättegång eller annan talan.

Första stycket tillämpas också på företrädare för förvaltaren.

Är förvaltaren enligt första stycket förhindrad att företräda stiftelsen, får tillsynsmyndigheten på förvaltarens begäran förordna en god man att företräda stiftelsen i förvaltarens ställe.

(Jfr 2 kap. 19 och 23 §§ promemoriaförslaget)

I denna paragraf meddelas bestämmelser om jäv för förvaltaren och sådana fysiska personer som ensamma eller tillsammans med andra företräder förvaltaren samt om förordnande av god man i de fall förvaltaren är förhindrad att företräda stiftelsen till följd av jäv.

Motsvarande bestämmelser om jäv vid egen förvaltning finns i 14 §. Det bör särskilt framhållas att det är en saklig skillnad mellan jävsbestämmelserna i 21 § och jävsbestämmelserna i 14 §. När det gäller bestämmelserna om jäv vid egen förvaltning jämställs nämligen med avtal inte bara rättegång eller annan talan utan även *"annan rättshandling"*. Med annan rättshandling avses därvid framför allt ensidiga beslut om bidrag. Sådana andra rättshandlingar omfattas alltså inte av jävsregeln i förevarande paragraf. Bakgrunden till denna sakliga skillnad är *Lagrådets* påpekande om att en jävsregel vid anknuten förvaltning som även omfattar ensidiga beslut om bidrag skulle kunna leda till betydande praktiska komplikationer i fall då t.ex. en kommun är förvaltare av en stiftelse vars enda destinatär är just stiftelsens förvaltare.

Första stycket

Intressejäv för förvaltaren föreligger t.ex. vid handläggning av frågor om avtal mellan stiftelsen och ett dotterföretag till förvaltaren.

Andra stycket

Med begreppet företrädare för förvaltaren avses den som ensam eller tillsammans med andra har rätt att företräda förvaltaren i dennes egna angelägenheter (jfr 6 § första stycket 2 och 23 § första stycket).

Bestämmelsen i förevarande stycke innebär hinder för t.ex. en ledamot i förvaltarens högsta verkställande organ att delta vid handläggningen av frågor om avtal mellan stiftelsen och en tredje man, om ledamoten har ett väsentligt intresse i frågan. Ett sådant väsentligt intresse föreligger t.ex. om han har ägarintressen i det bolag som är stiftelsens motpart i det tänkta avtalet.

Eftersom det enligt 23 § första stycket är förvaltaren som företräder stiftelsen kan jävsbestämmelserna i första stycket medföra att stiftelsen och förvaltaren helt saknar möjlighet att träffa avtal med varandra. Enligt bestämmelsen i 21 § tredje stycket får därför tillsynsmyndigheten förordna en god man för stiftelsen i fall då förvaltaren saknar rätt att företräda stiftelsen.

22 §

Förvaltaren har rätt till skäligt arvode i efterskott för kalenderår. Beslut om arvode får fattas av förvaltaren.

Första stycket gäller endast om inte annat har föreskrivits i stiftelseförordnandet.

(Jfr 2 kap. 20 § promemoriaförslaget)

Bestämmelserna i denna paragraf har utformats efter mönster av 15 §. Om förvaltaren gör utlägg som är direkt hänförliga till förvaltningen av stiftelsen (i form av t.ex. porton eller courtage) har förvaltaren givetvis rätt att av stiftelsen gottgöra sig för dessa utlägg.

23 §

Förvaltaren företräder stiftelsen och tecknar dess namn och firma.

Förvaltaren för en stiftelse som är registrerad i stiftelseregistret kan bemyndiga någon annan att företräda stiftelsen och teckna dess namn och firma. Förvaltaren kan när som helst återkalla ett sådant bemyndigande. Bestämmelserna i 21 § gäller i fråga om den som har fått ett sådant bemyndigande även om han inte är företrädare för förvaltaren.

Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte bemyndigas att företräda stiftelsen.

En stiftelse som har försatts i konkurs företräds som konkursgäldenär av den förvaltare som finns vid konkursens början. Bestämmelserna i 19 § gäller dock under konkursen.

(Jfr 2 kap. 22 § promemoriaförslaget)

Denna paragraf reglerar frågan hur en anknutet förvalttad stiftelse företräds. Hithörande frågor har i den allmänna motiveringen behandlats i avsnitt 2.6.3.

Bestämmelser om hur en stiftelse med egen förvaltning företräds finns i 16 §. När det gäller den närmare innebörden av bestämmelserna i 23 § kan även hänvisas till vad som anförs i anslutning till 16 §.

Första stycket

Bestämmelsen i detta stycke är tvingande. Det innebär att förvaltaren alltid har rätt att företräda stiftelsen även om stiftaren i stiftelseförordnandet har föreskrivit annat. När det gäller talan om skadestånd till stiftelsen kan stiftelsen emellertid självständigt och vid sidan av förvaltaren företräddas av andra, t.ex. den som genom stiftelseförordnandet har getts rätt att föra sådan talan (jfr 5 kap. 4 § första stycket).

Av bestämmelsen följer att det organ eller de fysiska personer som enligt

lag eller annan författning eller enligt praxis är företrädare för en viss slags juridisk person eller en viss statlig myndighet automatiskt också har rätt att företräda den juridiska personen eller myndigheten som förvaltare för en stiftelse. Företrädaren har därvid samma behörighet att företräda den juridiska personen eller myndigheten som förvaltare som han har att företräda den juridiska personen eller myndigheten i dennes egna angelägenheter. Om förvaltaren exempelvis är ett aktiebolag, har alltså den verkställande direktören i bolaget eller en särskild firmatecknare samma behörighet att företräda bolaget i dess egenskap av förvaltare för den ifrågavarande stiftelsen som han har att företräda bolaget i frågor om bolagets egna angelägenheter.

Det nu anförda innebär att i frågor som rör en anknuten förvaltd stiftelse företräds förvaltaren om denne är

1. en statlig myndighet: av myndighetens chef eller i vissa fall dess styrelse,
2. en kommun eller ett landsting: av kommunens eller landstingets styrelse,
3. en kyrklig kommun: av kyrkorådet,
4. ett aktiebolag eller en ekonomisk förening: av bolagets eller föreningens styrelse, verkställande direktör eller särskilda firmatecknare,
5. en ideell förening eller en stiftelse: av föreningens eller stiftelsens styrelse eller i det senare fallet av den som bemyndigats att företräda stiftelsen enligt 16 § andra stycket, eller
6. ett handelsbolag: av envar av de bolagsmän eller av de bolagsmän i förening som företräder bolaget.

Andra stycket

Bestämmelsen i detta stycke kan vara av särskild betydelse för sådana förvaltare som inte har möjlighet att utse särskilda företrädare, dvs. statliga myndigheter, kommuner, landsting, kyrkliga kommuner, ideella föreningar och stiftelser som inte är registrerade i stiftelseregistret.

Bestämmelsen i 21 § första stycket om jäv gäller enligt tredje meningen i förevarande stycke för den som har bemyndigats att företräda stiftelsen med stöd av bestämmelsen i styckets första mening även om han inte är företrädare för förvaltaren (ang. detta begrepp – jfr vad som anføres i anlutning till 21 § andra stycket).

Tredje och fjärde styckena

Bestämmelsen i *tredje stycket* innebär att den som inte får bemyndigas att vara företrädare för en stiftelse med egen förvaltning inte heller får bemyndigas att företräda en stiftelse med anknuten förvaltning (jfr 16 § tredje stycket).

Hänvisningen i *fjärde styckets* andra mening till 19 § innebär att förvaltaren för en stiftelse som har försatts i konkurs har rätt att lämna sitt uppdrag som förvaltare när han så önskar.

24 §

Har förvaltaren eller någon annan företrädare för stiftelsen företagit en

rättshandling för stiftelsen och därvid överskridit sin befogenhet, gäller inte rättshandlingen mot stiftelsen, om den mot vilken rättshandlingen företogs insåg eller borde ha insett att befogenheten överskreds.

Prop. 1993/94:9

(Jfr 2 kap. 24 § promemoriaförslaget)

Bestämmelsen i denna paragraf har utformats efter mönster av 17 §.

3 kap. Bokföring och årsredovisning m.m.

I detta kapitel meddelas bestämmelser om bokförings- och årsredovisningsskyldighet m.m. Hithörande frågor har i den allmänna motiveringen behandlats i avsnitt 2.6.6.

Av regleringen i kapitlet följer att stiftelserna i princip kan delas in i *två grupper*, nämligen bokförings- och årsredovisningsskyldiga stiftelser å ena sidan samt stiftelser som är skyldiga att föra räkenskaper å den andra sidan. Det är stiftelsens styrelse eller förvaltare som bär det yttersta ansvaret för att skyldigheterna iakttas (jfr 2 kap. 8 §).

En stiftelse som enligt bestämmelserna i förevarande kapitel endast är skyldig att föra räkenskaper kan likväl vara bokförings- och årsredovisningsskyldig. Detta är fallet om stiftaren har meddelat föreskrifter om sådan skyldighet i stiftelseförordnandet. Styrelsen eller förvaltaren bär också då det yttersta ansvaret för att skyldigheten iakttas (jfr 2 kap. 3 § första stycket).

Bokföring

1 §

En stiftelse som utövar näringsverksamhet eller är moderstiftelse är bokföringsskyldig.

Om en stiftelse hyr ut en byggnad eller del av en byggnad, är den dock bokföringsskyldig på grund av detta endast om verksamheten är att anse som hotell- eller pensionatrbörelse eller omfattar mer än två lägenheter som regelmässigt hyrs ut.

En stiftelse som har bildats av eller tillsammans med staten, en kommun, ett landsting eller en kyrklig kommun är alltid bokföringsskyldig.

(Jfr 3 kap. 2 § promemoriaförslaget)

Paragrafen motsvarar 3 kap. 2 § i det till Lagrådet remitterade förslaget.

Första stycket

En stiftelse utövar näringsverksamhet om den är näringsidkare i den mening detta begrepp har i bokföringslagen och andra lagar av civilrättslig natur (jfr bl.a. prop. 1960:167 s. 39 och 1975:104 s. 203). Det krävs inte att verksamheten bedrivs i vinstsyfte (det skatterättsliga begreppet näringsverksamhet i 21 § kommunalskattelagen innefattar dock ett sådant krav).

Begreppet moderstiftelse definieras närmare i 1 kap. 5 §.

Bestämmelsen i andra stycket överensstämmer i sak med 1 § andra stycket andra meningen bokföringslagen. Bestämmelsen innebär t.ex. att en stiftelse som hyr ut en tvåfamiljsfastighet inte endast på grund därav anses utöva sådan näringsverksamhet som enligt stiftelselagen medför bokföringsskyldighet.

Tredje stycket

Bestämmelsen i stycket är tillämplig även i fall då staten, kommunen eller landstinget bildat stiftelsen tillsammans med en eller flera andra enskilda stiftare.

2 §

Utöver vad som följer av 1 § är en stiftelse bokföringsskyldig

1. från tidpunkten för dess bildande, om värdet av tillgångarna då överstiger ett gränsbelopp som motsvarar tio gånger det gällande basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, eller

2. från och med räkenskapsåret efter det vid vars utgång värdet av stiftelsens tillgångar översteg det gränsbelopp som anges i punkt 1.

En stiftelse kan av tillsynsmyndigheten undantas från bokföringsskyldighet enligt första stycket, om stiftelsens tillgångar vid utgången av de tre senaste räkenskapsåren har varit lägre än det i första stycket angivna gränsbeloppet.

(Jfr 3 kap. 3 § promemoriaförslaget)

Paragrafen motsvarar 3 kap. 3 § i det till Lagrådet remitterade förslaget.

Första stycket

Bestämmelserna i stycket anger under vilka förutsättningar en stiftelse som varken utövar näringsverksamhet eller är moderstiftelse är bokföringsskyldig.

Av bestämmelsen i *första punkten* följer att en stiftelses tillgångar skall värderas vid stiftelsens tillkomst och av bestämmelsen i *andra punkten* att värdering skall ske vid utgången av varje räkenskapsår.

Värderingen skall ske med tillämpning av bestämmelserna i 6 §. Resultatet av sådan värdering som sker enligt andra punkten i 2 § första stycket skall framgå av sammanställningen av stiftelsens räkenskaper (se 5 § andra stycket tredje meningen).

Regler om undantag från bokföringsskyldighet enligt 2 § första stycket meddelas i paragrafens andra stycke och i 3 §.

Andra stycket

Det förhållandet att värdet på stiftelsens tillgångar har varit lägre än gränsbeloppet tre år i rad skall inte utan vidare leda till att stiftelsen skall undantas från bokföringsskyldigheten. Bestämmelsen innebär nämligen att tillsynsmyndigheten skall göra en bedömning av vad som är lämpligt i det enskilda

fallet. I den bedömningen måste särskilt behovet av kontroll av och intresset av offentlighet kring stiftelsen vägas in. Om stiftelsen även fortsättningsvis bör stå under årligen återkommande kontroll (jfr avsnitt 2.8.1), bör stiftelsen alltså inte undantas från bokföringsskyldigheten. Det nu senast sagda förutsätter dock att det inte är fråga om en stiftelse som är undantagen från tillsyn enligt 9 kap. 10 § första stycket 2 eller 3. I ett sådant fall är det endast intresset av att det är offentlighet kring stiftelsen som kan vägas in vid bedömningen.

Fråga om undantagande från bokföringsskyldighet enligt förevarande stycke torde vanligen komma att aktualiseras efter en framställan från stiftelsen. Tillsynsmyndigheten är dock oförhindrad att besluta om undantag utan att någon framställan om detta föreligger från stiftelsens sida.

En stiftelse som erhållit dispens enligt bestämmelsen i stycket blir omedelbart bokföringsskyldig, om den börjar utöva näringsverksamhet eller blir moderstiftelse (jfr 1 §).

3 §

På ansökan av en stiftelse som är bokföringsskyldig enligt 2 § kan tillsynsmyndigheten undanta stiftelsen från bokföringsskyldigheten för en viss tid, högst fem räkenskapsår i följd, om stiftelsen skall främja sitt syfte enbart genom att utge kontanta bidrag och den har sin förmögenhet huvudsakligen placerad i sådana obligationer som avses i 15 kap. 4 § tredje stycket föräldrabalken eller i fordran hos Riksbanken eller Riksgäldskontoret eller i fordran på svensk bank.

(Jfr 3 kap. 4 § promemoriaförslaget)

Enligt bestämmelsen i paragrafen, som motsvarar 3 kap. 4 § i det till Lagrådet remitterade förslaget, kan en stiftelse som är bokföringsskyldig enligt 2 § undantas från denna skyldighet även i andra fall än som avses i 2 § andra stycket.

Om de i förevarande paragraf angivna förutsättningarna för dispens föreligger, betyder inte det att stiftelsen har en ovillkorlig rätt att bli undantagen från bokföringsskyldigheten. I bedömningen måste även behovet av kontroll av och intresset av offentlighet kring stiftelsen vägas in (jfr vad som anförts vid 2 § andra stycket).

4 §

Bokföringsskyldigheten enligt denna lag skall fullgöras enligt bestämmelserna i bokföringslagen (1976:125) och med iakttagande av följande:

1. Bokföringsskyldigheten omfattar all verksamhet som stiftelsen utövar.
2. En stiftelse som har sin förmögenhet gemensamt placerad med en annan stiftelses förmögenhet, får beträffande den gemensamt placerade förmögenheten ha en med den andra stiftelsen gemensam löpande bokföring.
3. En stiftelse som upphör att vara bokföringsskyldig enligt 1 § skall i årsbokslutet ange värdet av stiftelsens tillgångar vid räkenskapsårets slut.

(Jfr 3 kap. 1 § promemoriaförslaget)

En stiftelse är bokföringsskyldig enligt denna lag om den är bokföringsskyldig enligt någon bestämmelse i stiftelselagen. Bestämmelser om bokförings-

skyldighet finns i 1 och 2 §§ (jfr även 7 kap. 7 § fjärde stycket). En stiftelse som är bokföringsskyldig till följd av en i stiftelseförordnandet meddelad föreskrift om detta är alltså *inte* att anse som bokföringsskyldig enligt denna lag.

Enligt bestämmelsen i 4 § är en stiftelse som är bokföringsskyldig enligt stiftelselagen skyldig att följa bestämmelserna i bokföringslagen. Som berörts i den allmänna motiveringen är bokföringslagen en ramlag. Detta kommer främst till uttryck i lagens grundläggande bestämmelse (2 § första stycket) enligt vilken bokföringsskyldigheten skall fullgöras på sätt som överensstämmer med god redovisningssed. Som också berörts i den allmänna motiveringen kan det antas att vad som skall förstås med begreppet god redovisningssed i fråga om stiftelser kommer att utvecklas närmare sedan stiftelselagen trätt i kraft. Detta gäller särskilt beträffande avkastningsstiftelser som i regel får använda endast den löpande avkastningen på sin förmögenhet för ändamålet.

Det i avsnitt 2.10.5 föreslagna tillägget till 11 kap. 5 § brottsbalken innebär att den som åsidosätter sådan bokföringsskyldighet som följer av stiftelselagen kan dömas för bokföringsbrott. Bestämmelserna i skattebrottslagen (1971:69) om försvårande av skattekontroll gäller också för stiftelser som är bokföringsskyldiga enligt stiftelselagen (jfr kommentaren till 5 §).

Punkt 1

Bestämmelsen i *punkt 1* har förts in på förslag av *Lagrådet*. Enligt bestämmelsen omfattar bokföringsskyldigheten *all* verksamhet som en stiftelse utövar. Detta betyder exempelvis att en avkastningsstiftelse som placerar en del av sin förmögenhet i en hyresfastighet på grund därav omedelbart blir bokföringsskyldig inte bara beträffande fastigheten utan även för den övriga förmögenhetsförvaltningen.

Punkt 2

Enligt 2 kap. 5 § får en stiftelse placera sin förmögenhet gemensamt med en annan stiftelses förmögenhet.

Det anses normalt inte vara förenligt med god redovisningssed om den som är bokföringsskyldig har gemensam löpande bokföring (grund- och huvudbokföring) med en annan bokföringsskyldig (jfr Bokföringsnämndens cirkulär nr 20, s. 6). Om en stiftelse som är bokföringsskyldig har sin förmögenhet gemensamt placerad med en annan bokföringsskyldig stiftelses förmögenhet ligger det emellertid i sakens natur att de två stiftelserna beträffande den gemensamt placerade förmögenheten har en gemensam *grundbokföring*. I *punkt 2* meddelas det en bestämmelse som uttryckligen tillåter detta. Bestämmelsen innebär också – till skillnad från 3 kap. 3 § tredje stycket i det till Lagrådet remitterade förslaget – att även huvudbokföringen får vara gemensam.

Punkt 3

Bestämmelsen i denna punkt saknar motsvarighet i det till Lagrådet remitterade förslaget.

En stiftelse som vid ingången av ett visst räkenskapsår utövar näringsverksamhet kan upphöra med denna verksamhet under räkenskapsåret. Bokföringsskyldigheten enligt 1 § kvarstår dock till räkenskapsårets slut. Frågan om stiftelsen i ett sådant fall är bokföringsskyldig även för nästföljande räkenskapsår blir enligt 2 § första stycket 2 beroende av värdet på stiftelsens tillgångar (värderade enligt bestämmelserna i 6 §) vid utgången av det föregående räkenskapsåret. Enligt bestämmelsen i *förevarande punkt* skall resultatet av denna värdering anges i stiftelsens årsbokslut.

Räkenskaper

5 §

Stiftelser som inte är bokföringsskyldiga enligt denna lag skall fortlöpande föra räkenskaper över belopp som har inbetalats till eller utbetalats av stiftelsen. Det skall finnas verifikationer för in- och utbetalningar. En stiftelse som har sin förmögenhet gemensamt placerad med en annan stiftelses förmögenhet, får beträffande den gemensamt placerade förmögenheten ha räkenskaper som är gemensamma med den andra stiftelsen.

Räkenskaperna skall avslutas med en sammanställning för varje räkenskapsår. Av sammanställningen skall framgå tillgångar och skulder vid räkenskapsårets början och slut samt inkomster och utgifter under räkenskapsåret. I sammanställningen skall även anges värdet av stiftelsens tillgångar vid räkenskapsårets slut.

Räkenskapsmaterialet skall bevaras i ordnat skick och på betryggande sätt inom landet under minst tio år från utgången av det räkenskapsår som räkenskapsmaterialet avser.

Räkenskapsåret för en sådan stiftelse som avses i första stycket skall omfatta ett kalenderår. Stiftelsens första räkenskapsår skall avkortas om det behövs för att nästföljande räkenskapsår skall omfatta ett kalenderår.

(Jfr 3 kap. 5 § promemoriaförslaget)

Som redan har framhållits skall stiftelser som inte är bokföringsskyldiga enligt stiftelselagen föra räkenskaper. Bestämmelser om det finns i denna paragraf. I materiellt hänseende motsvarar regleringen i huvudsak den som gäller för stiftelser som står under tillsyn enligt tillsynslagen (jfr 14 § den lagen). Åsidosätts reglerna i 5 § kan straffansvar inträda enligt bestämmelserna i 10 § skattebrottslagen (1971:69) om försvårande av skattekontroll.

Bestämmelserna i 5 § skall iakttas också av sådana stiftelser som är bokföringsskyldiga enligt bokföringslagen på grund av föreskrift därom i stiftelseförordnandet. Genom att följa bokföringslagens regler kommer en sådan stiftelse automatiskt att uppfylla sina skyldigheter enligt 5 §. Stiftelsen måste dock komplettera sitt årsbokslut med en uppgift om värdet på tillgångarna, värderade med tillämpning av bestämmelserna i 6 §. Även för frågan vilken period räkenskapsåret skall omfatta blir bestämmelserna i 5 § av saklig betydelse. Av bestämmelsen i fjärde stycket följer nämligen att räkenskapsåret för en stiftelse som är bokföringsskyldig enligt bokföringslagen till följd av stiftarens föreskrift därom endast kan omfatta ett kalenderår.

Den stiftelse som åsidosätter en föreskrift i stiftelseförordnandet om bokföringsskyldighet enligt bokföringslagen berörs inte av bestämmelserna om bokföringsbrott i brottsbalken 11 kap. 5 § (se avsnitt 2.10.5). Ett åsidosätt-

tande av sådan bokföringsskyldighet som följer av stiftelseförordnandet kan inte heller föranleda ansvar enligt bestämmelserna i skattebrottslagen (1971:69) om försvårande av skattekontroll. Ett sådant ansvar förutsätter att stiftelseförvaltningen i det enskilda fallet inte ens levt upp till de krav som bestämmelserna i 5 § innefattar.

Första stycket

Bestämmelsen i *första meningen*, som med anledning av vad *Lagrådet* anfört i sitt yttrande har en något annorlunda lydelse än i lagrådsremissen, innebär att stiftelsen med tillämpning av en renodlad kontantprincip som ett minimum måste föra anteckningar om in- och utbetalningar (t.ex. vid utbetalningar av stipendier eller styrelsearvoden eller vid köp av värdepapper). Anteckningarna skall föras fortlöpande.

Enligt bestämmelsen i *andra meningen* skall det finnas verifikationer för in- och utbetalningar. En verifikation skall innehålla uppgift bl.a. om vad och vilket belopp betalningen avser (jfr 5 § andra stycket bokföringslagen). Som verifikation skall i första hand användas den eller de handlingar som härrör från den aktuella betalningen. Om det inte finns någon sådan handling skall en särskild handling upprättas (jfr 5 § första stycket första meningen bokföringslagen).

Bestämmelsen i 4 § 2 är förebild för bestämmelsen i *tredje meningen*. I jämförelse med lagrådsremissens förslag har förevarande bestämmelse jämkats något.

Andra stycket

Räkenskaperna skall enligt bestämmelsen i *första meningen* avslutas med en sammanställning för varje räkenskapsår.

Bestämmelsen i *andra meningen* saknar motsvarighet i lagrådsremissens förslag. Genom bestämmelsen tydliggörs vad som skall anges i sammanställningen. Av den skall bl.a. framgå tillgångar och skulder vid räkenskapsårets början och slut. I anledning av vad *Lagrådet* anfört i sitt yttrande bör det framhållas att så länge stiftelsen för sina räkenskaper enligt en renodlad kontantprincip skall sammanställningen inte omfatta sådana fordringar eller skulder som t.ex. dokumenterats genom faktura men som ännu inte föranlett någon inbetalning till eller utbetalning av stiftelsen. Om inte stiftelseförordnandet innehåller någon föreskrift därom, får styrelsen eller förvaltaren själv bestämma efter vilken princip tillgångarna skall värderas i sammanställningen. Man bör dock sträva efter att använda samma princip mellan åren.

Av sammanställningen skall också framgå inkomster och utgifter under räkenskapsåret. Vad som krävs är endast att stiftelsen gör en summering av in- och utbetalningar. In- och utbetalningar som skett med anledning av omplaceringar av förmögenheten, t.ex. försäljningar eller köp av obligationer eller fastigheter skall inte redovisas som inkomst eller utgift. I sammanställningen bör utgifterna för arvoden till styrelsen eller förvaltaren och för stiftelsens ändamål anges särskilt.

Som redan har berörts i anslutning till kommentaren till 2 § första stycket 2

skall en stiftelse som är skyldig att föra räkenskaper värdera sina tillgångar vid utgången av varje räkenskapsår med tillämpning av bestämmelserna i 6 §. Resultatet av denna värdering skall enligt bestämmelsen i *tredje meningen* anges i sammanställningen för det gångna räkenskapsåret.

Tredje stycket

Bestämmelsen i detta stycke har en motsvarighet i 22 § bokföringslagen.

Fjärde stycket

Det har inte ansetts nödvändigt att ge stiftelser som endast skall föra räkenskaper möjlighet att ha s.k. brutet räkenskapsår (jfr 12 § bokföringslagen).

Bestämmelsen i styckets *andra mening* skall tillämpas även i fall då en stiftelse som varit bokföringsskyldig enligt stiftelselagen och därvid haft brutet räkenskapsår övergår till att föra räkenskaper enligt 5 §.

Värdet av stiftelsens tillgångar

6 §

Vid bestämmandet av det värde av stiftelsens tillgångar som avses i 2 §, 4 § 3 och 5 § skall varje tillgång tas upp till ett värde som motsvarar vad tillgången kan anses betinga vid en försäljning under normala förhållanden. Fastigheter och byggnader som är lös egendom tas dock upp till taxeringsvärdet om ett sådant värde finns.

(Jfr 3 kap. 6 § promemoriaförslaget)

Innebörden av bestämmelsen i första meningen är att stiftelsens tillgångar skall tas upp till ett försiktigt beräknat marknadsvärde.

Bestämmelserna i paragrafen skall tillämpas också vid den värdering som avses i 4 kap. 4 § andra stycket.

Årsredovisning m.m.

7 §

En stiftelse som är bokföringsskyldig enligt denna lag skall upprätta årsredovisning. Om stiftelsen vid räkenskapsårets utgång är moderstiftelse och antalet anställda hos koncernen under räkenskapsåret i medeltal har varit minst tio, skall stiftelsen även upprätta koncernredovisning.

Bestämmelsen i första stycket första meningen gäller inte i fråga om en stiftelse som får använda sina tillgångar uteslutande till förmån för medlemmar av en viss eller vissa släkter och som är bokföringsskyldig endast på grund av 2 §.

Årsredovisningen består av den resultaträkning och den balansräkning som har tagits in i årsbokslutet samt av en förvaltningsberättelse med uppgift om hur stiftelsens ändamål har främjats under räkenskapsåret.

(Jfr 3 kap. 7 § promemoriaförslaget)

Angående uttrycket bokföringsskyldig enligt denna lag, se vad som anförts i kommentaren till 4 §.

Om en stiftelse inte upprättar årsredovisning kan tillsynsmyndigheten med stöd av 9 kap. 5 § första stycket 2 och tredje stycket förelägga ledamöterna i styrelsen eller förvaltaren att fullgöra denna skyldighet i förening med vite. Det anförda gäller även i fråga om sådana stiftelser som avses i 9 kap. 10 § första stycket (jfr 9 kap. 10 § andra stycket 2).

En stiftelses årsredovisning skall vara tillgänglig för var och en som vill ta del av den. Detta gäller även i fråga om stiftelser som omfattas av bestämmelserna i 9 kap. 10 § första stycket (jfr 3 kap. 12 § andra meningen). Om en stiftelse som omfattas av dessa bestämmelser inte iakttar skyldigheten att hålla årsredovisningen tillgänglig, kan tillsynsmyndigheten ingripa med föreläggande i förening med vite (jfr 9 kap. 10 § andra stycket 3).

Bestämmelsen i 3 kap. 1 § lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag är förebild för bestämmelsen i förevarande styckes *andra mening*. Vad en koncernredovisning skall innehålla regleras närmare i 8 § andra stycket.

Andra stycket

Bestämmelsen i detta stycke – som utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag – är den enda i stiftelselagen som särskilt berör *familjestiftelser* (angående detta begrepp, se vad som anförts i anslutning till kommentaren till 1 kap. 7 §).

Av bestämmelsen i stycket följer att en familjestiftelse är föremål för offentlighet (via den offentliga årsredovisningen), återkommande kontroll av tillsynsmyndigheten (jfr avsnitt 2.8.1) och registreringsskyldighet endast i den mån den utövar näringsverksamhet eller är moderstiftelse.

Tredje stycket

Bestämmelsen i tredje stycket reglerar närmare vilket innehåll en stiftelses årsredovisning skall ha. I förvaltningsberättelsen skall stiftelsen lämna uppgift om hur stiftelsens ändamål har främjats under året. En avkastningsstiftelse behöver emellertid inte lämna uppgift om vilka som erhållit stöd från stiftelsen. En annan sak är att det ankommer på stiftelsens revisor att utöva en reell kontroll av att det inte har skett några avsteg från stiftelseförordnandet. Det kan därför bli nödvändigt för revisorn att infordra upplysningar om vilka som erhållit stöd från stiftelsen.

För stiftelser som har utövat näringsverksamhet under räkenskapsåret eller som är moderstiftelse vid räkenskapsårets utgång gäller ytterligare bestämmelser om årsredovisningen enligt 3 kap. 8 §.

En stiftelse kan vara skyldig att upprätta årsredovisning även om den inte är bokföringsskyldig enligt denna lag. Detta är fallet om stiftaren har föreskrivit sådan skyldighet i stiftelseförordnandet. Vad som då skall gälla i fråga om redovisningens innehåll, om och hur den skall skrivas under, om och i så fall när den skall tillställas revisorn för granskning samt om den skall vara

8 §

En stiftelse som har utövat näringsverksamhet under räkenskapsåret eller som är moderstiftelse vid räkenskapsårets utgång skall vid upprättandet av årsredovisningen tillämpa god redovisningssed och lämna uppgifter och upplysningar av det innehåll som anges i 2 kap. 6–8 §§ lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag. Om det finns synnerliga skäl får tillsynsmyndigheten medge att bruttoomsättningssumman inte anges i årsredovisningens resultaträkning.

En stiftelse som skall upprätta koncernredovisning skall vid upprättandet av årsredovisningen iaktta även 3 kap. 2 § andra stycket, 3 och 4 §§ samt 8 § andra meningen lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag och vid upprättandet av koncernredovisningen 3 kap. 5 och 7 §§ samt 9 § första stycket samma lag. Ett dotterföretag till stiftelsen skall vid upprättandet av sin årsredovisning iaktta 3 kap. 2 § andra stycket samt 8 § nämnda lag.

(Jfr 3 kap. 8 § promemorieförslaget)

Första stycket

I styckets *första mening*, som utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag, meddelas bl.a. ytterligare bestämmelser om innehållet i *årsredovisningen* för en stiftelse som har utövat näringsverksamhet under räkenskapsåret eller som är moderstiftelse vid räkenskapsårets utgång. Det hänvisas därvid till vissa bestämmelser i lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag (jfr prop. 1979/80:143 s. 154–157). Det bör särskilt observeras att dessa bestämmelser – till skillnad från vad som är fallet i fråga om t.ex. handelsbolag – skall gälla för stiftelser oberoende av tillgångarnas nettovärde eller antalet anställda i stiftelsen.

Enligt 2 kap. 6 § årsredovisningslagen skall i årsredovisningen återges resultat- och balansräkning för föregående räkenskapsår. När det gäller stiftelser, har det ansetts ligga i sakens natur att denna skyldighet faller bort om stiftelsen inte var bokföringsskyldig enligt 1 § under det tidigare räkenskapsåret. Någon bestämmelse om detta har därför inte ansetts nödvändig.

Bestämmelsen i styckets *andra mening* har sin förebild i 2 kap. 5 § 3 årsredovisningslagen (jfr prop. 1979/80:143 s. 154).

Andra stycket

Beträffande bestämmelsen i styckets *första mening* hänvisas till prop. 1979/80:143 s. 159–164.

9 §

Årsredovisningen skall skrivas under av samtliga styrelseledamöter eller, i fråga om stiftelser med anknuten förvaltning, av förvaltaren eller, om ett handelsbolag är stiftelsens förvaltare, av samtliga de bolagsmän som företräder bolaget. Vad nu sagts gäller även i fråga om koncernredovisning.

Om en avvikande mening beträffande års- eller koncernredovisningen har antecknats till styrelsens eller förvaltarens protokoll, skall den avvikande meningen fogas till redovisningen.

(Jfr 3 kap. 9 § promemorieförslaget)

Bestämmelserna i 9 kap. 2 § andra stycket lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar är förebild för bestämmelserna i 9 §.

Prop. 1993/94:9

Årsredovisningen för en stiftelse med anknuten förvaltning skall enligt bestämmelsen i första styckets första mening skrivas under av förvaltaren. Detta innebär att redovisningen skall skrivas under av någon som enligt lag eller annan författning eller enligt praxis är behörig att företräda förvaltaren i alla dennes egna angelägenheter (jfr vad som anförts i anslutning till 2 kap. 23 §). Årsredovisningen för t.ex. en kommunalt förvaltd stiftelse måste således skrivas under av minst så många av ledamöterna i kommunstyrelsen att de tillsammans bildar en beslutför kommunstyrelse och för en stiftelse som förvaltas av ett aktiebolag av antingen minst så många av ledamöterna i bolagets styrelse att de tillsammans bildar en beslutför styrelse eller av någon som är firmatecknare för bolaget. Vad nu sagts gäller dock inte om ett handelsbolag är förvaltare. Som framgår av förevarande bestämmelse skall årsredovisningen i ett sådant fall undertecknas av samtliga de bolagsmän som företräder bolaget.

I stiftelselagen föreskrivs det inte någon skyldighet för styrelsen eller förvaltaren att underteckna den sammanställning som skall upprättas i fall då stiftelsen endast är skyldig att föra räkenskaper. Det är dock lämpligt att undertecknande sker.

10 §

En stiftelse som är skyldig att upprätta årsredovisning enligt denna lag skall avlämna årsredovisningen till revisorn senast fyra månader efter räkenskapsårets utgång. Om stiftelsen är skyldig att upprätta koncernredovisning enligt denna lag, gäller vad nu sagts även i fråga om koncernredovisningen.

En stiftelse som inte är årsredovisningsskyldig enligt denna lag skall avlämna årsbokslutet eller sammanställningen över räkenskaperna till revisorn senast fyra månader efter räkenskapsårets utgång.

(Jfr 3 kap. 10 § promemorieförslaget)

Första stycket

En stiftelse är skyldig att upprätta årsredovisning eller koncernredovisning enligt denna lag om den är skyldig att upprätta årsredovisning eller koncernredovisning enligt någon bestämmelse i stiftelselagen. En stiftelse som t.ex. är skyldig att upprätta årsredovisning endast enligt stiftelseförfordnandet är således inte att anse som skyldig att upprätta årsredovisning enligt denna lag (jfr vad som anförts i anslutning till 7 § tredje stycket).

Om en stiftelse inte fullgör sin skyldighet att avlämna årsredovisning eller koncernredovisning till revisorn kan tillsynsmyndigheten enligt 9 kap. 5 § första stycket 2 förelägga styrelsens ledamöter eller förvaltaren att fullgöra sin skyldighet. Föreläggandet kan förenas med vite (jfr 9 kap. 5 § tredje stycket). Det anförda gäller även om stiftelsen är en sådan stiftelse som avses i 9 kap. 10 § första stycket (jfr 9 kap. 10 § andra stycket 2).

Andra stycket

Stiftelser som inte är skyldiga att upprätta årsredovisning enligt denna lag är i regel endast skyldiga att föra räkenskaper. En sådan stiftelse skall enligt bestämmelsen i andra stycket lämna sammanställningen över sina räkenskaper till revisorn senast fyra månader efter räkenskapsårets utgång. En sådan familjestiftelse som avses i 7 § andra stycket skall inom samma tid lämna sitt årsbokslut enligt 11 § bokföringslagen till revisorn.

Om en stiftelse är bokföringsskyldig enligt bokföringslagen endast enligt stiftelseförordnandet, är stiftelsen skyldig att lämna sitt årsbokslut till revisorn om stiftaren meddelat föreskrift om sådan skyldighet (jfr vad som anförts i anslutning till 7 § tredje stycket). I annat fall får stiftelsen själv avgöra om den till revisorn skall lämna årsbokslutet eller en sammanställning upprättad i enlighet med 5 §.

11 §

En stiftelse som är skyldig att upprätta årsredovisning enligt denna lag skall senast sex månader efter räkenskapsårets utgång sända en kopia av revisionsberättelsen och av den av revisorn påtecknade årsredovisningen till tillsynsmyndigheten. Om stiftelsen är skyldig att upprätta koncernredovisning enligt denna lag, gäller vad nu sagts även i fråga om koncernrevisionsberättelsen och den av revisorn påtecknade koncernredovisningen.

(Jfr 4 kap. 13 § promemoriaförslaget)

Undantag från bestämmelserna i denna paragraf gäller enligt bestämmelserna i nästföljande paragraf för sådana stiftelser som avses i 9 kap. 10 § första stycket.

I fall när det följer av stiftelseförordnandet att stiftelsen skall upprätta årsredovisning är det inte uteslutet att stiftaren dessutom har föreskrivit att redovisningen och även revisionsberättelsen skall tillställas tillsynsmyndigheten för granskning. Frågan huruvida stiftelsen måste följa stiftarens föreskrift på denna punkt blir i det enskilda fallet beroende av om tillsynsmyndigheten förklarar sig villig att granska handlingarna eller inte.

12 §

Bestämmelsen i 11 § första meningen gäller inte i fråga om sådana stiftelser som avses i 9 kap. 10 § första stycket. En sådan stiftelse skall senast sex månader efter räkenskapsårets utgång hålla en kopia av revisionsberättelsen och av den av revisorn påtecknade årsredovisningen tillgänglig för var och en som vill ta del av den. Är stiftelsen skyldig att upprätta koncernredovisning, gäller vad nu sagts även i fråga om koncernrevisionsberättelsen och den av revisorn påtecknade koncernredovisningen, om stiftelsen är sådan som avses i 9 kap. 10 § första stycket 1 eller 2.

(Jfr 3 kap. 11 § första meningen promemoriaförslaget)

En princip som gäller enligt stiftelselagen är att alla stiftelser som är skyldiga att upprätta årsredovisning enligt lagen skall vara föremål för *offentlighet*. I fråga om sådana stiftelser som återkommande kontrolleras av tillsynsmyndigheten

digheten uppnås offentligheten genom att stiftelsen enligt bestämmelserna i 11 § skickar bl.a. en kopia av revisionsberättelsen och av den av revisorn påtecknade årsredovisningen till tillsynsmyndigheten.

Bestämmelserna i 9 kap. 10 § första stycket innebär emellertid bl.a. att vissa årsredovisningsskyldiga stiftelser undantas från den återkommande kontrollen. På grund därav föreskrivs det i 12 § att bestämmelserna i 11 § inte gäller för stiftelser som omfattas av bestämmelsen i 9 kap. 10 § första stycket. Principen om offentlighet för alla årsredovisningsskyldiga stiftelser får dock inte efterges. Därför föreskrivs det i 12 § också att stiftelser som omfattas av bestämmelsen i 9 kap. 10 § bl.a. skall hålla en kopia av den av revisorn påtecknade årsredovisningen tillgänglig för var och en som vill ta del av den.

Om inte stiftelsen fullgör sin skyldighet att hålla föreskrivna handlingar tillgängliga för var och en, har tillsynsmyndigheten befogenhet att vid vite förelägga ledamöterna i styrelsen eller förvaltaren att fullgöra denna skyldighet (jfr 9 kap. 10 § andra stycket 3).

4 kap. Revision

I detta kapitel meddelas bestämmelser om revision. Hithörande frågor har i den allmänna motiveringen behandlats i avsnitt 2.6.7.

I korthet innebär regleringen i kapitlet att en stiftelse alltid skall ha minst en revisor. Stiftelser som är skyldiga att upprätta årsredovisning enligt denna lag skall ha minst en auktoriserad eller godkänd revisor och i vissa fall minst en revisor som är auktoriserad. För övriga stiftelser, dvs. främst sådana stiftelser som endast är skyldiga att föra räkenskaper, ställs det dock inte några formella krav på revisorns kompetens.

Bestämmelserna i kapitlet har i stor utsträckning utformats efter mönster av motsvarande regler i lagen om ekonomiska föreningar (jfr prop. 1986/87:7).

1 §

En stiftelse skall ha minst en revisor.

Om inte annat föreskrivs i stiftelseförordnandet, utses och entledigas revisorn i en stiftelse med egen förvaltning av styrelsen.

Om inte annat föreskrivs i stiftelseförordnandet, utses och entledigas revisorn i en stiftelse med anknuten förvaltning av

1. förvaltarens högsta beslutande organ,
2. styrelsen om det finns en styrelse och annars av myndighetens chef, om förvaltaren är en statlig myndighet, eller
3. samtliga bolagsmän i förening, om förvaltaren är ett handelsbolag.

(Jfr 4 kap. 1 § promemoriaförslaget)

Första stycket

Bestämmelsen i stycket är tvingande. Härav följer att en stiftelse alltid skall ha åtminstone *en* revisor, även om stiftaren i sitt förordnande har föreskrivit att stiftelsen inte skall vara föremål för någon revision över huvud taget (jfr

vad som anförs i anslutning till 9 § tredje stycket). I fall då det bedöms lämpligt med hänsyn till stiftelsens ändamål eller förmögenhetsförhållanden och förutsatt att inte stiftelseförordnandet innehåller förbud däremot eller förbjuder att stiftelsen alls blir föremål för revision får en stiftelse ha mer än en revisor. Om en föreskrift i stiftelseförordnandet innebär att stiftelsen skall ha mer än en revisor, skall den givetvis följas (jfr återigen vad som anförs i anslutning till 9 § tredje stycket).

Bestämmelserna i 4 kap. gäller för alla revisorer i stiftelser, oavsett av vem eller på vilka grunder de har utsetts.

Andra och tredje styckena

Bestämmelserna i dessa stycken är dispositiva. De skall alltså tillämpas endast i fall då stiftaren inte har meddelat några föreskrifter i stiftelseförordnandet om vem som skall utse resp. entlediga stiftelsens revisor (jfr 9 § tredje stycket och 2 kap. 3 § andra stycket).

Det kan tänkas att stiftaren i stiftelseförordnandet föreskriver att en viss person skall vara stiftelsens revisor. Om den av stiftaren utpekade personen vill åta sig uppdraget och han uppfyller stiftelselagens krav i formellt avseende blir han stiftelsens första revisor. Å andra sidan följer det av de tvingande bestämmelserna i 7 § andra och tredje styckena att den på vilken det ankommer att entlediga revisorn i stiftelsen får utöva denna rätt när han så finner vara lämpligt. Med stöd av dessa bestämmelser kan han entlediga också en revisor som utsetts av stiftaren i stiftelseförordnandet.

För stiftelser med anknuten förvaltning innebär bestämmelsen i *tredje stycket* att det i regel är förvaltarens högsta beslutande organ som utser resp. entledigar revisor i stiftelsen. Om förvaltaren t.ex. är en ideell förening ankommer ifrågavarande uppgifter således på föreningens årsmöte.

Stiftelser med egen förvaltning och kyrkliga kommuner där beslutanderätten utövas av ett direktvalt kyrkoråd (jfr 11 kap. 12 § kyrkolagen, 1992:300) saknar ett särskilt högsta beslutande organ. För dessa fall följer det av bestämmelsen i första punkten i tredje stycket att revisorn utses, om förvaltaren är en stiftelse med egen förvaltning, av styrelsen för denna stiftelse och, om förvaltaren är en kyrklig kommun, av det direktvalda kyrkorådet.

Om förvaltaren är en sådan statlig myndighet på vilken verksförordningen (1987:1100) är tillämplig följer det av bestämmelsen i *tredje styckets andra punkt* att revisorn i stiftelsen utses resp. entledigas av myndighetens styrelse.

Bestämmelsen i *tredje styckets tredje punkt* innebär bl.a. att även en kommanditdelägare skall medverka i beslut om utseende resp. entledigande av revisor i en av kommanditbolaget förvaltat stiftelse.

2 §

Om inte annat föreskrivs i stiftelseförordnandet, får en stiftelse ha en eller flera revisorssuppleanter. Bestämmelserna i denna lag om revisorer tillämpas också på revisorssuppleanterna.

(Jfr 4 kap. 2 § promemorieförslaget)

Stiftelselagen innefattar inte något krav på att det skall finnas suppleanter

till revisorerna. Om stiftaren har meddelat föreskrifter om det, gäller dessa. Prop. 1993/94:9
I annat fall får revisorssuppleanter utses med stöd av bestämmelsen i *första meningen*.

Bestämmelsen i *andra meningen* innebär bl.a. att en stiftelse som är årsredovisningsskyldig enligt denna lag endast kan utse en kvalificerad revisor till suppleant.

3 §

Den som är underårig, i konkurs eller underkastad näringsförbud eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara revisor.

En revisor skall ha den insikt i och erfarenhet av redovisning och ekonomiska förhållanden som med hänsyn till stiftelsens ändamål samt arten och värdet av stiftelsens tillgångar fordras för uppdragets fullgörande.

Till revisor kan även ett auktoriserat eller godkänt revisionsbolag utses. Vid tillämpningen av bestämmelserna i detta kapitel likställs ett auktoriserat revisionsbolag med auktoriserad revisor och ett godkänt revisionsbolag med godkänd revisor. Ett bolag som utses till revisor skall till den stiftelse som revisionen avser anmäla vem som är huvudansvarig för revisionen. Den huvudansvarige skall i ett auktoriserat revisionsbolag vara auktoriserad revisor och i ett godkänt revisionsbolag vara auktoriserad eller godkänd revisor. Bestämmelserna i 6 § tillämpas på den huvudansvarige.

Till revisor i dotterföretag bör minst en av moderstiftelsens revisorer utses, om det kan ske.

(Jfr 4 kap. 3 § promemorieförslaget)

Bestämmelserna i 8 kap. 3 § lagen om ekonomiska föreningar är förebild för bestämmelserna i denna paragraf.

Bestämmelserna i paragrafen kan sägas ange minimikraven på revisorn i en stiftelse. Av andra bestämmelser i kapitlet följer nämligen ytterligare krav på revisorer i årsredovisningsskyldiga stiftelser (jfr 4 §).

Lika lite som för styrelseledamöter i en stiftelse ställs det i stiftelselagen några nationalitets- eller bosättningskrav i fråga om en stiftelses revisorer.

Första stycket

Om en revisor som inte får vara revisor enligt bestämmelsen i första stycket varken lämnar sitt uppdrag på eget initiativ eller entledigas av den som har rätt att entlediga honom (jfr 1 § andra stycket), kan tillsynsmyndigheten ingripa och entlediga revisorn samt utse ny revisor (jfr 8 §).

Andra stycket

Bestämmelsen i detta stycke innehåller mycket allmänt formulerade krav på vad en revisor skall uppfylla i fråga om insikter i och erfarenheter av redovisning och ekonomiska förhållanden. Bestämmelsen är formellt sett tillämplig på alla stiftelserevisorer, men av naturliga skäl kommer den i praktiken att få sin största betydelse för sådana stiftelserevisorer som inte är auktoriserade eller godkända revisorer (jfr 4 §).

Om den som utses till revisor inte motsvarar de i stycket angivna kraven, kan tillsynsmyndigheten ingripa genom föreläggande om rättelse i vissa fall

(jfr vad som anförs i anslutning till 9 kap. 5 § första stycket, 2 och 3). Tillsynsmyndigheten kan däremot inte ingripa enligt 8 § i förevarande kapitel. Har revisorn orsakat stiftelsen skada kan tillsynsmyndigheten föra talan om skadestånd för stiftelsens räkning enligt 5 kap. 2 § (jfr 5 kap. 4 § första stycket 5).

Det förhållandet att den revisor som anlitas av stiftelsen inte är kapabel att klara av uppdraget kan vara ett tecken på att stiftelsens ekonomiska förhållanden är sådana att revisorn bör vara kvalificerad och att tillsynsmyndigheten därför med stöd av 5 § bör förordna att stiftelsen skall ha kvalificerad revisor.

Stiftaren kan i stiftelseförordnandet ha meddelat föreskrifter som innefattar ytterligare krav på revisorerna än vad som följer av 3 § första och andra styckena. Om en revisor inte motsvarar dylika krav kan tillsynsmyndigheten ingripa med stöd av 8 § (jfr 8 § första stycket 4 och tredje stycket andra meningen).

Tredje stycket

Bestämmelsen i *första meningen* är tvingande. Den innebär att en juridisk person kan utses till revisor i en stiftelse även om stiftaren i stiftelseförordnandet har föreskrivit att endast fysiska personer får utses till detta uppdrag.

Enligt förordningen (1973:221) om auktorisation och godkännande av revisorer är det endast svenska handels- och aktiebolag som driver revisionsverksamhet som kan auktoriseras eller godkännas. Det kan nämnas i sammanhanget att Revisorskommittén i ett nyligen avgivet betänkande (SOU 1993:69) – beträffande sådana revisorer som har särskild kompetens att utföra lagstadgad revision – har lämnat förslag till den författningsreglering som behövs inför Sveriges närmande till EG.

I frågor om skadestånd gäller särskilda bestämmelser för de fall då ett revisionsbolag är revisor (jfr 5 kap. 2 § andra stycket).

Fjärde stycket

Syftet med bestämmelsen är att moderstiftelsens kontrollorgan skall få en så bra kännedom som möjligt om dotterföretagens förhållanden. Om det på grund av t.ex. praktiska svårigheter inte går att ordna med gemensam revisor, är det angeläget att moderstiftelsens revisor på annat sätt skaffar sig erforderlig kännedom om dotterföretagen.

4 §

Minst en revisor skall vara auktoriserad eller godkänd revisor, om stiftelsen är skyldig att upprätta årsredovisning enligt denna lag.

Stiftelsen skall ha auktoriserad revisor om stiftelsens tillgångar eller, om stiftelsen är moderstiftelse, koncernens tillgångar, värderade med tillämpning av 3 kap. 6 §, vid utgången av de två senaste räkenskapsåren haft ett värde överstigande ett gränobelopp som motsvarar 1 000 gånger det basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring som gällde vid utgången av respektive räkenskapsår. Minst en revisor skall vara auktoriserad också om stiftelsen eller koncernen under vart och ett av de två senaste räkenskapsåren i medeltal haft mer än 200 anställda.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan i fall som avses i andra stycket besluta att en viss godkänd revisor får utses i stället för en auktoriserad revisor. Sådana beslut meddelas för högst fem år i följd.

(Jfr 4 kap. 4 § promemoriaförslaget)

Första stycket

Kravet på kvalificerad revision gäller för stiftelser som är *årsredovisningsskyldiga* enligt stiftelselagen. Det betyder att bestämmelsen inte innefattar något krav på sådan revision i stiftelser som är årsredovisningsskyldiga enligt bestämmelserna i 3 kap. endast till följd av föreskrifter därom i stiftelseförordnandet. Det betyder vidare att familjestiftelser som är bokföringsskyldiga enligt stiftelselagen men som enligt 3 kap. 7 § andra stycket är befriade från skyldighet att upprätta årsredovisning inte behöver ha kvalificerad revisor. Även för stiftelser som enligt 3 kap. 3 § undantagits från bokföringsskyldighet bortfaller kravet på kvalificerad revision. Krav på kvalificerad revision kan dock i nu nämnda fall vara föreskrivet i stiftelseförordnandet.

Om en stiftelse som skall ha kvalificerad revisor enligt stiftelselagen eller stiftelseförordnandet saknar sådan revisor kan tillsynsmyndigheten alltid ingripa genom att utse revisor (jfr 8 § första stycket 2 och 4). I vissa fall kan tillsynsmyndigheten även ingripa med stöd av bestämmelsen i 9 kap. 5 § första stycket 2 (jfr vad som anförs i anslutning till 9 kap. 5 § första stycket 2 och 3).

En stiftelse som är årsredovisningsskyldig enligt stiftelselagen för ett visst räkenskapsår upphör att vara det för nästföljande räkenskapsår om den upphör att vara bokföringsskyldig enligt stiftelselagen för det senare räkenskapsåret (jfr vad som anförs i anslutning till 3 kap. 4 § 3). I ett sådant fall kvarstår kravet enligt förevarande stycke att stiftelsen skall ha en kvalificerad revisor tills dess att revisorn avgivit sin revisionsberättelse för det förra räkenskapsåret.

Andra stycket

Bestämmelsen i 8 kap. 5 § första stycket lagen om ekonomiska föreningar är förebild för bestämmelserna i förevarande stycke.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer kan meddela dispens från kraven enligt andra stycket (jfr tredje stycket).

Tredje stycket

Bestämmelsen i detta stycke gör det exempelvis möjligt för en stiftelse som har kommit att uppfylla förutsättningarna enligt andra stycket att få behålla en tidigare anlitad, godkänd revisor.

5 §

I fråga om andra stiftelser än som avses i 4 § första stycket får tillsynsmyndigheten besluta att minst en revisor skall vara auktoriserad eller godkänd revisor.

(Jfr 4 kap. 5 § promemoriaförslaget)

Enligt 9 kap. 3 § första stycket skall tillsynsmyndigheten ingripa, om det kan antas att revisionen av stiftelsen inte utövas i enlighet med stiftelseförordnandet eller bestämmelserna i denna lag. Vilken form ingripandet skall ha i det enskilda fallet bestämmer tillsynsmyndigheten inom ramen för lagens bestämmelser. I 5 § anvisas en form som är tillämplig i fråga om stiftelser som endast är skyldiga att föra räkenskaper enligt 3 kap. 5 §.

En upplysning om tillsynsmyndighetens rätt att besluta om kvalificerad revision med stöd av 5 § finns i 9 kap. 5 § andra stycket. Bestämmelsen i 5 § är tillämplig även på stiftelser som avses i 9 kap. 10 § första stycket 2 och 3 (se 9 kap. 10 § andra stycket punkt 5).

Bestämmelsen i 5 § torde främst komma att tillämpas i fall då den revisor som anlitas av stiftelsen inte är kapabel att klara uppgiften och detta förhållande kan tas till intäkt för att stiftelsens ekonomiska förhållanden är sådana att den bör ha en kvalificerad revisor (jfr vad som anförts i anslutning till 3 § andra stycket).

Om tillsynsmyndighetens beslut enligt 5 § inte följs i det enskilda fallet, kan tillsynsmyndigheten alltid ingripa genom att förordna kvalificerad revisor för stiftelsen (jfr 8 § första stycket 2).

6 §

Den kan inte vara revisor som

1. är stiftelsens stiftare eller förvaltare,
2. ensam eller tillsammans med andra företräder stiftelsen enligt 2 kap. 16 eller 23 § eller företräder förvaltaren eller, om stiftelsen förvaltas av ett handelsbolag, är bolagsman i bolaget,
3. ensam eller tillsammans med andra har rätt att företräda ett dotterföretag till stiftelsen eller till förvaltaren eller, om dotterföretaget är ett handelsbolag, är bolagsman i företaget,
4. biträder vid förandet av stiftelsens räkenskaper eller vid stiftelsens förmögenhetsförvaltning eller stiftelsens kontroll däröver,
5. är anställd hos eller på annat sätt intar en underordnad eller beroende ställning till stiftelsen eller till förvaltaren eller till någon annan som avses i 1–4,
6. är verksam i samma företag som den som yrkesmässigt biträder stiftelsen vid grundbokföringen eller förandet av räkenskaper enligt 3 kap. 5 § eller vid stiftelsens förmögenhetsförvaltning eller stiftelsens kontroll däröver,
7. är gift eller sambo med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till en person som avses i 1–4 eller är besvägrad med en sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller
8. står i låneskuld till stiftelsen eller förvaltaren eller till ett dotterföretag till stiftelsen eller till förvaltaren eller har förpliktelser för vilka stiftelsen, förvaltaren eller dotterföretag till stiftelsen eller förvaltaren har ställt säkerhet.

I ett dotterföretag kan inte den vara revisor som enligt första stycket inte är behörig att vara revisor i moderstiftelsen.

En revisor får vid revisionen inte anlita någon som enligt första och andra styckena inte är behörig att vara revisor. Har moderstiftelsen eller dotterföretaget någon anställd i sin tjänst med uppgift att uteslutande eller huvudsakligen ha hand om stiftelsens eller dotterföretagets eller bådadas interna re-

vision, får revisorn dock anlita en sådan anställd i den utsträckning som det är förenligt med god revisionssed.

Prop. 1993/94:9

(Jfr 4 kap. 6 § promemoriaförslaget)

Bestämmelserna i förevarande paragraf har, med viss redaktionell jämkning, utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

I den associationsrättsliga lagstiftningen gäller som en allmän princip att den som kan antas ha svårt att objektivt bedöma ett företags skötsel inte får vara revisor i företaget (jfr t.ex. 8 kap. 7 § lagen om ekonomiska föreningar). Av detta förbud träffas bl.a. den som är ledamot i företagets styrelse och den som är anställd i företaget. Genom bestämmelserna i 6 § blir samma princip även gällande för stiftelser.

Om revisorn i en stiftelse inte får vara revisor enligt första stycket i paragrafen, kan tillsynsmyndigheten alltid ingripa med stöd av 8 § (jfr 8 § första stycket 3 och tredje stycket andra meningen). I vissa fall kan myndigheten även ingripa med stöd av bestämmelsen i 9 kap. 5 § första stycket 2.

Första stycket

Punkt 1

Eftersom paragrafen i sin helhet är tvingande kan stiftaren inte undgå förbudet enligt punkt 1 genom en föreskrift i stiftelseförrordnandet.

Att förvaltaren inte kan vara revisor innebär bl.a. att ett revisionsbolag som är förvaltare av en stiftelse inte kan vara revisor för samma stiftelse (jfr 3 § tredje stycket).

Punkterna 2 och 3

Den personkrets som omfattas av bestämmelserna i dessa punkter motsvarar i huvudsak den som träffas av låneförbudet i 2 kap. 6 § första stycket 2 och 3.

Punkt 4

Med "*förandet av stiftelsens räkenskaper*" avses dels löpande bokföring (grundbokföring och huvudbokföring) enligt bokföringslagen dels räkenskaper över in- och utbetalningar enligt 3 kap. 5 §.

Bestämmelsen i förevarande punkt innebär inte i något fall hinder mot att revisorn lämnar stiftelsens styrelse eller förvaltare råd och anvisningar i bokslutsfrågor.

Punkt 5

En sådan beroendeställning som avses i bestämmelsen föreligger t.ex. om någon under flera år har tagit emot bidrag från en och samma familjestiftelse. Även den som uppbär pension från en tidigare arbetsgivare får i förhållande till arbetsgivaren anses inta en sådan beroendeställning som diskvalificerar honom från att vara revisor i en av arbetsgivaren förvaltrad stiftelse.

Bestämmelsen i denna punkt innebär inte något hinder mot att huvudbokföringen beträffande en bokföringsskyldig stiftelse och allt bokslutsarbete i fråga om såväl bokföringsskyldiga som övriga stiftelser utförs av personer som är anställda i samma företag som revisorn (jfr prop. 1975:103 s. 423, 760 och 790). Det står dock inte i överensstämmelse med lagens anda om arbetet med huvudbokföringen eller bokslutet handhas av personal som är överordnad revisorn i revisionsföretaget (jfr även 12 § i Kommerskollegiets revisorskungörelse, KFS 1973:6).

Punkt 7

Genom bestämmelsen i denna punkt utesluts sådana personer från att vara revisor som står i släkt- eller svägerskapsförhållande till någon som på grund av bestämmelserna i punkterna 1–4 är förhindrad att vara revisor.

Angående begreppet sambo, jfr vad som sagts i anslutning till 2 kap. 6 § andra stycket.

Punkt 8

Den som står i låneskuld till stiftelsen får enligt bestämmelsen i punkt 8 inte vara revisor. Bestämmelsen omfattar emellertid även den som fått ett lån efter det att han utsetts till revisor.

Andra stycket

Bestämmelsen i detta stycke innebär t.ex. att den som är anställd hos eller i övrigt intar en underordnad eller beroende ställning till en moderstiftelse inte får vara revisor i något av stiftelsens dotterföretag.

Tredje stycket

Bestämmelserna i stycket gäller även för revisorn i en stiftelses dotterföretag. Bestämmelsen i andra meningen innebär t.ex. att om det hos moderstiftelsen finns en för hela koncernen anställd, gemensam internrevisor får dotterföretagens revisorer ta hjälp av denne.

7 §

En revisor utses för bestämd tid eller tills vidare.

Ett uppdrag att tills vidare vara revisor upphör när en ny revisor har utsetts.

Ett uppdrag som revisor för bestämd tid upphör i förtid, om revisorn anmäler det hos den som har utsett honom eller om han entledigas av någon som enligt 1 § andra stycket har rätt att göra det.

Upphör ett uppdrag att vara revisor för bestämd tid i förtid, skall revisorn genast anmäla detta till tillsynsmyndigheten, om uppdraget har gällt en stiftelse som är skyldig att upprätta årsredovisning enligt denna lag. Revisorn skall i anmälan lämna en redogörelse för iakttagelserna vid den granskning som han har utfört under den del av löpande räkenskapsår som hans uppdrag har omfattat. För anmälan gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 11 § tredje och fjärde styckena om revisionsberättelse. Kopia av anmälan skall överlämnas till stiftelsens styrelse eller förvaltare.

Bestämmelsen i fjärde stycket tillämpas inte om uppdraget har gällt en sådan stiftelse som avses i 9 kap. 10 § första stycket.

Prop. 1993/94:9

(Jfr 4 kap. 7 § promemoriaförslaget)

Bestämmelserna i 8 kap. 8 § lagen om ekonomiska föreningar är förebild för bestämmelserna i 7 §.

Första stycket

Bestämmelsen i första stycket innebär att den som skall utse revisorn har rätt att bestämma om revisorn skall utses för bestämd tid eller tills vidare. Om stiftaren i stiftelseförfordnandet har angivit för vilken tid revisorn skall utses, gäller dock det. Om stiftaren i förordnandet har föreskrivit att revisorn skall utses för obestämd tid, bör det anses liktydigt med att revisorn skall utses tills vidare.

Andra stycket

Bestämmelsen i stycket är tvingande. Den reglerar frågan när ett uppdrag att vara revisor *tills vidare* upphör. Av bestämmelsen följer att en revisor som själv vill lämna uppdraget inte kan göra det förrän en ny revisor har utsetts.

Tredje stycket

Ett uppdrag att vara revisor för *bestämd tid* upphör utan vidare när tiden för uppdraget har gått till ända. Enligt den tvingande bestämmelsen i tredje stycket kan emellertid ett sådant uppdrag bringas att upphöra i förtid. Om revisorn själv vill lämna uppdraget sker detta genom att han anmäler det hos den som utsett honom. I annat fall upphör uppdraget om han blir entledigad av någon som har rätt att göra det.

Fjärde och femte styckena

Bestämmelserna i *fjärde stycket* gäller om revisorns uppdrag upphör i förtid enligt bestämmelserna i tredje stycket. Bestämmelserna i fjärde stycket skall dock tillämpas endast i fall då uppdraget har avsett en sådan stiftelse som är årsredovisningsskyldig enligt denna lag (jfr vad som anförts i anslutning till 4 § första stycket).

I *femte stycket* meddelas en bestämmelse om undantag från bestämmelserna i fjärde stycket för sådana stiftelser som avses i 9 kap. 10 §.

8 §

Tillsynsmyndigheten kan förordna revisor för en stiftelse, om

1. någon revisor inte är utsedd,
2. någon auktoriserad eller godkänd revisor inte är utsedd när det krävs enligt 4 eller 5 §,
3. en utsedd revisor inte får vara revisor enligt vad som föreskrivs i 3 § första stycket eller 6 §, eller
4. en föreskrift i stiftelseförfordnandet om antalet revisorer eller om revisors behörighet har åsidosatts.

I fall som avses i första stycket 1–4 är styrelsen eller förvaltaren skyldig att göra anmälan till tillsynsmyndigheten, om inte rättelse utan dröjsmål sker genom den som utser revisor.

Förordnande enligt första stycket skall meddelas efter det att stiftelsen har hörts och avse tid till dess att en annan revisor har blivit utsedd. Vid förordnande av revisor i fall som avses i första stycket 2–4 skall tillsynsmyndigheten entlediga den tidigare utsedde revisorn.

(Jfr 4 kap. 8 § promemorieförslaget)

Enligt 9 kap. 3 § första stycket skall tillsynsmyndigheten ingripa, om det kan antas att revisionen av stiftelsen inte utövas i enlighet med stiftelseförordnandet eller bestämmelserna i denna lag. Vilken form ingripandet skall ha i det enskilda fallet bestämmer tillsynsmyndigheten inom ramen för lagens bestämmelser. I förevarande paragraf, som har utformats efter mönster av 8 kap. 9 § lagen om ekonomiska föreningar, anges olika former för ett ingripande som avser revisionen av stiftelsen.

En upplysning om tillsynsmyndighetens rätt att utse revisor med stöd av förevarande paragraf finns i 9 kap. 5 § andra stycket. Bestämmelsen i 8 § är tillämplig även på stiftelser som avses i 9 kap. 10 § första stycket (se 9 kap. 10 § andra stycket 4).

Första stycket

Om en stiftelse saknar revisor eller som revisor har någon som inte får vara revisor enligt 3 § första stycket eller 6 § eller inte är godkänd eller auktoriserad revisor när det krävs enligt 4 eller 5 § kan tillsynsmyndigheten ingripa med stöd av 9 kap. 5 § första stycket 2 endast i vissa fall (jfr vad som anförs i anslutning till 9 kap. 5 § första stycket 2 och 3). Bestämmelsen i *första stycket* innefattar därför en generell rätt för tillsynsmyndigheten att själv förordna revisor i bl.a. nu nämnda fall. Bestämmelsen gäller även för sådana stiftelser som avses i 9 kap. 10 § första stycket.

Andra stycket

Anmälan till tillsynsmyndigheten om att en stiftelse t.ex. saknar revisor kan göras av vem som helst. Någon särskild bestämmelse om detta har inte ansetts vara nödvändig.

Enligt bestämmelsen i *andra stycket* är det däremot en skyldighet för styrelsen eller förvaltaren att göra anmälan till tillsynsmyndigheten om stiftelsen t.ex. saknar revisor eller som revisor har någon som inte får vara revisor enligt 3 § första stycket och rättelse inte sker utan dröjsmål genom den som skall utse revisorn. I en stiftelse som förvaltas av en ideell förening är det i regel en uppgift för föreningens årsmöte att utse revisor. Om årsmötet inte utser revisor skall således förvaltaren (dvs. ytterst föreningens styrelse – jfr vad som anförts i anslutning till 2 kap. 3 § första stycket) se till att anmälan sker till tillsynsmyndigheten.

Innan tillsynsmyndigheten förordnar revisor skall tillsynsmyndigheten enligt bestämmelsen i *första meningen* ge stiftelsen tillfälle att yttra sig. I fall då uppgiften att utse revisor i stiftelsen ankommer på någon annan än styrelsen eller förvaltaren ligger det i sakens natur att tillsynsmyndigheten skall ge även denne tillfälle att yttra sig.

Om stiftelsen i fall som avses i första stycket 2–4 t.ex. har två obehöriga revisorer får bestämmelsen i *andra meningen* anses innebära att tillsynsmyndigheten skall entlediga båda dessa.

9 §

Revisorerna skall i den omfattning som följer av god revisionssed granska stiftelsens räkenskaper och årsredovisning, årsbokslut eller sammanställning enligt 3 kap. 5 § andra stycket samt styrelsens eller förvaltarens förvaltning.

Om stiftelsen är en moderstiftelse som skall upprätta koncernredovisning, skall revisorerna även granska koncernredovisningen och koncernföretagens inbördes förhållanden i övrigt.

Innehåller stiftelseförordnandet föreskrifter om revision skall dessa iaktas, om de inte strider mot första eller andra stycket eller mot någon annan bestämmelse i denna lag.

(Jfr 4 kap. 9 § promemoriaförslaget)

Bestämmelserna i 8 kap. 10 § lagen om ekonomiska föreningar är förebild för bestämmelserna i första och andra styckena i 9 §.

Första och andra styckena

Bestämmelsen i *första stycket* innebär att revisorerna skall granska

1. stiftelsens räkenskaper (dvs. den löpande bokföringen enligt 4–10 §§ bokföringslagen) och årsredovisning, om stiftelsen är årsredovisnings-skyldig enligt denna lag,
2. stiftelsens räkenskaper avseende in- och utbetalningar och sammanställningen över dem, om stiftelsen är skyldig att föra räkenskaper enligt 3 kap. 5 §, eller
3. stiftelsens räkenskaper (dvs. den löpande bokföringen enligt 4–10 §§ bokföringslagen) och årsbokslut enligt 11 § bokföringslagen, om stiftelsen är en sådan familjestiftelse som avses i 3 kap. 7 § andra stycket.

Uppgiften att granska stiftelsens räkenskaper skall fullgöras fortlöpande och avse bl.a. verifikationshanteringen och intern kontroll. När det därefter gäller *förvaltningsrevisionen* innefattar den i första hand en kontroll av att stiftelsens tillgångar har använts för det syfte och på det sätt som stiftaren har föreskrivit samt i förekommande fall till förmån för någon som omfattas av den av stiftaren bestämda destinatärskretsen. I förvaltningsrevisionen ingår också en kontroll av att stiftelsen inte använt mer av tillgångarna än som är tillåtet (jfr vad som anförts i anslutning till 2 kap. 3 § första stycket). Även att stiftelsens förmögenhet är placerad i överensstämmelse med stiftelseförordnandet och stiftelselagen skall kontrolleras.

Om revisorernas granskning ger vid handen t.ex. att tillgångar har använts

i strid mot ändamålet eller att placeringen av förmögenheten inte står i överensstämmelse med stiftelseförordnandet eller med 2 kap. 4 eller 6 §, skall detta anmärkas i revisionsberättelsen (jfr 11 § tredje stycket 1).

God revisionssed är vägledande för granskningens omfattning. Föreningen Auktoriserade Revisorer FAR publicerar fortlöpande rekommendationer om vad som skall förstås med detta begrepp. Av betydelse är också de uttalanden som görs av Kommerskollegium i samband med dess tillsyn över auktoriserade och godkända revisorers verksamhet.

Tredje stycket

I lagrådsremissen uttalades att bestämmelsen i 2 kap. 1 § skulle omfatta även föreskrifter i stiftelseförordnandet som gäller revisionen av stiftelsen (t.ex. om vem som skall utse och entlediga revisor, antalet revisorer, formella krav på revisorn eller revisionsuppdragets omfattning och innehåll). Som *Lagrådet* påpekat kan dock revisionen inte ses som en del av stiftelsens förvaltning och i enlighet med vad Lagrådet förordnat slås det i stället i förevarande bestämmelse fast att i stiftelseförordnandet intagna föreskrifter i fråga om revisionen av stiftelsen skall följas (om de inte strider mot stiftelselagen).

10 §

Styrelsen eller förvaltaren skall ge revisorerna tillfälle att verkställa granskningen i den omfattning som dessa finner behövligt samt lämna de upplysningar och den hjälp som revisorerna begär. Samma skyldighet har företagsledningen och revisorerna i ett dotterföretag gentemot en revisor i moderstiftelsen.

(Jfr 4 kap. 10 § promemoriaförslaget)

Bestämmelserna i denna paragraf är utformade efter mönster av 8 kap. 11 § lagen om ekonomiska föreningar.

I 3 kap. 10 § regleras vilket skriftligt material som en stiftelse utan särskild anmaning skall avlämna till revisorn efter varje räkenskapsårs slut. Av bestämmelsen i förevarande paragrafs *första mening* följer att stiftelsens styrelse eller förvaltare inte får hemlighålla någonting rörande stiftelsens angelägenheter i förhållande till revisorn. Om revisorerna begär det är således styrelsen eller förvaltaren skyldig att bistå revisorerna med t.ex. ytterligare skriftligt material än det anges i 3 kap. 10 § eller närmare uppgifter om stiftelsens bidragstagare (jfr vad som anförts i anslutning till 3 kap. 7 § tredje stycket).

11 §

Revisorerna skall avge en revisionsberättelse för varje räkenskapsår.

I fråga om stiftelser som är skyldiga att upprätta årsredovisning enligt denna lag skall revisionsberättelsen innehålla ett uttalande om huruvida årsredovisningen har gjorts upp enligt denna lag. Innehåller inte årsredovisningen sådana upplysningar som skall lämnas enligt 3 kap. 7 § tredje stycket eller 8 §, skall detta anges och behövliga upplysningar lämnas i revisionsberättelsen, om det kan ske.

I revisionsberättelsen skall det också anmärkas om revisorerna vid sin granskning har funnit att

1. stiftelsens tillgångar har använts i strid med stiftelsens ändamål eller att dess förmögenhet är placerad i strid med stiftelseförordnandet eller med 2 kap. 4 eller 6 §,

2. någon annan åtgärd eller försummelse innebär att föreskrifterna i stiftelseförordnandet eller bestämmelserna i denna lag inte har följts, eller

3. vad som enligt 1 eller 2 ligger en styrelseledamot eller förvaltaren till last eller annan åtgärd eller försummelse kan föranleda ersättningsskyldighet enligt 5 kap. 1 § första meningen eller entledigande enligt 9 kap. 6 §.

Om stiftelsen har utövat näringsverksamhet under räkenskapsåret, skall revisionsberättelsen upprättas med iakttagande av även 4 kap. 10 § fjärde stycket lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag.

I en moderstiftelse skall revisorerna avge en särskild revisionsberättelse för koncernen. Härvid skall andra stycket och tredje stycket 2 och 3 tillämpas.

(Jfr 4 kap. 12 § promemorieförslaget)

I denna paragraf finns bestämmelser om revisionsberättelsen. Bestämmelserna överensstämmer i stort sett med dem som gäller om innehållet i revisionsberättelsen för ett aktiebolag eller en ekonomisk förening (jfr t.ex. 8 kap. 13 § lagen om ekonomiska föreningar).

Till skillnad från vad som gäller för revisorerna i nu nämnda associationsformer innehåller emellertid inte 11 § någon bestämmelse om att revisorerna skall uttala sig i frågan om ansvarsfrihet för styrelseledamöterna eller förvaltaren. Detta beror på att det till följd av stiftelsens juridiska konstruktion inte finns någon som naturligen kan anförtros uppgiften att besluta i denna fråga. Det kan dock tänkas att revisorerna skall uttala sig i frågan enligt stiftelseförordnandet och då är de skyldiga att följa denna föreskrift (jfr 9 § tredje stycket; jfr också Hessler, Kammarkollegiet 1539 – 1989, s. 142 ff och vad som anförs i anslutning till 5 kap. 4 § första stycket 4).

Första stycket

Som har berörts i anslutning till 4 kap. 1 § första stycket kan en stiftelse ha mer än en revisor. När så är fallet är i princip var och en av dem ansvarig för hela den granskning som revisionsuppdraget omfattar. Inte minst av praktiska skäl torde dock själva granskningsarbetet ofta komma att delas upp mellan dem. Var och en av revisorerna kan avge en egen berättelse i fall då de inte kan enas om vilka slutsatser som den utförda granskningen bör leda till.

Frågan när revisorerna senast skall överlämna revisionsberättelsen till styrelsen eller förvaltaren regleras i 13 §.

Andra stycket

Enligt andra stycket skall revisionsberättelsen i fråga om stiftelser som är skyldiga att upprätta årsredovisning enligt stiftelselagen bl.a. innehålla sådana upplysningar som skulle ha tagits med i årsredovisningen, om det kan ske. Det är dock inte meningen att revisionsberättelsen skall innehålla upplysningar om sådana förhållanden som stiftelsens styrelse eller förvaltare med hänsyn till stiftelsens intressen inte önskar och inte heller är skyldig att lämna ut (jfr prop. 1986/87:7 s. 163).

Enligt bestämmelserna i tredje stycket skall revisorerna göra vissa anmärkningar i revisionsberättelsen.

Anmärkning enligt bestämmelsen i *punkt 1* kan vara aktuell t.ex. om en avkastningsstiftelse för ändamålet förbrukat mer av den löpande avkastningen än vad stiftelseförordnandet medger.

Som *Lagrådet* framhållit bör inte revisorerna vara skyldiga att anmärka i revisionsberättelsen om de vid sin granskning funnit att någon bestämmelse i annan författning än stiftelselagen åsidosatts. Bestämmelsen i *punkt 2* har utformats i enlighet därmed. Bestämmelsen kan vara tillämplig om styrelsen eller förvaltaren underlåtit att främja stiftelsens ändamål trots att förutsättningar för det har funnits.

Anmärkning enligt *punkt 3* kan komma i fråga särskilt om stiftelsens tillgångar har använts i strid mot stiftelsens syfte eller till förmån för någon som inte omfattas av destinatärskretsen. I fall som nu nämnts kan ersättningskyldighet i regel komma i fråga och vid upprepade förfaranden kan det även finnas fog för entledigande. Fog för entledigande kan även föreligga om stiftelsens tillgångar under något eller några år inte kommit till användning trots att detta hade varit möjligt (jfr också vad som anförs i anslutning till 5 kap. 1 § och 9 kap. 6 § första stycket).

Revisorernas skyldighet att göra anmärkningar enligt punkt 3 förutsätter att de verkligen har funnit att skadeståndsskyldighet kan inträda eller att entledigande kan ske. Om revisorerna inte är säkra på detta, bör de i stället göra ett neutralt uttalande i frågan med uppgift om resultatet av deras granskning.

Fjärde stycket

Bestämmelsen i detta stycke gäller endast i fråga om stiftelser som har utövat näringsverksamhet under räkenskapsåret. Innebörden av bestämmelsen är att revisorerna särskilt skall granska hur stiftelsen har skött sina skyldigheter i fråga om skatter och avgifter. Beträffande den närmare innebörden av bestämmelsen hänvisas bl.a. till prop. 1984/85:30 samt LU 1984/85:13.

I fråga om stiftelser som bedriver näringsverksamhet bör revisorerna också anmärka i revisionsberättelsen om de funnit att värdet av stiftelsens tillgångar understiger summan av stiftelsens skulder. Om så är fallet är nämligen reglerna i 7 kap. om likvidation tillämpliga. Någon särskild regel beträffande revisorns skyldighet i nu ifrågavarande hänseende har emellertid inte ansetts nödvändig.

Femte stycket

Bestämmelserna i detta stycke gäller endast om moderstiftelsen är skyldig att upprätta koncernredovisning (se 3 kap. 7 § första stycket andra meningen). Vid upprättandet av koncernrevisionsberättelsen skall bestämmelserna i andra stycket och tredje stycket 2 och 3 iakttas. Vid bedömningen av om entledigande enligt 9 kap. 6 § kan komma ifråga måste revisorerna också väga in de anmärkningar som har tagits upp i revisionsberättelsen avseende moderstiftelsen.

Bestämmelserna i stycket utgör inget hinder mot att revisions- och koncernrevisionsberättelserna med åtskiljande rubriker tas in i en och samma handling.

12 §

Sedan revisorerna i en stiftelse som är skyldig att upprätta årsredovisning enligt denna lag har slutfört granskningen, skall de skriva en hänvisning till revisionsberättelsen på årsredovisningen och, i en moderstiftelse, på koncernredovisningen. Finner revisorerna att balansräkningen eller resultaträkningen är oriktig, skall de därvid anteckna även detta. I en moderstiftelse gäller detsamma i fråga om koncernbalansräkningen och koncernresultaträkningen.

(Jfr 4 kap. 11 § promemoriaförslaget)

Bestämmelserna i 8 kap. 12 § lagen om ekonomiska föreningar är förebild för bestämmelserna i förevarande paragraf.

Genom bestämmelserna i denna paragraf möjliggörs bl.a. att just det exemplar av års- och koncernredovisningen som revisorerna har granskat kan identifieras i efterhand.

I fall då årsredovisningen har avgivits på grund av föreskrift därom i stiftelseförordnandet är revisorn skyldig att skriva en hänvisning till revisionsberättelsen på årsredovisningen om stiftaren har föreskrivit detta (jfr 9 § tredje stycket).

13 §

Revisorerna skall överlämna revisions- och koncernrevisionsberättelsen samt den av dem påtecknade års- och koncernredovisningen, årsbokslutet eller sammanställningen till styrelsen eller förvaltaren senast fem och en halv månader efter utgången av stiftelsens räkenskapsår.

(Jfr 4 kap. 13 § promemoriaförslaget)

Bestämmelsen i denna paragraf innebär att revisorerna minst har en och en halv månad på sig att granska stiftelsens årsredovisning, årsbokslut eller sammanställning (jfr 3 kap. 10 §).

14 §

Erinringar som revisorerna framställer till styrelsen eller förvaltaren och som inte har tagits in i revisionsberättelsen skall de anteckna i protokoll eller någon annan handling. Handlingen skall överlämnas till styrelsen eller förvaltaren.

(Jfr 4 kap. 14 § promemoriaförslaget)

Bestämmelserna i 8 kap. 14 § lagen om ekonomiska föreningar är förebild för bestämmelserna i förevarande paragraf.

Revisorernas granskningsarbete kan ge upphov till synpunkter av olika slag. Enligt 11 § skall vissa synpunkter tas in i revisionsberättelsen i form av anmärkningar. Andra synpunkter som har karaktären av råd eller förslag till förändringar för framtiden, s.k. *erinringar*, skall enligt *första meningen* i förevarande paragraf framställas i skriftlig form. En handling som innehåller

erinringar skall enligt bestämmelsen i andra meningen överlämnas till styrelsen eller förvaltaren, som är skyldig att förvara handlingen på ett betryggande sätt (jfr 2 kap. 8 § andra stycket). Framställda erinringar blir därigenom tillgängliga inte bara för en ny styrelse eller förvaltare utan även för senare revisorer.

Bestämmelserna i 14 § innebär inte att varje uttalande som revisorerna gör till styrelsen eller förvaltaren måste tas in i en skriftlig handling. Om revisorerna vill framföra sådana synpunkter som de själva anser vara av ringa vikt, behöver synpunkterna således inte ges skriftlig form. Och i fall då revisionsberättelsen innehåller anmärkningar enligt 11 § tredje stycket torde det vara lämpligt att revisorerna lämnar styrelsen eller förvaltaren en muntlig redogörelse för sina iakttagelser och slutsatser.

15 §

Revisorerna får inte lämna upplysningar till utomstående om sådana stiftelsens angelägenheter som de har fått kännedom om vid fullgörandet av sitt uppdrag, om det kan vara till nackdel för stiftelsen.

Revisorerna är skyldiga att

1. till medrevisor, ny revisor, tillsynsmyndigheten och, om stiftelsen har försatts i konkurs, konkursförvaltaren lämna behövliga upplysningar om stiftelsens angelägenheter, samt

2. på begäran lämna upplysningar om stiftelsens angelägenheter till undersökningsledaren under förundersökning i brottmål.

Bestämmelsen i första stycket 1 om upplysningsskyldighet till tillsynsmyndigheten gäller inte när det är fråga om sådan stiftelse som avses i 9 kap. 10 § första stycket.

(Jfr 4 kap. 15 § promemoriaförslaget)

Bestämmelserna i 8 kap. 16 § lagen om ekonomiska föreningar är förebild för bestämmelserna i förevarande paragraf.

Första stycket

En revisor har tystnadsplikt enligt bestämmelsen i första stycket. Om revisorn åsidosätter tystnadsplikten, kan han ådra sig skadeståndsskyldighet (jfr 5 kap. 2 §) och han riskerar också att dömas för brott mot tystnadsplikt (jfr 20 kap. 3 § brottsbalken). Revisorn är skyldig att iaktta tystnadsplikt även efter det att hans uppdrag har upphört.

Alla utom stiftelsens organ (dvs. i regel styrelsen resp. förvaltaren) är utomstående i bestämmelsens mening.

Andra stycket

I *punkt 1* föreskrivs bl.a. att en revisor är skyldig att lämna erforderliga upplysningar om stiftelsens angelägenheter till tillsynsmyndigheten. Ett undantag från denna skyldighet meddelas i tredje stycket.

Enligt *punkt 2* är en revisor skyldig att på begäran lämna upplysningar till den som leder en förundersökning i brottmål. Förundersökningen behöver inte vara föranledd av att någon i t.ex. stiftelsens styrelse misstänks för att ha

begått ett brott. Av reglerna i rättegångsbalken om förundersökning följer emellertid att en revisor i denna egenskap får höras endast i de fall då han kan antas kunna lämna någon upplysning av betydelse för den aktuella utredningen (jfr LU 1984/85:13 s. 7 f och prop. 1986/87:7 s. 170).

Tredje stycket

En stiftelse kan upphöra att omfattas av bestämmelserna i 9 kap. 10 § första stycket 2 eller 3. Om så sker blir revisorn skyldig att lämna upplysningar till tillsynsmyndigheten men endast i fråga om förhållanden som uppstått efter det att stiftelsen lämnade "frikretsen" (jfr vad som anförs i anslutning till 5 kap. 4 § fjärde stycket).

16 §

Revisorerna har rätt att av stiftelsen få skäligt arvode för sitt uppdrag.

(Jfr 4 kap. 16 § promemorieförslaget)

Bestämmelsen i denna paragraf är tvingande. Om arvode enligt stiftelseförordnandet inte skall utgå till revisorn, tar således bestämmelsen i paragrafen över (jfr 9 § tredje stycket).

Bestämmelsen i 16 § reglerar inte frågan vem som för stiftelsens räkning fattar beslut om arvodet till revisorn. Detta betyder att en föreskrift i stiftelseförordnandet som innebär att det är en uppgift för någon annan än styrelsen eller förvaltaren att självständigt fatta beslut i denna fråga skall tillämpas (jfr återigen 9 § tredje stycket). Det följer också av bestämmelsen i 2 kap. 3 § andra stycket att styrelsen eller förvaltaren i ett sådant fall blir bunden av de beslut som fattas om arvodet till revisorn.

5 kap. Skadestånd

I detta kapitel meddelas bestämmelser om skadeståndsskyldighet för bl.a. styrelseledamöter och förvaltare. Hithörande frågor har i den allmänna motiveringen behandlats i avsnitt 2.6.9.

Det till Lagrådet remitterade förslaget innehöll i detta kapitel även en bestämmelse om entledigande av styrelseledamöter och förvaltare. Denna bestämmelse är på *Lagrådets* inrådan flyttad till 9 kap. 6 §.

1 §

Om en styrelseledamot eller förvaltaren uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakar skada för stiftelsen då han fullgör sitt uppdrag, skall han ersätta skadan. Detsamma gäller när skadan tillfogas någon annan genom åsidosättande av föreskrifterna i stiftelseförordnandet eller denna lag.

(Jfr 5 kap. 1 § promemorieförslaget)

Bestämmelserna i 15 kap. 1 § aktiebolagslagen är förebild för bestämmelserna i förevarande paragraf (jfr även 13 kap. 1 § lagen om ekonomiska föreningar och 6 § tillsynslagen).

I 1 § regleras styrelseledamöters och förvaltares skadeståndsansvar gent-

emot stiftelsen och tredje man. Bestämmelserna innebär bl.a. att styrelseledamöter och förvaltaren har ett mer vidsträckt ansvar för ren förmögenhetsskada än det som gäller i utomobligatoriska förhållanden. På grund av hänvisningar i lagen är bestämmelserna i sak tillämpliga även på revisorer och revisionsbolag (jfr 2 §) samt likvidatorer (jfr 7 kap. 7 § tredje stycket).

Första stycket

I styckets *första mening* regleras styrelseledamöternas och förvaltarens skadeståndsansvar *gentemot stiftelsen*. För styrelseledamöterna är ansvaret personligt. Förvaltaren svarar däremot som juridisk person eller som statlig myndighet (jfr 2 kap. 2 § tredje stycket).

En styrelseledamot eller förvaltaren är skadeståndsskyldig gentemot stiftelsen om han orsakar skada för stiftelsen då han *fullgör sitt uppdrag*. Det avgörande blir därmed vad som närmare skall anses ha ålegat styrelseledamoten eller förvaltaren enligt det uppdrag som lämnats. Till en styrelseledamots eller förvaltares uppdrag hör i första hand att verkställa den vilja som stiftaren givit uttryck för i stiftelseförfordnandet och i övrigt att fullgöra de skyldigheter han har enligt stiftelselagen eller annan författning. Skulle emellertid stiftelseförfordnandet stå i strid med någon tvingande regel i stiftelselagen eller annan författning är förfordnandet inte bindande för styrelseledamoten eller förvaltaren och någon ersättningsgill skada kan alltså inte uppkomma därför att författningsbestämmelsen respekteras i en sådan situation (jfr 2 kap. 1 § och vad som anförts i allmänna motiveringen avsnitt 2.6.1). En styrelseledamot eller förvaltaren kan inte heller bli skadeståndsskyldig om stiftelsen orsakas en skada till följd av en åtgärd eller underlåtenhet som inte ligger inom hans ansvarsområde (jfr 2 kap. 3 § andra och tredje styckena).

Inom ramen för styrelseledamotens eller förvaltarens uppdrag ligger inte enbart vad som direkt följer av stiftelseförfordnandet eller författningsbestämmelser. Eftersom styrelseledamoten eller förvaltaren står i direkt syssломannaförhållande till stiftelsen omfattar uppdraget även den allmänna omsorgs- och vårdplikt som följer av allmänna grundsatser om syssломannaskap. Vad detta närmare innebär får ofta bestämmas med ledning av omständigheterna i det enskilda fallet.

Åtgärder som en styrelseledamot eller förvaltaren vidtar såsom tredje man i förhållande till stiftelsen faller givetvis utanför uppdraget. Detta innebär att skadestandsfrågan är att bedöma efter andra regler än stiftelselagens i fall då t.ex. en styrelseledamot skadar stiftelsen som motpart i ett avtalsförhållande.

För att en styrelseledamot eller förvaltaren skall kunna åläggas ersättningskyldighet enligt bestämmelsen i styckets första mening räcker det emellertid inte med att han har orsakat stiftelsen en skada vid fullgörandet av sitt uppdrag. Härutöver krävs det att den skadebringande åtgärden eller underlåtenheten kan tillräknas honom som uppsåt eller oaktsamhet. Frågan om ett beteende är oaktsamt eller ej skall därvid bedömas med utgångspunkt i att styrelseledamoten eller förvaltaren gentemot stiftelsen är skyldig att iakttä samma grad av omsorg som en syssloman i allmänhet. Detta krav får

i regel anses uppfyllt om styrelseledamoten eller förvaltaren iakttagit i stiftelseförordnandet meddelade, giltiga föreskrifter och i lag eller annan författning meddelade bestämmelser som rör stiftelser. Det är emellertid inte uteslutet att ett beteende som trots att det varken strider mot stiftelseförordnandet eller för stiftelser tillämpliga författningsbestämmelser kan innefatta ett åsidosättande av den grad av omsorg som anses nödvändig (jfr Kedner-Roos, Aktiebolagslagen, Del II, 1991, s. 353 f).

Vid prövningen av en förvaltares skadeståndsansvar enligt såväl den första som den andra meningen i 1 § skall denne tillskrivas endast det uppsåt eller den oaktsamhet som kan härledas till förvaltaren, dvs. till ett förvaltarens organ såsom styrelsen eller verkställande direktören om förvaltaren är ett aktiebolag eller en ekonomisk förening (jfr t.ex. Hellner, Skadeståndsrätt, 1983, s. 94 och 100). Reglerna i 3 kap. 1 § skadeståndslagen (1972:207) torde dock kunna medföra att förvaltaren drabbas av skadeståndsskyldighet utan att det går att härleda något vållande till förvaltarens organ t.ex. i fall då en underordnad tjänsteman som anförtrotts att sköta den dagliga förvaltningen av stiftelsens förmögenhet tillägnar sig egendom ur denna förmögenhet.

Det bör påpekas i sammanhanget att ledamöterna i en stiftelsestyrelse eller i ett förvaltarens organ eller, om ett handelsbolag är förvaltare, de bolagsmän som företräder bolaget kan bli underkastade förskingringsansvar eller ansvar för trolöshet mot huvudman, om de uppsåtligt medverkar till att stiftelsens tillgångar används i strid mot ändamålet.

Enligt *andra meningen* har styrelseledamöter och förvaltaren ett skadeståndsansvar också mot *utomstående* som berörs av deras verksamhet för stiftelsen. Dessa utomstående kan vara stiftelsens eller förvaltarens anställda, borgenärer eller andra som ingår rättshandlingar med stiftelsen. Även den som ingår i stiftelsens destinatärskrets kan vara utomstående.

Ansaret mot utomstående är emellertid begränsat till den del av uppdraget som direkt följer av stiftelseförordnandet och stiftelselagen. Enligt bestämmelsen i meningen kan nämligen skadeståndsskyldighet endast inträda, om skadan har uppkommit genom en åtgärd eller en underlåtenhet som innebär att en föreskrift i stiftelseförordnandet eller stiftelselagen har åsidosatts uppsåtligt eller av oaktsamhet. Härigenom uppnår man dock att såväl eventuella föreskrifter i förordnandet som de bestämmelser i stiftelselagen vilkas syfte bl.a. är att skydda tredje man (t.ex. bestämmelserna i 3 kap. om årsredovisning) blir sanktionerade. Det kan inte ses som ett åsidosättande av stiftelselagen om styrelsen eller förvaltaren tillämpar en i stiftelseförordnandet meddelad föreskrift som är ogiltig. Det får i stället ses som en överträdelse av den tvingande författningsbestämmelse som skulle ha tillämpats. Frågan om skadeståndsansvar gentemot en utomstående får i en sådan situation alltså bedömas med tillämpning av andra regler eller grundsatser än dem som finns i stiftelselagen.

På grund av att skadeståndsskyldighet mot tredje man inträder endast då stiftelseförordnandet eller stiftelselagen har överträtts blir styrelsens ledamöter eller förvaltaren inte ansvarig för skada som har tillfogats en motpart till stiftelsen vid kontraktsbrott från stiftelsens sida. I sådana fall får motparten i stället vända sig mot stiftelsen. Sedan skadeståndet har fastställts, kan dock styrelsens ledamöter eller förvaltaren bli skadeståndsskyldiga mot stif-

2 §

En revisor är ersättningsskyldig enligt de grunder som anges i 1 §. Han ansvarar även för skada som uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakas av hans medhjälpare.

Om ett revisionsbolag är revisor, är det bolaget och den som är huvudansvarig för revisionen som är ersättningsskyldiga.

(Jfr 5 kap. 2 § promemoieförslaget)

Denna paragraf reglerar skadeståndsansvaret för revisorer, revisorssuppleanter och revisionsbolag. Den har sin förebild bl.a. i 15 kap. 2 § aktiebolagslagen.

Första stycket

Bestämmelsen i *första meningen* innebär att en revisor kan bli skadeståndsskyldig mot stiftelsen om han uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter vad som följer av hans uppdrag samt mot utomstående om han uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter stiftelseförordnandet eller stiftelselagen. Skadeståndsskyldighet inträder t.ex. om revisorn av oaktsamhet har underlåtit att anmärka i revisionsberättelsen att stiftelsen har använt tillgångar i strid mot ändamålet och denna underlåtenhet från revisorns sida har bidragit till att stiftelsen fortsatt med att använda tillgångarna i strid mot ändamålet (jfr Taxell, *Ansvar och ansvarsfördelning i aktiebolag*, 1963, s. 111 f).

Av bestämmelsen i *andra meningen* följer att revisorn även svarar för skada som hans medhjälpare orsakar uppsåtligen eller av oaktsamhet. Medhjälparen har alltså inte något på denna lag grundat ansvar direkt mot stiftelsen. Ett sådant ansvar kan dock följa av allmänna regler (framför allt skadeståndslagen), exempelvis i fråga om skada orsakad genom brottsligt förfarande.

Andra stycket

Om ett auktoriserat eller godkänt revisionsbolag utses till revisor skall bolaget till den stiftelse som revisionen avser anmäla vem som är huvudansvarig för revisionen (se 4 kap. 3 § tredje stycket).

Ett revisionsbolag som utsetts till revisor svarar enligt bestämmelsen i förevarande stycke tillsammans med den för revisionen huvudansvarige revisorn för ersättningsskyldighet som kan uppkomma enligt första stycket. Av bestämmelsen i nästföljande paragrafs andra stycke följer att bolaget och den huvudansvarige i princip är solidariskt ansvariga för skadeståndet. Frågan om uppsåt eller oaktsamhet föreligger får normalt avgöras med hänsyn till den huvudansvariges förhållanden (jfr Kedner-Roos, a.a., s. 359).

3 §

Om någon är ersättningsskyldig enligt 1 eller 2 §, kan skadeståndet jämkas efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens beskaffenhet, skadans storlek och omständigheterna i övrigt.

Skall flera ersätta samma skada, svarar de solidariskt för skadeståndet i den mån inte skadeståndsskyldigheten har jämkats för någon av dem enligt första stycket. Vad någon har utgett i skadestånd får krävas tillbaka från de andra efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

(Jfr 5 kap. 3 § promemoriaförslaget)

Bestämmelserna i 15 kap. 4 § aktiebolagslagen är förebild för bestämmelserna i 3 § (jfr även 6 § tillsynslagen). I 3 § finns det bestämmelser om jämkning av skadestånd (första stycket) och om solidariskt ansvar m.m. när flera är skyldiga att ersätta samma skada (andra stycket).

Första stycket

Vid prövningen av jämningsfrågan bör graden av skuld beaktas. I allmänhet bör jämkning inte ske när ersättningsskyldigheten är föranledd av ett brottsligt förfarande.

Även skadans storlek skall beaktas vid bedömningen av om jämkning kan komma i fråga. Att skadans storlek ensamt motiverar jämkning torde vara ovanligt. Som framgår av lagtexten skall man vid bedömningen av om det finns skäl att jämka skadeståndet ta hänsyn till samtliga föreliggande omständigheter (däribland handlingens beskaffenhet och skadans storlek). En omständighet som i detta sammanhang kan vara av betydelse för frågan om jämkning är om den skadeståndsskyldige har uppburit arvode eller inte för uppdraget. Oftast torde jämkning komma i fråga bara om det finns flera faktorer som tillsammans talar för detta. I ett sådant fall kan någon av faktorerna naturligtvis ha större betydelse än de andra.

En fråga som särskilt diskuterades i förarbetena till skadeståndslagen (1972:207) var förhållandet mellan de associationsrättsliga jämningsbestämmelserna och regeln i 4 kap. 1 § skadeståndslagen. Enligt den senare regeln är arbetstagare ansvarig för skada som vållats i tjänsten endast i den mån synnerliga skäl föreligger med hänsyn till vissa angivna omständigheter. I analogi med vad som uttalades i förarbetena till skadeståndslagen bör även stiftelselagens jämningsbestämmelse anses innefatta en exklusiv reglering av skadeståndsansvarets omfattning i fall då det är fråga om en skadeståndsgrundande handling eller underlåtenhet som kan tillskrivas personen i hans egenskap av organ för stiftelsen (jfr prop. 1972:5 s. 564).

Andra stycket

Den som skall betala ett jämkat belopp är inte solidariskt ansvarig för mer än det jämkade beloppet.

Frågan hur ersättningsskyldigheten slutligen skall fördelas mellan de ansvariga skall prövas efter skälighet. Kan ingen av de ersättningsskyldiga anses mer ansvarig än de övriga, sker fördelningen lämpligen efter huvudtalet. Den vars ersättningsskyldighet jämkats blir givetvis aldrig ansvarig för mer än det jämkade beloppet.

4 §

Talan om skadestånd till stiftelsen enligt 1 eller 2 § kan väckas, förutom av styrelsen eller förvaltaren, av

1. stiftaren eller, om stiftaren är avliden, dennes efterlevande make eller sambo, arvinge, arvinges avkomling, universell testamentstagare, boutredningsman eller testamentsexekutor i dödsboet efter stiftaren,

2. en styrelseledamot,

3. den som enligt stiftelsens ändamål kan komma att få förmån av stiftelsen,

4. den som genom stiftelseförordnandet har rätt att föra sådan talan, samt

5. tillsynsmyndigheten.

Talan om skadestånd till stiftelsen enligt 1 eller 2 § kan även väckas av stiftelsens konkursbo.

Den som har väckt talan med stöd av första stycket 1–5 eller andra stycket svarar för rättegångskostnaderna men har rätt till ersättning av stiftelsen för den kostnad som täcks av vad som har kommit stiftelsen till godo genom rättegången.

Bestämmelsen i första stycket 5 gäller inte i fråga om en sådan stiftelse som avses i 9 kap. 10 § första stycket.

(Jfr 5 kap. 5 § promemoriaförslaget)

Första stycket

I första stycket anges vilka som – förutom styrelsen eller förvaltaren – äger rätt att föra talan om skadestånd till stiftelsen enligt 1 eller 2 §. Regleringen innefattar i stort sett ett lagfästande av vad som redan anses vara gällande rätt (jfr Holmström–Roos, *Stiftelser – En orientering*, 3. uppl., s. 37 f).

Att bestämmelsen i stycket gäller även i fråga om rätt till talan om entledigande framgår av 9 kap. 6 §.

Punkt 1

Bestämmelsen i denna punkt har utformats i huvudsak efter mönster av bestämmelsen i 22 kap. 7 § första stycket ärvdabalken.

Beträffande begreppet sambo hänvisas till vad som har anförts angående begreppet samboförhållande i anslutning till 2 kap. 6 § andra stycket.

Punkt 2

Enligt denna punkt kan en enskild styrelseledamot väcka talan om skadestånd för stiftelsens räkning. Avgörande för talerätten är förhållandena vid tidpunkten för talans väckande. Om styrelseledamoten därefter lämnar sitt uppdrag, förlorar han alltså inte sin talerätt.

Punkt 3

Av denna punkt följer att en person som objektivt sett omfattas av den av stiftaren bestämda destinatärskretsen har rätt att väcka sådan talan som här avses. I praktiken torde bestämmelsen få störst betydelse i fall då destinatärskretsen är starkt begränsad.

Det kan tänkas förekomma stiftelseförordnanden som innebär att någon skall pröva frågan om ansvarsfrihet för styrelsens ledamöter eller förvaltaren. En av stiftaren i stiftelseförordnandet meddelad föreskrift med denna innebörd får anses innefatta en rätt att föra skadeståndstalan mot styrelsens ledamöter eller förvaltaren.

Tillsynsmyndigheten eller annan som är berättigad att föra talan om skadestånd mot styrelsens ledamöter eller förvaltaren får föra sådan talan utan hinder av att ansvarsfrihet meddelats av den som enligt stiftelseförordnandet skall pröva denna fråga.

Punkt 5

Enligt 9 kap. 3 § första stycket skall tillsynsmyndigheten ingripa, om det kan antas att stiftelsens förvaltning inte utövas i enlighet med stiftelseförordnandet eller bestämmelserna i denna lag eller att en styrelseledamot eller förvaltaren annars missköter sitt uppdrag. Av bestämmelsen i punkt 5 följer att ett ingripande kan utmyнна i att myndigheten väcker skadeståndstalan för stiftelsens räkning (jfr 18 § första stycket tillsynslagen).

En upplysning om tillsynsmyndighetens befogenhet enligt punkt 5 finns i 9 kap. 5 § andra stycket. Tillsynsmyndigheten har inte rätt att föra skadeståndstalan mot styrelseledamöter för eller förvaltare av sådana stiftelser som avses i 9 kap. 10 § första stycket (jfr fjärde stycket förevarande paragraf).

Andra stycket

För sådan talan som avses i detta stycke gäller särskilda preskriptionsregler (se 5 § andra stycket).

Tredje stycket

Som huvudregel gäller enligt bestämmelsen i tredje stycket att den som väcker talan om skadestånd till stiftelsen enligt första stycket 1–5 eller enligt andra stycket själv svarar för sina egna rättegångskostnader. Skälet till denna reglering är att en stiftelse inte skall drabbas av några ekonomiska påföljder i fall då en skadeståndstalan ogillas. Om den däremot leder till framgång följer det av förevarande bestämmelse att stiftelsen är skyldig att ersätta den som väckte talan för de rättegångskostnader denne haft till den del dessa täcks av vad som kommit stiftelsen till godo genom rättegången (jfr 15 kap. 5 § andra stycket aktiebolagslagen; jfr även prop. 1980/81:48 s. 34–35).

Bestämmelsen i stycket gäller givetvis inte då talan förs av styrelsen eller förvaltaren.

Fjärde stycket

I fråga om sådana stiftelser som omfattas av de speciella reglerna i 9 kap. 10 § första stycket har tillsynsmyndigheten enligt bestämmelsen i förevarande stycke inte rätt att föra talan om skadestånd till stiftelsen (eller om entledigande, se 9 kap. 6 §).

Det kan inträffa att stiftelser som avses i 9 kap. 10 § första stycket 2 eller 3 till och från tillhör "frikretsen". Särskilt gäller det stiftelser som avses i den senare av de två punkterna. Avgörande för tillsynsmyndighetens rätt att föra talan om skadestånd är om de åtgärder som myndigheten åberopar till stöd för sin talan har vidtagits under den tid som stiftelsen tillhörde frikretsen eller inte. I förra fallet saknar myndigheten talerätt (jfr dock vad som anförts i avsnitt 2.8.1 om den talerätt som kan följa av bestämmelserna i 22 kap. 7 § ärvdabalken).

5 §

Sådan talan för stiftelsens räkning enligt 1 eller 2 § som inte grundas på brott kan inte väckas mot

1. en styrelseledamot eller förvaltaren sedan tre år har förflutit från utgången av det räkenskapsår då det beslut eller den åtgärd som ligger till grund för talan fattades eller vidtogs, eller

2. en revisor sedan tre år har förflutit från det att revisionsberättelsen kom styrelsen eller förvaltaren till handa.

Utan hinder av bestämmelserna i första stycket får stiftelsens konkursbo väcka talan, om konkursansökan har gjorts innan den tid som anges i första stycket har gått ut. Efter utgången av nämnda tid kan sådan talan dock inte väckas senare än sex månader från edgångssammanträdet.

(Jfr 5 kap. 6 § promemoriaförlaget)

Paragrafen har utformats med 15 kap. 6 § aktiebolagslagen som förebild.

De särskilda preskriptionsbestämmelserna i 5 § gäller inte i fråga om skadestånd som grundas på brott. I sådana fall tillämpas i stället reglerna i preskriptionslagen (1981:130), vilket innebär att fordringen som regel preskriberas tio år efter dess uppkomst.

6 kap. Ändring m.m. av föreskrifter i ett stiftelseförordnande

Detta kapitel innehåller bestämmelser om vilka förutsättningar som måste föreligga för att föreskrifter i stiftelseförordnanden skall få ändras eller upphävas eller åsidosättas i särskilt fall. Dessa frågor har i den allmänna motiveeringen behandlats i avsnitt 2.7.

Regleringen i kapitlet innebär att det ställs upp vissa krav för att få ändra m.m. i såväl materiellt som formellt hänseende. I *materiellt avseende* innebär bestämmelserna i huvudsak att föreskrifter i stiftelseförordnanden får ändras m.m. endast om sådana *ändrade förhållanden* inträtt att den aktuella föreskriften på grund därav inte längre kan följas eller har blivit uppenbart onyttig eller uppenbart stridande mot stiftarens avsikter. I *formellt avseende* innebär bestämmelserna att det är stiftelsens styrelse eller förvaltare som ytterst svarar för besluten i frågor om ändring m.m. Ett beslut får dock inte tillämpas innan Kammarkollegiet gett sitt tillstånd till det eller, om beslutet avser föreskrifter av ren *detaljnatur*, innan tillsynsmyndigheten har fått tillfälle att kontrollera att beslutet inte strider mot stiftelselagen.

Den ordning som nu beskrivits gäller emellertid inte om styrelsen eller förvaltaren enligt en av stiftaren i stiftelseförordnandet meddelad föreskrift uttryckligen har förbehållits rätt att utan tillstånd av myndighet ändra, upp-

häva eller åsidosätta särskilt angivna föreskrifter i stiftelseförordnandet som angår annan fråga än stiftelsens ändamål. I dylika fall gäller inte några restriktioner för styrelsens eller förvaltarens rätt att fatta beslut om ändring m.m. Ett beslut som fattats med stöd av ett ändringsförbehåll får dock inte tillämpas innan tillsynsmyndigheten haft tillfälle att kontrollera att det rör en föreskrift som omfattas av förbehållet och att – om beslutet avser ändring eller åsidosättande i särskilt fall – det inte står i strid med någon tvingande bestämmelse i stiftelselagen.

Bestämmelserna i kapitlet, som till skillnad från permutationslagen (1972:205) gäller för alla stiftelser oavsett vem som är stiftare, slår alltså fast under vilka förutsättningar föreskrifterna i ett stiftelseförordnande *får* ändras. I vissa fall kan företrädarna för en stiftelse även vara *skyldiga* att verka för att en ändring kommer till stånd. Detta följer av den allmänna vårdplikt som åvilar dem i deras egenskap av stiftelsens syssломän (jfr vad som anförts i anslutning till 5 kap. 1 §). En sådan skyldighet kan föreligga exempelvis om det under en följd av år visat sig vara omöjligt att återfinna en på visst sätt bestämd destinatärskrets och det saknas fog för annat antagande än att detta är ett bestående förhållande.

Ändring m.m. efter tillstånd

1 §

Styrelsen eller förvaltaren får inte utan tillstånd av Kammarkollegiet ändra eller upphäva eller i särskilt fall åsidosätta föreskrifter i stiftelseförordnandet som avser

1. stiftelsens ändamål,
2. hur stiftelsens förmögenhet skall vara placerad,
3. huruvida stiftelsen skall ha egen eller anknuten förvaltning,
4. av vem en styrelseledamot eller förvaltaren entledigas eller utses eller hur styrelsen skall vara sammansatt,
5. styrelsens beslutförhet eller omröstningsförfarande,
6. arvode till styrelsens ledamöter eller förvaltaren,
7. räkenskaper eller årsredovisning för stiftelsen,
8. revision, eller
9. rätt att föra talan om skadestånd till stiftelsen eller om entledigande av styrelseledamot eller förvaltare.

Föreskrifterna får ändras, upphävas eller i särskilt fall åsidosättas endast om de på grund av ändrade förhållanden inte längre kan följas eller har blivit uppenbart onyttiga eller uppenbart stridande mot stiftarens avsikter eller om det finns andra särskilda skäl.

Vid ändring av föreskrifter om stiftelsens ändamål skall vad som kan antas ha varit stiftarens avsikt beaktas så långt möjligt.

(Jfr 6 kap. 1 och 2 §§ promemoriaförslaget)

Bestämmelserna i paragrafen motsvarar 6 kap. 1 § och 2 § första stycket i det till Lagrådet remitterade förslaget.

Bestämmelserna i 1 § är tvingande med de undantag som framgår av bestämmelserna i 3 och 5 §§. Ingen av de två sistnämnda paragraferna innefattar emellertid något undantag från den princip som läggs fast i 1 §, att det ytterst är styrelsen eller förvaltaren som svarar för stiftelsens beslut i frågor

om ändring m.m. Detta betyder bl.a. att en föreskrift i ett stiftelseförordnande inte gäller i den mån den innebär att det är någon annan än styrelsen eller förvaltaren som skall fatta beslut med för styrelsen eller förvaltaren bindande verkan i frågor om ändring m.m. (jfr 2 kap. 1 § och vad som anförts i anslutning till 2 kap. 3 §).

Första stycket

Första stycket innebär att styrelsen eller förvaltaren inte *utan tillstånd* av Kammarkollegiet får tillämpa beslut om ändring m.m. i den del beslutet avser en föreskrift av det slag som anges i punkterna 1–9. Uppräknningen är avsedd att vara uttömmande.

Kravet på tillstånd är enligt ordalydelsen i stycket ovillkorligt. Bestämmelsen skulle därför kunna uppfattas så att det krävs tillstånd för att få åsidosätta föreskrifter som enligt vad som uttalas i kommentaren till 2 kap. 1 § (jfr även 4 kap. 9 § tredje stycket) *skall* åsidosättas därför att de är ogiltiga. Så är emellertid inte fallet. Förevarande paragraf skall alltså inte uppfattas så att den hindrar ett åsidosättande av lagstridiga föreskrifter (jfr vad *Lagrådet* har anført i frågan).

Punkt 1

Kravet på tillstånd vid ändring m.m. av ändamålet är obligatoriskt (jfr dock 5 §).

En stiftelse kan inte *uppdelas* i två eller flera stiftelser utan att stiftelseförordnandet i sin helhet upphävs för den egendom som skall avskiljas för den eller de nya stiftelserna. Även vid *fusion* mellan stiftelser måste stiftelseförordnandet i sin helhet upphävas för den egendom som vid fusionen skall föras från den överlåtande stiftelsen till den mottagande stiftelsen. Beslut som avser åtgärder av nu nämnt slag kräver således alltid tillstånd av Kammarkollegiet.

Vilka moment som ingår i en fullständig ändamålsbeskrivning för en stiftelse har tidigare behandlats i anslutning till 1 kap. 2 § första stycket.

Punkt 2

Bestämmelsen i denna punkt omfattar sådana föreskrifter i ett stiftelseförordnande som påbjuder eller förbjuder placering i vissa slags tillgångar.

Punkt 3

Denna punkt innebär att en stiftelse inte utan tillstånd får byta förvaltningsform (jfr dock 9 kap. 9 § första stycket andra meningen).

I likhet med bestämmelserna i övriga punkter i stycket förutsätter även bestämmelsen i denna punkt att det finns en föreskrift i stiftelseförordnandet att ändra. Om stiftarens inställning i fråga om stiftelsens förvaltningsform endast har kommit till uttryck genom ett faktiskt handlande från hans sida (t.ex. genom att han överlämnat stiftelsens egendom till en ideell förening) kan därför stiftelsen byta förvaltningsform utan att behöva iaktta bestämmelserna i 6 kap.

Av denna punkt följer bl.a. att sådana av stiftaren meddelade föreskrifter som reglerar hur styrelsen för en stiftelse med egen förvaltning skall vara sammansatt inte får ändras m.m. utan tillstånd.

En föreskrift som avser styrelsens sammansättning kan t.ex. reglera antalet ledamöter i styrelsen eller ange ett lägsta och ett högsta antal. Av en sådan föreskrift kan det också följa att det skall vara en viss fördelning mellan kvinnor och män i styrelsen. Ytterligare exempel är en föreskrift som innebär att innehavaren av en viss tjänst på en viss myndighet eller ordföranden i styrelsen för en viss ideell förening skall vara ledamot i stiftelsens styrelse.

Punkt 5

En föreskrift som avser styrelsens beslutförhet eller omröstningsförfarande (jfr 2 kap. 12 §; jfr också 7 § andra stycket i förslaget till lag om införande av stiftelselagen) kan innebära exempelvis att alla styrelsens ledamöter måste vara närvarande när beslut skall fattas eller att kvalificerad majoritet krävs för beslut i vissa frågor. En föreskrift av nu ifrågavarande slag kan även innebära att all omröstning skall ske i skriftlig form.

Punkt 6

En av stiftaren meddelad föreskrift när det gäller arvode kan t.ex. innebära att arvode skall utgå efter någon speciell beräkningsgrund eller att någon annan än styrelsen eller förvaltaren självständigt skall fatta beslut för stiftelsens räkning i denna fråga (jfr 2 kap. 15 och 22 §§). En föreskrift som rör arvode kan också innebära att arvode över huvud taget inte skall utgå.

Punkt 7

Föreskrifter som avses i denna punkt kan i det enskilda fallet betyda att styrelsen eller förvaltaren för en sådan stiftelse som enligt stiftelselagens bestämmelser i 3 kap. endast är skyldig att föra räkenskaper åläggs att följa bokföringslagen och att upprätta en på årsbokslutet grundad årsredovisning, som skall hållas tillgänglig för var och en (jfr bl.a. vad som har anförts i anslutning till 3 kap. 7 § tredje stycket).

Punkt 8

Föreskrifter som omfattas av denna punkt kan exempelvis innebära att stiftelsens revisor skall utses av en statlig myndighet, att revisorn skall vara godkänd eller auktoriserad eller att han skall uttala sig i fråga om ansvarsfrihet i revisionsberättelsen (jfr vad som anförts i anslutning till 4 kap. 9 § tredje stycket och 11 §)

Punkt 9

Bestämmelsen i denna punkt omfattar t.ex. en föreskrift av innebörd att någon är skyldig att pröva frågan om ansvarsfrihet för styrelsens ledamöter eller förvaltaren (jfr vad som har anförts i anslutning till 5 kap. 4 § första stycket 4). Bestämmelsen i punkt 9 betyder däremot inte att det föreligger skyldighet att inhämta tillstånd för upphävande av föreskrift om att stiftelsen

skall vara undantagen från tillsyn enligt stiftelselagen (jfr vad som anförs i anslutning till 3 § andra stycket).

Prop. 1993/94:9

Andra stycket

I detta stycke anges vilka förutsättningar som i materiellt avseende måste vara uppfyllda för att en föreskrift i ett stiftelseförordnande skall få ändras eller upphävas eller få åsidosättas i särskilt fall. De överensstämmer med dem som i dag gäller enligt permutationslagen (1972:205) och någon ändring i förhållande till gällande ordning är inte avsedd. När det gäller permutationslagens närmare innebörd i nu ifrågavarande avseende kan hänvisas till prop. 1972:8 och LU 1979/80:30 samt till den översikt av praxis i permutationsärenden som återfinns i SOU 1984:60, bilaga 2.

Bestämmelsen i stycket är tillämplig inte bara i fall då styrelsens eller förvaltarens beslut om ändring m.m. avser en föreskrift som enligt första stycket omfattas av tillståndsplikt. Enligt 3 § andra stycket gäller den även vid ändring m.m. av rena detaljföreskrifter. Den skall tillämpas inte bara vid ändring m.m. av föreskrifter i det "ursprungliga" stiftelseförordnandet utan också när det gäller en föreskrift som tidigare ändrats i enlighet med bestämmelserna i 6 kap. Detta betyder att man efter att ha genomfört en tillståndspliktig ändring inte kan återgå till den ursprungliga föreskriften utan att förutsättningar för detta finns enligt bestämmelserna i 1 §. På denna punkt torde stiftelselagen innefatta en ändring i förhållande till gällande rätt (jfr Hessler, a.a., s. 475).

Bestämmelsen i stycket är *tvingande* med de undantag som följer av bestämmelserna i 3 § första stycket och 5 §. Bestämmelsen anger dock endast en miniminivå i fråga om de förutsättningar som i materiellt avseende måste föreligga för beslut om ändring m.m. Om stiftaren i förordnandet uppställt strängare förutsättningar för dylika beslut skall stiftarens vilja i princip respekteras (jfr Hessler, a.a., s. 512 ff).

Det bör påpekas i sammanhanget att bestämmelsen i stycket inte inverkar på stiftarens eller hans arvingars möjligheter att få tillbaka stiftelsestillgångarna med stöd av allmänna regler om rättshandlingars ogiltighet eller om jämkning av rättshandlingar på grund av felaktiga förutsättningar.

Tredje stycket

Lagtexten i detta stycke, som har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag, avviker från permutationslagens (1972:205) motsvarande bestämmelse (jfr 1 § andra stycket sagda lag). Någon annan saklig innebörd är dock inte avsedd. Även bestämmelsen i permutationslagen har som utgångspunkt att man vid ändring av en stiftelses ändamål så långt möjligt skall beakta vad som kan antas ha varit stiftarens avsikt med stiftelsen (jfr prop. 1972:8 s. 32).

2 §

Frågor om tillstånd enligt 1 § prövas på ansökan av styrelsen eller förvaltare. Kammarkollegiets beslut får överklagas hos regeringen.

(Jfr 6 kap. 5 § promemoriaförslaget)

Den ordning som hittills gällt innebär att ansökan om permutation kan göras inte bara av stiftelsens företrädare utan även av stiftaren eller personer som ingår i stiftelsens destinatärskrets (se prop. 1972:8 s. 32). Som berörs i inledningen till detta kapitel är det emellertid en utgångspunkt för regleringen i kapitlet att det är styrelsen eller förvaltaren som ytterst svarar för stiftelsens beslut i frågor om ändring m.m. av föreskrifterna i stiftelseförordnandet. Bestämmelsen i paragrafens *första mening* innebär därför att endast styrelsen eller förvaltaren har rätt att ansöka om tillstånd. Detta förhållande hindrar emellertid inte att Kammarkollegiet liksom hittills låter stiftaren m.fl. yttra sig över gjorda ansökningar.

Bestämmelsen i *andra mening* överensstämmer sakligt sett med 4 § permutationslagen. Frågan hur ett beslut av Kammarkollegiet överklagas regleras i 23 § förvaltningslagen (1986:223).

Enligt förordningen (1992:203) om avgifter för ärenden enligt permutationslagen (1972:205) utgår avgift för prövning av ansökningar enligt permutationslagen. Avgifter bör utgå även för prövning av ansökningar enligt stiftelselagen. Närmare föreskrifter om sådana avgifter bör regeringen kunna meddela med stöd av det bemyndigande som ligger till grund för förordningen om avgifter för ärenden enligt permutationslagen (se prop. 1989/90:138, 1989/90:FiU38 s. 5 och rskr. 1989/90:289).

Ändring m.m. utan tillstånd

3 §

Om stiftaren i stiftelseförordnandet uttryckligen har föreskrivit att styrelsen eller förvaltaren utan tillstånd av en myndighet får ändra, upphäva eller åsidosätta särskilt angivna föreskrifter i stiftelseförordnandet som angår en annan fråga än som anges i 1 § första stycket 1, gäller vad stiftelseförordnandet föreskriver utan hinder av 1 §.

Även om det inte följer av stiftelseförordnandet får styrelsen eller förvaltaren i andra fall än som avses i 1 § första stycket utan tillstånd ändra, upphäva eller i särskilt fall åsidosätta en föreskrift i stiftelseförordnandet. Härvid skall 1 § andra stycket tillämpas.

(Jfr 6 kap. 2 § promemoriaförslaget)

Bestämmelsen i paragrafens första stycke saknar motsvarighet i lagrådsremissen. Bestämmelsen i andra stycket har sin motsvarighet i 3 § i lagrådsremissens förslag.

Första stycket

Bestämmelsen i detta stycke innebär att s.k. *ändringsförbehåll* av visst slag alltså skall vara giltiga.

Enligt bestämmelsen gäller inte bestämmelserna i 1 § om stiftaren i stiftelseförordnandet uttryckligen har föreskrivit att styrelsen eller förvaltaren utan tillstånd får ändra, upphäva eller i särskilt fall åsidosätta en föreskrift i förordnandet som angår annan fråga än stiftelsens ändamål. För att bestämmelsen i stycket överhuvudtaget skall vara tillämplig krävs det alltså bl.a.

att det är *stiftaren* som har meddelat föreskriften i fråga och att det av den otvetydigt framgår att styrelsen eller förvaltaren skall ha rätt att utan tillstånd fatta beslut om ändring m.m.

Av bestämmelsen i 4 § första stycket första meningen framgår att tillsynsmyndigheten skall ha tillfälle att kontrollera beslut som fattats med stöd av ett ändringsförbehåll. Denna kontroll skall avse att stiftelseförordnandet innehåller en av stiftaren meddelad föreskrift med i stycket angivet innehåll, att beslutet i fråga inte avser stiftelsens ändamål eller en föreskrift som inte omfattas av ändringsförbehållet och till sist, om beslutet avser ändring i eller åsidosättande i särskilt fall av en föreskrift, att den nya föreskriften inte står i strid med någon tvingande bestämmelse i stiftelselagen. I fall då beslutet avser ett upphävande av en föreskrift i förordnandet skall tillsynsmyndigheten även kontrollera att åtgärden inte avser en föreskrift som inte kan upphävas utan endast kan ändras. Föreskriften om stiftelsens namn är ett exempel på en föreskrift av detta slag (jfr 2 kap. 7 §).

Om tillsynsmyndighetens kontroll skulle ge vid handen att beslutet t.ex. inte avser en föreskrift som omfattas av det ifrågavarande ändringsförbehållet, skall myndigheten förbjuda styrelsens ledamöter eller förvaltaren att tillämpa beslutet.

Angående frågan vilken verkan som efter den nya lagens ikraftträdande tillerkännes ändringsförbehåll i stiftelseförordnanden avseende äldre stiftelser, se 10 § i förslaget till lag om införande av stiftelselagen.

Andra stycket

Bestämmelsen i andra stycket jämförd med bestämmelsen i 4 § första stycket innebär att det för tillämpning av styrelsens eller förvaltarens beslut om ändring m.m. – i andra fall än som avses i 1 § första stycket 1–9 och utan att det följer av stiftelseförordnandet – är tillräckligt att tillsynsmyndigheten får tillfälle att kontrollera beslutet i fråga. Tillsynsmyndighetens kontroll skall därvid avse att beslutet inte står i strid med bestämmelsen i 1 § andra stycket eller, om det avser ändring i eller åsidosättande i särskilt fall av en föreskrift i förordnandet, att den nya föreskriften inte strider mot någon tvingande föreskrift i stiftelselagen. (Jfr i övrigt vad som anförs i anslutning till första stycket).

Exempel på en föreskrift som kan ändras med stöd av bestämmelsen i 3 § andra stycket är den om stiftelsens namn. En föreskrift som innebär att stiftelsen skall vara undantagen från tillsyn enligt stiftelselagen kan upphävas med tillämpning av detta stycke.

4 §

Styrelsen eller förvaltaren skall underrätta tillsynsmyndigheten om beslut som avses i 3 §. Beslutet gäller från och med den dag då tre månader förflutit sedan underrättelsen inkom till tillsynsmyndigheten, om inte denna under tremånaderstiden förbjudit styrelsen eller förvaltaren att tillämpa beslutet. Förbud av tillsynsmyndigheten får grundas endast på att beslutet strider mot denna lag.

Om tillsynsmyndigheten behöver längre tid för prövningen, får den för-

länga tidsfristen enligt första stycket med högst tre månader. Om det fattas beslut om förlängning skall stiftelsen underrättas om detta.

Prop. 1993/94:9

(Jfr 6 kap. 4 § promemoriaförslaget)

Bestämmelsen i denna paragraf är i allt väsentligt utformad i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Första stycket

Enligt bestämmelserna i första stycket skall tillsynsmyndigheten underrättas om beslut som avses i 3 §. Även beslut som avses i 5 § skall tillsynsmyndigheten bli underrättad om (jfr 5 § andra stycket).

Tillsynsmyndigheten bör lämpligen bli underrättad genom att stiftelsen till tillsynsmyndigheten skickar en kopia av beslutet. När det gäller beslut med stöd av ett ändringsförbehåll kan det ibland även krävas att stiftelsen sänder en kopia av stiftelseförordnandet till tillsynsmyndigheten. Eftersom underrättelsen sker på stiftelsens risk är det vidare lämpligt att stiftelsens företrädare förvisar sig om att underrättelsen kommit fram till tillsynsmyndigheten.

Vad tillsynsmyndighetens kontroll skall avse har kommenterats i anslutning till 3 § första och andra styckena. Av vad som sagts där framgår att tillsynsmyndigheten vid ändring i eller åsidosättande i särskilt fall av en föreskrift inte får förbjuda styrelsen eller förvaltaren att tillämpa den nya föreskriften enbart av det skälet att myndigheten finner den vara olämplig.

Andra stycket

Normalt torde det inte erbjuda några större svårigheter för tillsynsmyndigheten att avgöra om ett beslut som har fattats med stöd av 3 § (eller 5 §) strider mot stiftelselagen eller inte. Det kan dock inte uteslutas att tidsfristen i vissa fall är för kort. Därför innehåller 4 § andra stycket en bestämmelse enligt vilken fristen får förlängas med ytterligare högst tre månader.

Upphörande av en stiftelse i visst fall

5 §

Styrelsen eller förvaltaren får besluta om att förbruka stiftelsens tillgångar för det ändamål vartill de är bestämda eller för ett ändamål som så nära som möjligt motsvarar detta, om

1. stiftelsen bildades för mer än 50 år sedan,
2. stiftelsen inte har kunnat främja sitt ändamål under de senaste fem åren,
3. värdet av tillgångarna, värderade med tillämpning av 3 kap. 6 §, vid utgången av de tre senaste räkenskapsåren har understigit det då gällande basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, samt
4. stiftelsen saknar skulder.

Bestämmelserna i 4 § tillämpas på beslut enligt första stycket.

(Jfr 6 kap. 3 och 4 §§ promemoriaförslaget)

Som sagts tidigare innebär också bestämmelserna i denna paragraf ett un-

dantag från bestämmelserna i 1 §. Hithörande frågor har utförligt kommenterats i avsnitt 2.7.2 i den allmänna motiveringen.

Motsvarande paragraf i det till Lagrådet remitterade förslaget innehöll i andra stycket en bestämmelse om att en stiftelse är upplöst när tillgångarna förbrukats. På *Lagrådets* inrådan har den bestämmelsen flyttats till 7 kap. 18 §.

Första stycket

Beslut med stöd av första stycket kan fattas t.ex. om den löpande avkastningen inte längre räcker till för att främja ändamålet, om den för stiftelsen gällande destinatärskretsen inte längre kan återfinnas eller om det för stiftelsen gällande syftet har fallit bort på grund av samhällsutvecklingen.

Den allmänna vårdplikt som åvilar styrelseledamöter eller förvaltaren i deras egenskap av stiftelsens sysslomän innebär en skyldighet att se till så att stiftelsetillgångar inte ligger oanvända. Härav följer emellertid inte att styrelsen eller förvaltaren är skyldiga att fatta ett beslut om förbrukning så snart förutsättningar för ett sådant beslut synes föreligga. Styrelsen eller förvaltaren bör alltid försöka finna någon annan lösning på problemet än den som anvisas i denna paragraf (jfr vad som anförts i inledningen till 6 kap.).

Andra stycket

Innan beslut som fattats med stöd av första stycket får verkställas skall tillsynsmyndigheten enligt bestämmelsen i detta stycke beredas tillfälle att kontrollera beslutet.

Tillsynsmyndighetens kontroll av beslut enligt första stycket bör i första hand avse skälen till att ändamålet inte har främjats. Om det därvid uppstår misstanke om att stiftelseförvaltningen uppsåtligen har underlåtit att använda stiftelsens tillgångar, skall myndigheten förbjuda att beslutet verkställs.

Av styrelsens eller förvaltarens beslut enligt första stycket måste exakt framgå hur förbrukningen av tillgångarna skall gå till. Om beslutet innebär att tillgångarna skall förbrukas för ett annat ändamål än det vartill de är bestämda, skall tillsynsmyndigheten undersöka om det inte är möjligt att förbruka dem i enlighet med det för stiftelsen gällande ändamålet. Vidare skall tillsynsmyndigheten i ett sådant fall även undersöka om det i beslutet angivna ändamålet så nära som möjligt motsvarar det för stiftelsen gällande ändamålet. Målet för tillsynsmyndighetens granskning i nu nämnda avseenden bör vara att i första hand hindra att beslut som uppenbart står i strid mot bestämmelsen i första stycket bringas till verkställighet.

7 kap. Likvidation och upplösning

Detta kapitel innehåller framför allt bestämmelser om tvångslikvidation av stiftelser som utövar näringsverksamhet. Hithörande frågor har i den allmänna motiveringen behandlats i avsnitt 2.6.8.

Det övergripande syftet med kapitlets regler om likvidation är att de skall

utgöra ett skydd för borgenärer som ingår avtal med stiftelser som utövar näringsverksamhet. Reglerna har utformats i nära överensstämmelse med bestämmelserna i 13 kap. aktiebolagslagen. I stor utsträckning kan därför hänvisas till lagmotiven för de sistnämnda reglerna (se prop. 1975:103 s. 498 ff).

Formellt sett gäller bestämmelserna om likvidation inte bara för verksamhetsstiftelser utan även för avkastningsstiftelser som t.ex. har en del av sin förmögenhet placerad i en hyresfastighet. Givetvis kommer det mycket sällan att vara aktuellt att tillämpa bestämmelserna på stiftelser av det senare slaget.

Förutsättningar för likvidation m.m.

1 §

Styrelsen eller förvaltaren för en stiftelse som utövar näringsverksamhet skall ofördröjligen upprätta en särskild balansräkning så snart det finns skäl att anta att värdet av stiftelsens tillgångar understiger summan av stiftelsens skulder. Samma skyldighet inträder om stiftelsen vid verkställighet enligt 4 kap. utökningsbalken befunnits sakna utmätningsbara tillgångar. Visar balansräkningen att värdet av tillgångarna understiger summan av skulderna, skall styrelsen eller förvaltaren ansöka hos tingsrätt om att stiftelsen försätts i likvidation. Sådan ansökan kan även göras av styrelseledamot eller revisor.

(Jfr 7 kap. 1 § promemoriaförslaget)

Förebild för denna paragraf är 13 kap. 2 § första stycket aktiebolagslagen i dess lydelse från och med den 1 januari 1992 (jfr SFS 1991:1734).

Enligt 1 § åligger det styrelsen eller förvaltaren för en stiftelse som utövar näringsverksamhet att upprätta en särskild balansräkning (*kontrollbalansräkning*) bl.a. i fall då det finns skäl att anta att värdet av tillgångarna understiger summan av skulderna. I praktiken innebär det att en kontrollbalansräkning skall upprättas när styrelsen eller förvaltaren känner till att stiftelsens ekonomi har försämrats och misstanke finns att skulderna överstiger värdet av tillgångarna.

Ansökan om likvidation görs hos tingsrätten i den ort där stiftelsen har sitt hemvist (jfr 10 kap. 1 § rättegångsbalken; jfr även 9 kap. 1 § stiftelselagen).

2 §

Vid beräkningen av värdet av stiftelsens tillgångar skall det i den balansräkning som avses i 1 § inom linjen tas upp en post som utvisar den ökning av tillgångarnas sammanlagda värde som skulle följa, om de redovisades till försäljningsvärdet med avdrag för försäljningskostnaderna. Beträffande sådana anläggningstillgångar som undergår fortlöpande värdeminskning gäller dock att de skall tas upp till anskaffningsvärdet minskat med erforderliga avskrivningar och nedskrivningar, om man därigenom får ett högre värde.

Vid beräkningen av summan av stiftelsens skulder skall hänsyn inte tas till skulder på grund av statligt stöd för vilket återbetalningsskyldigheten är beroende av stiftelsens ekonomiska ställning, om stödet, för det fall att stiftelsen försätts i konkurs eller träder i likvidation, skall återbetalas först sedan övriga skulder till fullo har betalats.

(Jfr 7 kap. 2 § promemorieförslaget)

Förebild för denna paragraf är 13 kap. 2 § tredje stycket aktiebolagslagen.

Första stycket

Syftet med bestämmelserna i första stycket är att få fram stiftelsens eventuella dolda reserver för att därigenom förhindra att den onödigtvis tvingas i likvidation. Vid upprättandet av kontrollbalansräkningen skall därför vanliga regler tillämpas utom i fråga om värderingen av tillgångarna.

Andra stycket

Innebörden av bestämmelsen i andra stycket är att man vid jämförelsen enligt 1 § mellan värdet av stiftelsens tillgångar och summan av stiftelsens skulder inte skall ta hänsyn till skulder på grund av statligt stöd för vilket gäller särskilda villkor i fråga om återbetalningsskyldigheten. I kontrollbalansräkningen skall dock stiftelsens alla skulder redovisas.

3 §

Underlåter styrelseledamöterna eller förvaltaren att fullgöra vad som åligger dem enligt 1 §, svarar de och andra som med vetskap om denna underlåtenhet handlar på stiftelsens vägnar solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för stiftelsen. En styrelseledamot eller förvaltaren undgår dock ansvar, om han visar att underlåtenheten inte beror på försummelse av honom.

Ansvarighet enligt första stycket gäller inte för förpliktelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan har hänskjutits till domstols prövning eller sådan balansräkning som avses i 4 § har blivit granskad av revisorerna och godkänd av tillsynsmyndigheten.

(Jfr 7 kap. 3 § promemorieförslaget)

Förebild för denna paragraf är 13 kap. 2 § fjärde stycket aktiebolagslagen.

Bestämmelserna i paragrafens *första stycke* innebär att en borgenär som har fordringsanspråk mot en näringsdrivande stiftelse under vissa förutsättningar kan göra sina anspråk gällande även mot styrelseledamöterna eller förvaltaren eller andra som handlar på stiftelsens vägnar, exempelvis särskilt bemyndigade firmatecknare för stiftelsen.

Innebörden av bestämmelsen i *första stycket andra meningen* är att en styrelseledamot och förvaltaren har ett s.k. presumtionsansvar (jfr prop. 1987/88:10 s. 68 ff).

4 §

Tingsrätt skall besluta att stiftelsen skall träda i likvidation, om det inte under ärendets handläggning i domstolen styrks att en balansräkning, utvisande att stiftelsen har tillgångar till ett värde som överstiger summan av

skulderna, har blivit granskad av revisorerna och godkänd av tillsynsmyndigheten.

Prop. 1993/94:9

(Jfr 7 kap. 4 § promemorieförslaget)

Förebild för denna paragraf är 13 kap. 2 § andra stycket aktiebolagslagen.

Av paragrafen följer att stiftelsen kan undgå likvidation genom att under frågans behandling i tingsrätten förebringa bevisning om att likvidationsanledningen har upphört.

Förfarandet hos domstolen

5 §

Görs ansökan om likvidation enligt 1 §, skall domstolen genast kalla stiftelsen och borgenärer som vill yttra sig i ärendet att inställa sig för domstolen på en bestämd dag, då frågan om skyldighet för stiftelsen att träda i likvidation skall prövas. Kallelsen skall delges stiftelsen, om delgivningen kan ske på annat sätt än enligt 15–17 §§ delgivningslagen (1970:428). Kallelsen skall kungöras genom domstolens försorg i Post- och Inrikes Tidningar minst två och högst fyra månader före inställelsedagen.

(Jfr 7 kap. 5 § promemorieförslaget)

Förebilden för bestämmelserna är 13 kap. 5 § aktiebolagslagen.

Bestämmelsen i *första meningen* innebär att skyldigheten att träda i likvidation skall prövas på den dag som har bestämts i kallelsen. Det finns således ingen möjlighet att besluta om uppskov för att pröva frågan vid ett senare tillfälle.

Enligt bestämmelsen i *andra meningen* skall stiftelsen delges kallelsen, om det kan ske med användande av andra delgivningsformer än kungörelsedelgivning. Härvid blir i första hand 3, 9 och 13 §§ delgivningslagen tillämpliga. Kallelsen skall alltid kungöras i Post- och Inrikes Tidningar enligt bestämmelsen i *tredje meningen*.

6 §

Har sökanden haft kostnader för delgivning eller kungörelse samt för expeditioner i ett ärende enligt 1 §, skall kostnaderna betalas av stiftelsens medel, om stiftelsen förpliktats träda i likvidation eller om domstolen i annat fall finner det skäligt.

(Jfr 7 kap. 6 § promemorieförslaget)

Bestämmelsen i denna paragraf har 13 kap. 6 § aktiebolagslagen som förebild.

Paragrafen innebär att sökanden i ett ärende om likvidation i allmänhet har rätt till ersättning av stiftelsen för kostnader avseende delgivning, kungörelse och expeditioner (jfr även 17 § tredje stycket).

Genomförande av likvidationen

7 §

En domstol som fattar beslut att en stiftelse skall träda i likvidation skall

samtidigt utse en eller flera likvidatorer. Likvidatorerna träder i styrelsens eller förvaltarens ställe och har till uppgift att genomföra likvidationen.

Likvidatorerna skall för registrering i stiftelseregistret genast anmäla beslut om likvidation och förordnande av likvidator.

Bestämmelserna i denna lag om styrelse och styrelseledamöter tillämpas på likvidatorerna, i den mån inte annat följer av detta kapitel. En likvidator har alltid rätt till skäligt arvode.

En stiftelse är alltid bokföringsskyldig under likvidationen.

Ett uppdrag att vara revisor upphör inte genom att stiftelsen träder i likvidation. Bestämmelserna i 4 kap. tillämpas under likvidationen. Revisionsberättelsen skall innehålla ett uttalande om huruvida enligt revisorernas mening likvidationen onödigt fördröjs.

(Jfr 7 kap. 7 § promemoriaförslaget)

Förebilder för bestämmelserna i denna paragraf har varit delar av 13 kap. 7 § aktiebolagslagen. Bestämmelserna har dock anpassats till förhållandena i stiftelser.

Första och andra styckena

När det gäller de närmare överväganden som bör ligga till grund för domstolens val av likvidator kan hänvisas till prop. 1982/83:139 s. 13 f och 21 f.

Tredje stycket

Enligt bestämmelsen i *styckets första mening* likställs likvidatorerna i princip med styrelse och styrelseledamöter. Detta gäller även om stiftelsen före likvidationen haft anknuten förvaltning. Innebörden av att likvidatorerna likställs med styrelse och styrelseledamöter är bl.a. att likvidatorerna är underkastade jävsreglerna i 2 kap. 14 § och att de kan entledigas och lämna sitt uppdrag enligt samma regler som för styrelseledamöter. Vidare följer det av förevarande bestämmelse att om en stiftelse som är i likvidation försätts i konkurs är det likvidatorerna som företräder stiftelsen som konkursgäldenär (jfr 2 kap. 16 § fjärde stycket).

Enligt bestämmelsen i *andra meningen* har en likvidator alltid rätt till skäligt arvode. Detta gäller således även om arvode enligt stiftelseförordnandet inte skall utgå till styrelsens ledamöter.

Fjärde och femte styckena

Av bestämmelsen i *fjärde stycket* följer att en stiftelse som trätt i likvidation är bokföringsskyldig till dess att likvidationen har avslutats. Bokföringsskyldigheten skall enligt 3 kap. 4 § fullgöras enligt vad som föreskrivs i bokföringslagen (1976:125).

Att bestämmelserna i 4 kap. skall tillämpas under likvidation innebär t.ex. att revisorn är underkastad reglerna i 4 kap. 6 § om jäv.

8 §

När stiftelsen har trätt i likvidation, skall styrelsen eller förvaltarens genast avge en redovisning för sin förvaltning av stiftelsens angelägenheter under

den tid för vilken redovisningshandlingar inte förut har lämnats till revisorerna. Redovisningen skall lämnas till revisorerna så snart det kan ske. Bestämmelserna om årsredovisning och revisionsberättelse skall tillämpas.

Om tiden även omfattar det föregående räkenskapsåret, skall en särskild redovisning avges för detta år. I en moderstiftelse skall denna särskilda redovisning även omfatta koncernredovisning.

(Jfr 7 kap. 8 § promemoriaförslaget)

Förebild för bestämmelserna i denna paragraf är 13 kap. 9 § aktiebolagslagen.

Bestämmelsen i *andra styckets första mening* innebär att styrelsen eller förvaltare är skyldig att avge två årsredovisningar i de fall då den tid som avses i första stycket även omfattar det föregående räkenskapsåret.

Skyldighet att upprätta koncernredovisning enligt bestämmelsen i *andra styckets andra mening* föreligger givetvis endast under den i 3 kap. 7 § första stycket andra meningen angivna förutsättningen, nämligen att antalet anställda hos koncernen under det ifrågavarande räkenskapsåret i medeltal har varit minst tio.

9 §

Likvidatorerna skall genast söka kallelse på stiftelsens okända borgenärer.

(Jfr 7 kap. 9 § promemoriaförslaget)

Som förebild för denna paragraf har använts 13 kap. 10 § aktiebolagslagen.

Innebörden av förevarande bestämmelse är att kallelse på okända borgenärer skall sökas även om likvidationsbeslutet inte har vunnit laga kraft. Verkan av att en fordran inte anmäls inom föreskriven tid efter det att kallelse har utfärdats är i princip att borgenären i fråga förlorar rätten att kräva ut fordringen (se 6 § lagen, 1981:131, om kallelse på okända borgenärer).

10 §

Likvidatorerna skall så snart det kan ske genom försäljning på offentlig auktion eller på annat lämpligt sätt förvandla stiftelsens tillgångar till pengar, i den mån det behövs för likvidationen, samt betala stiftelsens skulder. Stiftelsens näringsverksamhet får fortsättas om det behövs för en ändamålsenlig avveckling eller för att de anställda skall få skälig tid på sig att skaffa sig nya anställningar.

(Jfr 7 kap. 10 § promemoriaförslaget)

Bestämmelserna i 13 kap. 11 § aktiebolagslagen är förebild för denna paragraf.

Enligt *första meningen* i paragrafen skall likvidatorerna, i den mån det behövs, förvandla stiftelsens tillgångar till pengar. Likvidatorerna är därvid skyldiga att noga överväga vad som är förmånligast, försäljning på offentlig auktion eller försäljning under hand. De har rätt att relativt fritt bedöma när försäljningen skall ske.

Enligt *andra meningen* får likvidatorerna låta stiftelsen utöva den ifrågavarande näringsverksamheten bl.a. om det behövs för att de anställda skall få skälig tid på sig att skaffa nya anställningar. Med hänsyn till syftet med själva

likvidationsförfarandet får dock ett uppskov med avvecklingen inte bli alltför långvarigt.

Prop. 1993/94:9

11 §

När den anmälningstid som bestämts i kallelsen på stiftelsens okända *vergenärer* har gått ut och alla kända skulder blivit betalda, skall likvidatorerna använda återstående tillgångar för det ändamål vartill de är bestämda eller för ett ändamål som så nära som möjligt motsvarar detta. Om det inte är möjligt att använda tillgångarna på detta sätt, skall de överlämnas till Allmänna arvsfonden. Om något skuldbelopp är tvistigt eller inte förfallet till betalning eller av annan orsak inte kan betalas, skall dock så mycket av överskottet behållas som kan behövas för denna betalning.

(Jfr 7 kap. 11 § promemorieförslaget)

Paragrafen har utformats med 13 kap. 13 § aktiebolagslagen som förebild. I enlighet med *Lagrådets* förslag skall tillgångar som återstår efter likvidation i första hand användas för stiftelsens ändamål eller för ett ändamål som så nära som möjligt motsvarar detta.

12 §

När likvidatorerna har fullgjort sitt uppdrag, skall de så snart det kan ske avge slutredovisning för sin förvaltning genom en förvaltningsberättelse som avser likvidationen i dess helhet. Till berättelsen skall de föga redovisningshandlingar för hela likvidationstiden. Berättelsen och redovisningshandlingarna skall avlämnas till revisorerna. Dessa skall inom en månad därefter till likvidatorerna avge en revisionsberättelse över slutredovisningen och förvaltningen under likvidationen. Likvidatorerna skall därefter genast sända en kopia av revisions- och förvaltningsberättelserna till tillsynsmyndigheten.

(Jfr 7 kap. 12 § promemorieförslaget)

Bestämmelserna i 13 kap. 14 § första stycket aktiebolagslagen är förebild för denna paragraf.

13 §

När likvidatorerna har sänt revisions- och förvaltningsberättelserna till tillsynsmyndigheten, är stiftelsen upplöst. Detta förhållande skall likvidatorerna genast anmäla för registrering i stiftelseregistret.

Om likvidatorerna finner att stiftelsen är på obestånd och inte kan betala likvidationskostnaderna, skall de ansöka om att stiftelsen försätts i konkurs.

(Jfr 7 kap. 13 § promemorieförslaget)

Bestämmelserna i 13 kap. 15 § första och tredje styckena aktiebolagslagen är förebild för denna paragraf. Jämför även 7 kap. 18 § stiftelselagen.

Den ordning som *andra stycket* innefattar har gällt sedan år 1982 för aktiebolag och sedan år 1988 för ekonomiska föreningar (jfr prop. 1986/87:7 s. 224).

14 §

Om det efter stiftelsens upplösning enligt 13 § visar sig att stiftelsen har till-

gångar eller om talan väcks mot stiftelsen eller det av någon annan orsak uppkommer behov av en likvidationsåtgärd, skall likvidationen fortsättas. Detta skall genast anmälas av likvidatorerna för registrering i stiftelseregistret.

(Jfr 7 kap. 14 § promemorieförslaget)

Paragrafen har utformats med 13 kap. 16 § aktiebolagslagen som förebild.

I fall som avses i denna paragraf är stiftelsen inte längre att anse som upplöst. En fortsatt likvidation knyter an till den föregående där denna avslutades. Likvidatorerna återinträder utan vidare i sitt uppdrag.

15 §

Om ett likvidationsbeslut har blivit upphävt genom ett beslut av domstol som har vunnit laga kraft, träder stiftelsens tidigare styrelse eller förvaltare i likvidatorernas ställe. Likvidatorerna skall genast anmäla beslutet för registrering i stiftelseregistret.

När likvidation har upphört enligt första stycket, skall 12 § tillämpas.

(Jfr 7 kap. 15 § promemorieförslaget)

Förebild för denna paragraf är 13 kap. 17 § fjärde och femte styckena aktiebolagslagen. Som *Lagrådet* har påpekat torde ett likvidationsbeslut avseende en stiftelse inte kunna upphävas genom domstols dom. Paragrafens lydelse har i jämförelse med det till *Lagrådet* remitterade förslaget justerats i enlighet härmed.

Likvidation efter konkurs

16 §

Om en stiftelse som utövar näringsverksamhet är försatt i konkurs och denna avslutas med överskott, skall styrelsen eller förvaltaren inom en månad från det att konkursen avslutades besluta att stiftelsen skall träda i likvidation och genast anmäla detta till tingsrätten. Denna skall därefter utan dröjsmål utse en eller flera likvidatorer.

Om stiftelsen var i likvidation när den försattes i konkurs, skall likvidationen fortsättas enligt 14 §.

(Jfr 7 kap. 16 § promemorieförslaget)

Förebild för bestämmelserna i denna paragraf är bestämmelserna i 13 kap. 19 § andra och tredje styckena samt 7 § första stycket första meningen aktiebolagslagen.

Det bör observeras att det enligt förevarande bestämmelse – till skillnad från vad som är fallet enligt 1 § första stycket tredje meningen – är styrelsen eller förvaltaren som skall fatta beslutet om att stiftelsen skall träda i likvidation. Styrelsen eller förvaltaren skall anmäla sitt beslut till tingsrätten i den ort där stiftelsen har sitt hemvist (jfr vad som anförts i anslutning till 1 §).

I 18 § andra stycket meddelas en bestämmelse med avseende på det fall att en stiftelses konkurs avslutas utan överskott.

17 §

Om det inte fattas ett sådant beslut som avses i 16 § första stycket, skall tingsrätten besluta att stiftelsen skall träda i likvidation.

Frågan om likvidation enligt första stycket prövas på anmälan av tillsynsmyndigheten eller på ansökan av en styrelseledamot eller en borgenär.

Om tillsynsmyndigheten eller sökanden har haft kostnader för delgivning eller kungörelse samt för expeditioner i ett ärende enligt andra stycket, skall kostnaderna betalas av stiftelsens medel.

(Jfr 7 kap. 6 och 17 §§ promemoriaförslaget)

Förebilden för bestämmelserna i första och andra styckena i denna paragraf är 13 kap. 19 § andra stycket andra meningen samt 4 § första stycket 2 och tredje stycket aktiebolagslagen. I förhållande till bestämmelsen i 13 kap. 4 § tredje stycket är dock den personkrets som enligt andra stycket i förevarande paragraf kan ansöka om likvidation något mer begränsad.

Angående frågan vilken tingsrätt som är behörig att pröva en anmälan enligt denna paragraf, se vad som anförts i anslutning till föregående paragraf.

Bestämmelsen i paragrafens *tredje stycke* har sin förebild i 13 kap. 6 § aktiebolagslagen (jfr 7 kap. 6 § stiftelselagen). I det till Lagrådet remitterade förslaget innehöll förevarande stycke som en andra mening ytterligare en bestämmelse om att staten i vissa fall skall svara för tillsynsmyndighetens kostnader. I enlighet med vad *Lagrådet* förordat har den bestämmelsen tagits bort.

Upplösning utan likvidation

18 §

I fall som avses i 6 kap. 5 § är stiftelsen upplöst när tillgångarna förbrukats.

När en stiftelses konkurs har avslutats utan överskott är stiftelsen upplöst.

(Jfr 7 kap. 16 § första stycket promemoriaförslaget)

I denna paragraf, som saknar motsvarighet i det till Lagrådet remitterade förslaget, har i enlighet med Lagrådets förslag sammanförts de bestämmelser som i det remitterade förslaget återfinns i 6 kap. 5 § andra stycket andra meningen och 10 kap. 4 § tredje stycket.

Enligt gällande rätt anses en stiftelse upplöst när det med säkerhet kan slås fast att stiftelsen inte längre har några tillgångar (jfr Hessler, a.a., s. 515 f). Bestämmelserna i 18 § skall alltså ses som ett uttryck för en generell princip som gällt sedan länge.

8 kap. Stiftelses firma

Rättsligt sett är *firma* den benämning under vilken en näringsidkare driver sin verksamhet. Genom registrering eller inarbetning kan en näringsidkare förvärva ensamrätt till sin firma och därmed ett skydd mot att någon annan använder denna firma eller en med firman förväxlingsbar benämning på verksamhet av samma eller liknande slag.

Grundläggande bestämmelser om firma finns i firmalagen (1974:156). Bestämmelserna i 8 kap. om stiftelses firma gäller vid sidan av firmalagens all-

männa bestämmelser om firma och anger bl.a. vilka ytterligare förutsättningar som måste vara uppfyllda för att en stiftelse skall få sin firma registrerad i stiftelseregistret (jfr 10 kap. 1 § tredje stycket).

Enligt bestämmelsen i 1 kap. 6 § första stycket första meningen skall en stiftelse alltid ha ett namn. Om varken de generella bestämmelserna i firmalagen eller bestämmelserna i förevarande kapitel innebär hinder däremot, får en stiftelse som bedriver näringsverksamhet använda sitt namn även som benämning på näringsverksamheten.

1 §

En stiftelses firma skall tydligt skilja sig från andra firmor som förut är införda i stiftelseregistret. I en firma som skiljer sig från stiftelsens namn får inte ordet stiftelse eller en förkortning av detta ord ingå. I övrigt finns bestämmelser om registreringen i firmalagen (1974:156).

(Jfr 8 kap. 1 § promemoriaförslaget)

Bestämmelsen i 7 § handelsregisterlagen är förebild för bestämmelsen i första meningen.

Enligt bestämmelsen i *andra meningen* får en stiftelses firma som skiljer sig från stiftelsens namn inte innehålla ordet stiftelse eller en förkortning av detta ord. Denna reglering sammanhänger med att det enligt 1 kap. 6 § första stycket andra meningen är obligatoriskt att ordet stiftelse ingår i en stiftelses namn och att *en och samma stiftelse* endast bör få ha *ett* kännetecken som innehåller ordet stiftelse eller en förkortning av detta ord (jfr vad som gäller om bifirmor inom associationsrätten, se t.ex. 16 kap. 1 § tredje stycket tredje meningen aktiebolagslagen).

Enligt handelsregisterlagen är det möjligt för en stiftelse som avser att bedriva näringsverksamhet i t.ex. hela landet att genom registrering erhålla ett rikstäckande skydd för sin firma (jfr 3 § tredje stycket handelsregisterlagen). Denna möjlighet behålls (se 10 kap. 6 § tredje stycket).

2 §

I firmalagen (1974:156) finns bestämmelser om förbud mot användning av firma och om hävande av firmaregistrering.

(Jfr 8 kap. 2 § promemoriaförslaget)

Firmalagens bestämmelser om förbud mot användning av firma och om hävande av firmaregistrering återfinns i 15 och 16 §§.

En stiftelse som har en med namnet sammanfallande firma förlorar inte rätten till sitt namn om firman hävs med tillämpning av firmalagens bestämmelser.

3 §

Om en i stiftelseförordnandet angiven firma inte kan registreras, får styrelsens eller förvaltarens beslut om ny firma tillämpas utan att bestämmelserna i 6 kap. iakttas.

(Jfr 8 kap. 3 § promemoriaförslaget)

Om en stiftelse avser att börja utöva näringsverksamhet och stiftelseförordnandet inte innehåller någon föreskrift om firma eller om där angiven firma inte kan registreras är styrelsen eller förvaltaren skyldig att besluta i den frågan (jfr 10 kap. 6 § första stycket).

Den *tvångande bestämmelsen* i 3 § avser fall då styrelsen eller förvaltaren måste fatta beslut om firma på grund av att en i förordnandet angiven firma inte kan registreras. Enligt bestämmelsen får styrelsen eller förvaltaren därvid tillämpa beslutet om ny firma utan iakttagande av bestämmelserna i 6 kap. 3 och 4 §§. Detta innebär att styrelsen eller förvaltaren genast kan anmäla sitt beslut för registrering i stiftelseregistret.

4 §

Skriftliga handlingar som utfärdas för en stiftelse i dess näringsverksamhet bör undertecknas med angivande av stiftelsens firma. Vid angivande av firma som inte sammanfaller med stiftelsens namn skall på lämpligt sätt alltid anges att det är en stiftelse som innehar firman.

Har styrelsen eller förvaltaren eller någon annan företrädare för stiftelsen utfärdat en handling utan firmateckning och framgår det inte av handlingens innehåll att den har utfärdats på stiftelsens vägnar, svarar de som har undertecknat handlingen solidariskt för förpliktelsen enligt handlingen. Detta gäller dock inte, om

1. det framgick av omständigheterna vid handlingens tillkomst att handlingen utfärdades för stiftelsen, samt

2. medkontrahenten har fått ett av stiftelsen behörigen undertecknat godkännande av handlingen utan oskäligt dröjsmål efter det att antingen en begäran om sådant godkännande har framställts eller personlig ansvarighet har gjorts gällande mot undertecknarna.

(Jfr 8 kap. 4 § promemoriaförslaget)

Paragrafen har utformats efter mönster av bl.a. 16 kap. 1 § fjärde stycket aktiebolagslagen.

Första stycket

Första meningen

Allmänna bestämmelser om firmateckning finns i 26 § firmalagen.

Andra meningen

I lagrådsremissens lagförslag innehöll andra meningen i förevarande paragraf en bestämmelse av innebörd att en stiftelses namn alltid skall anges vid firmateckning om firman avviker från stiftelsens namn. Motivet bakom bestämmelsen är att en tredje man alltid bör få veta att den näringsidkare han har att göra med är en stiftelse.

Lagrådet har riktat kritik mot den utformning som remissförslaget fått i nu ifrågavarande avseende. Enligt *Lagrådet* kan det inte uteslutas att stiftelsens namn är förväxlingsbart, eller kanske t.o.m. närmast identiskt, med annan stiftelses namn och firma och då kan den som har att göra med en sådan stiftelse vars firma avviker från namnet bli vilseledd av att till firman knyts ett förväxlingsbart stiftelsenamn. *Lagrådet* pekar också i sammanhanget på

att det är otillfredsställande att en ordningsföreskrift kräver en åtgärd som skulle kunna vålla konflikt med de intressen som uppbär lagstiftningen om rätten till skydd för firma och andra näringskännetecken.

Stiftelselagen innefattar inte några regler som skyddar en stiftelse mot att en annan stiftelse använder den förra stiftelsens namn utan tillstånd. Även om en allmänt känd stiftelse inte helt saknar rättsligt skydd mot att en annan stiftelse utan tillstånd använder den förra stiftelsens namn (jfr kommentaren till 1 kap. 6 § första stycket) kan man inte bortse från de av Lagrådet påtalade olägenheterna. På grund härav har bestämmelsen i förevarande mening ändrats så att den nu innefattar krav på att man vid firmateckning på *lämpligt sätt* skall ange att en firma innehas av en stiftelse om firman inte sammanfaller med stiftelsens namn. Vilket sätt som är lämpligt får avgöras av den enskilde firmatecknaren. De fall när det på grund av de av Lagrådet anförda skälen är olämpligt att ange stiftelsens namn torde dock vara mycket sällsynta.

Stiftelser som är anknutet förvaltade företräds av sin förvaltare. I sådana fall bör en skriftlig handling som utfärdas för stiftelsen i dess näringsverksamhet även undertecknas med förvaltarens firma eller namn.

Andra stycket

Av bestämmelserna i detta stycke följer att bestämmelserna i första stycket är ordningsföreskrifter. Även bestämmelserna i 26 § firmalagen är ordningsföreskrifter. Det är alltså inte något villkor för att en stiftelse skall bli bunden att nämnda bestämmelser har iakttagits. Det viktiga för att bundenhet skall uppstå är att rättshandlingen för stiftelsens räkning har ingåtts av någon som är behörig att företräda denna.

9 kap. Tillsyn m.m.

I detta kapitel finns bl.a. bestämmelser om tillsyn. Frågorna om tillsyn har i den allmänna motiveringen behandlats i avsnitt 2.8.1. I kapitlet finns det även en bestämmelse om entledigande av den som missköter sitt uppdrag som styrelseledamot eller förvaltare. Den frågan har i den allmänna motiveringen behandlats i avsnitt 2.6.9.

Tillsynsbestämmelserna i kapitlet bygger i stor utsträckning på tillsynslagens bestämmelser i ämnet. I korthet innebär stiftelselagens tillsynsbestämmelser följande.

Alla stiftelser står under tillsyn av en tillsynsmyndighet. Tillsynsmyndighet är i regel länsstyrelsen i det län där stiftelsens styrelse eller förvaltare har sitt säte. Tillsynsmyndigheten har rätt och skyldighet att *ingripa*, om det kan antas att stiftelsens förvaltning eller revisionen av stiftelsen inte utövas i enlighet med stiftelseförordnandet eller bestämmelserna i denna lag eller att en styrelseledamot eller förvaltare annars missköter sitt uppdrag. Tillsynsmyndigheten skall också ge stiftelserna råd och upplysningar.

I kapitlet preciseras på vilket sätt tillsynsmyndigheten får ingripa och i viss mån även vilken *service* det åligger myndigheten att utföra gentemot stiftelserna.

Utöver ingripande och service är *kontroll* en av de tre huvuduppgifter som åvilar tillsynsmyndigheterna. I rent kontrollsyfte har tillsynsmyndigheten rätt att begära in handlingar eller upplysningar från stiftelsen. Stiftelser som är årsredovisningsskyldiga är vidare föremål för *återkommande kontroll*. Utan att det framgår av någon bestämmelse i kapitlet åligger det nämligen tillsynsmyndigheten att granska de handlingar (årsredovisning och revisionsberättelse) som en sådan stiftelse varje år skall sända till sin tillsynsmyndighet (jfr 3 kap. 11 § första meningen).

Vissa stiftelser är undantagna från flertalet av lagens tillsynsregler. Detta gäller stiftelser som bildats av staten, stiftelser som förvaltas av ett offentligt rättssubjekt och stiftelser som enligt stiftelseförordnandet skall vara undantagna från tillsynen enligt förevarande lag och som varken under innevarande eller de tre närmast föregående räkenskapsåren har utövat näringsverksamhet eller varit moderstiftelse (se 10 §).

Även i andra kapitel än 9 kap. finns det bestämmelser som i olika avseenden närmare preciserar på vilket sätt tillsynsmyndigheten får ingripa och vilken service det åligger myndigheten att utföra gentemot stiftelserna. En sammanställning av de frågor som tillsynsmyndigheten på grund av dessa bestämmelser kan komma att befatta sig med visar sålunda att tillsynsmyndigheten kan enligt

- 2 kap. 14 § andra stycket och 21 § tredje stycket förordna en god man att företräda stiftelsen,
- 3 kap. 2 § andra stycket och 3 § undanta en stiftelse från bokföringsskyldighet,
- 3 kap. 8 § första stycket andra meningen medge visst undantag från vad årsredovisningen skall innehålla,
- 4 kap. 5 § besluta att en stiftelse skall ha minst en kvalificerad revisor,
- 4 kap. 8 § förordna revisor i en stiftelse som saknar revisor eller behörig revisor,
- 5 kap. 4 § första stycket 5 föra talan om skadestånd för stiftelsen,
- 6 kap. 4 § eller 5 § andra stycket kontrollera att styrelsens eller förvaltarens beslut om ändring m.m. av föreskrifter i stiftelseförordnandet inte strider mot stiftelselagen,
- 7 kap. 4 § pröva frågan om godkännande av en stiftelses balansräkning, samt
- 7 kap. 17 § andra stycket anmäla fråga om likvidation av en stiftelse.

Inledande bestämmelser

1 §

Tillsynsmyndighet för en stiftelse med egen förvaltning är länsstyrelsen i det län där stiftelsens styrelse har sitt säte eller, om säte inte är bestämt, där förvaltningen huvudsakligen utövas. En stiftelse med anknuten förvaltning står under tillsyn av länsstyrelsen i det län där förvaltaren har sitt säte eller, om säte inte är bestämt, där förvaltarens egen förvaltning huvudsakligen utövas eller, om ett handelsbolag är förvaltare, där bolagets huvudkontor är inrättat.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta att

en annan myndighet än som följer av första stycket skall vara tillsynsmyndighet för en stiftelse.

Prop. 1993/94:9

Att det för vissa stiftelser gäller särskilda bestämmelser om tillsynen framgår av 10 §.

(Jfr 9 kap. 1 § promemoriaförslaget)

Första stycket

Frågan om sätet för en stiftelses styrelse kan vara reglerad i stiftelseförordnandet. Om så är fallet gäller denna föreskrift (jfr 2 kap. 1 §). Om stiftelseförordnandet däremot inte innehåller någon föreskrift i frågan, står det styrelsen fritt att själv bestämma om och i så fall var den skall ha sitt säte.

Om en stiftelses styrelse saknar bestämt säte, skall stiftelsen enligt 1 § stå under tillsyn av länsstyrelsen i det län där förvaltningen huvudsakligen utövas. Förvaltningen anses utövas, i fall då stiftelsen har ett fast kontor eller kansli, där kontoret eller kansliet är beläget och i annat fall i den ort där styrelsen normalt håller sina sammanträden (jfr i övrigt vad som anförs i avslutning till andra stycket).

Utan att det direkt uttalas i paragrafen skall huvudkontoret för ett handelsbolag anses vara beläget i det län där det enligt i handelsregistret införd uppgift är beläget (se 4 § handelsregisterlagen, 1974:157, i dess lydelse enligt SFS 1992:1448).

Andra stycket

Bestämmelsen i detta stycke är i första hand avsedd för sådana fall då t.ex. landshövdingen eller någon annan högre tjänsteman vid länsstyrelsen är ledamot i styrelsen för en stiftelse som enligt första stycket skall stå under tillsyn av samma länsstyrelse (jfr justitieombudsmännens ämbetsberättelse 1975/76 s. 288). I ett sådant fall går det att med stöd av bestämmelsen utse t.ex. en annan länsstyrelse till tillsynsmyndighet. Bestämmelsen kan även tillämpas i fall då det framstår som lämpligare att tillsynen sköts av en central än en regional myndighet.

Frågan om en stiftelse skall stå under tillsyn av annan myndighet kan väckas hos behörig myndighet av den länsstyrelse som med tillämpning av bestämmelserna i första stycket skall vara tillsynsmyndighet för stiftelsen i fråga eller av stiftelsen själv. Det har inte bedömts vara nödvändigt att ta in några regler om detta i stiftelselagen.

Lagrådet har föreslagit att det i stycket skall tas in en bestämmelse som innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta att en viss länsstyrelse skall utöva tillsyn över stiftelsen. Enligt *Lagrådet* kan det ibland inträffa att de i första stycket angivna kriterierna inte leder till något resultat, t.ex. när styrelsen saknar bestämt säte och förvaltningen är jämnt fördelad mellan två eller flera län. I ett sådant fall bör emellertid frågan vilken länsstyrelse som skall vara tillsynsmyndighet – liksom f.n. är fallet enligt tillsynslagen – kunna avgöras antingen formlost efter samråd mellan den enskilda stiftelsen och de berörda länsstyrelserna eller efter överklagande av det förvaltningsbeslut som fattas i saken (jfr 11 §; jfr även

Tredje stycket

Det har ansetts lämpligt att i kapitlets första paragraf ta in en upplysning om att det beträffande vissa stiftelser gäller särskilda bestämmelser om tillsynen.

2 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter för tillsynsmyndigheternas verksamhet enligt denna lag.

Promemorian innehåller inte några förslag om tillsynsavgifter (jfr s. 152 i promemorian).

Frågan om avgifter har i den allmänna motiveringen behandlats i avsnitt 2.11. Där har bl.a. uttalats att avgifter i tillsynsärenden endast skall komma ifråga för det rutinarbete som granskningen av stiftelsernas årsredovisningar innebär. För att ytterligare markera att avgifterna i princip skall hållas inom ramen för de belopp som behövs för att täcka kostnaderna för denna del av tillsynen har paragrafen i enlighet med *Lagrådets* förslag en något annorlunda lydelse än i lagrådsremissen.

Föreskrifter om avgifter av det slag som avses i förevarande paragraf faller i princip inom lagområdet och därmed inom riksdagens kompetens (se 8 kap. 3 § regeringsformen). Med stöd av 8 kap. 9 och 11 §§ regeringsformen kan emellertid riksdagen bemyndiga regeringen att utfärda sådana föreskrifter med rätt för regeringen att överlåta åt förvaltningsmyndighet att meddela bestämmelser i ämnet. Förevarande paragraf innehåller ett sådant bemyndigande.

Tillsynens innebörd m.m.

3 §

Tillsynsmyndigheten skall ingripa, om det kan antas att stiftelsens förvaltning eller revisionen av stiftelsen inte utövas i enlighet med stiftelseförordnandet eller bestämmelserna i denna lag eller att en styrelseledamot eller förvaltaren annars missköter sitt uppdrag.

Tillsynsmyndigheten skall ge stiftelserna råd och upplysningar.

(Jfr 9 kap. 2 § promemoriaförslaget)

Som tidigare nämnts har tillsynsmyndigheten i denna sin egenskap tre huvuduppgifter – ingripande, service och kontroll. I denna paragraf finns de centrala bestämmelserna med avseende på ingripande och service (jfr 9 § tillsynslagen). I andra paragrafer i kapitlet (5–9 §§) meddelas bestämmelser som anger på vilket sätt tillsynsmyndigheten får ingripa och i vilka avseenden det åligger tillsynsmyndigheten att utföra service gentemot stiftelserna. Ytterligare bestämmelser i dessa frågor meddelas även på andra ställen i lagen (se vad som anförts i anslutning till rubriken till 9 kap.).

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Bestämmelsen i första stycket innebär att tillsynsmyndigheten har rätt och skyldighet att ingripa, om det kan antas att stiftelsens förvaltning eller revisionen av stiftelsen inte utövas i enlighet med stiftelseförordnandet eller bestämmelserna i denna lag. För att tillsynsmyndigheten i ett enskilt fall skall anses ha skyldighet att ingripa måste emellertid antagandet om brister i förvaltningen eller revisionen vara grundat på omständigheter som det finns fog att sätta tilltro till. En anonym eller formlös anmälan per telefax eller telefon med påstående om att en viss avkastningsstiftelse t.ex. använder sin avkastning i strid mot ändamålet bör därför i regel inte kunna grunda sådan skyldighet. En annan sak är att tillsynsmyndigheten alltid kan ta en dylik anmälan till intäkt för att begära information av stiftelsen med stöd av bestämmelserna i 4 § första stycket 1, förutsatt dock att stiftelsen inte omfattas av bestämmelserna i 10 §.

Beroende på omständigheterna i det enskilda fallet kan ett ingripande så småningom utmynna i t.ex. ett föreläggande enligt 5 § första stycket 2 eller att myndigheten för stiftelsens räkning väcker talan om skadestånd. Åtgärder av nu nämnt slag kräver emellertid att myndigheten i det enskilda fallet har en väl grundad uppfattning om vad som hänt eller är på väg att hända. Det kan därför i regel förutsättas att myndigheten måste ha mer information av stiftelsen innan det finns förutsättningar för ett ingripande i egentlig mening. Denna information kan myndigheten inhämta med stöd av bestämmelserna i 4 §.

Tillsynsmyndigheten skall enligt förevarande bestämmelse endast ingripa i fall då stiftelsens företrädare inte följer tvingande bestämmelser i stiftelselagen. Det är således inte en uppgift för tillsynsmyndigheten att övervaka om stiftelsen följer tvingande, generella författningsbestämmelser som gäller för även andra rättssubjekt än stiftelser. Som framgår av lagtexten skall tillsynsmyndigheten emellertid även ingripa, om det kan antas att en styrelseledamot eller förvaltaren annars missköter sitt uppdrag. Och underlåtenhet att iaktta regler i andra lagar och författningar än stiftelselagen kan – om stiftelsen på grund därav skulle drabbas av skada i form av förluster eller onödiga påföljder av ekonomisk art – innefatta misskötsel som tillsynsmyndigheten skall ingripa mot t.ex. genom förelägganden enligt 5 § första stycket 2.

Tillsynsmyndighetens skyldighet att ingripa enligt 3 § kan ibland *falla bort*. Detta kan särskilt inträffa när det gäller frågor om registrering i stiftelseregistret enligt 10 kap. och stiftelsens tillsynsmyndighet är en annan myndighet än den länsstyrelse som är registreringsmyndighet för samma stiftelse. Registreringsmyndigheten skall nämligen ingripa enligt 10 kap. 11 § bl.a. om det kan antas att en stiftelse inte följer bestämmelserna i det kapitlet. Om registreringsmyndigheten ingriper med stöd av nämnda bestämmelse, saknar givetvis tillsynsmyndigheten anledning att också göra det. Tillsynsmyndighetens skyldighet att ingripa kan också falla bort om en av stiftaren genom förordnandet tillskapad, särskild tillsynsordning för stiftelsen ingriper mot stiftelsens förvaltning på ett lämpligt sätt och styrelsen eller förvaltaren rättar sig därefter eller om någon, t.ex. en destinatär eller någon annan som är taleberättigad enligt 5 kap. 4 § första stycket, väcker talan om skadestånd till stiftelsen enligt 5 kap. 1 eller 2 § eller om entledigande enligt 9 kap. 6 §.

Enligt 4 § förvaltningslagen (1986:223) skall varje myndighet i lämplig utsträckning lämna bl.a. råd och upplysningar till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhetsområde. Bestämmelsen har ett mycket vitt tillämpningsområde. Den gäller all förvaltningsverksamhet hos en förvaltningsmyndighet, dvs. inte bara den del av verksamheten som är att beteckna som ärenden (jfr Hellners-Malmqvist, Nya Förvaltningslagen, 3. uppl., s. 62).

Uppgiften att utföra service gentemot stiftelserna utgör en av hörnpelarna i tillsynsverksamheten. Det har därför ansetts befogat att ta in förevarande bestämmelse i stiftelselagen även om den grundläggande regeln i förvaltningslagen också gäller för tillsynsmyndigheterna.

Företrädarna för en stiftelse kan tänkas behöva ha råd och upplysningar i en mängd olika angelägenheter, t.ex. frågor kring hur stiftelseförordnandet bör tolkas i ett visst avseende eller om den närmare innebörden av en viss bestämmelse i stiftelselagen. Stiftelserna kan även behöva hjälp med blanketter, t.ex. för den sammanställning som en stiftelse skall upprätta enligt 3 kap. 5 §.

Det kan inträffa att stiftaren beträffande en stiftelse som inte är årsredovisningsskyldig enligt denna lag har förordnat att stiftelsen varje år skall upprätta årsredovisning som efter granskning av revisorn även skall granskas av tillsynsmyndigheten. Varken bestämmelsen i 3 § andra stycket eller bestämmelserna i 4 § förvaltningslagen innefattar för ett sådant fall någon skyldighet för tillsynsmyndigheten att granska stiftelsens årsredovisningar (jfr vad som har anförts i anslutning till 3 kap. 11 §).

4 §

Tillsynsmyndigheten får

1. begära in handlingar eller upplysningar från stiftelsen,
2. kalla till och delta vid sammanträde med stiftelsens styrelse eller förvaltare, samt
3. om särskild anledning föreligger utföra inspektion hos stiftelsen på tid och sätt som myndigheten bestämmer.

I fall som avses i första stycket 3 är stiftelsens styrelse eller förvaltare skyldig att hålla stiftelsens kassa, värdehandlingar och övriga tillgångar samt räkenskapsmaterial och protokoll tillgängliga för dem som utför inspektionen.

(Jfr 9 kap. 3 § promemoriaförslaget)

Bestämmelserna i denna paragraf reglerar *kontrollen*, en av de tre huvuduppgifter som åvilar tillsynsmyndigheten med avseende på stiftelserna. Paragrafen, som delvis har sin förebild i 15 § andra och tredje styckena tillsynslagen, innebär framför allt att tillsynsmyndigheten alltid har rätt att infordra handlingar och upplysningar från en stiftelse. Bestämmelserna i paragrafen kan alltså tillämpas utan att tillsynsmyndigheten i det enskilda fallet är skyldig att ingripa enligt 3 § första stycket.

Bestämmelserna i 4 § gäller oavsett om stiftelsen är föremål för återkommande kontroll eller inte. När det gäller den återkommande kontrollen bör det påpekas att det åligger tillsynsmyndigheten att granska de handlingar

(årsredovisning och revisionsberättelse) som en årsredovisningsskyldig stiftelse skall sända till tillsynsmyndigheten (jfr 3 kap. 11 § första meningen). Någon bestämmelse om tillsynsmyndighetens skyldighet i nu nämnda avseende har emellertid inte ansetts nödvändig (jfr 15 § tillsynslagen).

Första stycket

Punkt 1

I fall då fråga är om en stiftelse som inte är årsredovisningsskyldig kan tillsynsmyndigheten behöva infordra stiftelseförordnandet, styrelsens eller förvaltarens protokoll, sammanställning över räkenskaperna enligt 3 kap. 5 § och revisionsberättelser. Avser kontrollen en verksamhetsstiftelse kan det vara aktuellt att infordra t.ex. olika avtal för att närmare granska om de ligger inom ramen för stiftelsens verksamhetsföremål.

Tillsynsmyndigheten kan framställa sin begäran om att få ta del av viss handling eller erhålla viss upplysning formlost vid ett telefonsamtal eller skriftligen per brev. Om stiftelsen inte följer tillsynsmyndighetens begäran, kan myndigheten förelägga styrelsen eller förvaltaren att förete handlingen eller lämna upplysningen i fråga med stöd av bestämmelsen i 5 § första stycket 2. Föreläggandet kan förenas med vite enligt tredje stycket i sistnämnda paragraf (jfr även vad som anförs i anslutning till förevarande stycke, punkt 3).

Punkt 2

Bestämmelsen i denna punkt saknar helt motsvarighet i tillsynslagen. Den innebär att tillsynsmyndigheten kan få direktinformation av stiftelsens styrelse eller förvaltare.

Bestämmelsen kan även komma till användning i syfte att få till stånd ett sammanträde med en stiftelsestyrelse. Det kan t.ex. röra sig om fall då styrelsens ordförande är oförmögen att kalla styrelsen till sammanträde och det enligt stiftelseförordnandet endast är denne som har befogenhet att utfärda kallelse (jfr 2 kap. 11 § första stycket).

Punkt 3

Det krävs särskild anledning för att inspektion skall få äga rum. Särskild anledning kan t.ex. vara att stiftelsen underlåtit att följa föreläggande att förete en viss handling eller att lämna viss upplysning.

I regel torde tidpunkten för en inspektion komma att bestämmas i samråd med företrädare för den ifrågavarande stiftelsen. Om omständigheterna ger anledning till det, kan dock inspektionen göras utan att sådant samråd ägt rum.

Andra stycket

Vid en inspektion får tillsynsmyndigheten biträdas av utomstående experter, t.ex. revisorer eller fastighetsvärderare.

Tillsynsmyndigheten kan

1. skilja en styrelseledamot från hans uppdrag om han är obehörig enligt 2 kap. 10 § eller enligt lagen (1986:436) om näringsförbud samt skilja en förvaltare som är obehörig enligt 2 kap. 19 § andra stycket från uppdraget,

2. förelägga en eller flera styrelseledamöter eller förvaltaren att fullgöra sina åligganden,

3. förbjuda en eller flera styrelseledamöter eller förvaltaren att verkställa ett beslut eller, om beslutet har verkställts, förelägga en eller flera styrelseledamöter eller förvaltaren att göra rättelse om det kan ske.

Att tillsynsmyndigheten har även andra befogenheter framgår av 4 kap. 5 och 8 §§ samt 5 kap. 4 §.

Beslut om föreläggande eller förbud enligt första stycket 2 och 3 får förenas med vite. Tillsynsmyndigheten skall pröva frågan om att döma ut ett vite som förelagts enligt första stycket 2, om föreläggandet endast avser åliggande att inge en eller flera handlingar till tillsynsmyndigheten. I övriga fall prövas frågan av länsrätten enligt lagen (1985:206) om viten.

(Jfr 9 kap. 4 § promemoriaförslaget)

Paragrafen har med vissa redaktionella jämkningar utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Bestämmelserna i första stycket 2 och 3 samt i andra stycket har utformats med bestämmelserna i 16 och 17 §§ tillsynslagen som förebilder.

I fråga om stiftelser med egen förvaltning skall förelägganden eller förbud enligt första stycket riktas mot styrelseledamöterna personligen och inte mot styrelsen som ett kollektiv. Skälet härtill är att förelägganden eller förbud får förenas med vite (jfr paragrafens tredje stycke) och att vitesförelägganden enligt 2 § lagen (1985:206) om viten endast kan riktas mot en eller flera namngivna fysiska eller juridiska personer.

Första stycket

Punkt 1

Bestämmelsen i denna punkt har kommenterats tidigare i anslutning till 2 kap. 10 § och 19 § andra stycket.

Bestämmelsen i punkt 1 gäller även för stiftelser som avses i 9 kap. 10 § första stycket.

Punkterna 2 och 3

Ett föreläggande med stöd av bestämmelsen i *punkt 2* kan t.ex. riktas mot styrelseledamöterna eller förvaltaren för en avkastningsstiftelse som utan fog underlåtit att alls använda den löpande avkastningen. Det kan även komma i fråga i fall då stiftelsens förmögenhet är placerad i strid mot föreskrifterna i stiftelseförordnandet eller bestämmelsen i 2 kap. 4 § (jfr även vad som anförts i anslutning till 2 kap. 6 §) eller när styrelsen eller förvaltaren inte har upprättat årsredovisning (jfr 3 kap. 7 §).

I första hand kommer förelägganden i fråga när det gäller skyldigheter som följer av stiftelseförordnandet eller stiftelselagen. Det blir däremot mycket sällan aktuellt med förelägganden när det gäller åligganden enligt

andra författningar. Som redan framgått av vad som anförts i anslutning till 3 § första stycket är det nämligen inte tillsynsmyndighetens uppgift att övervaka att stiftelser följer sådana tvingande bestämmelser som gäller även för andra rättssubjekt än stiftelser.

Enligt bestämmelsen i *punkt 3* har tillsynsmyndigheten befogenhet att ingripa med *verkställighetsförbud*. I praktiken torde tillsynsmyndigheten emellertid sällan ha möjlighet att ingripa med en sådan åtgärd. Det av bestämmelsen omfattade *rättelseinstitutet* kan däremot bli av större praktisk betydelse. Om det beslut som skall rättas berör en tredje man, kan dock användningsområdet även för detta institut vara begränsat. Har en stipendiestiftelse t.ex. betalat ut ett stipendium i strid mot ändamålet, kan det till grund för utbetalningen liggande beslutet nämligen rättas endast när det framstår som uppenbart att utbetalningen i fråga är ogiltig och stiftelsen kan återkräva den (jfr RÅ 1962 ref. 17; jfr även Nial, Svensk Associationsrätt, 3. uppl., s. 236 ff).

För att tillsynsmyndigheten skall ha rätt att ingripa med föreläggande enligt punkt 2 eller 3 fordras det att föreläggandet avser en angelägenhet vars handhavande styrelsen eller förvaltaren ytterst svarar för. Ett föreläggande kan alltså inte utfärdas i fall då fråga är om en angelägenhet som enligt stiftelseförförordnandet skall skötas av ett styrelsen eller förvaltaren sidoordnat organ (jfr 2 kap. 3 § andra stycket). Det går heller inte att utfärda ett föreläggande i fall då angelägenheten enligt stiftelselagen (vid anknuten förvaltning) ankommer på ett annat organ än det som är förvaltarens högsta verkställande. Det nu senast anförda är av särskild betydelse när det gäller frågor om att utse eller entlediga revisor. Enligt stiftelselagen är nämligen huvudregeln att det vid anknuten förvaltning ankommer på förvaltarens högsta beslutande organ (t.ex. årsmötet i en ideell förening) att utse och entlediga revisor, om inte annat följer av stiftelseförförordnandet (jfr 4 kap. 1 § tredje stycket). I fall då stiftelselagens huvudregel gäller och förvaltaren är en kyrklig kommun (som inte har direktvalt kyrkoråd), ett aktiebolag eller en ideell eller ekonomisk förening kommer tillsynsmyndigheten därför mycket sällan att kunna ingripa enligt punkt 2 eller 3 när det gäller att entlediga eller utse revisor.

Andra stycket

Bestämmelsen i detta stycke innefattar endast en upplysning om några av de andra befogenheter som tillkommer tillsynsmyndigheten enligt stiftelselagen (se den fullständiga sammanställningen som redovisats i anslutning till rubriken till 9 kap.).

Om stiftelsestillgångar har använts i strid mot ändamålet och tillsynsmyndigheten inte kan utfärda föreläggande om rättelse med stöd av bestämmelsen i första stycket punkt 3, är tillsynsmyndigheten hänvisad till att med stöd av bestämmelserna i 5 kap. väcka talan om skadestånd för stiftelsens räkning.

Tredje stycket

Allmänna bestämmelser om viten finns i lagen (1985:206) om viten. Enligt den lagen skall frågor om utdömande av vite prövas av länsrätt. Samma re-

glering skall i huvudsak gälla även vad avser viten som förelagts enligt förevarande stycke (se bestämmelsen i tredje meningen). Bestämmelsen i styckets andra mening innebär dock att tillsynsmyndigheten själv prövar dylika frågor i fall då föreläggandet endast avser skyldighet att inge en eller flera handlingar till tillsynsmyndigheten (jfr 9 kap. 3 § fjärde stycket bankrörelselagen, 1987:617, och prop. 1986/87:12 s. 334 f).

I 11 § meddelas bestämmelser om överklagande av beslut som tillsynsmyndigheten fattat enligt stiftelselagen.

6 §

Om en styrelseledamot eller förvaltaren missköter sitt uppdrag, kan han entledigas av allmän domstol. Entledigandet får begränsas till viss tid.

I fråga om rätt till talan om entledigande gäller 5 kap. 4 § första och fjärde styckena.

Har tillsynsmyndigheten väckt talan om entledigande av en styrelseledamot eller förvaltaren, får tillsynsmyndigheten entlediga denne för tiden till dess att domstolen har slutligt prövat saken eller bestämt annorlunda.

(Jfr 5 kap. 4 § och 5 § första stycket samt 9 kap. 6 § promemoriaförslaget)

Första stycket

I enlighet med *Lagrådets* förslag har här tagits in den bestämmelse som i lagrådsremissen fanns i 5 kap. 4 §.

Bestämmelsen har sin förebild i 7 § tillsynslagen. Det får avgöras i rättstillämpningen i vilka fall omständigheterna är sådana att en styrelseledamot eller förvaltare bör entledigas från sitt uppdrag. Med hänsyn till de skiftande förhållandena är det nämligen inte möjligt att ställa upp några bestämda kriterier för när ett entledigande kan komma i fråga. Det torde dock vara klart att den som i samband med uppdraget gör sig skyldig till en brottslig gärning i regel bör entledigas. Detta gäller vare sig gärningen har inneburit skada för stiftelsen eller ej.

Beträffande sådan misskötsel av uppdraget som inte innefattar straffbart handlande blir bedömningen i hög grad beroende på omständigheterna i det enskilda fallet. Om det är centrala föreskrifter i stiftelseförordnandet eller i stiftelselagen som har åsidosatts, bör misskötseln i regel bedömas som så allvarlig att ett entledigande bör ske. Det kan t.ex. vara fråga om ändamålsstridiga utbetalningar eller placering av förmögenheten i strid mot stiftelseförordnandet eller bestämmelserna i 2 kap. 4 eller 6 § till följd varav stiftelsen drabbats av en större ekonomisk skada eller risk för sådan skada förelegat. Entledigande kan också vara aktuellt i fall då styrelsens ledamöter eller förvaltaren under något eller några år har underlåtit att främja stiftelsens ändamål trots att detta varit möjligt. Entledigande kan vidare komma i fråga om styrelsen eller förvaltaren vid upprepade tillfällen underlåtit att iaktta sådant som ålegat stiftelsen enligt andra författningar, i vart fall om stiftelsen till följd därav drabbats av skada i form av förluster eller påföljder av ekonomisk art.

Av betydelse för bedömningen i det enskilda fallet är vidare om handlingen eller underlåtenheten är uppsåtlig eller oaktsam, om det är fråga om enstaka eller upprepade händelser samt om styrelseledamoten eller förvalta-

ren har visat bristande vilja att rätta sig efter förelägganden från tillsynsmyndighetens sida (jfr vad som anförts i anslutning till 2 kap. 6 §).

Av bestämmelsen i förevarande stycke följer att den som entledigats är helt frikopplad från skötseln av stiftelsens angelägenheter under den tid entledigandet varar. I motsats till vad som är fallet enligt tillsynslagen kan man således enligt stiftelselagen inte utesluta t.ex. en styrelseledamot från handläggningen av endast vissa av stiftelsens angelägenheter. Skälet till regleringen i stiftelselagen är att den lagen förutsätter att en stiftelse endast har *ett* organ som rättsligt sett utgör dess styrelse eller förvaltare.

Som framgår av bestämmelsen i stycket prövas frågor om entledigande av de *allmänna domstolarna*. Det är med en sådan ordning möjligt att vid en och samma domstol föra talan om såväl entledigande som skadestånd avseende en och samma styrelseledamot eller förvaltare. Om domstolen entledigar så många styrelseledamöter att styrelsen inte längre är beslutför eller entledigar en förvaltare, har tillsynsmyndigheten befogenhet att ingripa (jfr 9 kap. 7 och 8 §§).

Andra stycket

Beträffande bestämmelsen i andra stycket hänvisas till vad som anförts i anslutning till 5 kap. 4 § första och fjärde styckena.

Tredje stycket

Enligt bestämmelsen i paragrafens andra stycke jämfört med bestämmelsen i 5 kap. 4 § första stycket 5 får tillsynsmyndigheten väcka talan om entledigande enligt bestämmelsen i första stycket i förevarande paragraf. Om tillsynsmyndigheten har väckt sådan talan, får myndigheten enligt bestämmelsen i *tredje stycket*, som har sin förebild i 18 § andra stycket tillsynslagen, fatta beslut om ett interimistiskt entledigande.

Tillsynsmyndighetens beslut med stöd av 6 § får inte överklagas (jfr 11 § första stycket).

7 §

I en stiftelse med egen förvaltning skall tillsynsmyndigheten förordna

1. ny styrelseledamot, om detta behövs för att styrelsen skall bli beslutför, samt
2. ordförande i styrelsen i fall då någon annan än styrelsen skall utse ordförande men inte gör detta.

Förordnandet gäller intill dess att en ny ledamot eller ordförande har blivit utsedd i behörig ordning. Har den förre ledamoten entledigats för en viss tid, gäller dock förordnandet för den nye ledamoten för den tid entledigandet avser.

(Jämför 9 kap. 7 § promemoriaförslaget)

Första stycket

Frågan hur tillsynsmyndigheten får kännedom om att ett ingripande behövs enligt detta stycke har berörts i anslutning till 2 kap. 3 § andra stycket och 9 § andra och tredje styckena.

En stiftelse med egen förvaltning måste ha en beslutför styrelse. Därför föreskrivs det i styckets *första punkt* att tillsynsmyndigheten skall förordna ny styrelseledamot, om detta behövs för att styrelsen skall bli beslutför (jfr 10 § tillsynslagen).

Bestämmelsen i förevarande punkt är tillämplig oavsett vad som är anledningen till att styrelsen inte är beslutför. Tillsynsmyndigheten skall alltså förordna nya styrelseledamöter exempelvis om mer än hälften av styrelsens ledamöter lämnar uppdraget samtidigt eller om hela styrelsen entledigas intermistiskt av tillsynsmyndigheten med stöd av 6 § tredje stycket. Ett ingripande från tillsynsmyndighetens sida kan även komma i fråga i fall då en nybildad stiftelse saknar beslutför styrelse (jfr vad som anförs i anslutning till 9 kap. 9 § första meningen).

Bestämmelsen är tillämplig oavsett om det är styrelsen eller någon annan som skall utse styrelsens ledamöter (jfr 2 kap. 3 § andra stycket och 9 §). I det förra fallet krävs det alltid ett ingripande från tillsynsmyndighetens sida om styrelsen inte är beslutför. Är det däremot så att uppgiften att utse ledamöter i styrelsen enligt stiftelseförordnandet ankommer på någon annan än styrelsen, skall tillsynsmyndigheten ingripa med stöd av bestämmelsen i denna punkt endast om det är nödvändigt för att styrelsen skall bli beslutför inom rimlig tid.

Vid valet av person bör tillsynsmyndigheten respektera sådana föreskrifter i stiftelseförordnandet enligt vilka ledamoten skall uppfylla vissa kvalifikationer. Det är dock oftast lämpligare att stiftelsen förses med en beslutför styrelse än att tillsynsmyndigheten under en längre tid försöker finna en person som fullt ut uppfyller föreskrifterna i stiftelseförordnandet. Man bör i sammanhanget även beakta bestämmelsen i andra stycket som innebär att en av tillsynsmyndigheten förordnad ledamot "riskerar" att få lämna sitt uppdrag kanske bara efter en kort tid. Det mest rationella torde vara om tillsynsmyndigheten försöker finna en person som allmänt sett är lämpad för uppdraget.

Punkt 2

Bestämmelsen i denna punkt är med viss redaktionell jämkning utformad i enlighet med *Lagrådets* förslag.

En stiftelsestyrelse som saknar ordförande kan vara handlingsförlamad (jfr vad som har anförts i anslutning till 4 § första stycket 2). Därför skall tillsynsmyndigheten enligt bestämmelsen i denna punkt utse ordförande om sådan saknas. Bestämmelsen gäller dock endast i fall då ordföranden skall utses av någon annan än styrelsen. Det är inte heller avsikten att tillsynsmyndigheten skall ingripa i andra fall än då det är nödvändigt för att styrelsen skall bli försedd med ordförande inom rimlig tid.

Vid valet av ordförande är det lämpligt att tillsynsmyndigheten respekterar sådana föreskrifter i stiftelseförordnandet enligt vilka ordföranden skall uppfylla vissa kvalifikationer. I regel är det dock viktigare att stiftelsens styrelse förses med en ordförande än att man hittar "rätt" person. Man bör i sammanhanget även beakta bestämmelsen i andra stycket som innebär att

en av tillsynsmyndigheten förordnad ordförande kan komma att få lämna sitt uppdrag kanske bara efter en kort tid. Det mest rationella torde vara om tillsynsmyndigheten försöker finna en person som allmänt sett är lämpad för uppdraget.

Andra stycket

Av bestämmelserna i detta stycke följer att förordnanden med stöd av bestämmelsen i första stycket i regel kommer att gälla endast under en kortare tid.

8 §

Tillsynsmyndigheten skall förordna ny förvaltare för en stiftelse med anknu- ten förvaltning, om stiftelsen saknar förvaltare.

Förordnandet gäller tills vidare. Har den förre förvaltaren entledigats för en viss tid, gäller dock förordnandet för den nye förvaltaren för den tid entle- digandet avser.

(Jfr 9 kap. 8 § promemoriaförslaget)

En stiftelse med anknuten förvaltning behöver ny förvaltare t.ex. om en domstol har entledigat den ursprunglige förvaltaren eller om denne har för- satts i konkurs. Detsamma gäller om den ursprunglige förvaltaren frivilligt har frånträtt sitt uppdrag (jfr vad som har anförts vid 2 kap. 19 §).

I stiftelseförordnandet kan det finnas föreskrifter om vem som skall in- träda som ny förvaltare eller om vem som skall utse ny förvaltare. Dylika föreskrifter skall man givetvis försöka tillämpa (jfr 2 kap. 1 §). Om det emel- lertid visar sig att detta inte är möjligt eller om det inte finns några sådana föreskrifter i stiftelseförordnandet, åligger det enligt bestämmelsen i para- grafens första stycke tillsynsmyndigheten att finna en efterträdare.

9 §

Om ett testamentariskt stiftelseförordnande inte kan verkställas därför att det saknas ett sådant åtagande som avses i 1 kap. 2 § andra stycket, skall länsstyrelsen på begäran av någon som förvaltar dödsboet verka för att ett sådant åtagande lämnas. Länsstyrelsen får därvid besluta om en annan för- valtningsform än den som har föreskrivits av stiftaren.

Behörig länsstyrelse är länsstyrelsen i det län där stiftaren hade sitt hem- vist.

(Jfr 9 kap. 9 § promemoriaförslaget)

I denna paragraf – som utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag – medde- las bestämmelser rörande testamentariska stiftelseförordnanden som ännu inte har lett till stiftelsebildning (jfr 3 § andra stycket tillsynslagen).

Första stycket

Första meningen

Vid stiftelsebildning som skall ske efter stiftarens död kan det ibland inträffa att valet av den eller de som skall lämna förvaltningsåtagandet enligt 1 kap.

2 § andra stycket måste ske utan någon vägledning i stiftelseförordnandet. Detta är t.ex. fallet om stiftaren i stiftelseförordnandet inte alls meddelat några föreskrifter om vem eller vilka som enligt hans vilja skall bilda stiftelsens första styrelse eller vara stiftelsens förvaltare och han inte heller i förordnandet har befullmäktigat någon att utse styrelseledamöter eller förvaltare. Ett annat fall då detta inträffar är om samtliga de i stiftelseförordnandet utpekade styrelseledamöterna eller den i det utpekade förvaltaren förklarar sig ointresserade av uppdraget.

Mot nu anförda bakgrund föreskrivs det i *första meningen* att länsstyrelsen skall verka för att ett förvaltningsåtagande lämnas om ett testamentariskt stiftelseförordnande inte kan verkställas därför att ett sådant åtagande saknas.

I fall då stiftelsen skall ha egen förvaltning, får bestämmelsen anses innebära skyldighet för länsstyrelsen att försöka finna så många, för uppdraget i fråga lämpliga personer som vill lämna ett förvaltningsåtagande att stiftelsen får en beslutför styrelse i samma ögonblick som den rättsligt sett bildas. Om det skulle visa sig att man inte kan uppnå detta mål utan stor tidsutdräkt är det dock ingenting som hindrar att man låter bilda stiftelsen trots att den saknar beslutför styrelse (jfr 2 kap. 2 § andra stycket andra meningen) varefter det blir en uppgift för stiftelsens tillsynsmyndighet att med tillämpning av bestämmelsen i 7 § första stycket förordna det ytterligare antal ledamöter som erfordras för att stiftelsen skall erhålla en styrelse som är beslutför. Särskilt i fall då stiftaren har meddelat föreskrifter som innebär att styrelseledamöterna skall uppfylla speciella kvalifikationer kan det senare förfarandet vara att föredra.

Om stiftelsen enligt förordnandet skall ha anknuten förvaltning, får förevarande bestämmelse anses innebära en skyldighet för länsstyrelsen att försöka finna en förvaltare som allmänt sett kan bedömas vara lämplig för uppdraget i fråga.

I fall då stiftelseförordnandet är testamentariskt kan det ibland uppstå oklarhet om vilken förvaltningsform stiftaren har avsett att stiftelsen skall ha. Beträffande den frågan hänvisas till vad som anförts vid 2 kap. 2 § första stycket.

Den som svarar för förvaltningen av stiftarens dödsbo är i fall som nu berörts oförhindrad att försöka finna någon eller några som vill lämna det för stiftelsebildningen nödvändiga förvaltningsåtagandet. Men han bör inte vara skyldig att göra sådana försök. I likhet med vad som gäller för närvarande bör det däremot även i fortsättningen vara en *skyldighet* för honom att göra en anmälan till länsstyrelsen om det är nödvändigt för att förordnandet skall kunna bringas till verkställighet (jfr 3 § andra stycket första meningen tillsynslagen). I enlighet med *Lagrådets förslag* föreskrivs det därför i förevarande mening att länsstyrelsens skyldighet att verka för att ett förvaltningsåtagande lämnas inträder *på begäran av någon som förvaltar dödsboet*.

Andra meningen

Enligt denna bestämmelse får länsstyrelsen förordna om en annan förvaltningsform än den av stiftaren föreskrivna. Förutsättningen för ett sådant för-

ordnande är att länsstyrelsen har misslyckats i sina försök att bringa stiftelseförordnandet till verkställighet med den av stiftaren föreskrivna förvaltningsformen.

Vad som sägs i stiftelselagen om föreskrifter i ett stiftelseförordnande skall gälla också länsstyrelsens förordnande enligt bestämmelsen i denna mening. Någon särskild bestämmelse därom har emellertid inte bedömts vara nödvändig (jfr 2 kap. 7 § andra stycket).

Andra stycket

Med stiftarens hemvist avses här det hemvist han hade vid sin död.

Tillsynens innebörd i fråga om vissa stiftelser

10 §

Bestämmelserna i 3 § första stycket, 4 § samt 5 § första stycket 2 och 3 gäller inte i fråga om

1. stiftelser som bildats av eller tillsammans med staten, en kommun, ett landsting eller en kyrklig kommun,
2. stiftelser som förvaltas av en statlig myndighet, eller
3. stiftelser som enligt stiftarens förordnande skall vara undantagna från tillsyn enligt denna lag och som varken under innevarande eller de tre närmast föregående räkenskapsåren har utövat näringsverksamhet eller varit moderstiftelse.

I fråga om stiftelser som avses i första stycket gäller dock bestämmelserna i 3 § första stycket, 4 § första stycket 1 och 2 samt 5 § första stycket 2 och 3 om det kan antas att

1. stiftelsen saknar namn,
2. stiftelsen inte har upprättat års- eller koncernredovisning eller inte har avlämnat års- eller koncernredovisning, årsbokslut eller sammanställning över räkenskaperna till revisorn,
3. stiftelsen inte håller års- eller koncernredovisning eller revisions- eller koncernrevisionsberättelse tillgänglig för var och en,
4. stiftelsen saknar behörig revisor, eller om
5. fråga uppkommer om sådant beslut som avses i 4 kap. 5 §.

(Jfr 9 kap. 1 § tredje stycket promemoriaförslaget)

Bestämmelserna i denna paragraf har behandlats utförligt i den allmänna motiveringen (jfr avsnitt 2.8.1).

Första stycket

Stiftelser av det slag som anges i punkterna 1–3 är undantagna från de centrala bestämmelserna i 3 § första stycket om ingripande och 4 § om kontroll. Detta betyder bl.a. att tillsynsmyndigheten är förhindrad att ingripa mot och att begära information av stiftelsen (jfr dock andra stycket). Eftersom bestämmelserna i första stycket är tvingande har tillsynsmyndigheten inte ens rätt att ingripa om stiftaren beträffande en stiftelse som omfattas av andra punkten skulle ha förordnat att stiftelsen *skall* stå under tillsyn enligt stiftelselagen.

Som framhållits i anslutning till 5 kap. 4 § fjärde stycket kan det komma att inträffa att stiftelser som omfattas av 10 § första stycket andra och tredje punkterna senare upphör att göra det för att ytterligare en tid senare åter tillhöra frikretsen. Särskilt gäller detta stiftelser som avses i tredje punkten. Tillsynsmyndighetens möjligheter att ingripa, med stöd av stiftelselagen mot t.ex. en klandervärd åtgärd blir i sådana fall beroende av om stiftelsen tillhörde frikretsen eller inte när åtgärden vidtogs.

Bestämmelsen i första punkten är tillämplig även i fall då staten, kommunen eller landstinget bildat stiftelsen tillsammans med en eller flera enskilda stiftare (jfr vad som anförts i anslutning till 3 kap. 1 § tredje stycket).

Andra stycket

Bestämmelserna, som i huvudsak har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag, innebär vissa undantag från undantagsreglerna i första stycket. Av regleringen i andra stycket följer nämligen att tillsynsmyndigheten under vissa förutsättningar skall ingripa mot sådana stiftelser som omfattas av första stycket. Som framgår av bestämmelsen är det därvid en förutsättning att det *kan antas* att stiftelselagens bestämmelser om *namn på stiftelsen eller om redovisning eller revision åsidosätts eller att fråga uppkommer om sådant beslut som avses i 4 kap. 5 §*. Antagandet om att det föreligger brister i något av de nu nämnda hänseendena måste därvid vara grundat på omständigheter som det finns fog att sätta tilltro till (jfr vad som anförts i anslutning till 9 kap. 3 § första stycket).

Ett ingripande med stöd av bestämmelserna i förevarande stycke kan ytterst utmynna i föreläggande eller förbud enligt 5 § första stycket 2 eller 3, förordnande av revisor m.m. enligt 4 kap. 8 § eller beslut om att stiftelsen skall ha kvalificerad revisor. Ett ingripande kan dock aldrig utmynna i att tillsynsmyndigheten väcker skadeståndstalan för stiftelsens räkning enligt 5 kap. 1 eller 2 § eller talan om entledigande enligt 9 kap. 6 § (se 5 kap. 4 § fjärde stycket).

Bestämmelserna i förevarande stycke omfattar inte frågor om registrering. Anledningen är att enligt 10 kap. 11 § första stycket skall registreringsmyndigheten utan undantag ingripa mot en årsredovisningsskyldig stiftelse, om det kan antas att den inte iakttar stiftelselagens bestämmelser om registrering. Någon bestämmelse i 10 § andra stycket behövs alltså inte för att upprätthålla respekten för den i 10 kap. föreskrivna registreringsskyldigheten.

Punkt 1

En stiftelse skall ha ett namn som innehåller ordet stiftelse. Ytterst är det styrelsen eller förvaltaren som svarar för att stiftelsen har ett namn (jfr 1 kap. 6 § första stycket och 2 kap. 7 § första stycket).

Av bestämmelsen i *punkt 1* följer att tillsynsmyndigheten skall ingripa mot styrelsen eller förvaltaren om en stiftelse som avses i första stycket saknar namn. Om det i det enskilda fallet inte räcker med ett enkelt påpekande kan tillsynsmyndigheten med stöd av 5 § första stycket 2 förelägga ledamöterna i stiftelsens styrelse eller förvaltaren att fullgöra sin skyldighet enligt 2 kap.

7 § att besluta om namn för stiftelsen. Ett sådant föreläggande får förenas med vite (jfr 9 kap. 5 § tredje stycket).

Prop. 1993/94:9

Punkterna 2–3

Stiftelser som avses i första stycket är underkastade stiftelselagens grundläggande reglering i 3 kap. om årsredovisning. Bestämmelserna i punkt 2 och 3 innebär att om det kan antas att en stiftelse som omfattas av första stycket i förevarande paragraf inte följer denna reglering, tillsynsmyndigheten har samma rätt och skyldighet att ingripa mot denna stiftelse som mot vilken annan stiftelse som helst. Respekten för bestämmelserna i 3 kap. om årsredovisning och dess offentlighet kan alltså upprätthållas även med avseende på stiftelser som omfattas av första stycket.

Punkt 4

Bestämmelsen i denna punkt innebär att tillsynsmyndigheten har rätt och skyldighet att ingripa om en stiftelse som skall ha kvalificerad revisor saknar detta. Den innebär också att tillsynsmyndigheten i vissa fall har möjlighet att ingripa med stöd av 9 kap. 5 § första stycket 3 om en sådan stiftelse som avses i 10 § första stycket 2 eller 3 håller sig med en revisor som inte motsvarar de i 4 kap. 3 § andra stycket angivna kraven (jfr vad som anförts i anslutning till sistnämnda paragraf).

Punkt 5

Bestämmelsen i denna punkt innebär bl.a. att tillsynsmyndigheten skall ingripa i fall då det kan antas att en stiftelse som avses i första stycket 2 eller 3 har sådana ekonomiska förhållanden att en lekman generellt sett inte klarar uppgiften att vara revisor i stiftelsen (jfr vad som anförts i anslutning till 4 kap. 3 och 5 §§).

Överklagande

11 §

Tillsynsmyndighetens beslut enligt denna lag får överklagas hos kammarrätten. Detta gäller dock inte beslut om att väcka talan enligt 5 kap. 4 § första stycket eller 9 kap. 6 § första stycket eller beslut enligt 9 kap. 6 § tredje stycket.

Tillsynsmyndighetens beslut enligt 4 kap. 8 §, 6 kap. 4 § eller 5 § andra stycket, 9 kap. 5 § första stycket 3, i den del beslutet avser verkställighetsförbud, eller 9 kap. 7 eller 8 § gäller även om de överklagas.

Om tillsynsmyndighetens beslut överklagas, skall tillsynsmyndigheten föra talan för det allmänna. Överklagas kammarrättens beslut av tillsynsmyndigheten, skall överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag då det överklagade beslutet meddelades.

Länsstyrelsens beslut enligt 9 § överklagas hos kammarrätten. Bestämmelserna i tredje stycket om tillsynsmyndigheten och dess beslut gäller i sådant fall länsstyrelsen och dess beslut.

(Jfr 9 kap. 10 § promemoriaförslaget)

Bestämmelsen i *första meningen* innebär att de beslut som tillsynsmyndigheten fattar enligt stiftelselagen i princip får överklagas (jfr 20 § första stycket tillsynslagen). Allmänna bestämmelser om hur man överklagar en förvaltningsmyndighets beslut finns i förvaltningslagen (1986:223).

Enligt bestämmelsen i *andra meningen* i förevarande stycke är det vissa beslut som inte får överklagas. Det är beslut att vid domstol väcka talan om skadestånd eller entledigande enligt 5 kap. 4 § första stycket eller 9 kap. 6 § första stycket och beslut att interimistiskt entlediga en styrelseledamot eller en förvaltare enligt 9 kap. 6 § tredje stycket.

Domstolsutredningen har föreslagit att länsrätt i princip bör bli första instans i samtliga måltyper där kammarrätt i dag har denna funktion (se SOU 1991:106 Del A s. 28). Ordningen enligt 11 § första stycket med kammarrätt som första instans kan således komma att ändras.

Andra stycket

Bestämmelsen i andra stycket innebär att ett beslut av tillsynsmyndigheten enligt någon av de i stycket uppräknade bestämmelserna alltid gäller även om det överklagas (jfr 20 § andra stycket tillsynslagen). En annan sak är att den kammarrätt som har att överpröva beslutet kan förordna om inhibition, dvs. att beslutet inte skall gälla omedelbart (se 28 § förvaltningsprocesslagen, 1971:291).

Tredje stycket

Syftet med bestämmelsen i tredje stycket är att göra det möjligt för tillsynsmyndigheten att överklaga kammarrättens beslut till Regeringsrätten. Jämför i övrigt domstolsutredningens förslag till lag om ändring i 49 § körkortslagen, 1977:477 (SOU 1991:106 Del B s. 203).

Fjärde stycket

I enlighet med *Lagrådets* förslag meddelas det i detta stycke bestämmelser om överklagande av sådana beslut som avses i 9 § första stycket andra meningen.

10 kap. Registrering

I detta kapitel finns bestämmelser om registrering. Bestämmelserna har i den allmänna motiveringen behandlats i avsnitt 2.8.2.

Bestämmelserna i kapitlet innebär att stiftelser som är skyldiga att upprätta årsredovisning skall vara *registrerade* i länsvis förda stiftelseregister. Detta gäller även årsredovisningsskyldiga stiftelser som omfattas av bestämmelserna i 9 kap. 10 § första stycket. *Registreringsmyndighet* för en stiftelse är alltid en länsstyrelse och i princip är det den länsstyrelse som utövar tillsyn över stiftelsen som är registreringsmyndighet. Registreringsmyndigheten skall ingripa om det kan antas att en stiftelse inte fullgör sina skyldigheter i fråga om registrering.

Kapitlet innehåller särskilda bestämmelser för stiftelser som avser att utöva näringsverksamhet. Flertalet av dessa bestämmelser är med några undantag överflyttade från handelsregisterlagen (1974:157). Till skillnad från handelsregisterlagen innehåller stiftelselagen inte några bestämmelser om prokura. Det har inte ansetts föreligga något behov av sådana bestämmelser (jfr allmänna motiveringen, avsnitt 2.10.8).

I kapitlet finns det en bestämmelse enligt vilken länsstyrelsen i Stockholms län får förbjuda den som använder ordet stiftelse i strid mot 1 kap. 6 § andra stycket att fortsätta med det.

Allmänna bestämmelser om registrering

1 §

En stiftelse skall vara registrerad om

1. den är skyldig att upprätta årsredovisning enligt denna lag, eller
2. det följer av de av stiftaren i stiftelseförordnandet meddelade föreskrifterna att den skall vara registrerad.

Registreringsmyndighet för en stiftelse är den länsstyrelse som med tillämpning av bestämmelserna i 9 kap. 1 § första stycket skall vara tillsynsmyndighet för stiftelsen.

Ett stiftelseregister skall föras hos registreringsmyndigheten för registreringar enligt denna lag.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter för registrering i stiftelseregistret.

(Jfr 10 kap. 1 § promemoriaförslaget)

Första stycket

Punkt 1

Enligt denna punkt gäller det ett krav på registrering för stiftelser som är årsredovisningsskyldiga enligt denna lag. Av denna begränsning följer att en stiftelse som till följd av föreskrifter därom i stiftelseförordnandet är årsredovisningsskyldig enligt bestämmelserna i 3 kap. inte omfattas av registreringsskyldighet.

Ytterligare exempel på stiftelser som inte är registreringsskyldiga är sådana familjestiftelser som avses i 3 kap. 7 § andra stycket och stiftelser som enligt 3 kap. 3 § undantagits från bokföringsskyldighet.

Registreringsmyndigheten skall inte föra in annat än *stiftelser* i registret. I det enskilda fallet kan det emellertid krävas en förhållandevis kvalificerad bedömning för att avgöra om en stiftelse föreligger eller inte. Registreringsmyndigheten bör därför vägra införelse i registret bara när det är *uppenbart* att det som avses bli registrerat inte är en stiftelse (jfr vad som anförs i anslutning till 12 §).

Om en stiftelse felaktigt skulle vägras registrering, saknar det betydelse för frågan om stiftelsens rättsliga status som stiftelse. Det är nämligen endast *allmän domstol* som med civilrättslig verkan kan ta ställning till denna fråga.

Det kan inträffa att stiftelseförordnandet beträffande en stiftelse som inte är skyldig att vara registrerad enligt stiftelselagen innehåller en föreskrift om att stiftelsen skall vara registrerad. I enlighet med *Lagrådets* förslag föreskrivs det i denna punkt en ovillkorlig registreringskyldighet för sådana stiftelser.

Andra stycket

Bestämmelsen i detta stycke innebär att det alltid är en länsstyrelse som är registreringsmyndighet för en stiftelse.

I regel är en och samma länsstyrelse såväl tillsynsmyndighet som registreringsmyndighet för samma stiftelse. Av bestämmelsen i 9 kap. 1 § andra stycket följer emellertid att en stiftelse kan som tillsynsmyndighet ha en annan myndighet än den länsstyrelse som är stiftelsens registreringsmyndighet.

Tredje stycket

Av bestämmelserna i 10 kap. följer att stiftelseregistret kommer att innehålla vissa grundläggande uppgifter om varje registrerad stiftelse. Närmare anvisningar om hur registret skall föras kan meddelas av regeringen i särskilda tillämpningsföreskrifter till stiftelselagen.

Underlaget för införingarna i registret kommer främst att utgöras av anmälningar från stiftelsen. Någon gång kan det också vara fråga om underrättelser från domstol (se 4 och 5 §§). Vidare kan grunden för åtgärden utgöras av ett beslut som registreringsmyndigheten har fattat ex officio, t.ex. i fall då myndigheten har funnit att den registrerade "stiftelsen" uppenbarligen inte är en stiftelse (jfr vad som anförts i anslutning till första stycket och 12 §).

Fjärde stycket

Frågan om avgifter har i den allmänna motiveringen behandlats i avsnitt 2.11. Jämför i övrigt vad som har anförts i anslutning till 9 kap. 2 §.

2 §

Om inte annat följer av 6 § andra stycket skall en stiftelses styrelse eller förvaltare anmäla stiftelsen för registrering i stiftelseregistret

1. i fall som avses i 1 § första stycket 2 senast sex månader efter det att stiftelsen bildades,

2. i övriga fall senast sex månader efter det att stiftelsen blev bokföringskyldig enligt denna lag.

Anmälan enligt första stycket skall innehålla uppgift om stiftelsens postadress och telefon samt om styrelseledamöternas namn, bostadsadress, postadress och telefon eller förvaltarens namn eller firma, postadress och telefon. Vid egen förvaltning skall den vidare innehålla uppgift om den ort där styrelsen har sitt säte, eller om säte inte är bestämt, där förvaltningen huvudsakligen utövas. Vid anknuten förvaltning skall uppgift i stället lämnas om den ort där förvaltarens har sitt säte, eller om säte inte är bestämt, där förval-

tarens egen förvaltning huvudsakligen utövas eller, om förvaltaren är ett handelsbolag, där bolaget har sitt huvudkontor inrättat.

Till anmälan skall det fogas en kopia av stiftelseförordnandet, om det är möjligt. Har styrelsen eller förvaltaren enligt 2 kap. 7 § fattat beslut om namn för stiftelsen, skall anmälan innehålla uppgift även om namnet.

(Jfr 10 kap. 2 § promemorieförslaget)

Registreringsmyndigheten skall ingripa om en stiftelse inte fullgör sina skyldigheter i fråga om anmälan för registrering (jfr 11 §).

Första stycket

En stiftelse som endast är skyldig att föra räkenskaper enligt 3 kap. 5 § skall ha kalenderår som räkenskapsår. Om en sådan stiftelse blir bokföringsskyldig enligt 3 kap. 2 § betyder bestämmelsen i *punkt 2* i förevarande stycke att stiftelsen skall vara anmäld senast den 30 juni samma år som den blev bokföringsskyldig. Om stiftelsen avser att förvärva en hyresfastighet blir stiftelsen enligt 6 § andra stycket däremot anmälningsskyldig redan innan den blir bokföringsskyldig (jfr vad som anförs i anslutning till 6 § första och andra styckena).

Andra stycket

Angående säte för en stiftelsestyrelse eller förvaltare, se vad som anförs i anslutning till 9 kap. 1 § första stycket.

Tredje stycket

Om registreringsskyldighet inträder och det inte finns ens någon kopia av stiftelseförordnandet i behåll, får stiftelsens företrädare beskriva stiftelsens ändamål i sin anmälan till registreringsmyndigheten med ledning av protokoll eller andra handlingar rörande stiftelsen.

Framgår det av anmälningen att stiftelsen inte har något namn, kan tillsynsmyndigheten vid vite förelägga styrelsens ledamöter eller förvaltaren att fatta beslut i frågan (jfr 1 kap. 6 § första stycket, 2 kap. 7 § första stycket samt 9 kap. 5 § första stycket 2 och andra stycket samt 10 § andra stycket 1).

3 §

Anmälan för registrering i stiftelseregistret skall genast göras

1. när en föreskrift i stiftelseförordnandet har ändrats eller upphävts enligt bestämmelserna i 6 kap.,

2. när en ändring har inträtt i något förhållande som avses i 2 § andra stycket,

3. när någon har bemyndigats att företräda stiftelsen enligt 2 kap. 16 § andra stycket eller 23 § andra stycket,

4. när stiftelsen inte längre är registreringsskyldig enligt denna lag, samt

5. när stiftelsen är upplöst.

I fall som avses i första stycket 3 skall uppgift lämnas om företrädarens namn, bostadsadress, postadress och telefon. Har styrelsen eller förvaltaren beslutat att rätten att företräda stiftelsen samt att teckna dess namn och

firma får utövas endast av två eller flera i förening, skall detta också anmälas för registrering i stiftelseregistret. Någon annan inskränkning i rätten att företräda stiftelsen och att teckna dess namn och firma får inte registreras.

När anmälan enligt första stycket 2 avser byte av förvaltare skall anmälan göras av den nye förvaltaren. I fall som avses i första stycket 5 skall anmälan göras av den avträdande styrelsen eller förvaltaren. I övriga fall skall anmälan göras av styrelsen eller förvaltaren.

(Jfr 10 kap. 3 § promemoriaförslaget)

Paragrafen har med viss redaktionell jämkning utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Enligt bestämmelserna i denna paragraf skall anmälan för registrering i stiftelseregistret genast göras när det inträtt ändrade förhållanden avseende en i stiftelseregistret redan registrerad stiftelse. I paragrafens *tredje stycke* finns det bestämmelser om vem som svarar för att föreskriven anmälningskyldighet iakttas.

Första stycket

En anmälan enligt *punkt 2* som avser inträde av ny ledamot i styrelsen för en stiftelse med egen förvaltning skall inte bara innehålla den nye ledamotens namn och adress samt telefon utan även uppgift om vem som lämnat styrelsen. I fråga om stiftelser som utövar näringsverksamhet skall en anmälan göras redan när en ledamot har lämnat sitt uppdrag (jfr 7 §).

En anmälan enligt *punkt 2* skall göras också när styrelsen eller förvaltaren har bytt säte eller ort för förvaltningens huvudsakliga utövande. När det gäller ändring av sätet gäller att anmälningskyldighet formellt sett inträder enligt *punkt 2* i fall då ändring sker av ett säte som bestämts av styrelsen (jfr vad som anförts i anslutning till 9 kap. 1 § första stycket). Om det däremot är så att det nya sätet bestämts efter ändring av stiftelseförordnandet följer anmälningskyldigheten formellt sett av bestämmelsen i *punkt 1*.

Ett byte av säte (eller ort för förvaltningen) kan i det enskilda fallet innebära att stiftelsen också blir knuten till en annan tillsynsmyndighet. I ett sådant fall byter stiftelsen också registreringsmyndighet. Närmare anvisningar för hur överföringen av en stiftelse skall ske från ett stiftelseregister till ett annat bör kunna meddelas av regeringen i tillämpningsföreskrifter till stiftelselagen (jfr vad som anförts i anslutning till 1 § tredje stycket).

Enligt bestämmelsen i *punkt 4* skall anmälan för registrering genast göras när en stiftelse inte längre är registreringsskyldig. Det bör påpekas att registreringsskyldigheten enligt 1 § första stycket 1 gäller fram till dess att det finns en av revisorn granskad årsredovisning avseende hela den tid stiftelsen varit bokföringsskyldig (jfr vad som anförts i anslutning till 7 §).

Stiftelseregistret bör givetvis innehålla uppgifter endast om bestående stiftelser. Därför föreligger anmälningskyldighet enligt *punkt 7* när stiftelsen är upplöst (angående upplösning av stiftelse – se bl.a. 7 kap. 18 §).

Anmälningskyldighet enligt *punkt 7* torde komma att inträda ganska sällan. Anmälan till stiftelseregistret att en stiftelse är upplöst efter konkurs eller efter likvidation enligt bestämmelserna i 7 kap. sker nämligen genom rätts respektive likvidatorernas försorg (jfr 7 kap. 13 § första stycket och

10 kap. 4 § andra stycket). Ett exempel på anmälningsskyldighet enligt punkt 7 är när det sker en fusion mellan två registrerade stiftelser (jfr vad som anförts i anslutning till 6 kap. 1 § första stycket 1).

Prop. 1993/94:9

Andra stycket

I andra stycket meddelas ytterligare bestämmelser om registrering av företrädare för stiftelsen enligt bestämmelsen i första stycket punkt 3. Av bestämmelsen i *tredje meningen* i andra stycket följer bl.a. att en rätt att företräda en avkastningsstiftelse som utövar näringsverksamhet måste avse rätt att företräda stiftelsen i alla sammanhang, alltså inte bara beträffande näringsverksamheten.

4 §

Om en registrerad stiftelse försätts i konkurs eller förhandling om offentligt ackord inleds för stiftelsen, skall tingsrätten sända en underrättelse om beslutet för registrering i stiftelseregistret.

När konkursen har avslutats eller förhandlingen om offentligt ackord har avslutats på annat sätt än genom konkurs, skall tingsrätten genast sända en underrättelse för registrering i stiftelseregistret och i det förra fallet ange om något överskott finns eller inte. Tingsrätten skall även för registrering underätta registreringsmyndigheten när en högre rätt genom beslut, som har vunnit laga kraft, har upphävt ett beslut att försätta stiftelsen i konkurs eller att inleda förhandling om offentligt ackord.

(Jfr 10 kap. 4 § promemoriaförslaget)

Bestämmelserna i 13 kap. 20 § första och tredje styckena aktiebolagslagen är förebild för bestämmelserna i förevarande stycken.

Lagrådsremissen innehöll i förevarande paragraf ytterligare ett stycke. I enlighet med *Lagrådets* förslag finns den bestämmelsen nu i 7 kap. 18 § andra stycket.

5 §

En registrering skall avföras om det genom dom som har vunnit laga kraft har förklarats att en registrering inte borde ha skett, att ett beslut som registrerats är ogiltigt eller att något visst förhållande som registrerats inte föreligger.

Domstolen skall sända en kopia av domen till registreringsmyndigheten.

(Jfr 10 kap. 5 § promemoriaförslaget)

Förebild för bestämmelserna i denna paragraf är 16 § andra stycket handelsregisterlagen (1974:157). Bestämmelserna i paragrafen är tillämpliga t.ex. i fall då en allmän domstol har fastställt att en i stiftelseregistret införd stiftelse inte är en stiftelse.

Särskilda bestämmelser för stiftelser som avser att utöva eller som utövar näringsverksamhet

Som rubriken ger vid handen berör bestämmelserna i detta avsnitt stiftelser som avser att utöva eller som utövar näringsverksamhet. Med några undan-

6 §

Innan en stiftelse börjar utöva näringsverksamhet skall styrelsen eller förvaltarens lämna uppgift för registrering i stiftelseregistret om

1. den firma under vilken näringsverksamheten skall bedrivas, och
2. näringsverksamhetens art.

Om stiftelsen inte tidigare är registrerad i stiftelseregistret, skall stiftelsen även fullgöra sin anmälningsskyldighet enligt 2 § innan den börjar utöva näringsverksamheten.

Stiftelsen får registreras även i stiftelseregister för annat län, om verksamheten är avsedd att utövas där.

(Jfr 10 kap. 6 § promemoriaförslaget)

Första stycket

Bestämmelserna i 2 § andra stycket och 4 § tredje stycket 1 och 3 handelsregisterlagen är förebild för bestämmelsen i första stycket.

Enligt 2 § andra stycket handelsregisterlagen skall en stiftelse söka registrering i handelsregistret innan den börjar utöva näringsverksamhet om stiftelsen skulle ha varit bokföringsskyldig enligt 1929 års bokföringslag. Genom bestämmelsen i 6 § första stycket utvidgas den i handelsregisterlagen fastlagda principen – med undantag för det fall då stiftelsen utövar endast sådan näringsverksamhet som avses i 3 kap. 1 § andra stycket – till att gälla för all form av näringsverksamhet i stiftelser.

Andra stycket

Bestämmelsen i andra stycket innebär att en stiftelse som avser att utöva näringsverksamhet och som inte redan tidigare är registrerad i stiftelseregistret är anmälningsskyldig till stiftelseregistret redan innan den blir bokföringsskyldig.

Tredje stycket

Bestämmelsen i 3 § tredje stycket handelsregisterlagen är förebild för bestämmelsen i detta stycke. Genom bestämmelsen i 6 § tredje stycket kan en stiftelse som avser att bedriva verksamhet i hela landet få ett rikstäckande skydd för sin firma (jfr vad som anförts i anslutning till 8 kap. 1 §).

7 §

Upphör en stiftelse att utöva näringsverksamhet eller ändras någon annan uppgift som har registrerats om en stiftelse som utövar näringsverksamhet, skall stiftelsens styrelse eller förvaltare genast anmäla detta för registrering i stiftelseregistret.

(Jfr 10 kap. 8 § promemoriaförslaget)

Paragrafen har 13 § första stycket handelsregisterlagen som förebild.

Om en stiftelse upphör att utöva näringsverksamhet skall detta anmälas

till stiftelseregistret enligt 7 §. Att stiftelsen upphör med näringsverksamheten är emellertid inte liktydigt med att den skall avföras ur stiftelseregistret. Stiftelsen är registreringskyldig fram till dess att det finns en av revisorn granskad årsredovisning för den hela den tid stiftelsen varit bokföringsskyldig (angående frågan när en stiftelse som inte längre utövar näringsverksamhet upphör att vara bokföringsskyldig – se vad som anförts i anslutning till 3 kap. 4 § 3; jfr vidare vad som sagts vid 10 kap. 3 § första stycket 4).

8 §

Registreringsmyndigheten skall utan dröjsmål kungöra i Post- och Inrikes Tidningar vad som har införts i stiftelseregistret i fråga om en stiftelse som utövar näringsverksamhet. Detta gäller dock inte registrering av underrättelser enligt 4 §.

En kungörelse som avser ändring i ett förhållande som tidigare har införts i registret skall endast ange ändringens art.

(Jfr 10 kap. 9 § promemoriaförslaget)

Bestämmelserna i denna paragraf har 18 § handelsregisterlagen och 18 kap. 2 § aktiebolagslagen som förebild.

Kungörelseskyldigheten omfattar beslut om likvidation m.m. enligt 7 kap. (jfr 7 kap. 7 § andra stycket, 13 § första stycket samt 14 och 15 §§). Den omfattar däremot inte meddelanden från tingsrätten enligt 10 kap. 4 §.

9 §

Det som har kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar enligt 8 § skall anses ha kommit till tredje mans kännedom, om det inte framgår av omständigheterna att han varken kände till eller borde ha känt till det som har kungjorts.

(Jfr 10 kap. 10 § promemoriaförslaget)

Bestämmelsen i denna paragraf har sin förebild i 19 § handelsregisterlagen.

Bestämmelsen i 9 § innebär att en tredje man presumeras ha kännedom om det som har blivit kungjort i Post- och Inrikes Tidningar. Därvid presumeras han inte bara ha kännedom om det som faktiskt har kungjorts. Vid ändringar av i registret gjorda införingar presumeras sådan kännedom även om ändringens innebörd trots att kungörelsen i dylika fall endast anger ändringens art (jfr prop. 1984/85:38 s. 9). Presumptionen genombryts dock i de fall det framgår av omständigheterna att tredje man, t.ex. till följd av onormalt avbrott i kommunikationerna, varken kände till eller borde ha känt till det som har kungjorts. Om ett förhållande ännu inte kungjorts kan det, om det blivit eller borde ha blivit infört i registret, endast åberopas mot den som har känt till eller som borde ha känt till förhållandet i fråga (jfr prop. 1974:4 s. 246, 1986/87:7 s. 263, Nial, Svensk Associationsrätt, 3. uppl., s. 234 f samt Pettersson – Lundius, Handelsbolag/Årsredovisning, s. 51).

Av bestämmelsen följer att den som står i begrepp att träffa ett avtal med en stiftelse som utövar näringsverksamhet bör skaffa sig kännedom om vad som har kungjorts om stiftelsen fram till dagen för avtalsslutet.

10 §

I firmalagen (1974:156) finns bestämmelser om avförande av en firma ur registret sedan en dom om att häva firmaregistringen har vunnit laga kraft.

(Jfr 10 kap. 11 § promemoriaförslaget)

I paragrafen erinras om reglerna i firmalagen rörande avförande av firma (jfr 16 § första stycket handelsregisterlagen).

Om ingripande av registreringsmyndigheten m.m.

11 §

Registreringsmyndigheten skall ingripa, om det kan antas att en stiftelse inte följer bestämmelserna i denna lag eller annan författning i fråga om anmälan för registrering i stiftelseregistret.

Registreringsmyndigheten får därvid begära in handlingar eller upplysningar från stiftelsen och kan förelägga en eller flera ledamöter i stiftelsens styrelse eller förvaltaren att lämna begärda handlingar eller upplysningar till registreringsmyndigheten eller att göra anmälan för registrering i stiftelseregistret.

Beslut om föreläggande får förenas med vite. Registreringsmyndigheten skall pröva frågan om utdömande av vitet.

(Jfr 10 kap. 12 § första stycket 1 och andra stycket promemoriaförslaget)

Första stycket

Bestämmelsen, som saknar motsvarighet i handelsregisterlagen, är utformad efter mönster av 9 kap. 3 § första stycket.

Det är alltid en länsstyrelse som är registreringsmyndighet för en stiftelse. I regel är samma länsstyrelse även tillsynsmyndighet för stiftelsen. Det kan dock förekomma att en stiftelse som tillsynsmyndighet har en annan myndighet än den länsstyrelse som är stiftelsens registreringsmyndighet (jfr vad som anförs i anslutning till 1 § andra stycket).

Tillsynsmyndigheten för en stiftelse skall enligt regleringen i 9 kap. i princip alltid ingripa mot en stiftelse som inte följer stiftelselagens bestämmelser i frågor som rör registrering. Om den myndighet som är tillsynsmyndighet inte också är registreringsmyndighet för samma stiftelse kan det emellertid vara lämpligare att det är den senare myndigheten som ingriper i dylika fall. Första stycket i 11 § innehåller därför bl.a. regler om att registreringsmyndigheten skall ingripa i fall då det kan antas att en stiftelse inte följer bestämmelserna i denna lag i fråga om anmälan för registrering i stiftelseregistret. Om tillsynsmyndigheten ändå skulle ingripa i fall som nu berörts, bortfaller givetvis skyldigheten för registreringsmyndigheten att göra det (jfr i övrigt vad som anförs i anslutning till 9 kap. 3 § första stycket).

Det bör uppmärksammas i sammanhanget att det endast är registreringsmyndigheten som har befogenhet att ingripa i fall då stiftelsen inte iakttar bestämmelser om registrering i stiftelseregistret vilka finns i andra författningar än i stiftelselagen. Det bör också uppmärksammas i sammanhanget att bestämmelsen i förevarande stycke även gäller för stiftelser som omfattas av bestämmelserna i 9 kap. 10 §.

Jämför vad som anförts i anslutning till 9 kap. 4 § första stycket 1 och 5 § tredje stycket.

12 §

Länsstyrelsen i Stockholms län får förbjuda den som använder ordet stiftelse i strid med 1 kap. 6 § andra stycket att fortsätta med det. Förbudet får för-
enas med vite.

(Jfr 10 kap. 12 § första stycket 2 promemoriaförslaget).

Enligt 1 kap. 6 § andra stycket får ordet stiftelse endast användas av en stiftelse.

Bestämmelserna i 12 §, som utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag, innebär att länsstyrelsen i Stockholms län får ingripa med förbud om någon använder ordet stiftelse i strid med bestämmelsen i 1 kap. 6 § andra stycket. Med tanke på de gränsdragningsvårigheter som kan förekomma bör dock ett förbud meddelas bara när det är uppenbart att ordet används som beteckning för något som inte är en stiftelse (jfr vad som anförts i anslutning till 10 kap. 1 § första stycket).

En bestämmelse om överklagande av länsstyrelsens beslut finns i 13 § tredje stycket.

13 §

Registreringsmyndighetens beslut enligt denna lag får överklagas till kammarrätten.

Om registreringsmyndighetens beslut överklagas skall registreringsmyndigheten föra talan för det allmänna. Överklagas kammarrättens beslut av registreringsmyndigheten, skall överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag då det överklagade beslutet meddelades.

Vad som sägs i första och andra styckena om registreringsmyndigheten och dess beslut gäller länsstyrelsen i Stockholms län och dess beslut när det är fråga om beslut enligt 12 §.

Första stycket

Till skillnad från motsvarande bestämmelser i t.ex. handelsregisterlagen och aktiebolagslagen innehåller första stycket i 13 § inte någon bestämmelse om klagotidens längd. Det innebär att den som vill överklaga ett beslut av registreringsmyndigheten måste göra det inom den tid som anges i 23 § andra stycket andra meningen förvaltningslagen (1986:223), dvs. inom tre veckor från den dag då han fick del av beslutet.

Ordningen enligt 13 § första stycket med kammarrätt som första instans kan komma att ändras (se vad som anförts i anslutning till 9 kap. 11 § första stycket).

Jämför vad som anförts i anslutning till 9 kap. 11 § tredje stycket.

Tredje stycket

I enlighet med *Lagrådets* förslag meddelas det i detta stycke en bestämmelse om överklagande av sådana beslut som avses i 12 §.

11 kap. Insamlingsstiftelser och kollektivavtalsstiftelser

I detta kapitel finns regler om insamlingsstiftelser och kollektivavtalsstiftelser. Skälen till att lagen innehåller regler om dessa särskilda stiftelseformer har i den allmänna motiveringen behandlats i avsnitt 2.2.2.

Regleringen i kapitlet innebär att bestämmelserna i stiftelselagen i stor utsträckning blir tillämpliga även på insamlingsstiftelser och kollektivavtalsstiftelser. Lagtekniskt sett har det ändå bedömts lämpligt att samla reglerna om dessa stiftelseformer i ett avslutande kapitel i lagen. I stiftelselagens inledande paragraf finns det en hänvisning till bestämmelserna i 11 kap.

1 §

En insamlingsstiftelse bildas genom att

1. en eller flera stiftare förordnar att pengar som inflyter efter ett upprop av dem, skall som en självständig förmögenhet främja ett bestämt och varaktigt ändamål, och

2. någon åtar sig att ta emot pengarna för förvaltning i enlighet med förordnandet.

Stiftelseförordnandet skall vara skriftligt och undertecknat av stiftaren eller stiftarna.

(Jfr promemoriaförslaget 11 kap. 1 §)

I denna paragraf definieras *insamlingsstiftelsen*. Någon motsvarighet till denna definition finns inte i gällande lagstiftning. Som har framhållits i den allmänna motiveringen är stiftelseformen som sådan dock ingen ny företeelse.

För att en insamlingsstiftelse skall föreligga krävs bl.a. att det rör sig om insamling av *kontanta medel*. Insamlingar som endast avser kläder eller lösören av annat slag faller utanför och leder således inte till att en insamlingsstiftelse bildas. Detta hindrar emellertid inte att många av stiftelselagens regler bör kunna tillämpas analogiskt på en sådan insamling, särskilt i de fall då syftet med insamlingen är att få fram pengar till förmån för något särskilt ändamål.

En insamlingsstiftelse skall i regel främja sitt syfte genom att lämna kontanta bidrag. Det kan därvid vara så att stiftelsen fungerar som en renodlad avkastningsstiftelse, dvs. bidrag får endast lämnas ur den löpande avkastningen på de medel som samlats in. Det torde dock vara vanligare att de medel som samlas in mer eller mindre oavkortat används för att främja syftet. Det kan också förekomma insamlingar vars mål är att skapa nödvändiga resurser för verksamhet som skall bedrivas i stiftelsens egen regi, t.ex. sjuk-

vård. I sådana fall kanske det aktiva insamlingsarbetet avstannar när insamlingen har nått ett resultat som medger att den tänkta verksamheten påbörjas. Detta betyder emellertid inte att förmögenhetsbildningen därigenom förlorar sin karaktär av att vara insamlingsstiftelse. Det avgörande för vilken kategori en viss stiftelse tillhör är nämligen på vilket sätt den självständiga och självägande förmögenheten har tillskapats.

Första stycket

Punkt 1

Bestämmelsen i denna punkt anger den grundläggande förutsättningen för att en insamlingsstiftelse skall komma till stånd. Enligt bestämmelsen skall det finnas ett förordnande (stiftelseförordnande) som ger uttryck för stiftarens vilja att pengar, som inflyter efter ett upprop av honom, skall som en självständig förmögenhet främja ett bestämt och varaktigt ändamål. Ändamålet skall därvid vara angivet med sådan grad av bestämdhet att förordnandet går att verkställa. I annat fall får det inte någon rättsverkan över huvud taget (jfr vad som anförts i anslutning till 1 kap. 2 § första stycket). Som krav på förordnandets innehåll ställs också upp att man vid tidpunkten för dess avgivande skall kunna slå fast att det av stiftaren bestämda ändamålet *varaktigt* kommer att kunna främjas om pengar flyter in. Det krävs därför att ändamålet är av varaktig natur och att stiftaren inte i förordnandet har meddelat andra föreskrifter som visar att det kommer att bli verksamt endast under en kortare tid (jfr återigen vad som anförts i anslutning till 1 kap. 2 § första stycket).

Det nu senast sagda innebär att en insamling av pengar som sker i syfte att lindra nöden efter *en* viss naturkatastrof i regel inte är att betrakta som en insamlingsstiftelse. På samma sätt bör man också se saken om den vilja som kommit till uttryck i förordnandet innebär att insamlade medel skall överlämnas till någon annan – t.ex. till en fysisk eller juridisk person – när ett visst insamlingsresultat har uppnåtts. Den omständigheten att insamlade medel skall förbrukas i den takt de flyter in betyder däremot inte att kravet på varaktighet inte skall anses uppfyllt.

I analogi med vad som gäller för stiftelser enligt den allmänna definitionen skall den som bildar en insamlingsstiftelse med sitt förordnande ha avsett att de pengar som tillskjuts skall bilda en från mottagarens förmögenhet skild förmögenhetsmassa eller en *självständig förmögenhet*. Har inte stiftaren meddelat föreskrifter i förordnandet som talar däremot, får en sådan avsikt som regel anses föreligga om kravet på varaktighet är uppfyllt (jfr vad som anförts i anslutning till 1 kap. 2 § första stycket).

Enligt bestämmelsen i punkt 1 är det ett krav att stiftaren skall göra något slags *upprop*. Det kan vara lämpligt att det i stiftelseförordnandet anges vilket innehåll uppropet skall ha och i vilken form det skall ske, t.ex. genom annons i någon tidning. För att undvika i praktiken svårösta gränsdragningsproblem är det emellertid enligt förevarande förslag – till skillnad från promemoriaförslaget – inte nödvändigt att stiftaren vänder sig till allmänheten med sitt upprop. Uppropet kan lika gärna vara riktat mot en mindre, slutet

krets, t.ex. alla anställda vid ett visst företag eller medlemmarna i en viss förening.

Prop. 1993/94:9

Stiftelseförordnandet skall vara skriftligt och undertecknat av stiftaren eller stiftarna (se andra stycket).

Punkt 2

Enligt denna punkt skall det finnas ett åtagande från någon att ta emot de pengar som kan flyta in för förvaltning i enlighet med stiftelseförordnandet. Åtagandet (*förvaltningsåtagandet*) kan göras av en eller flera fysiska personer eller av en juridisk person. För detta åtagande gäller inte något formkrav, men det kan ändå vara lämpligt att det tecknas på den handling där stiftelseförordnandet är intaget (jfr vad som anförts vid 1 kap. 2 § andra stycket).

Bestämmelserna i 2 kap. 10 och 19 §§ är tillämpliga på insamlingsstiftelser (se bestämmelsen i 2 § första stycket). Detta innebär vissa begränsningar i fråga om vem som i det enskilda fallet kan lämna det för stiftelsebildningen nödvändiga förvaltningsåtagandet. Om stiftelsen skall ha egen förvaltning, kan förvaltningsåtagandet inte lämnas av stiftaren ensam i fall då denne är en fysisk person och om stiftelsen skall ha anknuten förvaltning kan åtagandet inte lämnas av stiftaren om denne är en juridisk person.

Andra stycket

Enligt bestämmelsen i andra stycket skall det till grund för en insamlingsstiftelse ligga ett skriftligt och av stiftaren eller stiftarna undertecknat stiftelseförordnande. Stiftelseförordnandet torde i regel tas in i en för ändamålet särskilt upprättad handling.

Stiftelseförordnandet är den enda rättshandling som krävs från stiftarens sida för att få en insamlingsstiftelse till stånd. Om stiftaren eller stiftarna för egen del lämnar bidrag, saknar det således rättslig betydelse för själva stiftelsebildningen. Det bör påpekas i detta sammanhang att det inte föreligger någon insamlingsstiftelse om det enligt förordnandet är meningen att de som lämnar penningbidrag just på grund därav skall erhålla inflytande över hur bidragen förvaltas (jfr allmänna motiveringen, avsnitt 2.1.1).

2 §

För en insamlingsstiftelse gäller följande bestämmelser i

1 kap. (inledande bestämmelser): 4 och 5 §§ samt 6 § första stycket första meningen,

2 kap. (förvaltning): samtliga bestämmelser,

3 kap. (bokföring och årsredovisning m.m.): 4 § 1 och 2, 7 § första och tredje styckena och 8–11 §§,

4 kap. (revision): 1–4 §§, 6 §, 7 § första–fjärde styckena, 8–14 §§, 15 § första och andra styckena samt 16 §,

5 kap. (skadestånd): 1–3 §§, 4 § första–tredje styckena samt 5 §,

6 kap. (ändring m.m. av föreskrifter i ett stiftelseförordnande): samtliga bestämmelser,

7 kap. (likvidation och upplösning): samtliga bestämmelser,

8 kap. (stiftelses firma): samtliga bestämmelser,

9 kap. (tillsyn m.m.): 1–9 §§ och 11 §, samt
10 kap. (registrering): samtliga bestämmelser.

En insamlingsstiftelses namn skall innehålla ordet insamlingsstiftelse.

En insamlingsstiftelse är bokföringsskyldig.

En insamlingsstiftelse är upplöst om den har saknat tillgångar under en sammanhängande tid av två år.

Bestämmelserna i 1 kap. 5 § och 6 § första stycket, 2–10 kap. samt andra och tredje styckena i denna paragraf gäller inte i fråga om insamlingsstiftelser vilkas tillgångar enligt stiftelseförordnandet får användas endast till förmån för bestämda fysiska personer.

(Jfr 11 kap. 2 § promemoriaförslaget)

Paragrafen har med vissa redaktionella jämkningar utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

I det följande lämnas en kortfattad redogörelse för det regelsystem som till följd av bestämmelserna i paragrafen gäller för en insamlingsstiftelse.

Rättskapacitet m.m.

1. En insamlingsstiftelse har rättskapacitet. För stiftelsens förpliktelser svarar endast stiftelsens tillgångar (1 kap. 4 §). Bestämmelsen i 1 kap. 4 § gäller även för insamlingsstiftelser vilkas tillgångar enligt stiftelseförordnandet får användas endast till förmån för bestämda fysiska personer.

2. Av stiftaren meddelade föreskrifter skall följas vid förvaltningen av stiftelsens angelägenheter. Om föreskrifterna strider mot någon bestämmelse i stiftelselagen, tillämpas dock i stället den bestämmelsen (2 kap. 1 §).

Om av stiftaren meddelade ändamålsföreskrifter strider mot lag eller annan författning, är stiftelseförordnandet som sådant ogiltigt (jfr vad som anförts i anslutning till 2 kap. 1 §).

Förvaltningsformer

1. Om ett förvaltningsåtagande lämnas av en eller flera fysiska personer, har stiftelsen egen förvaltning. Görs ett sådant åtagande av en juridisk person föreligger anknuten förvaltning (2 kap. 2 § första stycket).

2. Den eller de fysiska personer som har lämnat ett förvaltningsåtagande bildar styrelse för stiftelsen (2 kap. 2 § andra stycket).

3. Den juridiska person som har lämnat ett förvaltningsåtagande är förvaltare för stiftelsen (2 kap. 2 § tredje stycket första meningen). I fall då staten har lämnat ett förvaltningsåtagande är stiftelsens förvaltare den statliga myndighet som lämnat åtagandet för statens räkning (2 kap. 2 § tredje stycket andra meningen).

Styrelsens och förvaltarens ansvar

1. Styrelsen eller förvaltarens svarar för att föreskrifterna i stiftelseförordnandet följs (2 kap. 3 § första stycket), om inte annat följer av bestämmelserna i 2 kap. 3 § andra och tredje styckena.

2. Styrelsen eller förvaltarens svarar för att stiftelsens förmögenhet är placerad på ett godtagbart sätt, i den mån det inte följer av stiftelseförordnandet hur förmögenheten skall vara placerad (2 kap. 4 §).

Stiftelsen får inte lämna penninglån till stiftaren eller förvaltaren m.fl. (2 kap. 6 §).

3. En insamlingsstiftelse skall ha ett namn (1 kap. 6 § första stycket första meningen). Styrelsen eller förvaltaren skall besluta om stiftelsens namn, om stiftelseförordnandet inte innehåller någon föreskrift om det (2 kap. 7 §). Namnet skall innehålla ordet insamlingsstiftelse (förevarande paragraf, andra stycket).

4. Styrelsen eller förvaltaren svarar för att stiftelsen fullgör sin bokförings- och årsredovisningsskyldighet (2 kap. 8 §).

Egen förvaltning

1. Stiftelsens styrelse entledigar ledamöter och utser nya ledamöter, om inte annat följer av stiftelseförordnandet (2 kap. 9 § första stycket).

2. En styrelseledamot får inte handlägga frågor om avtal m.m. mellan honom och stiftelsen (2 kap. 14 §).

3. Styrelsen företräder stiftelsen och tecknar dess namn och firma (2 kap. 16 §).

Anknuten förvaltning

1. Förvaltaren får inte handlägga frågor rörande avtal mellan honom och stiftelsen (2 kap. 21 § första stycket).

2. Förvaltaren företräder stiftelsen och tecknar dess namn och firma (2 kap. 23 §).

Bokföring, årsredovisning och revision

1. En insamlingsstiftelse är bokföringsskyldig enligt bokföringslagen och skyldig att upprätta årsredovisning (förevarande paragraf, tredje stycket, 3 kap. 4 § och 7 § första stycket).

2. En insamlingsstiftelse skall alltid ha minst en kvalificerad revisor (4 kap. 4 §).

3. Styrelsen eller förvaltaren skall senast fyra månader efter räkenskapsårets utgång avlämna årsredovisningen till revisorn (3 kap. 10 § första stycket).

4. Senast sex månader efter räkenskapsårets utgång skall styrelsen eller förvaltaren till tillsynsmyndigheten sända en kopia av revisionsberättelsen och av den av revisorn påtecknade årsredovisningen (3 kap. 11 §).

Skadestånd m.m.

1. Den som är styrelseledamot eller förvaltare är skyldig att ersätta stiftelsen om han uppsåtligt eller av oaktsamhet skadar den vid fullgörandet av sitt uppdrag. Detsamma gäller när skadan tillfogas någon annan genom överträdelse av stiftelseförordnandet eller stiftelselagen (5 kap. 1 §).

2. Vid fall av misskötsel kan en styrelseledamot eller förvaltaren entledigas från sitt uppdrag (9 kap. 6 §). Exempel på misskötsamhet kan vara att styrelsen eller förvaltaren utfärdar ett upprop med vädjan om bidrag till stiftelsen men gör det till förmån för en destinatärskrets som inte omfattas av stiftelsens ändamål.

1. Föreskrifterna i förordnandet till en insamlingsstiftelse får ändras eller upphävas eller i särskilt fall åsidosättas endast om i 6 kap. angivna förutsättningar föreligger.

2. En insamlingsstiftelse har vid inrättandet inte någon förmögenhet. Härav följer att den princip som hittills har ansetts vara ett uttryck för gällande rätt inom stiftelseområdet – att en stiftelse är upplöst när det med säkerhet kan slås fast att dess förmögenhet är konsumerad (jfr vad som anförts i anslutning till 7 kap. 18 §) – inte kan gälla för insamlingsstiftelser.

Mot bakgrund av det anförda föreskrivs i stället i förevarande paragraf, fjärde stycket att en insamlingsstiftelse är upplöst om den har saknat tillgångar under en sammanhängande tid av två år. Denna bestämmelse gäller även för insamlingsstiftelser vilkas tillgångar får användas endast till förmån för bestämda fysiska personer (jfr femte stycket). Bestämmelsen i fjärde stycket gäller vid sidan av andra regler i stiftelselagen om upplösning av stiftelser, vilka är tillämpliga också på insamlingsstiftelser (se 7 kap. 13 och 18 §§).

Tillsyn och registrering

1. En insamlingsstiftelse står under tillsyn av en tillsynsmyndighet (9 kap. 1 §). En insamlingsstiftelse är föremål för *återkommande kontroll*. Detta gäller även om stiftaren i förordnandet föreskrivit att stiftelsen inte skall stå under tillsyn. Bestämmelserna i 9 kap. 10 § första stycket är nämligen inte tillämpliga på insamlingsstiftelser.

2. Eftersom en insamlingsstiftelse alltid är skyldig att upprätta årsredovisning skall den också alltid vara registrerad (10 kap. 1 §).

3 §

En kollektivavtalsstiftelse bildas genom att

1. en arbetsgivarorganisation och en central arbetstagarorganisation i kollektivavtal förordnar att pengar som arbetsgivare enligt kollektivavtal eller annat avtal tillskjuter, skall som en självständig förmögenhet främja ett bestämt och varaktigt ändamål, och

2. någon åtar sig att ta emot pengarna för förvaltning i enlighet med förordnandet.

(Jfr 11 kap. 3 § promemoriaförslaget)

I denna paragraf definieras *kollektivavtalsstiftelsen*. Någon motsvarighet till denna definition finns inte i gällande lagstiftning. Som har framhållits i den allmänna motiveringen är stiftelseformen som sådan dock ingen ny företeelse (se avsnitt 2.2.2).

Definitionen av kollektivavtalsstiftelsen och insamlingsstiftelsen överensstämmer i stort sett. För att en kollektivavtalsstiftelse skall föreligga krävs det dock att stiftelseförordnandet är intaget i ett *kollektivavtal*. Med kollektivavtal avses enligt 23 § lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet ett skriftligt avtal mellan å ena sidan en arbetsgivarorganisation eller arbetsgivare och å andra sidan en arbetstagarorganisation, om anställningsvillkor för arbetstagare eller om förhållandet i övrigt mellan arbetsgivare och ar-

betstagare. Enligt bestämmelsen i 3 § krävs att det skall vara fråga om ett kollektivavtal som har träffats mellan en arbetsgivarorganisation och en central arbetstagarorganisation. Detta innebär att avtalet på arbetstagsarsidan måste vara träffat på förbunds nivå (jfr 6 § andra stycket lagen om medbestämmande i arbetslivet).

4 §

För en kollektivavtalsstiftelse gäller följande bestämmelser i

1 kap. (inledande bestämmelser): 4 och 5 §§ och 6 § första stycket första meningen,

2 kap. (förvaltning): samtliga bestämmelser,

3 kap. (bokföring och årsredovisning m.m.): 4 § 1 och 2, 7 § första och tredje styckena, 8–10 §§ och 12 §,

4 kap. (revision): 1–4 §§, 6 §, 7 § första–tredje styckena och 8–16 §§,

5 kap. (skadestånd): 1–3 §§, 4 § första stycket 1–4, andra och tredje styckena och 5 §,

6 kap. (ändring m.m. av föreskrifter i ett stiftelseförordnande): samtliga bestämmelser,

7 kap. (likvidation och upplösning): samtliga bestämmelser,

8 kap. (stiftelses firma): samtliga bestämmelser,

9 kap. (tillsyn m.m.): 1 och 2 §§, 3 § andra stycket, 5 § första stycket 1, 6 § första och andra styckena, 7 och 8 §§, 10 § andra stycket och 11 §, samt

10 kap. (registrering): samtliga bestämmelser.

Utan hinder av bestämmelserna i 6 kap. får stiftarna och stiftelsen genom skriftlig överenskommelse ändra eller upphäva stiftelseförordnandet. Vad som anges i 2–10 kap. om föreskrifter i ett stiftelseförordnande skall i fråga om en kollektivavtalsstiftelse gälla även föreskrifter för stiftelsen som har meddelats genom en sådan överenskommelse.

En kollektivavtalsstiftelses namn skall innehålla ordet kollektivavtalsstiftelse.

En kollektivavtalsstiftelse är bokföringsskyldig. Vid tillämpning av 3 kap. 12 § och 4 kap. 15 § skall en kollektivavtalsstiftelse behandlas som en sådan stiftelse som avses i 9 kap. 10 § första stycket.

En kollektivavtalsstiftelse är upplöst om den har saknat tillgångar under en sammanhängande tid av två år.

(Jfr 11 kap. 4 och 5 §§ promemoriaförslaget)

Paragrafen har med vissa redaktionella jämkningar utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

I det följande lämnas en kortfattad redogörelse för det regelsystem som till följd av bestämmelserna i denna paragraf gäller för en kollektivavtalsstiftelse.

Rättskapacitet m.m.

1. En kollektivavtalsstiftelse har rättskapacitet. För stiftelsens förpliktelser svarar endast stiftelsens tillgångar (1 kap. 4 §).

2. Av stiftarna meddelade föreskrifter skall följas vid förvaltningen av stiftelsens angelägenheter. Om föreskrifterna strider mot någon bestämmelse i stiftelselagen, tillämpas dock i stället den bestämmelsen (2 kap. 1 §).

1. Om ett förvaltningsåtagande lämnas av en eller flera fysiska personer, har stiftelsen egen förvaltning. Görs ett sådant åtagande av en juridisk person, föreligger anknuten förvaltning (2 kap. 2 § första stycket).

2. Den eller de fysiska personer som har lämnat ett förvaltningsåtagande bildar styrelse för stiftelsen (2 kap. 2 § andra stycket).

3. Den juridiska person som har lämnat ett förvaltningsåtagande är förvaltare för stiftelsen (2 kap. 2 § tredje stycket första meningen).

Styrelsens och förvaltarens ansvar

1. Styrelsen eller förvaltaren svarar för att föreskrifterna i stiftelseförordnandet följs (2 kap. 3 § första stycket), om inte annat följer av bestämmelserna i 2 kap. 3 § andra och tredje styckena.

2. Styrelsen eller förvaltaren svarar för att stiftelsens förmögenhet är placerad på ett godtagbart sätt, i den mån det inte följer av stiftelseförordnandet hur förmögenheten skall vara placerad (2 kap. 4 §).

Stiftelsen får inte lämna penninglån till stiftarna eller förvaltaren m.fl. (2 kap. 6 §).

3. En kollektivavtalsstiftelse skall ha ett namn (1 kap. 6 § första stycket första meningen). Styrelsen eller förvaltaren skall besluta om stiftelsens namn, om stiftelseförordnandet inte innehåller någon föreskrift om det (2 kap. 7 §). Namnet skall innehålla ordet kollektivavtalsstiftelse (förevarande paragraf, tredje stycket).

4. Styrelsen eller förvaltaren svarar för att stiftelsen fullgör sin bokförings- och årsredovisningsskyldighet (2 kap. 8 §).

Egen förvaltning

1. Stiftelsens styrelse entledigar ledamöter och utser nya ledamöter, om inte annat följer av stiftelseförordnandet (2 kap. 9 § första stycket).

2. En styrelseledamot får inte handlägga frågor om avtal m.m. mellan honom och stiftelsen (2 kap. 14 §).

3. Styrelsen företräder stiftelsen och tecknar dess namn och firma (2 kap. 16 §).

Anknuten förvaltning

1. Ingen av stiftarna kan vara förvaltare (2 kap. 19 § andra stycket första meningen).

2. Förvaltaren får inte handlägga frågor rörande avtal m.m. mellan honom och stiftelsen (2 kap. 21 §).

3. Förvaltaren företräder stiftelsen och tecknar dess namn och firma (2 kap. 23 §).

Bokföring, årsredovisning och revision

1. En kollektivavtalsstiftelse är utan undantag bokföringsskyldig enligt bokföringslagen och skyldig att upprätta årsredovisning (förevarande paragraf, fjärde stycket, 3 kap. 4 § och 7 § första stycket).

2. En kollektivavtalsstiftelse skall alltid ha minst en kvalificerad revisor (4 kap. 4 §).

3. Styrelsen eller förvaltaren skall senast fyra månader efter räkenskapsårets utgång avlämna årsredovisningen till revisorn (3 kap. 10 § första stycket).

4. Senast sex månader efter räkenskapsårets utgång skall styrelsen eller förvaltaren hålla årsredovisningen tillgänglig för den som vill ta del av den (förevarande paragraf, fjärde stycket andra meningen och 3 kap. 12 § andra meningen).

Skadestånd m.m.

1. Den som är styrelseledamot eller förvaltare är skyldig att ersätta stiftelsen om han uppsåtligt eller av oaktsamhet skadar den vid fullgörandet av sitt uppdrag. Detsamma gäller när skadan tillfogas någon annan genom överträdelse av stiftelseförförordnandet eller stiftelselagen (5 kap. 1 §).

2. Vid fall av misskötsel kan en styrelseledamot eller förvaltaren entledigas från sitt uppdrag (9 kap. 6 §).

Ändring m.m. i stiftelseförförordnandet

1. I den allmänna motiveringen (se avsnitt 2.7.1) uttalades det att det för ändring m.m. av ett stiftelseförförordnande bör gälla i princip samma förutsättningar för alla former av stiftelser. Samtliga bestämmelser i 6 kap. är därför tillämpliga på kollektivavtalsstiftelser.

Som också uttalades i den allmänna motiveringen bör det dock i fråga om kollektivavtalsstiftelser finnas möjlighet att avvika från stiftelselagens reglering av förutsättningarna för ändring m.m. av ett stiftelseförförordnande. Skälet för detta är att det, med hänsyn till den roll kollektivavtalsstiftelserna är avsedda att ha, bör vara möjligt för stiftarna att i samspel med stiftelsen anpassa föreskrifterna för stiftelsen till den utveckling som sker i samhället. Det kan t.ex. ske organisatoriska förändringar på arbetstagarsidan som innebär att en viss grupp destinatärer som hittills har omfattats av en äldre kollektivavtalsstiftelses ändamålsbestämmelser upphör att göra det. För att en sådan grupp arbetstagare inte skall bli utan skydd vid t.ex. uppsägningar på grund av arbetsbrist kan det krävas att det sker ett upphävande av ändamålet för en del av den ifrågavarande stiftelsens förmögenhet i syfte att överföra denna till en annan kollektivavtalsstiftelse. En sådan åtgärd skulle emellertid vara tillåten enligt bestämmelserna i 6 kap. endast om ändamålet för den förra stiftelsen inte längre kan följas.

Mot bakgrund av det nu anförda föreskrivs det i 4 § (se andra stycket, första meningen) att stiftarna och stiftelsen utan hinder av bestämmelserna i 6 kap. genom skriftlig överenskommelse får ändra eller upphäva stiftelseförförordnandet. Enligt andra meningen i samma stycke skall vad som anges i 2–10 kap. om föreskrifter i ett stiftelseförförordnande i fråga om en kollektivavtalsstiftelse gälla även föreskrifter för stiftelsen som har meddelats genom en sådan överenskommelse.

2. En kollektivavtalsstiftelse har vid inrättandet inte någon förmögenhet. Härav följer att den princip som hittills har ansetts vara ett uttryck för gäl-

lande rätt inom stiftelseområdet – att en stiftelse är upplöst när det med säkerhet kan slås fast att dess förmögenhet är konsumerad (jfr vad som anförts i anslutning till 7 kap. 18 §) – inte kan gälla för kollektivavtalsstiftelser.

Mot bakgrund av det anförda gäller enligt 4 § (se femte stycket) i stället att en kollektivavtalsstiftelse är upplöst om den har saknat tillgångar under en sammanhängande tid av två år. Denna regel gäller vid sidan av andra regler i stiftelselagen om upplösning av stiftelser, vilka är tillämpliga även på kollektivavtalsstiftelser (se 7 kap. 13 och 18 §§).

Tillsyn och registrering

1. En kollektivavtalsstiftelse står under tillsyn av en tillsynsmyndighet (9 kap. 1 §). Den är aldrig föremål för återkommande kontroll.

2. I fråga om tillsynsmyndighetens befogenheter och skyldigheter gäller samma reglering som för stiftelser som omfattas av bestämmelserna i 9 kap. 10 §.

3. Eftersom en kollektivavtalsstiftelse alltid är skyldig att upprätta årsredovisning skall den också alltid vara registrerad (10 kap. 1 §).

4.2 Förslaget till lag om införande av stiftelselagen

I denna lag finns bl.a. bestämmelser om tidpunkten för stiftelselagens ikraftträdande och om stiftelselagens tillämplighet på äldre stiftelser. Hithörande frågor har i den allmänna motiveringen behandlats i avsnitt 2.9.

Flertalet bestämmelser i denna promulgationslag saknar motsvarighet i promemorieförslaget.

1 §

Stiftelselagen (1994:000) och denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.

(Jfr första punkten i promemorieförslagets ikraftträdandebestämmelser)

Som har framhållits i den allmänna motiveringen bör stiftelselagen träda i kraft vid ett kalenderårsskifte. Enligt denna bestämmelse träder stiftelselagen och förevarande lag i kraft vid årsskiftet 1994/1995.

2 §

Genom stiftelselagen (1994:000) upphävs lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser med de begränsningar som följer av denna lag.

(Jfr första punkten i promemorieförslagets ikraftträdandebestämmelser)

I vissa fall skall tillsynslagen övergångsvis vinna tillämpning på äldre stiftelser även efter stiftelselagens ikraftträdande (angående begreppet äldre stiftelser, se 4 §). Dessa fall regleras i 9 § första stycket och 13 §.

De kungliga cirkulären från den 24 april 1788, 10 oktober 1806 och 13 juli 1809 torde kunna upphävas samtidigt med att stiftelselagen träder i kraft (jfr 22 § tillsynslagen; jfr även promemorian s. 290, SOU 1987:4 s. 121 ff samt Frii, Förvalta fonder och stiftelser, s. 86).

En förmögenhetsbildning som har tillkommit före ikraftträdandet och som närmast dessförinnan uppfyllde de krav som stiftelselagen ställer på stiftelsebildning skall anses som stiftelse enligt stiftelselagen (1994:000). Vad nu sagts gäller även om förmögenhetsbildningen inte uppfyllde formkravet enligt 1 kap. 3 § eller 11 kap. 1 § stiftelselagen eller kravet enligt 1 kap. 2 § samma lag på att egendomen skall ha avskilts.

Bestämmelserna i denna paragraf reglerar under vilka förutsättningar en före stiftelselagens ikraftträdande tillkommen förmögenhetsbildning (*äldre förmögenhetsbildning*) skall anses som stiftelse enligt stiftelselagen.

Utgångspunkten för bestämmelserna är att förmögenhetsbildningar som kanske sedan länge behandlats som stiftelser av domstolar eller andra myndigheter inte till följd av den nya lagen skall förlora sin status som stiftelse. Till skillnad från vad *Lagrådet* föreslagit innefattar emellertid inte bestämmelsen i *andra meningen* något krav på att en förmögenhetsbildning närmast före ikraftträdandet var att anse som stiftelse enligt då gällande rätt för att den skall kunna anses som en stiftelse i stiftelselagens mening. De av *Lagrådet* påtalade riskerna för att den lösning som här föreslås kan få den märkliga konsekvensen att förordnanden som inte uppfyller formkravet och inte heller lett till avskiljande av egendom skulle anses som giltiga stiftelsebildningar även när de inte godtas som stiftelser enligt gällande rätt har fått stå tillbaka till förmån för intresset av att regleringen blir enkel, ett intresse som knappast kan anses tillgodosett om man i varje enskilt fall tvingas ta ställning till den närmare innebörden av stiftelsebegreppet enligt nu gällande rätt.

Första meningen

Enligt bestämmelsen i denna mening, som i huvudsak utformats i enlighet med *Lagrådets förslag*, skall en äldre förmögenhetsbildning anses som stiftelse enligt stiftelselagen om den närmast före ikraftträdandet uppfyllde de krav som stiftelselagen ställer på stiftelsebildning enligt någon av den lagens tre definitioner.

Andra meningen

Bestämmelsen i denna mening, som till viss del redan kommenterats, betyder att en äldre förmögenhetsbildning kan anses som en stiftelse enligt stiftelselagen trots att den närmast före ikraftträdandet inte uppfyller alla stiftelselagens krav på stiftelsebildning. Principiellt sett gäller detta i följande tre fall:

1. Förmögenhetsbildningen uppfyller närmast före ikraftträdandet stiftelselagens krav på stiftelsebildning enligt den lagens allmänna definition av detta begrepp *utom* vad avser kravet på att stiftelseförordnandet skall vara skriftligt och undertecknat av stiftaren.

Exempel: En förmögenhetsbildning som har tillkommit i enlighet med ett muntligt stiftelseförordnande skall anses som en stiftelse enligt stiftelselagen.

2. Förmögenhetsbildningen uppfyller närmast före ikraftträdandet stiftel-

selagens krav på stiftelsebildning enligt den lagens allmänna definition av detta begrepp *utom* vad avser kravet på att besittningen av den egendom som förmögenhetsdispositionen omfattar har övergått på den som lämnat förvaltningsåtagandet.

Exempel A: En förmögenhetsbildning som närmast före ikraftträdandet utgörs av endast en *benefik fordran* på stiftaren skall anses som en stiftelse enligt stiftelselagens allmänna definition av stiftelsebegreppet.

Exempel B: Det förhållandet att man efterger kravet på att besittningen av den egendom som förmögenhetsdispositionen omfattar skall ha övergått till den som lämnat förvaltningsåtagandet medför att man vid bedömningen av om *varaktighetsrekvisitet* är uppfyllt eller inte får beakta utfästelser om ytterligare bidrag till stiftelsen vilka stiftaren utställt vid förmögenhetsbildningens tillkomst. Härav följer att sådana förmögenhetsbildningar som tillförs nya resurser allteftersom förbrukning sker (s.k. anslagsstiftelser) i det enskilda fallet kan vara att betrakta som stiftelser enligt stiftelselagen.

3. Förmögenhetsbildningen uppfyller närmast före ikraftträdandet stiftelselagens definition på insamlingsstiftelse *utom* vad avser kravet på att stiftelseförordnandet skall vara skriftligt och undertecknat av stiftaren.

Exempel: En förmögenhetsbildning som t.ex. tillkommit på grund av ett upprop som innefattar vädjan om bidrag till ett visst ändamål skall anses som en insamlingsstiftelse även om uppropet inte är undertecknat av stiftaren (jfr prop. 1929:83 s.94).

4§

För förmögenhetsbildningar som enligt 3 § skall anses som stiftelser enligt stiftelselagen (äldre stiftelser) gäller stiftelselagen (1994:000) med de begränsningar som följer av denna lag.

För församlingskyrkor och domkyrkor av stiftelsekaraktär gäller endast bestämmelserna i 1 kap. 4 § stiftelselagen.

Första stycket

Bestämmelser som innefattar begränsningar i fråga om stiftelselagens tillämpning på äldre stiftelser finns bl.a. i 6, 7 och 10 §§ förevarande lag.

Andra stycket

Bestämmelsen har tagits in i denna lag på förslag av *Lagrådet*. Terminologin i bestämmelsen anknyter till den som bl.a. finns i 41 kap. 2 § kyrkolagen (1992:300).

Den egendom som berörs av bestämmelsen i andra stycket härrör ursprungligen från enskilda (donerad eller insamlad). Det finns även andra av enskilda bildade stiftelser som främjar kyrkan och dess verksamhet på annat sätt än genom att tillhandahålla gudstjänstlokaler eller medel för lön åt präster. Stiftelser av detta senare slag omfattas dock inte av bestämmelsen i detta stycke.

Jämför i övrigt allmänna motiveringen avsnitt 2.2.3.

5 §

En äldre stiftelse skall anses ha egen förvaltning om det vid ikraftträdandet är ett för stiftelsen särskilt inrättat organ som ytterst svarar för frågor om placeringen av stiftelsens förmögenhet. Det särskilt inrättade organet skall anses vara stiftelsens styrelse.

En äldre stiftelse skall anses ha anknuten förvaltning om det vid ikraftträdandet är ett organ för en juridisk person eller en statlig myndighet som ytterst svarar för frågor om placeringen av stiftelsens förmögenhet. Den juridiska personen eller den statliga myndigheten skall anses vara stiftelsens förvaltare.

Som berörs i den allmänna motiveringen måste denna lag innehålla bestämmelser som dels klarar ut vilken förvaltningsform en äldre stiftelse skall anses ha, dels ger besked om vem som skall anses vara stiftelsens styrelse vid egen förvaltning resp. stiftelsens förvaltare vid anknuten förvaltning. Bestämmelser i dessa frågor meddelas i denna paragraf. Bestämmelserna knyter an till den gränsdragning som finns i tillsynslagen mellan stiftelser som har en särskilt inrättad styrelse och stiftelser vilkas styrelse utgörs av styrelsen för en juridisk person eller av en statlig eller kommunal myndighet.

6 §

Bestämmelserna i 2 kap. 6 § stiftelselagen (1994:000) tillämpas inte i fråga om lån som har lämnats eller säkerheter som har ställts före ikraftträdandet.

Paragrafen innefattar en begränsning i fråga om stiftelselagens tillämpning på äldre stiftelser. Av bestämmelsen i paragrafen följer att stiftelselagens regler om låneförbud m.m. i fråga om äldre stiftelser skall tillämpas endast beträffande sådana förhållanden som har uppkommit efter stiftelselagens ikraftträdande.

7 §

Bestämmelserna i 2 kap. 10 § och 19 § andra stycket stiftelselagen (1994:000) om att stiftaren eller stiftarna inte ensamma får vara styrelse och att stiftaren inte får vara förvaltare gäller inte i fall då stiftaren eller stiftarna vid ikraftträdandet ensamma är styrelse eller stiftaren är förvaltare för stiftelsen.

Om annat följer av stiftelseförordnandet gäller inte bestämmelserna i 2 kap. 12 § för äldre stiftelser och för stiftelser som bildats efter ikraftträdandet på grundval av ett stiftelseförordnande i ett testamente som har upprättats före ikraftträdandet.

Första stycket

Jämför vad som anförts i anslutning till 6 §.

Andra stycket

Jämför vad som anförts i anslutning till 2 kap. 12 § stiftelselagen.

Det är inte ovanligt med föreskrifter i stiftelseförordnanden av innebörd att en eller ytterligare någon styrelseledamot skall ha vetorätt, i en familjestiftelse t.ex. de ledamöter som inte är medlemmar i släkten. Det har inte ansetts lämpligt att låta bestämmelserna i 2 kap. 12 § bli tvingande för äldre

stiftelser eftersom man i så fall skulle kunna riskera att rubba sådana maktförhållanden som stiftaren byggt in i stiftelseförordnandet. Bestämmelsen i 7 § andra stycket gäller också för stiftelser som har bildats efter ikraftträdandet på grundval av ett stiftelseförordnande i ett testamente som har upprättats före ikraftträdandet (*"äldre" testamentsstiftelser*).

8 §

I fråga om äldre stiftelser som har ett annat räkenskapsår än kalenderår tillämpas bestämmelserna i 3, 4 och 10 kap. stiftelselagen (1994:000) från och med det räkenskapsår som börjar löpa närmast efter utgången av år 1994. Detta räkenskapsår skall kortas av om det behövs för att stiftelsen skall få ett räkenskapsår som stämmer överens med bestämmelserna i 3 kap. stiftelselagen.

Styrelsen eller förvaltaren för en äldre stiftelse skall bestämma värdet av stiftelsens tillgångar enligt 3 kap. 6 § stiftelselagen vid ingången av det räkenskapsår som börjar löpa närmast efter utgången av år 1994, om inte stiftelsen är bokföringsskyldig enligt 3 kap. 1 § samma lag.

I års- eller koncernredovisningar behöver inte återges resultat- och balansräkningar eller koncernresultat- eller koncernbalansräkningar för det räkenskapsår som föregår det räkenskapsår från och med vilket bestämmelserna i 3 kap. gäller för stiftelsen.

Den som är revisor i en stiftelse vid utgången av det räkenskapsår som föregår det räkenskapsår från och med vilket bestämmelserna i 4 kap. stiftelselagen gäller för stiftelsen får slutföra sitt uppdrag utan hinder av sagda bestämmelser i stiftelselagen.

(Jfr andra punkten i promemoriaförslagens ikraftträdandebestämmelser)

Första stycket

Det har ansetts lämpligt att bestämmelserna i 3, 4 och 10 kap. stiftelselagen (om bokföring och årsredovisning m.m., revision resp. registrering) inte börjar tillämpas på äldre stiftelser som har ett annat räkenskapsår än kalenderår förrän från och med det räkenskapsår som börjar löpa närmast efter utgången av år 1994 (jfr 13 och 16 §§).

Andra stycket

När bestämmelserna i 3 kap. stiftelselagen blir tillämpliga på en äldre stiftelse blir stiftelsen, om den utövar näringsverksamhet eller är moderstiftelse, omedelbart bokföringsskyldig på grund av bestämmelsen i 3 kap. 1 §. I annat fall måste det utredas närmare om stiftelsen är bokföringsskyldig enligt 3 kap. 2 § första stycket 2 eller endast skyldig att föra räkenskaper enligt 3 kap. 5 §. Bestämmelsen i förevarande stycke ålägger därför stiftelsens styrelse eller förvaltare att bestämma värdet på stiftelsens tillgångar enligt 3 kap. 6 § vid ingången av det räkenskapsår som börjar löpa närmast efter utgången av år 1994.

Tredje stycket

I enlighet med vad *Lagrådet* förordnat meddelas det i detta stycke en bestämmelse som innebär att äldre stiftelser aldrig kan bli tvungna att göra upp räk-

ningar enligt stiftelselagens bestämmelser för det räkenskapsår som föregår det räkenskapsår från och med vilket bestämmelserna i 3 kap. gäller för stiftelsen.

Prop. 1993/94:9

Fjärde stycket

I detta stycke meddelas det en bestämmelse som också förordats av *Lagrådet*. Den innebär att den som är revisor i en stiftelse vid utgången av det räkenskapsår som föregår det räkenskapsår från och med vilket bestämmelserna i 4 kap. stiftelselagen gäller för stiftelsen får slutföra sitt uppdrag utan hinder av sagda bestämmelser i stiftelselagen. En stiftelse som anlitar en lekmanarevisor och som enligt stiftelselagen är skyldig att ha kvalificerad revisor när bestämmelserna i 4 kap. blir tillämpliga på den kan alltså låta lekmanarevisorn slutföra sitt uppdrag.

9 §

I fråga om skyldighet att utge skadestånd på grund av handling eller underlåtenhet som ligger i tiden före ikraftträdandet tillämpas 6 § lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser. Detta gäller även om stiftelsen inte stod under tillsyn enligt nämnda lag.

I mål om entledigande enligt 9 kap. 6 § stiftelselagen (1994:000) får den som för talan mot en styrelseledamot eller förvaltare endast åberopa sådana handlingar eller underlåtenheter som ligger i tiden efter ikraftträdandet. Detta gäller dock inte om den som för talan mot en styrelseledamot före ikraftträdandet hade rätt att mot styrelseledamoten i fråga föra sådan talan som avses i 7 § lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser.

Jämför vad som anförts i anslutning till 6 §.

Bestämmelsen i *andra styckets andra mening* berör äldre stiftelser som enligt 5 § första stycket skall anses ha egen förvaltning. Bestämmelsen innebär att den som enligt 9 kap. 6 § stiftelselagen väcker talan om entledigande av en styrelseledamot i en sådan stiftelse till stöd för sin talan får åberopa handling eller underlåtenhet som ligger i tiden före ikraftträdandet om han då hade rätt att föra talan om entledigande enligt 7 § tillsynslagen.

10 §

Om stiftelseförordnandet för en äldre stiftelse eller för en stiftelse som har bildats efter ikraftträdandet på grundval av ett stiftelseförordnande i ett testamente som har upprättats före ikraftträdandet innehåller en bestämmelse som innebär att någon får ändra, upphäva eller i särskilt fall åsidosätta en av stiftaren meddelad föreskrift avseende stiftelsen, skall den bestämmelsen ha samma giltighet som enligt äldre rätt.

Om bestämmelsen i första stycket innebär att någon annan än styrelsen eller förvaltaren får fatta beslut för stiftelsens räkning i frågor som avses där gäller inte 2 kap. 3 § första stycket.

Även bestämmelserna i denna paragraf innefattar ett undantag från den i 4 § första stycket uppställda principen att stiftelselagen skall gälla fullt ut för äldre stiftelser. Bestämmelserna i paragrafen är tillämpliga också på "äldre" testamentsstiftelser.

Bestämmelsen i första stycket har utformats i enlighet med *Lagrådets* för-

Första stycket

Som tidigare framhållits i allmänna motiveringen (se avsnitt 2.1.1 och 2.7.1) förekommer det inte så sällan stiftelseförordnanden med föreskrifter som innebär t.ex. att stiftaren eller stiftelsens styrelse har rätt att ändra eller upphäva föreskrifterna i förordnandet. Sådana föreskrifter eller ändringsförbehåll innebär i regel att det principiella kravet på tillstånd av myndighet för att få ändra m.m. i ett stiftelseförordnande bortfaller. Den verkan som förbehåll av detta slag nu anses ha kommer emellertid att begränsas väsentligt genom den nya stiftelselagen (se 6 kap. 3 § första stycket stiftelselagen).

Bestämmelsen i förevarande stycke innebär att ett ändringsförbehåll i stiftelseförordnandet för en äldre stiftelse eller för en "äldre" testamentsstiftelse skall ha *samma giltighet* efter stiftelselagens ikraftträdande som före. Härav följer att bestämmelserna i 6 kap. 1 och 3 §§ stiftelselagen inte får någon betydelse för stiftelser av nu berört slag så länge ändringsförbehållet kvarstår i stiftelseförordnandet.

Andra stycket

Ett ändringsförbehåll kan vid egen förvaltning t.ex. innebära att någon annan än styrelsen får fatta beslut om ändring m.m. med för styrelsen bindande verkan. Ett ändringsförbehåll kan vidare innebära att vissa förutsättningar måste vara uppfyllda för att ett beslut om ändring m.m. skall få fattas. Bestämmelsen i andra stycket innebär att styrelsen i sådana fall inte kan göras ansvarig för beslut som fattas utan att föreskrivna förutsättningar föreligger.

11 §

Föreskrifter som före ikraftträdandet har fastställts för en stiftelse av regeringen, Kammarkollegiet eller en länsstyrelse skall vid tillämpningen av stiftelselagen (1994:000) anses som föreskrifter i ett stiftelseförordnande.

Regeringen, Kammarkollegiet och länsstyrelserna har i åtskilliga fall fastställt föreskrifter för äldre stiftelser. Vanligen rör det sig om föreskrifter som finns intagna i stadgar för stiftelsen (jfr 5 § tillsynslagen). I fråga om stiftelser som bildats av staten kan det också röra sig om föreskrifter som utfärdats av regeringen i förordningsform (jfr t.ex. SFS 1993:31). Genom bestämmelsen i 11 § jämställs föreskrifter av nu nämnt slag med föreskrifter i ett stiftelseförordnande. Detta betyder bl.a. att dylika föreskrifter skall följas vid förvaltningen av stiftelsen (se 2 kap. 1 § stiftelselagen) och att de är underkastade samma skydd mot ändring m.m. som föreskrifter i ett stiftelseförordnande (se 6 kap. stiftelselagen).

12 §

Om stiftelseförordnandet för en äldre stiftelse eller för en stiftelse som har bildats efter ikraftträdandet på grundval av ett stiftelseförordnande i ett testamente som har upprättats före ikraftträdandet innehåller en föreskrift om

att stiftelsen skall vara undantagen från tillsyn enligt lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser, skall denna föreskrift vid tillämpningen av stiftelselagen (1994:000) jämföras med ett undantagande från tillsyn enligt den lagen. Detsamma skall också gälla för en äldre stiftelse om stiftaren efter stiftelsens bildande men före ikraftträdandet har förordnat att stiftelsen skall vara undantagen från tillsyn enligt tillsynslagen (1929:116).

Första meningen

Enligt stiftelselagen gäller det en speciell tillsynsordning i fall då stiftelsen enligt en av stiftaren i stiftelseförordnandet meddelad föreskrift skall vara undantagna från tillsyn enligt stiftelselagen (se 9 kap. 10 §). Enligt bestämmelsen i 12 § skall vid tillämpningen av stiftelselagen en av stiftaren avseende en äldre stiftelse meddelad föreskrift om undantag från tillsyn enligt tillsynslagen jämföras med ett undantagande från tillsyn enligt stiftelselagen. Bestämmelsen gäller även för "äldre" testamentsstiftelser.

Andra meningen

Tillsynslagen anses innebära att stiftaren kan undanta "sin" stiftelse från tillsyn även efter det att stiftelsen har bildats (se Hessler i Festskrift tillägnad Halvar Sundberg, s. 184 ff). I andra meningen meddelas det därför en bestämmelse som jämför även sådana undantag med undantag från tillsyn enligt stiftelselagen. Enligt bestämmelsen är det dock ett krav att undantaget har meddelats före stiftelselagens ikraftträdande.

13 §

Bestämmelserna i 14 § lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser skall tillämpas i fråga om det räkenskapsår som avslutas vid eller närmast efter ikraftträdandet.

(Jfr andra punkten i promemoriaförslagens ikraftträdandebestämmelser)

Bestämmelsen i denna paragraf gäller endast äldre stiftelser som vid utgången av år 1994 står under tillsyn enligt tillsynslagen.

Enligt 14 § tillsynslagen skall styrelsen för en stiftelse som står under tillsyn föra räkenskaper m.m. samt årligen sända in ett sammandrag av räkenskaperna till länsstyrelsen. Förevarande bestämmelse innebär för en stiftelse som har kalenderåret som räkenskapsår att stiftelsen skall avsluta räkenskaperna och därefter sända in sammandraget av dem till länsstyrelsen inom tre månader efter räkenskapsårets slut. Om stiftelsen däremot har ett annat räkenskapsår än kalenderår, skall stiftelsen efter stiftelselagens ikraftträdande fortsätta att föra räkenskaper på sätt som föreskrivs i 14 § tillsynslagen för återstående del av räkenskapsåret. Stiftelsen skall därefter avsluta räkenskaperna och sända in sammandraget av dem till länsstyrelsen inom tre månader efter räkenskapsårets slut.

Bestämmelsen i 13 § korresponderar med bestämmelsen i 8 §, som bl.a. innebär att bestämmelserna i 3 kap. stiftelselagen skall börja tillämpas beträffande äldre stiftelser först från och med det räkenskapsår som börjar löpa närmast efter utgången av år 1994.

14§

Om en stiftelse med stöd av ett beslut som regeringen har meddelat före ikraftträdandet står under tillsyn av någon annan myndighet än länsstyrelsen i det län där stiftelsens förvaltning huvudsakligen utövas, skall beslutet vid tillämpningen av stiftelselagen (1994:000) anses som ett beslut enligt 9 kap. 1 § andra stycket den lagen.

Det förekommer att stiftelser efter beslut av regeringen står under tillsyn av annan myndighet än en länsstyrelse (jfr Frii, Förvalta fonder och stiftelser, s. 89). Tillsynslagen gäller inte i sådana fall.

Bestämmelsen i 14 § innebär att en myndighet som med stöd av ett av regeringen före ikraftträdandet meddelat beslut utövar tillsyn över en viss stiftelse efter ikraftträdandet kommer att betraktas som tillsynsmyndighet för denna stiftelse med de befogenheter och skyldigheter som följer av stiftelselagen.

15§

En ideell förening vars namn innehåller ordet stiftelse eller en förkortning av det får behålla detta ord eller denna förkortning i sitt namn även efter stiftelselagens ikraftträdande, om länsstyrelsen i det län där föreningens styrelse har sitt säte ger tillstånd till det efter ansökan som gjorts före den 1 juli 1995.

Tillstånd meddelas på ansökan av föreningen. Länsstyrelsens beslut får överklagas hos kammarrätten.

En ideell förening kan ha ordet stiftelse i sitt namn. Paragrafen innefattar en möjlighet för ideella föreningar som har ordet stiftelse i sitt namn att efter stiftelselagens ikraftträdande få behålla detta ord i namnet. Dispens från det i 1 kap. 6 § andra stycket stiftelselagen intagna förbudet mot att andra än stiftelser använder ordet stiftelse i sitt namn meddelas av länsstyrelsen på ansökan av föreningen.

En ansökan om dispens kan inte slutligt prövas före dagen för stiftelselagens ikraftträdande. På förslag av *Lagrådet* har därför bestämmelsen utformats så att en förening får behålla sitt namn under en övergångstid då ansökan kan prövas.

Ordningen med kammarrätt som första instans kan komma att ändras (se vad som anförts i anslutning till 9 kap. 11 § första stycket stiftelselagen).

16§

En äldre stiftelse skall inte anses skyldig att göra anmälan för registrering enligt 10 kap. 2 § första stycket 1 eller 6 § stiftelselagen (1994:000) tidigare än en månad efter det att bestämmelserna i 10 kap. sagda lag blev tillämpliga på stiftelsen.

Bestämmelsen i denna paragraf, som i huvudsak utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag, innebär att en äldre stiftelse från den dag då bestämmelserna i 10 kap. stiftelselagen blir tillämpliga på den (jfr 8 § första stycket förevarande lag) har en månad på sig att anmäla sig för registrering. Bestämmelsen kommer framför allt att ha betydelse för sådana äldre stiftelser som utövar näringsverksamhet när bestämmelserna i 10 kap. börjar gälla för stiftelsen.

4.3 Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

Prop. 1993/94:9

Förslaget har i den allmänna motiveringen behandlats i avsnitt 2.10.5. Ändringen i 11 kap. 5 § brottsbalken innebär att även den som åsidosätter bokföringsskyldighet enligt stiftelselagen eller enligt tryggandelagen kan dömas för bokföringsbrott.

4.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.

Förslaget har i den allmänna motiveringen behandlats i avsnitt 2.10.1. Fler-talet ändringar i lagen föranleds av att tillsynslagen upphävs och innebär inte några sakliga nyheter i förhållande till gällande ordning.

9 §

I denna paragraf förs det in ett nytt andra stycke. Av bestämmelsen i stycket följer att en pensionsstiftelse skall ha ett namn och att namnet skall innehålla ordet pensionsstiftelse (jfr vad som anförts i anslutning till 1 kap. 6 § andra stycket stiftelselagen).

10 a §

Genom denna bestämmelse slås fast att styrelsen för en pensionsstiftelse bär ansvaret för placeringen av stiftelsens förmögenhet och för användningen av stiftelsens medel. Pensionsstiftelsens förmögenhet skall enligt bestämmelsen vara placerad på ett nöjaktigt sätt. I den delen har bestämmelsen sin direkta förebild i 15 § tillsynslagen (ang. begreppet nöjaktigt – se NJA II 1929 s. 289; jfr även RÅ 1979 ref. 2:9)

15 §

I paragrafens första stycke förs det in en bestämmelse av innebörd att en pensionsstiftelses tillgångar skall värderas med tillämpning av 3 kap. 6 § stiftelselagen i fall då man skall fastställa om stiftelsen har överskott på kapitalet eller inte (jfr Lagrådets påpekande i anslutning till 17 a § förevarande lag; jfr även Helmers-Ekström, Pensionering i företagens egen regi, tredje omarbetade uppl., s. 86 ff, och Kihlström, Pensionering direkt i företaget, s. 71 ff).

17 § samt 17 a–b §§

Bestämmelserna i första och andra styckena i nuvarande 17 § ändras endast i språkligt avseende. Bestämmelsen i paragrafens tredje stycke flyttas efter viss språklig bearbetning till 17 b §.

I 17 a § förs det in bestämmelser som innebär dels att pensionsstiftelser utan undantag blir bokföringsskyldiga enligt bokföringslagen (1976:125) dels att pensionsstiftelser skall upprätta årsredovisning på grundval av årsbokslutet enligt bokföringslagen med uppgift om hur stiftelsens ändamål har främjats under räkenskapsåret.

Jämför i övrigt vad som anförts i anslutning till 15 §.

18 a §

Enligt denna paragraf skall bl.a. bestämmelserna i 5 kap. stiftelselagen om skadestånd tillämpas i fråga om pensionsstiftelser. I jämförelse med gällande rätt införs därigenom den nyordningen att en styrelseledamot blir ansvarig för ekonomisk skada som tillfogas en tredje man genom åsidosättande av de för stiftelsen gällande föreskrifterna eller av tryggandelagen. En annan nyhet är att det införs bestämmelser om skadeståndsansvar för en pensionsstiftelses revisor.

27 §

I denna paragraf förs det in ett nytt tredje stycke, som innebär att en personalstiftelse alltid skall ha ett namn som innehåller ordet personalstiftelse (jfr vad som anförts i anslutning till 1 kap. 6 § andra stycket stiftelselagen).

30 §

Genom ändringen i denna paragraf blir de nya bestämmelserna i 10 a § tillämpliga även på personalstiftelser. De nya bestämmelserna i 17 a–b §§ och 18 a § skall givetvis också tillämpas på personalstiftelser. För att uppnå detta är det dock inte nödvändigt med någon ändring i 30 §.

31 §

I denna paragraf förs det in fyra nya stycken.

Innehållet i de nya *andra–fjärde styckena* svarar i sak mot 3 § första stycket andra meningen samt 4 och 21 §§ tillsynslagen.

En tryggandestiftelse som vid ikraftträdandet har fullgjort sin anmälningsplikt enligt tillsynslagen behöver inte göra någon ny anmälan enligt den nya bestämmelsen i paragrafens andra stycke. Någon särskild bestämmelse om detta har emellertid inte bedömts vara nödvändig.

Bestämmelsen i det nya *femte stycket* har motsvarighet i 9 kap. 2 § och 10 kap. 1 § fjärde stycket stiftelselagen. Jämför vad som sagts i anslutning till dessa bestämmelser och vad som anförts i avsnitt 2.11 i allmänna motiveringen.

32 §

Den nuvarande bestämmelsen i paragrafen ändras. Dessutom tillförs paragrafen två nya stycken.

Bestämmelsen i *första stycket* är utformad efter mönster av 9 kap. 3 § första stycket stiftelselagen. Jämför vad som anförts i anslutning till den bestämmelsen.

Den nya bestämmelsen i paragrafens *andra stycke* är utformad efter mönster av 9 kap. 3 § andra stycket stiftelselagen.

Den nya bestämmelsen i paragrafens *tredje stycke* innebär bl.a. att tillsynsmyndigheten alltid har rätt att i kontrollsyfte begära information av en tryggandestiftelse. En tryggandestiftelse skall för övrigt varje år sända sin årsre-

dovisning och revisionsberättelse till tillsynsmyndigheten (se 17 b §). En tryggandestiftelse är alltså föremål för återkommande kontroll. När det gäller denna kontroll bör det påpekas att det åligger tillsynsmyndigheten att granska de handlingar som stiftelsen sänder in till myndigheten. Någon särskild bestämmelse om tillsynsmyndighetens skyldighet i detta avseende har emellertid inte ansetts nödvändig (jfr vad som anförts vid 9 kap. 4 § stiftelselagen).

33 §

I denna paragraf har på *Lagrådets* förslag samlats alla bestämmelser om överklagande av beslut enligt tryggandelagen.

Övergångsbestämmelserna till lagändringarna i tryggandelagen har i samtliga fall sina direkta motsvarigheter i lagen (1994:000) om införande av stiftelselagen (1994:000).

4.5 Förslaget till lag om ändring i permutationslagen (1972:205)

Förslaget har i den allmänna motiveringen behandlats i avsnitt 2.10.2. Ändringen i lagen, som utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag, innebär att stiftelser på vilka bestämmelserna i 6 kap. stiftelselagen blir tillämpliga vid stiftelselagens ikraftträdande undantas från permutationslagens tillämpningsområde.

När det gäller stiftelseförordnanden kommer permutationslagen efter ikraftträdandet att gälla i mycket begränsad utsträckning. Den kommer således att gälla endast för stiftelseförordnanden som ligger till grund för sådana stiftelser som avses i 1 kap. 7 § och 11 kap. 2 § sista stycket stiftelselagen samt 4 § andra stycket lagen (1994:000) om införande av stiftelselagen (1994:000).

4.6 Förslaget till lag om ändring i handelsregisterlagen (1974:157)

Förslaget har i den allmänna motiveringen behandlats i avsnitt 2.10.3. Ändringarna innebär att lagens bestämmelser avseende stiftelser tas bort.

I anledning av vad Lagrådet anförde i anslutning till förslaget till lag om ändring i denna lag bör följande framhållas. I ett handelsregister kan det vid ikraftträdandet finnas tre olika grupper av stiftelser. Den ena gruppen utgörs av stiftelser på vilka bestämmelserna i 10 kap. stiftelselagen förr eller senare blir tillämpliga (jfr 8 § första stycket lagen om införande av stiftelselagen). Dessa stiftelser bör kvarstå i handelsregistret till dess att de införts i stiftelseregistret och om detta behövs det en övergångsbestämmelse.

Den andra gruppen utgörs av stiftelser som i fortsättningen inte alls skall vara registrerade (stiftelser enligt 1 kap. 7 § eller 11 kap. 2 § sista stycket stiftelselagen). Dessa stiftelser skall avföras ur handelsregistret direkt efter ikraftträdandet.

Den tredje gruppen slutligen utgörs av tryggandestiftelser. Beträffande

tryggandestiftelserna skall visserligen tillsynsmyndigheten efter ikraftträdandet föra ett särskilt register (se 31 § fjärde stycket i förslaget till lag om ändring i tryggandelagen). Men detta register är inte ett register av det slag som handelsregistret eller stiftelseregistret representerar. Till registreringen i registret enligt tryggandelagen är nämligen inte knutna några firmarättsliga verkningar. Några skäl som talar för att en tryggandestiftelse skall stå kvar i handelsregistret till dess att den faktiskt blivit registrerad i registret enligt tryggandelagen finns alltså inte. Slutsatsen blir därför att en tryggandestiftelse som vid ikraftträdandet är registrerad i handelsregistret skall avföras ur detta register direkt efter ikraftträdandet.

4.7 Förslaget till lag om ändring i bokföringslagen (1976:125)

Förslaget har i den allmänna motiveringen behandlats i avsnitt 2.10.4. Ändringen, som utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag, innebär att det i lagens inledande paragraf tas in en bestämmelse som i fråga om förutsättningarna för att en stiftelse skall vara bokföringsskyldig hänvisar till stiftelselagen och tryggandelagen.

4.8 Förslaget till lag om förlängd giltighet av lagen (1986:98) om undantag för vissa kommuner och landstingskommuner från bestämmelserna i lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser

Förslaget har i den allmänna motiveringen behandlats i avsnitt 2.10.7.

5 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta förslagen till

1. stiftelselag,
2. lag om införande av stiftelselagen (1994:000),
3. lag om ändring i brottsbalken,
4. lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.,
5. lag om ändring i permutationslagen (1972:205),
6. lag om ändring i handelsregisterlagen (1974:157),
7. lag om ändring i bokföringslagen (1976:125), och
8. lag om fortsatt giltighet av lagen (1986:98) om undantag för vissa kommuner och landstingskommuner från bestämmelserna i lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser.

6 Beslut

Prop. 1993/94:9

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Sammanfattning av promemoriaförslaget

Prop. 1993/94:9

Bilaga 1

I promemorian läggs fram förslag till lag om stiftelser. Lagförslaget innehåller en omfattande civilrättslig reglering samt bestämmelser som stärker och effektiviserar samhällets kontroll över stiftelseväsendet.

De civilrättsliga reglerna innehåller en grundläggande definition av begreppet stiftelse, vilken bygger på stiftelsebegreppet i lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser. Vidare föreslås bestämmelser om förvaltningen av en stiftelse, vilka innebär bl.a. att det huvudsakliga ansvaret för förvaltningen åvilar stiftelsens styrelse eller förvaltare.

I promemorian tas inte ställning till frågan om en stiftelse skall kunna utöva näringsverksamhet. För att ge en bild av hur regelsystemet skulle se ut, om stiftelser anses böra ha en sådan rätt, innehåller förslaget emellertid regler för stiftelser som utövar sådan verksamhet. Enligt dessa regler skall en stiftelse som utövar näringsverksamhet vara bokföringsskyldig, skyldig att upprätta offentlig årsredovisning och skyldig att ha en kvalificerad revisor. För andra stiftelser gäller i huvudsak samma regler, om stiftelsen har tillgångar överstigande 300 000 kronor eller är moderstiftelse i en koncern.

Lagen innehåller också bestämmelser om ändring av föreskrifterna i ett stiftelseförordnande. Bestämmelserna innebär att det nu gällande kravet på tillstånd i vissa fall ersätts av en anmälan till tillsynsmyndigheten.

De föreslagna reglerna om den offentliga tillsynen över stiftelser innebär den nyheten att i princip alla stiftelser skall vara registrerade hos länsstyrelsen och stå under dess tillsyn. Endast stiftelser som utövar näringsverksamhet, är moderstiftelse eller har tillgångar överstigande 300 000 kronor skall emellertid stå under en mera kontinuerlig tillsyn.

1 Förslag till Lag om stiftelser

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Denna lag gäller i fråga om stiftelser. Lagen gäller dock inte

1. sådana pensions- och personalstiftelser som avses i lagen (1967:531) om trygghet av pensionsutfästelse m.m.,

2. sådana fonder som avses i övergångsbestämmelserna till lagen (1963:537) om gravrätt,

3. sådana stiftelser som förvaltas enligt lagen (1970:939) om förvaltning av kyrklig jord eller enligt lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samligheter, eller

4. sådana stiftelser som har till enda ändamål att gynna bestämda fysiska personer.

2 § Har viss egendom enligt förordnande av en eller flera stiftare avskilts för att varaktigt förvaltas som en självständig förmögenhet för ett bestämt ändamål, kan den sålunda grundade stiftelsen förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter samt föra talan inför domstolar och andra myndigheter.

Stiftelsens egendom skall anses vara avskild när den har tagits om hand av någon som skriftligen har åtagit sig att förvalta den i enlighet med stiftelseförordnandet.

3 § Ett stiftelseförordnande skall vara skriftligt och undertecknat av stiftaren. Det får dock även ges genom ett sådant testamente som avses i 10 kap. 3 § ärvdabalken.

Stiftelseförordnandet skall ge uttryck för stiftarens vilja att inrätta en stiftelse.

4 § För en stiftelses förpliktelser svarar endast stiftelsens tillgångar.

5 § Äger en stiftelse så många aktier eller andelar i en svensk eller utländsk juridisk person att den har mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar, är stiftelsen moderstiftelse och den andra juridiska personen dotterföretag. Äger ett dotterföretag eller äger en moderstiftelse och ett eller flera dotterföretag tillsammans eller äger flera dotterföretag tillsammans så många aktier eller andelar i en juridisk person som nyss har sagts, är även sistnämnda juridiska person dotterföretag till moderstiftelsen.

Har en stiftelse i annat fall på grund av aktie- eller andelsinnehav eller avtal ensam ett bestämmande inflytande över en juridisk person och en betydande andel i resultatet av dess verksamhet, är stiftelsen moderstiftelse och den juridiska personen dotterföretag.

Moderstiftelse och dotterföretag utgör tillsammans en koncern.

6 § Att stiftelser står under tillsyn av en tillsynsmyndighet och att de skall registreras i ett stiftelseregister föreskrivs i 9 och 10 kap.

7 § I 11 kap. finns bestämmelser om särskilda former av stiftelser.

Allmänt om förvaltningen

1 § Föreskrifterna i stiftelseförordnandet skall följas vid förvaltningen av stiftelsens angelägenheter, om de inte strider mot denna lag eller andra författningar.

2 § Om ett åtagande att förvalta stiftelsens egendom görs av en eller flera fysiska personer, föreligger egen förvaltning. Görs ett sådant åtagande av en statlig myndighet, en kommun eller någon annan juridisk person, föreligger anknuten förvaltning.

Den eller de fysiska personer som har åtagit sig att förvalta stiftelsens egendom bildar styrelse för stiftelsen. Den juridiska person som har åtagit sig att förvalta stiftelsens egendom är förvaltare för stiftelsen.

3 § Styrelsen eller förvaltaren svarar för att stiftelseförordnandet följs.

Har stiftelsens tillgångar inte kunnat användas för sitt ändamål under en sammanhängande tid av fem år, skall styrelsen eller förvaltaren vidta åtgärder enligt 6 kap. för att få föreskrifter om ändamålet ändrade, om inte särskilda skäl talar däremot.

4 § Om det inte följer av stiftelseförordnandet hur förmögenheten skall vara placerad, svarar styrelsen eller förvaltaren är placerad på ett godtagbart sätt.

Placering i följande tillgångar skall alltid anses godtagbar, nämligen

1. obligationer eller andra skuldförbindelser som har utfärdats eller garanterats av staten, en svensk kommun eller landstingskommun eller därmed jämförlig svensk samfällighet,

2. obligationer eller andra skuldförbindelser som har utfärdats av Sveriges allmänna hypoteksbank, Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, Svenska Skeppshypotekskassan eller Sveriges Investeringsbank Aktiebolag eller av svensk bank eller kreditaktiebolag som står under bankinspektionens tillsyn,

3. obligationer som har utfärdats av svenskt industriföretag, om de har offentligen utbudits av svensk bank eller av Sveriges Investeringsbank Aktiebolag och noterats vid Stockholms fondbörs, eller

4. fordran hos riksbanken eller riksgäldskontoret eller fordran som svensk bank, postgirot eller försäkringsbolag med svensk koncession svarar för.

5 § En stiftelse får inte lämna penninglån till eller ställa säkerhet till förmån för

1. stiftaren,

2. den som är gift eller sambo med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till stiftaren,

3. den som är besvägrad med stiftaren i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller

4. en juridisk person över vars verksamhet någon som nämnts ovan har ett bestämmande inflytande.

6 § En stiftelse får placera sin förmögenhet gemensamt med andra stiftelser, om inte stiftelseförordnandet innehåller föreskrifter om förmögenhetens placering vilka hindrar det.

Om något av stiftelseförordnandena innehåller föreskrifter om att viss del av förmögenhetens avkastning skall läggas till kapitalet, gäller detta även för de andra stiftelserna. Innehåller flera förordnanden föreskrifter om sådan kapitalisering och är kapitaliseringsprocenten olika, skall avkastningen av stiftelsernas förmögenheter kapitaliseras med ett genomsnittligt procenttal.

Egen förvaltning

8 § Styrelsen entledigar ledamöter och utser nya ledamöter, om inte annat följer av stiftelseförförordnandet.

Ett uppdrag som styrelseledamot upphör, om ledamoten begär det hos styrelsen. Bildar ledamoten ensam styrelse, upphör uppdraget om han begär det hos den som har utsett honom eller, om denne inte kan nås, hos tillsynsmyndigheten.

Den som är omyndig eller i konkurs får inte ingå i styrelsen.

9 § Inom styrelsen skall en ledamot vara ordförande. Den som är stiftare får dock inte vara ordförande.

Styrelsen skall välja ordförande, om inte annat följer av stiftelseförförordnandet. Vid lika röstetal avgörs valet genom lottning.

Ordföranden skall se till att sammanträden hålls när det behövs. Styrelsen skall sammankallas, om minst en styrelseledamot begär det.

10 § Styrelsen är beslutförför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som föreskrivs i stiftelseförförordnandet är närvarande. Om inte stiftelseförförordnandet föreskriver en särskild röstmajoritet, gäller som styrelsens beslut den mening för vilken mer än hälften av de närvarande röstar eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden biträder.

Även om flera stiftare ingår i styrelsen har de tillsammans inte mer än en röst.

11 § Vid styrelsens sammanträden skall föras protokoll, som undertecknas eller justeras av ordföranden. Protokollen skall föras i nummerförförd och förvaras på betryggande sätt.

12 § En styrelseledamot får inte handlägga frågor rörande avtal mellan honom och stiftelsen. Han får inte heller handlägga frågor om avtal mellan stiftelsen och tredje man, om han i frågan har ett väsentligt intresse som kan vara stridande mot stiftelsens. Med avtal jämföras rättegång eller annan talan.

13 § En styrelseledamot har rätt till skäligt arvode i efterskott för kalenderår. Beslut om arvode får fattas av styrelsen.

Första stycket gäller endast i den mån inte annat har föreskrivits i stiftelseförförordnandet.

14 § Styrelsen skall utfärda stadgar för stiftelsen.

Stadgarna skall ange stiftelsens namn, som skall innehålla ordet stiftelse, samt stiftelsens ändamål. Stadgarna skall vidare innehålla föreskrifter om den ort i Sverige där styrelsen skall ha sitt säte och hur många ledamöter som skall ingå i styrelsen.

Stadgarna skall överensstämma med de föreskrifter som stiftelseförförordnandet innehåller.

15 § Styrelsen företräder stiftelsen och tecknar dess namn eller firma.

Styrelsen kan bemyndiga annan än stiftaren att företräda stiftelsen och teckna dess namn eller firma. Styrelsen kan när som helst återkalla ett sådant bemyndigande. I fråga om den som inte är styrelseledamot gäller vad som sägs i 12 § om en styrelseledamot.

Den som är omyndig eller i konkurs får inte bemyndigas att företräda stiftelsen.

En stiftelse som har försatts i konkurs företräds som konkursgäldenär av den styrelse som finns vid konkursens början.

Prop. 1993/94:9
Bilaga 2

16 § Har styrelsen överskridit sin befogenhet när den företog en rättshandling för stiftelsen, gäller inte rättshandlingen mot stiftelsen om den mot vilken rättshandlingen företogs insåg eller borde ha insett att befogenheten överskreds.

Första stycket tillämpas också, om någon som företräder stiftelsen i styrelsens ställe har överskridit sin befogenhet när han företog en rättshandling för stiftelsen.

Anknuten förvaltning

17 § Ett uppdrag som förvaltare upphör, om förvaltaren begär det hos den som har utsett honom eller, om denne inte kan nås, hos tillsynsmyndigheten.

Den som är i konkurs får inte vara förvaltare.

18 § Över de beslut som förvaltaren fattar rörande stiftelsen skall föras protokoll.

19 § Förvaltaren får inte handlägga frågor rörande avtal mellan honom och stiftelsen. Förvaltaren får inte heller handlägga frågor om avtal mellan stiftelsen och tredje man, om förvaltaren i frågan har ett väsentligt intresse som kan vara stridande mot stiftelsens. Med avtal jämställs rättegång eller annan talan.

20 § Förvaltaren har rätt till skäligt arvode i efterskott för kalenderår. Beslut om arvode får fattas av förvaltaren.

Första stycket gäller endast i den mån inte annat har föreskrivits i stiftelseförordnandet.

21 § Förvaltaren skall utfärda stadgar för stiftelsen.

Stadgarna skall ange stiftelsens namn, som skall innehålla ordet stiftelse, samt stiftelsens ändamål.

Stadgarna skall överensstämma med de föreskrifter som stiftelseförordnandet innehåller.

22 § Förvaltaren företräder stiftelsen och tecknar dess namn eller firma.

Förvaltaren kan bemyndiga annan än stiftaren att företräda stiftelsen och teckna dess namn eller firma. Förvaltaren kan när som helst återkalla ett sådant bemyndigande. I fråga om den som har bemyndigats att företräda stiftelsen gäller vad som sägs i 19 § om förvaltaren.

Den som är omyndig eller i konkurs får inte bemyndigas att företräda stiftelsen.

En stiftelse som har försatts i konkurs företräds som konkursgäldenär av den förvaltare som finns vid konkursens början.

23 § Är förvaltaren enligt 19 § förhindrad att företräda stiftelsen, får tillsynsmyndigheten på förvaltarens begäran förordna en god man att företräda stiftelsen i förvaltarens ställe.

24 § Har förvaltaren överskridit sin befogenhet när han företog en rättshandling för stiftelsen, gäller inte rättshandlingen mot stiftelsen om den mot vilken rättshandlingen företogs insåg eller borde ha insett att befogenheten överskreds.

Första stycket tillämpas också, om någon som företräder stiftelsen i förvaltarens ställe har överskridit sin befogenhet när han företog en rättshandling för stiftelsen.

Bokföring

1 § Stiftelser som är bokföringsskyldiga enligt denna lag skall fullgöra denna skyldighet enligt vad som föreskrivs i bokföringslagen (1976:125).

2 § Stiftelser som utövar näringsverksamhet eller är moderstiftelse är bokföringsskyldiga.

Hyr en stiftelse ut byggnad eller del av byggnad, föreligger bokföringsskyldighet på grund därav endast om verksamheten är att anse som hotell- eller pensionärtrörelse eller omfattar mer än två lägenheter som regelmässigt hyrs ut.

3 § En stiftelse som inte är bokföringsskyldig enligt 2 § är bokföringsskyldig från och med räkenskapsåret efter det räkenskapsår vid vars utgång värdet av stiftelsens tillgångar översteg 300 000 kronor.

En stiftelse kan av tillsynsmyndigheten undantas från bokföringsskyldighet enligt första stycket, om stiftelsens tillgångar vid utgången av de tre senaste räkenskapsåren har haft ett lägre värde än 300 000 kronor.

4 § En stiftelse som är bokföringsskyldig enligt 3 § kan av tillsynsmyndigheten undantas från denna skyldighet för viss tid, om stiftelsen har sin förmögenhet huvudsakligen placerad i sådana tillgångar som avses i 2 kap. 4 § andra stycket och skall tillgodose sitt syfte genom att enbart utge kontanta bidrag.

Beslut om undantag enligt första stycket meddelas efter ansökan av stiftelsen för högst fem räkenskapsår i följd. Sådant beslut får inte avse stiftelser vilkas ändamål grundar befrielse från skattskyldighet enligt 7 § 6 mom. lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt och vilkas tillgångar vid utgången av det senaste räkenskapsåret hade ett högre värde än fem miljoner kronor.

Räkenskaper

5 § Stiftelser som inte är bokföringsskyldiga skall ha räkenskaper som utvisar tillgångar och skulder vid ingången och utgången av varje räkenskapsår samt de belopp som har influtit till eller utbetalats av stiftelsen. Av räkenskaperna skall även framgå värdet av stiftelsens tillgångar vid räkenskapsårets slut.

Räkenskaperna avseende in- och utbetalningar skall föras fortlöpande och skall avslutas särskilt för varje räkenskapsår. Verifikationer skall finnas för de olika posterna.

Räkenskapsmaterialet skall bevaras i ordnat skick och på betryggande sätt inom landet under minst tio år från utgången av det räkenskapsår som räkenskapsmaterialet avser.

Räkenskapsåret för stiftelser som inte är bokföringsskyldiga skall omfatta ett kalenderår.

Värdet av stiftelsens tillgångar

6 § Det värde av stiftelsens tillgångar som avses i 3–5 §§ skall bestämmas med tillämpning av 4 § lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt.

Årsredovisning m.m.

7 § Stiftelser som är bokföringsskyldiga skall upprätta årsredovisning och, i det fall de vid räkenskapsårets utgång är moderstiftelse, även koncernredovisning.

Årsredovisningen består av den resultaträkning och den balansräkning som har tagits in i årsbokslutet samt av en förvaltningsberättelse med uppgift om hur stiftelsens ändamål har tillgodosetts under räkenskapsåret.

Prop. 1993/94:9
Bilaga 2

8 § Stiftelser som har utövat näringsverksamhet under räkenskapsåret skall vid upprättandet av årsredovisningen tillämpa även 2 kap. 6-8 §§ lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag. Stiftelser som vid räkenskapsårets utgång är moderstiftelse skall vid upprättandet av årsredovisningen iaktta 2 kap. 6 och 8 §§ samma lag och vid upprättandet av koncernredovisningen iaktta 3 kap. 2-5, 7 och 8 §§ samt 9 § första stycket nämnda lag.

Tillsynsmyndigheten får medge att storlek och förändringar av lagerreserven inte redovisas i årsredovisningen. Om det finns synnerliga skäl, får tillsynsmyndigheten vidare medge att bruttoomsättningssumman inte anges i resultaträkningen.

9 § Årsredovisningen skall skrivas under av samtliga styrelseledamöter eller, i fråga om stiftelser med anknuten förvaltning, av samtliga ledamöter i förvaltarens högsta verkställande organ. Är ett handelsbolag stiftelsens förvaltare, skall redovisningen undertecknas av samtliga handelsbolagsmän.

Har en avvikande mening beträffande årsredovisningen antecknats till styrelsens eller förvaltarens protokoll, skall den avvikande meningen fogas till redovisningen.

10 § Senast fyra månader efter räkenskapsårets utgång skall styrelsen eller förvaltarens avlämna års- och koncernredovisning till revisorerna.

11 § Skyldighet att upprätta års- och koncernredovisning gäller inte för stiftelser som är undantagna från tillsyn enligt 9 kap. Skyldighet att upprätta årsredovisning gäller inte heller för stiftelser som har till enda ändamål att gynna medlemmar av viss eller vissa släkter och som under räkenskapsåret varken har utövat näringsverksamhet eller har varit moderstiftelse.

4 kap. Revision

1 § Stiftelser som är skyldiga att upprätta årsredovisning skall ha minst en revisor.

Tillsynsmyndigheten får, om det finns särskilda skäl, besluta att även en stiftelse som inte är skyldig att upprätta årsredovisning skall ha minst en revisor. De bestämmelser i detta kapitel som avser årsredovisning gäller inte i detta fall.

Om inte annat föreskrivs i stiftelseförförordnandet, utses revisorerna i en stiftelse med egen förvaltning av styrelsen eller den som styrelsen därtill bemyndigar och i en stiftelse med anknuten förvaltning av förvaltarens högsta beslutande organ eller, om förvaltarens är ett handelsbolag, av handelsbolagsmännen i förening.

2 § För en stiftelse som har revisorer får utses en eller flera revisorssuppleanter. Bestämmelserna i detta kapitel om revisorer tillämpas också på revisorssuppleanterna.

3 § Den som är omyndig eller i konkurs eller är underkastad näringsförbud får inte vara revisor.

En revisor skall ha den insikt i och erfarenhet av redovisning och ekonomiska förhållanden som med hänsyn till stiftelsens ändamål samt arten och värdet av stiftelsens tillgångar fordras för uppdragets fullgörande.

Till revisor kan utses även ett auktoriserat eller ett godkänt revisionsbolag. Vid tillämpningen av bestämmelserna i detta kapitel likställs ett auktori-

serat revisionsbolag med auktoriserad revisor och ett godkänt revisionsbolag med godkänd revisor. Ett bolag som utses till revisor skall till den stiftelse som revisionen avser anmäla vem som är huvudansvarig för revisionen. Den huvudansvarige skall i ett auktoriserat revisionsbolag vara auktoriserad revisor och i ett godkänt revisionsbolag vara auktoriserad eller godkänd revisor. Bestämmelserna i 6 § och 10 § andra stycket tillämpas på den huvudansvarige.

Till revisor i dotterföretag bör utses minst en av moderstiftelsens revisorer, om det kan ske.

4 § Minst en revisor skall vara auktoriserad, om

1. stiftelsen utövar näringsverksamhet eller är moderstiftelse, eller
2. stiftelsens tillgångar, värderade med tillämpning av 4 § lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt, vid utgången av det senaste räkenskapsåret hade ett värde överstigande fem miljoner kronor.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan förordna att en viss godkänd revisor får utses i stället för en auktoriserad revisor. Sådana beslut är giltiga i högst fem år.

5 § I fråga om andra stiftelser än sådana som avses i 4 § får tillsynsmyndigheten, om det är påkallat av särskilda omständigheter, besluta att minst en revisor skall vara auktoriserad revisor eller godkänd revisor.

6 § Den kan inte vara revisor som

1. är stiftelsens stiftare,
2. är ledamot i stiftelsens styrelse eller förvaltarens högsta verkställande organ eller är verkställande direktör hos förvaltaren eller, om ett handelsbolag är förvaltare, är bolagsman i handelsbolaget,
3. är styrelseledamot eller verkställande direktör i stiftelsens eller förvaltarens dotterföretag eller, om dotterföretaget är ett handelsbolag, är bolagsman i handelsbolaget,
4. biträder vid förande av stiftelsens räkenskaper eller vid stiftelsens förmögenhetsförvaltning eller stiftelsens kontroll däröver,
5. är anställd hos eller på annat sätt intar en underordnad eller beroende ställning till stiftelsen eller förvaltaren eller någon som avses under 1–4,
6. är verksam i samma företag som den som yrkesmässigt biträder stiftelsen vid grundbokföringen eller förandet av räkenskaper avseende in- och utbetalningar eller vid stiftelsens förmögenhetsförvaltning eller stiftelsens kontroll däröver,
7. är gift eller sambo med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till en person som avses under 1–4 eller är besvägrad med en sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller
8. står i låneskuld till stiftelsen eller till ett dotterföretag till stiftelsen eller har förpliktelser för vilka stiftelsen eller sådant företag har ställt säkerhet.

I ett dotterföretag kan den inte vara revisor som enligt första stycket inte är behörig att vara revisor i moderstiftelsen.

En revisor får vid revisionen inte anlita någon som enligt första eller andra stycket inte är behörig att vara revisor. Har stiftelsen eller dotterföretaget någon anställd i sin tjänst med uppgift att uteslutande eller huvudsakligen ha hand om stiftelsens eller dotterföretagets eller bådas interna revision, får revisorn dock anlita en sådan anställd i den utsträckning det är förenligt med god revisionssed.

7 § En revisor utses för bestämd tid eller tills vidare.

Ett uppdrag att tills vidare vara revisor upphör när ny revisor har utsetts.

Ett uppdrag som revisor för bestämd tid upphör i förtid, om revisorn begär det hos den som har utsett honom eller om den som utsett honom begär det.

En revisor vars uppdrag upphör i förtid skall genast anmäla detta till tillsynsmyndigheten. Revisorn skall i anmälningen lämna en redogörelse för iakttagelserna vid den granskning som han har utfört under den del av löpande räkenskapsår som hans uppdrag har omfattat. För anmälningen gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 12 § tredje och fjärde styckena om revisionsberättelse. Avskrift av anmälningen skall överlämnas till stiftelsens styrelse eller förvaltare.

8 § Tillsynsmyndigheten skall förordna behörig revisor, om

1. någon revisor inte är utsedd enligt 1 §,
2. någon auktoriserad eller godkänd revisor inte är utsedd enligt 4 eller 5 §,
3. en revisor är obehörig enligt 3 § första stycket eller 6 §, eller
4. en föreskrift i stiftelseförordnandet om antalet revisorer eller om revisors behörighet har åsidosatts.

Förordnande enligt första stycket skall meddelas efter det att stiftelsen har hört och avse tid till dess att annan revisor har blivit utsedd i föreskriven ordning. Vid förordnande på grund av att en revisor är obehörig enligt 3 § första stycket eller 6 § eller enligt en föreskrift i stiftelseförordnandet skall tillsynsmyndigheten entlediga den obehörige revisorn.

9 § Revisorerna skall i den omfattning som följer av god revisionssed granska stiftelsens räkenskaper och årsredovisning samt styrelsens eller förvaltarens förvaltning.

Om stiftelsen är moderstiftelse, skall revisorerna även granska koncernredovisningen och koncernföretagens inbördes förhållanden i övrigt.

10 § Styrelsen eller förvaltarens skall ge revisorerna tillfälle att verkställa granskningen i den omfattning som dessa finner behövt samt lämna de upplysningar och det biträde som de begär. Samma skyldighet föreligger för företagsledningen och revisorerna i ett dotterföretag gentemot revisorerna i moderstiftelsen.

Revisorerna har rätt att närvara vid styrelsens eller förvaltarens sammanträden. De är skyldiga att närvara vid sådant sammanträde, om det med hänsyn till ärendena kan anses påkallat.

11 § Sedan revisorerna i en stiftelse som är skyldig att upprätta årsredovisning har slutfört granskningen, skall de skriva en hänvisning till revisionsberättelsen på årsredovisningen och, i en moderstiftelse, på koncernredovisningen. Finner revisorerna att balansräkningen eller resultaträkningen är oriktig, skall de anteckna även detta. I en moderstiftelse gäller detsamma i fråga om koncernbalansräkningen och koncernresultaträkningen.

12 § Revisorerna skall för varje räkenskapsår avge en revisionsberättelse.

Revisionsberättelsen skall innehålla ett uttalande om huruvida årsredovisningen har gjorts upp enligt denna lag. Innehåller inte årsredovisningen sådana upplysningar som skall lämnas enligt 3 kap. 7 § andra stycket eller 8 §, skall revisorerna ange detta och lämna behövliga upplysningar i sin berättelse, om det kan ske.

I revisionsberättelsen skall också anmärkas om revisorerna vid sin granskning funnit

1. att stiftelsens tillgångar har använts i strid mot stiftelsens ändamål eller att dess förmögenhet har placerats i strid mot stiftelseförordnandet eller mot 2 kap. 4 § första stycket eller 5 §,

2. att någon annan åtgärd eller försummelse innebär att bestämmelserna

i denna lag eller föreskrifterna i stiftelseförordnandet eller stadgarna inte har iakttagits, eller

3. att vad som enligt 1 eller 2 ligger en styrelseledamot eller förvaltaren till last kan föranleda ersättningsskyldighet enligt 5 kap. 1 § första meningen eller entledigande enligt 5 kap. 4 §.

Har stiftelsen utövat näringsverksamhet under räkenskapsåret, skall revisionsberättelsen även upprättas med iakttagande av 4 kap. 10 § fjärde stycket lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag.

I en moderstiftelse skall revisorerna avge en särskild revisionsberättelse beträffande koncernen. Härvid skall andra stycket och tredje stycket 2 och 3 tillämpas.

13 § Revisorerna skall sända revisions- och koncernrevisionsberättelsen samt avskrift av den av dem påtecknade års- och koncernredovisningen till tillsynsmyndigheten senast sex månader efter utgången av stiftelsens räkenskapsår. De skall även inom samma tid sända den av dem påtecknade års- och koncernredovisningen samt avskrift av revisions- och koncernrevisionsberättelsen till styrelsen eller förvaltaren.

14 § Erinringar som revisorerna framställer till stiftelsen och som inte har tagits in i revisionsberättelsen skall de anteckna i protokoll eller någon annan handling. Handlingen skall överlämnas till styrelsen eller förvaltaren, som skall bevara den på betryggande sätt.

15 § Revisorerna får inte lämna upplysningar till utomstående om sådana stiftelsens angelägenheter som de har fått kännedom om vid fullgörandet av sitt uppdrag, om det kan vara till nackdel för stiftelsen.

Revisorerna är skyldiga att

1. till medrevisor, ny revisor, tillsynsmyndigheten och, om stiftelsen har försatts i konkurs, konkursförvaltaren lämna erforderliga upplysningar om stiftelsens angelägenheter, samt

2. på begäran lämna upplysningar om stiftelsens angelägenheter till undersökningsledaren under förundersökning i brottmål.

16 § Revisorerna har rätt att av stiftelsen få skäligt arvode för sitt uppdrag.

5 kap. Skadestånd m.m.

1 § Om en styrelseledamot eller förvaltaren uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar stiftelsen då han fullgör sitt uppdrag, skall han ersätta skadan. Det samma gäller när skadan tillfogas någon annan genom överträdelse av denna lag, stiftelseförordnandet eller stiftelsens stadgar.

2 § En revisor är ersättningsskyldig enligt de grunder som anges i 1 §. Han ansvarar även för skada som uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakas av hans medhjälpare.

Om ett revisionsbolag är revisor, åligger ersättningsskyldigheten detta bolag och den som är huvudansvarig för revisionen.

3 § Om någon är ersättningsskyldig enligt 1 eller 2 §, kan skadeståndet jämkas efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens beskaffenhet, skadans storlek och omständigheterna i övrigt.

Skall flera ersätta samma skada, svarar de solidariskt för skadeståndet i den mån inte skadeståndsskyldigheten har jämkats för någon av dem enligt första stycket. Vad någon har utgett i skadestånd får krävas tillbaka från de andra efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

4 § Om en styrelseledamot eller förvaltaren missköter sitt uppdrag, kan han entledigas av domstol för den tid som omständigheterna påkallar.

Att tillsynsmyndigheten kan entlediga styrelseledamoten eller förvaltaren för tiden till dess att domstolen har slutligt prövat saken eller bestämt annorlunda föreskrivs i 9 kap. 6 §.

5 § Talan om skadestånd till stiftelsen enligt 1 eller 2 § eller talan om entledigande enligt 4 § kan väckas, förutom av den som företräder stiftelsen, av

1. stiftaren eller, om stiftaren är avliden, dennes efterlevande make eller sambo, arvinge, arvinges avkomling, universell testamentstagare, boutredningsman eller testamentsexekutor i dödsboet efter stiftaren,

2. en styrelseledamot,

3. den som enligt stiftelsens ändamål kan komma att njuta förmån av stiftelsen,

4. den som genom stiftelseförordnandet har getts rätt att föra sådan talan, samt

5. tillsynsmyndigheten.

Den som har väckt talan om skadestånd enligt första stycket 1–5 svarar för rättegångskostnaderna men har rätt till ersättning av stiftelsen för den kostnad som täcks av vad som har kommit stiftelsen till godo genom rättegången.

6 § Sådan talan för stiftelsens räkning enligt 1 eller 2 § som inte grundas på brott kan ej väckas mot

1. en styrelseledamot eller förvaltaren sedan tre år har förflutit från utgången av det räkenskapsår då det beslut eller den åtgärd som ligger till grund för talan fattades eller vidtogs, eller

2. en revisor sedan tre år har förflutit från det att revisionsberättelsen kom styrelsen eller förvaltaren till handa.

6 kap. Ändring m.m. av föreskrifter i ett stiftelseförordnande

Föresattningar för ändring m.m.

1 § Föreskrifter i ett stiftelseförordnande får ändras, upphävas eller tillfälligt åsidosättas, om de på grund av ändrade förhållanden inte längre kan iakttagas eller har blivit uppenbart onyttiga eller uppenbart stridande mot stiftarens avsikter eller om det finns andra särskilda skäl.

Vid ändring av föreskrifter om stiftelsens ändamål skall det nya ändamålet så nära som möjligt motsvara det ursprungliga.

Vad som sägs i detta kapitel om föreskrifter i ett stiftelseförordnande gäller också föreskrifter i stiftelsens stadgar beträffande sådana frågor som anges i 2 kap. 14 eller 21 § i den mån stiftelseförordnandet saknar föreskrifter i dessa hänseenden.

Ändring m.m. utan tillstånd

2 § Styrelsen eller förvaltaren får ändra, upphäva eller tillfälligt åsidosätta sådana föreskrifter i stiftelseförordnandet som inte avser

1. stiftelsens ändamål,

2. hur stiftelsens förmögenhet skall vara placerad,

3. huruvida stiftelsen skall ha egen eller anknuten förvaltning, eller

4. hur styrelsen eller förvaltaren skall utses eller hur styrelsen skall vara sammansatt.

3 § Styrelsen eller förvaltaren får upplösa stiftelsen ftelsens tillgångar för ett ändamål som så nära som ursprungliga, om

1. stiftelsen bildades för mer än 50 år sedan,

2. tillgångarna inte har kunnat användas för sitt ändamål under en sammanhängande tid av minst fem år,

3. värdet av tillgångarna, värderade med tillämpning av 4 § lagen (1947:577) om statlig inkomstskatt, vid utgången av de tre senaste räkenskapsåren har understigit 20 000 kronor, samt

4. stiftelsen saknar skulder.

4 § Styrelsens eller förvaltarens beslut enligt 2 eller 3 § gäller, om inte tillsynsmyndigheten inom tre månader efter det att den underrättats om beslutet med angivande av skälen för detsamma har förbjudit styrelsen eller förvaltarens att verkställa beslutet.

Tillsynsmyndigheten får förlänga tidsfristen enligt första stycket med högst tre månader. Fattas ett sådant beslut skall stiftelsen underrättas om detta.

Ändring m.m. efter tillstånd

5 § I andra fall än som avses i 2 eller 3 § får styrelsen eller förvaltarens ändra, upphäva eller tillfälligt åsidosätta föreskrifter i stiftelseförfordnandet endast efter tillstånd.

Frågor om tillstånd enligt första stycket prövas av kammarkollegiet på ansökan av styrelsen eller förvaltarens. Kammarkollegiets beslut får överklagas till regeringen.

Avser det begärda tillståndet föreskrifter i stiftelseförfordnandet om ändamålet för egendom av mera betydande värde eller rör det begärda tillståndet frågor av särskild vikt från allmän synpunkt, skall kammarkollegiet med eget yttrande överlämna ärendet till regeringen för avgörande.

7 kap. Likvidation

Föresättningar för likvidation m.m.

1 § Styrelsen eller förvaltarens för en stiftelse som utövar näringsverksamhet skall ofördröjligen upprätta en särskild balansräkning så snart det finns skäl att anta att värdet av stiftelsens tillgångar understiger summan av stiftelsens skulder. Visar balansräkningen att så är fallet, skall styrelsen eller förvaltarens ansöka hos rätten om att stiftelsen försätts i likvidation. Sådan ansökan kan även göras av styrelseledamoten eller revisor.

2 § Vid beräkningen av värdet av stiftelsens tillgångar skall i den balansräkning som avses i 1 § inom linjen tas upp en post utvisande den ökning av tillgångarnas sammanlagda värde som skulle följa, om de redovisades till försäljningsvärdet med avdrag för försäljningskostnaderna. Beträffande sådana anläggningstillgångar som undergår fortlöpande värdeminskning gäller dock att de skall tas upp till anskaffningsvärdet minskat med erforderliga avskrivningar och nedskrivningar, om därigenom erhålls ett högre värde.

Vid beräkningen av summan av stiftelsens skulder skall hänsyn inte tas till skulder på grund av statligt stöd för vilket återbetalningsskyldigheten är beroende av stiftelsens ekonomiska ställning, om stödet – för det fall att stiftelsen försätts i konkurs eller träder i likvidation – skall återbetalas först sedan övriga skulder till fullo har betalats.

3 § Underlåter styrelseledamöterna eller förvaltarens att fullgöra vad som åligger dem enligt 1 §, svarar de och andra som med vetskap om denna underlåtenhet handlar på stiftelsens vägnar solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för stiftelsen. En styrelseledamot eller förvaltarens undgår dock

ansvar, om han visar att underlåtenheten inte beror på försummelse på hans sida.

Ansvarighet enligt första stycket gäller inte för förpliktelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan har hänskjutits till rättens prövning eller sådan balansräkning som avses i 4 § blivit granskad av revisorerna och godkänd av tillsynsmyndigheten.

4 § Rätten skall förordna att stiftelsen skall träda i likvidation, om det inte under ärendets handläggning i första instans styrks att en balansräkning, utvisande att stiftelsen har tillgångar till ett värde som överstiger summan av skulderna, har blivit granskad av revisorerna och godkänd av tillsynsmyndigheten.

Förfarandet hos rätten

5 § Görs ansökan om likvidation enligt 1 §, skall rätten genast kalla stiftelsen och borgenärer som vill yttra sig i ärendet att inställa sig för rätten på en bestämd dag, då frågan om skyldighet för stiftelsen att träda i likvidation skall prövas. Kallelsen skall delges stiftelsen, om det kan ske på annat sätt än enligt 15–17 §§ delgivningslagen (1970:428). Kallelsen skall kungöras genom rättens försorg i Post- och Inrikes Tidningar minst två och högst fyra månader före inställelsedagen.

6 § Har sökanden haft kostnader för delgivning eller kungörelse samt för expeditioner i ett ärende enligt 1 eller 17 §, skall kostnaderna betalas av stiftelsens medel, om stiftelsen förpliktas träda i likvidation eller om rätten i annat fall finner det skäligt. När anmälan har gjorts av tillsynsmyndigheten enligt 17 §, skall dessa kostnader betalas av stiftelsen eller, om stiftelsen saknar tillgångar, av staten.

Genomförandet av likvidationen

7 § En domstol som fattar beslut att en stiftelse skall träda i likvidation skall samtidigt utse en eller flera likvidatorer. Likvidatorerna träder i styrelsens eller förvaltarens ställe och har till uppgift att genomföra likvidationen.

Likvidatorerna skall för registrering i stiftelseregistret genast anmäla beslut om likvidation och förordnande av likvidator.

Bestämmelserna i denna lag om styrelse och styrelseledamöter tillämpas på likvidatorerna, i den mån inte annat följer av detta kapitel. Har domstolen utsett endast en likvidator, upphör uppdraget om denne begär det hos tillsynsmyndigheten. En likvidator har alltid rätt till skäligt arvode.

En stiftelse är alltid bokföringsskyldig under likvidationen.

Ett uppdrag att vara revisor upphör inte genom att stiftelsen träder i likvidation. Bestämmelserna i 4 kap. tillämpas under likvidationen. Revisionsberättelsen skall innehålla ett uttalande om huruvida enligt revisorernas mening likvidationen onödigt fördröjs.

8 § När stiftelsen har trätt i likvidation, skall styrelsen eller förvaltaren genast avge en redovisning för sin förvaltning av stiftelsens angelägenheter under den tid för vilken redovisningshandlingar inte förut har avlämnats till revisorerna. Redovisningen skall avlämnas till revisorerna så snart det kan ske. Bestämmelserna om årsredovisning och revisionsberättelse skall tillämpas.

Om tiden även omfattar det föregående räkenskapsåret, skall en särskild redovisning avges för detta år. I en moderstiftelse skall denna särskilda redovisning även omfatta koncernredovisning.

9 § Likvidatorerna skall genast söka kallelse på stiftelsens okända borgenärer.

Prop. 1993/94:9
Bilaga 2

10 § Likvidatorerna skall så snart det kan ske genom försäljning på offentlig auktion eller på annat lämpligt sätt förvandla stiftelsens tillgångar till pengar, i den mån det behövs för likvidationen, samt betala stiftelsens skulder. Stiftelsen får fortsätta att utöva näringsverksamheten, om det behövs för en ändamålsenlig avveckling eller för att de anställda skall få skäligt rådrum för att skaffa sig nya anställningar.

11 § När den i kallelsen på okända borgenärer bestämda anmälningstiden har gått ut och alla kända skulder blivit betalda, skall likvidatorerna överlämna återstående tillgångar till allmänna arvsfonden. Om något skuldbe-
lopp är tvistigt eller inte förfallet till betalning eller av annan orsak inte kan betalas, skall dock så mycket av överskottet som kan behövas för denna be-
talning behållas.

12 § När likvidatorerna har fullgjort sitt uppdrag, skall de så snart det kan ske avge slutredovisning för sin förvaltning genom en förvaltningsberättelse som avser likvidationen i dess helhet. Till berättelsen skall fogas redovisningshandlingar för hela likvidationstiden. Berättelsen och redovisningshandlingarna skall avlämnas till revisorerna. Dessa skall inom en månad där-
efter till tillsynsmyndigheten avge en revisionsberättelse över slutredovis-
ningen och förvaltningen under likvidationen.

13 § När revisorerna har avgett revisionsberättelse enligt 12 §, är stiftelsen upplöst. Detta förhållande skall genast anmälas för registrering i stiftelseregistret.

Om likvidatorerna finner att stiftelsen är på obestånd och inte kan betala likvidationskostnaderna, skall de ansöka om att stiftelsen försätts i konkurs.

14 § Om det efter stiftelsens upplösning enligt 13 § visar sig att stiftelsen har tillgångar eller om talan väcks mot stiftelsen eller det av någon annan orsak uppkommer behov av en likvidationsåtgärd, skall likvidationen fortsättas. Detta skall genast anmälas av likvidatorerna för registrering i stiftelseregistret.

15 § Om ett likvidationsbeslut har blivit upphävt genom en dom eller ett beslut av domstol som vunnit laga kraft, träder stiftelsens tidigare styrelse eller förvaltare i likvidatorernas ställe. Likvidatorerna skall genast anmäla domen eller beslutet för registrering i stiftelseregistret.

När likvidation har upphört enligt första stycket, skall 12 § tillämpas.

Likvidation efter konkurs

16 § Om en stiftelse som utövar näringsverksamhet är försatt i konkurs och denna avslutas utan överskott, är stiftelsen upplöst när konkursen avslutas.

Om det finns överskott, skall styrelsen eller förvaltarens inom en månad från det att konkursen avslutades besluta att stiftelsen skall träda i likvidation och genast anmäla detta till rätten. Denna skall därefter utan dröjsmål utse en eller flera likvidatorer.

Var stiftelsen i likvidation när den försattes i konkurs, skall likvidationen fortsättas enligt 14 §.

17 § Om inte ett sådant beslut som avses i 16 § andra stycket fattas, skall rätten förordna att stiftelsen skall träda i likvidation.

Fråga om likvidation enligt första stycket prövas på anmälan av tillsynsmyndigheten eller på ansökan av en borgenär.

8 kap. Stiftelsens firma

Prop. 1993/94:9

Bilaga 2

1 § En stiftelses firma skall tydligt skilja sig från andra firmor som förut är införda i stiftelseregistret. I en firma som inte sammanfaller med stiftelsens namn får inte ordet stiftelse ingå. I övrigt finns bestämmelser om registreringen i firmalagen (1974:156).

2 § I firmalagen (1974:156) finns bestämmelser om förbud mot användning av firma och om hävande av firmaregistrering.

3 § Styrelsen eller förvaltaren får besluta om firma för stiftelsen.

4 § Skriftliga handlingar som utfärdas för en stiftelse i dess näringsverksamhet bör undertecknas med stiftelsens firma. Om firman inte sammanfaller med stiftelsens namn, skall även namnet anges. Har styrelsen eller förvaltaren eller någon annan ställföreträdare för stiftelsen utfärdat en handling utan firmateckning och framgår det inte av handlingens innehåll att den har utfärdats på stiftelsens vägnar, svarar de som har undertecknat handlingen solidariskt för förpliktelsen enligt handlingen. Detta gäller dock inte, om

1. det framgick av omständigheterna vid handlingens tillkomst att handlingen utfärdades för stiftelsen, samt

2. medkontrahenten har fått ett av stiftelsen behörigen undertecknat godkännande av handlingen utan oskäligt dröjsmål efter det att antingen en begäran om sådant godkännande har framställts eller personlig ansvarighet har gjorts gällande mot undertecknarna.

9 kap. Tillsyn

1 § En stiftelse med egen förvaltning står under tillsyn av länsstyrelsen i det län där stiftelsens styrelse har sitt säte. En stiftelse med anknuten förvaltning står under tillsyn av länsstyrelsen i det län där stiftelsens förvaltning huvudsakligen utövas.

Regeringen får besluta att en stiftelse skall stå under tillsyn av annan myndighet än en länsstyrelse.

Stiftelser som förvaltas av statlig myndighet står inte under tillsyn enligt detta kapitel. I fråga om sådana stiftelser fullgör kammarkollegiet de uppgifter som enligt 2 kap. 17 § första stycket och 23 §, 3 kap. 3 § andra stycket och 4 § samt 6 kap. 4 § ankommer på tillsynsmyndigheten beträffande stiftelser som står under dess tillsyn.

2 § Tillsynsmyndigheten skall ingripa, om en stiftelse inte förvaltas i enlighet med denna lag.

Tillsynsmyndigheten skall ge stiftelserna erforderliga råd och upplysningar.

3 § I syfte att inhämta upplysningar om en stiftelse får tillsynsmyndigheten utföra inspektion hos stiftelsen på tid och sätt som myndigheten bestämmer samt kalla till och delta vid sammanträde med stiftelsens styrelse eller förvaltare.

Vid tillsynsmyndighetens inspektion åligger det stiftelsens styrelse eller förvaltare att hålla stiftelsens kassa, värdehandlingar, övriga tillgångar, räkenskapsmaterial samt protokoll tillgängliga för dem som utför inspektionen.

4 § Tillsynsmyndigheten kan

1. förelägga stiftelsens styrelse eller förvaltare att fullgöra sina åligganden,

2. förbjuda stiftelsens styrelse eller förvaltare att verkställa ett beslut som

strider mot stiftelseföreläggandet, denna lag eller andra författningar eller, om beslutet har verkställts, förelägga styrelsen eller förvaltaren att göra rättelse om det kan ske, samt

3. förelägga revisorerna i en stiftelse som enligt 4 kap. 1 § skall ha revisor att avge revisions- eller koncernrevisionsberättelse.

Beslut om föreläggande eller förbud enligt första stycket får förenas med vite. Tillsynsmyndigheten skall pröva frågor om utdömmande av vite som har förelagts i enlighet härmed.

5 § Tillsynsmyndigheten kan också

1. enligt 2 kap. 23 § förordna en god man att företräda en stiftelse med anknuten förvaltning,

2. enligt 3 kap. 3 § andra stycket eller 4 § undanta en stiftelse från bokföringsskyldighet,

3. enligt 3 kap. 8 § andra stycket medge vissa undantag från vad årsredovisningen skall innehålla,

4. enligt 4 kap. 1 § andra stycket besluta att en stiftelse som inte är skyldig att upprätta årsredovisning skall ha minst en revisor,

5. enligt 4 kap. 5 § besluta att minst en revisor skall vara auktoriserad revisor eller godkänd revisor,

6. enligt 4 kap. 8 § förordna behörig revisor och entlediga en obehörig revisor,

7. enligt 5 kap. 5 § första stycket 5 väcka talan om skadestånd till en stiftelse eller väcka talan om entledigande av en styrelseledamot eller förvaltaren, samt

8. enligt 6 kap. 4 § förbjuda en stiftelses styrelse eller förvaltare att verkställa ett beslut om ändring m.m. av föreskrifter i stiftelseföreläggandet.

6 § Har tillsynsmyndigheten väckt talan om entledigande av en styrelseledamot eller förvaltaren, får tillsynsmyndigheten entlediga denne för tiden till dess att domstolen har slutligt prövat saken eller bestämt annorlunda.

7 § Tillsynsmyndigheten skall förordna ny styrelseledamot i en stiftelse med egen förvaltning, om detta erfordras för att styrelsen skall bli beslutförför.

Ett förordnande enligt första stycket gäller intill dess att ny ledamot har blivit utsedd i behörig ordning.

8 § Tillsynsmyndigheten skall förordna ny förvaltare för en stiftelse med anknuten förvaltning, om stiftelsen saknar förvaltare.

Ett förordnande enligt första stycket gäller tills vidare. Har den förre förvaltaren entledigats för viss tid, gäller dock förordnandet för den nye förvaltaren för den tid entledigandet avser.

9 § Om ett testamentariskt stiftelseföreläggande inte kan verkställas därför att stiftaren inte har utsett någon att förvalta egendomen eller därför att den som stiftaren har utsett inte vill åta sig detta uppdrag, skall tillsynsmyndigheten i fråga om en stiftelse med egen förvaltning utse så många styrelseledamöter som behövs för att styrelsen skall bli beslutförför och i fråga om en stiftelse med anknuten förvaltning utse förvaltare.

I fall som avses i första stycket tillkommer det länsstyrelsen i det län där stiftaren hade sitt hemvist att utse styrelseledamot eller förvaltare. Samma länsstyrelse får föra talan, om någon underlåter vad som åligger honom i fråga om verkställande av stiftelseföreläggandet.

10 § Tillsynsmyndighetens beslut enligt detta kapitel får överklagas i fråga om länsstyrelsen till kammarrätten och beträffande annan myndighet än en länsstyrelse till regeringen.

10 kap. Registrering

Allmänna bestämmelser

1 § En stiftelse skall registreras. Registreringsmyndighet för en stiftelse med egen förvaltning är länsstyrelsen i det län där stiftelsens styrelse har sitt säte. Registreringsmyndighet för en stiftelse med anknuten förvaltning är länsstyrelsen i det län där stiftelsens förvaltning huvudsakligen utövas.

Ett stiftelseregister skall föras hos registreringsmyndigheten för registreringar enligt denna lag eller andra författningar.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om avgifter i registreringsärenden enligt denna lag.

2 § En stiftelses styrelse eller förvaltare skall anmäla stiftelsen för registrering i stiftelseregistret senast sex månader efter det att stiftelsen grundades.

Anmälan enligt första stycket skall innehålla uppgift om stiftelsens namn, postadress och telefon samt om styrelseledamöternas eller förvaltarens namn, bostads- och postadress och telefon.

Till anmälan enligt första stycket skall fogas avskrift av stiftelseförfordnandet och av stiftelsens stadgar samt bevis om att någon skriftligen har åtagit sig att förvalta stiftelsens egendom.

3 § Anmälan för registrering i stiftelseregistret skall genast göras

1. när en ny ledamot har inträtt i styrelsen för en stiftelse: av styrelsen,
2. när en stiftelse har bytt förvaltare: av den nye förvaltare,
3. när nya stadgar har utfärdats för stiftelsen: av styrelsen eller förvaltare,

4. när någon har bemyndigats att företräda stiftelsen enligt 2 kap. 15 § andra stycket eller 22 § andra stycket eller när ett sådant bemyndigande har återkallats: av styrelsen eller förvaltare, samt

5. när en stiftelse är upplöst: av den avträdande styrelsen eller förvaltare, om inte annat följer av 7 kap. 13 § eller 10 kap. 4 § andra stycket.

4 § Om en stiftelse försätts i konkurs eller förhandling om offentligt ackord inleds för stiftelsen, skall konkursdomaren sända en underrättelse om beslutet för registrering i stiftelseregistret.

När en konkurs har avslutats eller en förhandling om offentligt ackord har avslutats på annat sätt än genom konkurs, skall konkursdomaren genast sända en underrättelse för registrering i stiftelseregistret och i det förra fallet ange om något överskott finns eller inte. Konkursdomaren skall även för registrering underrätta registreringsmyndigheten när en överrätt genom beslut som vunnit laga kraft har upphävt ett beslut att försätta stiftelsen i konkurs eller att inleda förhandling om offentligt ackord.

5 § Har genom dom som vunnit laga kraft förklarats att en registrering inte borde ha skett, att ett beslut som registrerats är ogiltigt eller att i annat fall visst förhållande som registrerats ej föreligger, skall registreringen avföras.

Domstolen skall sända avskrift av domen till registreringsmyndigheten.

Särskilda bestämmelser för stiftelser som utövar näringsverksamhet

6 § En stiftelse som utövar eller avser att utöva näringsverksamhet skall för registrering i stiftelseregistret lämna uppgift om den firma under vilken nä-

ringsverksamheten bedrivs eller skall bedrivas i fall då firman inte sammanfaller med stiftelsens namn samt om näringsverksamhetens art.

Får rätten att företräda stiftelsen samt teckna dess namn och firma utövas av annan än styrelsen eller förvaltaren, skall stiftelsen för registrering i stiftelseregistret lämna uppgift om firmatecknarens namn, bostads- och postadress samt telefon. Har styrelsen eller förvaltaren beslutat att rätten att företräda stiftelsen samt teckna dess namn och firma får utövas endast av två eller flera i förening, skall detta också anmälas för registrering i stiftelseregistret. Någon annan inskränkning får inte registreras.

Uppgifter enligt denna paragraf skall lämnas senast i samband med anmälan för registrering enligt 2 § eller, om stiftelsen redan är registrerad i stiftelseregistret, innan den börjar utöva näringsverksamheten.

7 § Har en stiftelse som utövar näringsverksamhet meddelat procura, får prokuran registreras i stiftelseregistret efter ansökan av stiftelsen. Prokuran får dock inte registreras, om den innehåller annan begränsning eller annat förbehåll än som följer av 1 eller 2 § prokuralagen (1974:158).

För en registrerad procura skall registret innehålla uppgift om prokuristens fullständiga namn, bostads- och postadress samt telefon.

Har prokuristen ett särskilt bemyndigande att överlåta stiftelsens fasta egendom eller tomträtt eller att söka inteckning eller upplåta rättighet i denna, skall registret även innehålla uppgift om detta. Detsamma gäller om prokuran har meddelats som kollektivprocura.

8 § Upphör en stiftelse att utöva näringsverksamhet eller sker det ändring i fråga om någon annan uppgift som har registrerats enligt 6 eller 7 §, skall stiftelsens styrelse eller förvaltare genast anmäla detta för registrering i stiftelseregistret.

9 § Registreringsmyndigheten skall utan dröjsmål kungöra i Post- och Inrikes Tidningar vad som införs i stiftelseregistret i fråga om en stiftelse som utövar näringsverksamhet. Detta gäller dock inte registrering av underrättelser enligt 4 §. En kungörelse som avser ändring i ett förhållande som tidigare har införts i registret skall endast ange ändringens art.

10 § Det som har kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar enligt 9 § skall anses ha kommit till tredje mans kännedom, om det inte framgår av omständigheterna att han varken kände till eller borde ha känt till det som kungjorts.

11 § I firmalagen (1974:156) finns bestämmelser om avförande av en firma ur registret sedan en dom om att häva firmaregistreringen har vunnit laga kraft.

Övriga bestämmelser

12 § Registreringsmyndigheten kan vid vite

1. förelägga en ledamot i stiftelsens styrelse eller stiftelsens förvaltare att göra behörig anmälan för registrering i stiftelseregistret, samt

2. förbjuda den som uppger sig företräda en stiftelse att fortsätta därmed, om det han uppger sig företräda inte är en stiftelse.

Registreringsmyndigheten skall pröva frågor om utdömande av vite som har förelagts enligt första stycket.

13 § Registreringsmyndighetens beslut enligt detta kapitel får överklagas till kammarrätten.

Insamlingsstiftelser

1 § Har en eller flera stiftare förordnat att medel som allmänheten tillskjuter efter ett upprop av stiftaren skall som en självständig förmögenhet varaktigt tillgodose ett bestämt ändamål och har någon skriftligen åtagit sig att ta emot medlen för att förvalta dem i enlighet med förordnandet, kan den sålunda grundade insamlingsstiftelsen förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter samt föra talan inför domstolar och andra myndigheter.

Stiftelseförordnandet skall vara skriftligt och undertecknat av stiftaren.

2 § För en insamlingsstiftelse gäller 1 kap. 1, 4 och 5 §§ samt 2-10 kap.

Kollektivavtalsstiftelser

3 § Har en eller flera stiftare förordnat att medel som arbetsgivare tillskjuter enligt kollektivavtal eller annat avtal skall som en självständig förmögenhet varaktigt tillgodose ett bestämt ändamål och har någon skriftligen åtagit sig att ta emot medlen för att förvalta dem i enlighet med förordnandet, kan den sålunda grundade kollektivavtalsstiftelsen förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter samt föra talan inför domstolar och andra myndigheter.

Stiftelseförordnandet skall vara intaget i ett kollektivavtal som har träffats mellan arbetsgivarorganisation och central arbetstagarorganisation.

4 § För en kollektivavtalsstiftelse gäller följande bestämmelser:

1. 1 kap. (inledande bestämmelser): 4 och 5 §§,
2. 2 kap. (förvaltning): samtliga bestämmelser,
3. 3 kap. (bokföring och redovisning): 1-6 §§,
4. 5 kap. (skadestånd m.m.): samtliga bestämmelser,
5. 6 kap. (ändring i ett stiftelseförordnande m.m.): samtliga bestämmelser, om inte annat följer av ett kollektivavtal som har träffats mellan stiftarna,
6. 8 kap. (stiftelsens firma): samtliga bestämmelser, samt
7. 10 kap. (registrering m.m.): samtliga bestämmelser.

5 § I fråga om kollektivavtalsstiftelser fullgör kammarkollegiet de uppgifter andra stycket och 23 §, 3 kap. 3 § andra stycket och 4 § samt 6 kap. 4 § ankommer på tillsynsmyndigheten beträffande stiftelser som står under dess tillsyn.

Anslagsstiftelser

6 § Har staten ensam eller i förening med annan stiftare anslagit medel för att som en självständig förmögenhet varaktigt tillgodose ett bestämt ändamål och har någon skriftligen åtagit sig att ta emot medlen för att förvalta dem för detta ändamål, kan den sålunda grundade anslagsstiftelsen förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter samt föra talan inför domstolar och andra myndigheter.

7 § För en anslagsstiftelse gäller följande bestämmelser:

1. 1 kap. (inledande bestämmelser): 4 och 5 §§,
2. 2 kap. (förvaltning): samtliga bestämmelser,
3. 3 kap. (bokföring och redovisning): 1-6 §§,
4. 5 kap. (skadestånd m.m.): samtliga bestämmelser,
5. 6 kap. (ändring i ett stiftelseförordnande m.m.): samtliga bestämmelser, om inte stiftelsen och staten skriftligen har avtalat om annat,
6. 8 kap. (stiftelsens firma): samtliga bestämmelser, samt
7. 10 kap. (registrering m.m.): samtliga bestämmelser.

8 § I fråga om anslagsstiftelser fullgör kammarkollegiet de uppgifter som enligt 2 kap. 8 § andra stycket, 17 § första stycket och 23 §, 3 kap. 3 § andra stycket och 4 § samt 6 kap. 4 § ankommer på tillsynsmyndigheten beträffande stiftelser som står under dess tillsyn.

Prop. 1993/94:9
Bilaga 2

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1990, då lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser upphör att gälla.

2. Bestämmelserna i 3 kap. skall tillämpas första gången från och med det räkenskapsår som börjar löpa närmast efter lagens ikraftträdande. En stiftelse som vid ikraftträdandet står under tillsyn enligt 1929 års lag skall fullgöra sin skyldighet enligt 14 § nämnda lag när det gäller räkenskapsår som avslutas efter ikraftträdandet.

3. Har en stiftelse som är skyldig att föra räkenskaper enligt 3 kap. 5 § ett annat räkenskapsår än kalenderår, skall det räkenskapsår som börjar löpa närmast efter ikraftträdandet avkortas så att därefter följande räkenskapsår kommer att omfatta ett kalenderår.

4. En stiftelse som har grundats före ikraftträdandet och som då inte står under tillsyn enligt 1929 års lag skall inge anmälan för registrering i stiftelseregistret senast den 30 juni 1990. Till en sådan anmälan behöver inte fogas bevis om sådant åtagande som avses i 1 kap. 2 § andra stycket eller 11 kap. 1 eller 3 eller 5 §.

2 Förslag till Lag om ändring i brottsbalken

Prop. 1993/94:9
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 5 § brottsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

5 §¹

Den som uppsåtligt eller av oaktsamhet åsidosätter bokförings-skyldighet enligt bokföringslagen (1976:125) genom att underlåta att bokföra affärshändelser eller bevara räkenskapsmaterial eller genom att lämna oriktiga uppgifter i bokföringen eller på annat sätt, döms, om rörelsens förlopp, ekonomiska resultat eller ställning till följd härav inte kan i huvudsak bedömas med ledning av bokföringen, för bokföringsbrott till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter. Är brottet grovt, skall han dömas till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Den som uppsåtligt eller av oaktsamhet åsidosätter bokförings-skyldighet enligt bokföringslagen (1976:125) *eller lagen (1989:000) om stiftelser* genom att underlåta att bokföra affärshändelser eller bevara räkenskapsmaterial eller genom att lämna oriktiga uppgifter i bokföringen eller på annat sätt, döms, om rörelsens förlopp, ekonomiska resultat eller ställning till följd härav inte kan i huvudsak bedömas med ledning av bokföringen, för bokföringsbrott till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter. Är brottet grovt, skall han dömas till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1990.

¹Senaste lydelse 1986:43.

3 Förslag till Lag om ändring i lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område

Prop. 1993/94:9
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 27 § lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

27 §¹

I fråga om återkallelse av procura, som blivit till handelsregistret anmäld, skall vad i 13 och 19 §§ handelsregisterlagen (1974:157) är stadgat lända till efterrättelse. Har återkallelsen blivit införd i handelsregistret och kungjord i Post- och Inrikes Tidningar, är firmans innehavare icke pliktig att jämväl på annat sätt återkalla fullmakten.

I fråga om återkallelse av procura, som blivit till handelsregistret eller stiftelseregistret anmäld, skall vad i 13 och 19 §§ handelsregisterlagen (1974:157) eller i 10 kap. 8 och 10 §§ lagen (1989:000) om stiftelser är stadgat lända till efterrättelse. Har återkallelsen blivit införd i handelsregistret eller i stiftelseregistret och kungjord i Post- och Inrikes Tidningar, är firmans innehavare icke pliktig att jämväl på annat sätt återkalla fullmakten.

Fullmakt att sluta avtal om köp, byte eller gåva av fast egendom skall vara skriftlig. Har sådan fullmakt blivit, efter ty i 16 och 17 §§ sägs, återkallad eller för kraftlös förklarad, varc fullmakten utan verkan.

Genom vad här ovan i detta kapitel stadgas därom, att rättshandling av fullmäktigen i vissa fall icke är gällande mot fullmaktsgivaren, sker ej ändring i vad 18 kap. 3 § handelsbalken innehåller angående verkan därav att vad som genom sådan rättshandling åtkommit blivit använt till fullmaktsgivarens nytta.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1990.

¹Senaste lydelse 1977:672.

4 Förslag till Lag om ändring i permutationslagen (1972:205)

Prop. 1993/94:9
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 5 § permutationslagen (1972:205) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Denna lag gäller ej sådan pensions- eller personalstiftelse som avses i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.

Denna lag gäller ej *stiftelser som omfattas av lagen (1989:000) om stiftelser och ej heller* sådan pensions- eller personalstiftelse som avses i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1990.
 2. Ärenden som är anhängiggjorda vid lagens ikraftträdande prövas enligt äldre bestämmelser.

5 Förslag till Lag om ändring i handelsregisterlagen (1974:157)

Prop. 1993/94:9
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 2–4 och 9 §§ handelsregisterlagen (1974:157) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

I handelsregister införes enskild näringsidkare och handelsbolag samt ideell förening *eller stiftelse* som idkar näring.

Handelsbolag skall söka registrering, innan bolaget börjar sin verksamhet. Detsamma gäller enskild näringsidkare, ideell förening *och stiftelse* som skulle ha varit bokföringsskyldig enligt bokföringslagen (1929:117), om denna gällt även efter utgången av år 1976.

Enkelt bolag får införas i handelsregister i den ordning som föreskrives för handelsbolag. Vad i denna lag sägs om handelsbolag gäller även i fråga om sålunda registrerat enkelt bolag.

I handelsregister införes enskild näringsidkare och handelsbolag samt ideell förening som idkar näring.

Handelsbolag skall söka registrering, innan bolaget börjar sin verksamhet. Detsamma gäller enskild näringsidkare och ideell förening som skulle ha varit bokföringsskyldig enligt bokföringslagen (1929:117), om denna gällt även efter utgången av år 1976.

3 §

Enskild näringsidkare och handelsbolag registreras hos länsstyrelsen i det län där verksamheten skall drivas. Skall verksamheten drivas inom flera län, sker registrering hos länsstyrelsen i det län där huvudkontoret skall inrättas.

Ideell förening *och stiftelse* registreras hos länsstyrelsen i det län där föreningens *eller stiftelsens* styrelse har sitt säte.

Ideell förening registreras hos länsstyrelsen i det län där föreningens styrelse har sitt säte.

Utan hinder av vad som sägs i första eller andra stycket får näringsidkaren registreras även i handelsregister för annat län där verksamheten är avsedd att drivas.

4 §

Handelsregister skall innehålla följande uppgifter om:

Enskild näringsidkare:

1. näringsidkarens firma,
2. näringsidkarens fullständiga namn, bostads- och postadress samt telefon,
3. näringsverksamhetens art,

¹Senaste lydelse 1976:128.

4. den ort där huvudkontoret är inrättat samt kontorets postadress och telefon.

Handelsbolag:

1. bolagets firma,
2. näringsverksamhetens art,
3. den ort där huvudkontoret är inrättat samt kontorets postadress och telefon,
4. bolagsmännens fullständiga namn, bostads- och postadresser samt telefon,
5. av vem och hur bolagets firma tecknas, när ej firman får tecknas av varje bolagsman ensam,
6. om bolaget utgör kommanditbolag, vilken eller vilka av bolagsmännen som är kommanditdelägare och beloppet av varje sådan bolagsmans utfästa insats.

Ideell förening och stiftelse:

1. den firma under vilken föreningen *eller stiftelsen* idkar näring,
2. föreningens *eller stiftelsens* namn, om det ej sammanfaller med firman,
3. näringsverksamhetens art,
4. den ort där föreningens *eller stiftelsens* styrelse har sitt säte samt föreningens *eller stiftelsens* postadress och telefon,
5. styrelseledamöternas och, där suppleanter utsetts, deras fullständiga namn, bostads- och postadresser samt telefon,
6. av vem och hur föreningens *eller stiftelsens* namn tecknas, om ej namnet tecknas av styrelsen ensam.

Ideell förening:

1. den firma under vilken föreningen idkar näring,
2. föreningens namn, om det ej sammanfaller med firman,
3. näringsverksamhetens art,
4. den ort där föreningens styrelse har sitt säte samt föreningens postadress och telefon,
5. styrelseledamöternas och, där suppleanter utsetts, deras fullständiga namn, bostads- och postadresser samt telefon,
6. av vem och hur föreningens namn tecknas, om ej namnet tecknas av styrelsen ensam.

9 §

Ansökan om registrering av handelsbolag göres av samtliga bolagsmän.

Ansökan om registrering av ideell förening *eller stiftelse* göres av styrelsen. Ansökan om registrering av ideell förening göres av styrelsen.

Prokura registreras på ansökan av huvudmannen. Är huvudmannen handelsbolag, göres ansökan av samtliga bolagsmän.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1990.
2. En stiftelse som vid ikraftträdandet är registrerad i ett handelsregister skall avföras ur registret när den har införts i stiftelserregistret enligt lagen (1989:000) om stiftelser.

6 Förslag till Lag om ändring i prokuralagen (1974:158)

Prop. 1993/94:9
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 1 § prokuralagen (1974:158) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Har näringsidkare som registrerats i handelsregister åt annan givit fullmakt, som uttryckligen förklarats vara prokura (handelsfullmakt), eller har han på annat sätt angivit någon som sin prokurist, får denne i allt som gäller huvudmannens näringsverksamhet handla på hans vägnar och teckna hans firma. Prokuristen får dock ej utan särskilt bemyndigande överlåta huvudmannens fasta egendom eller tomträtt eller söka inteckning eller upplåta rättighet däri.

Skriftlig prokura medför behörighet för prokuristen att företräda huvudmannen inför domstolar och andra myndigheter.

Om registrering av prokura finns bestämmelser i handelsregisterlagen (1974:157).

Har näringsidkare som registrerats i handelsregister *eller stiftelseregister* åt annan givit fullmakt, som uttryckligen förklarats vara prokura (handelsfullmakt), eller har han på annat sätt angivit någon som sin prokurist, får denne i allt som gäller huvudmannens näringsverksamhet handla på hans vägnar och teckna hans firma. Prokuristen får dock ej utan särskilt bemyndigande överlåta huvudmannens fasta egendom eller tomträtt eller söka inteckning eller upplåta rättighet däri.

Om registrering av prokura finns bestämmelser i handelsregisterlagen (1974:157) *och lagen (1989:000) om stiftelser*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1990.

7 Förslag till Lag om ändring i bokföringslagen (1976:125)

Prop. 1993/94:9
Bilaga 2

Häriigenom föreskrivs att 1 § bokföringslagen (1976:125) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Näringsidkare är bokföringsskyldig enligt denna lag. Detsamma gäller aktiebolag, handelsbolag och ekonomisk förening, även om bolaget eller föreningen ej utövar näringsverksamhet.

Den som är skyldig att för inkomst av jordbruksfastighet föra räkenskaper enligt jordbruksbokföringslagen (1979:141) är ej bokföringsskyldig för inkomsten enligt denna lag. Hyr enskild person, dödsbo, *stiftelse* eller ideell förening ut byggnad eller del av byggnad föreligger bokföringsplikt på grund därav endast om verksamheten är att anse som hotell- eller pensionatsrörelse eller omfattar mer än två lägenheter som regelmässigt uthyres och ej utgör del av egen bostad.

Staten, kommun, landstingskommun, kommunalförbund, församling och kyrklig samfällighet är ej bokföringsskyldiga enligt denna lag.

Bestämmelserna i 11 och 13–21 §§ behöver ej tillämpas av enskild näringsidkare i vars verksamhet den årliga bruttoomsättningssumman normalt understiger ett gränobelopp som motsvarar 20 gånger det basbelopp enligt lagen (1962:281) om allmän försäkring som gäller under den sista månaden av räkenskapsåret.

Näringsidkare är bokföringsskyldig enligt denna lag. Detsamma gäller aktiebolag, handelsbolag och ekonomisk förening, även om bolaget eller föreningen ej utövar näringsverksamhet. *För stiftelser regleras bokföringsskyldigheten i lagen (1989:000) om stiftelser.*

Den som är skyldig att för inkomst av jordbruksfastighet föra räkenskaper enligt jordbruksbokföringslagen (1979:141) är ej bokföringsskyldig för inkomsten enligt denna lag. Hyr enskild person, dödsbo eller ideell förening ut byggnad eller del av byggnad föreligger bokföringsplikt på grund därav endast om verksamheten är att anse som hotell- eller pensionatsrörelse eller omfattar mer än två lägenheter som regelmässigt uthyres och ej utgör del av egen bostad.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1990.

¹Senaste lydelse 1981:1198.

Förteckning över remissinstanserna

Prop. 1993/94:9

Bilaga 3

Efter remiss har yttrande över departementspromemorian (Ds JU 1987:14) Stiftelser avgetts av Justitiekanslern, Hovrätten för Västra Sverige, Kamrarrätten i Jönköping, Bokföringsnämnden, Kommerskollegium, Försvarets civilförvaltning, Bankinspektionen, Riksskatteverket, Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Göteborgs universitet, Juridiska fakulteten vid Lunds universitet, Kammarkollegiet, Riksrevisionsverket, Länsstyrelsernas organisationsnämnd, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, Länsstyrelsen i Malmöhus län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Riksdagens ombudsmän, Fideikommissnämnden, Statens kulturråd, Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer, Universitets- och högskoleämbetet, Statens industriverk, Styrelsen för teknisk utveckling, Domkapitlet i Lunds stift, f.d. justitierådet Henrik Hessler, Sveriges Industriförbund, Sveriges advokatsamfund, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens Centralorganisation, Centralorganisationen SACO/SR, Svenska Arbetsgivareföreningen, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Stockholms kommun, Göteborgs kommun, Malmö kommun, Haninge kommun, Göteborgs och Bohus läns landsting, Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund, Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag, Svenska Bankföreningen, Svenska Sparbanksföreningen, Sveriges föreningsbankers förbund, Föreningen Auktoriserade revisorer FAR, Svenska Revisorsamfundet SRS, Lantbrukarnas riksförbund, Riddarhusdirektionen, Institutet för vidareutbildning av jurister och samhällsvetare, Svenska kyrkans stiftelse för rikskyrklig verksamhet, Knut och Alice Wallenbergs stiftelse, Nobelstiftelsen, Axel och Margaret Ax:son Johnsons stiftelse för allmännyttiga ändamål, Ragnar Söderbergs stiftelse, Maud och Birger Gustavssons stiftelse 1 och 2, Stiftelsen Riksutställningar, Stiftelsen Västerbottens museum, Läns museernas samarbetsråd, Samhall, Stiftelsen för insamlingskontroll, Stiftelsen Skogssällskapet, Stiftelsen Trygghetsfonden SAF-LO, Stiftelsen Tjänstemännens Trygghetsfond och Stockholms Sjukhem.

Yttranden har dessutom inkommit från Ragnar Söderbergs stiftelse, Linneá och Josef Carlssons Stiftelse, Stockholms handelskammare, Svenska Läkaresällskapet, Skånes handelskammare, Kungl. Patriotiska Sällskapet, Kollektivforskningsinstitutens samarbetsorgan, Crafoordska stiftelsen, Beijerstiftelsen, Anders Walls Stiftelser, Apotekarsocieteten, Kungl. Vetenskapsakademien, Gunnar Videgård, Antroposofiska Sällskapet och Teatrar-nas Riksförbund.

Riksskatteverket har överlämnat yttranden av Länsskattemyndigheten i Malmöhus län, Stockholms län, Jönköpings län och Södermanlands län samt av Kronofogdemyndigheten i Uppsala, Vänersborg, Halmstad och Luleå.

Universitets- och högskoleämbetet har överlämnat yttranden av Rektors-ämbetet vid Stockholms universitet, Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, rektorsämbetet vid Uppsala universitet, Juridiska fakultetsstyrelsen vid Uppsala universitet, Rektorsämbetet vid universitetet i Ljnköping, Rektorsämbetet vid Lunds universitet samt Chalmers tekniska högskola.

Stiftelsen Västerbottens museum har överlämnat yttranden av Umeå kommun och Västerbottens läns landsting.

Lagrådsremissens lagförslag

1 Förslag till Stiftelselag

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § En stiftelse bildas genom att egendom enligt förordnande av en eller flera stiftare avskiljs för att varaktigt förvaltas som en självständig förmögenhet för ett bestämt ändamål.

Stiftelsens egendom skall anses vara avskild när den har tagits om hand av någon som har åtagit sig att förvalta den i enlighet med stiftelseförordnandet.

2 § Ett stiftelseförordnande skall vara skriftligt och undertecknat av stiftaren eller stiftarna.

Ett giltigt testamentariskt förordnande skall godtas som ett stiftelseförordnande enligt denna lag utan hinder av bestämmelsen i första stycket.

3 § En stiftelse kan förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter samt föra talan inför domstolar och andra myndigheter.

För en stiftelses förpliktelser svarar endast stiftelsens tillgångar.

4 § Om en stiftelse äger så många aktier eller andelar i en svensk eller utländsk juridisk person att den har mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar, är stiftelsen moderstiftelse och den andra juridiska personen dotterföretag. Äger ett dotterföretag eller äger en moderstiftelse och ett eller flera dotterföretag tillsammans eller äger flera dotterföretag tillsammans så många aktier eller andelar i en juridisk person som nyss har sagts, är även den sistnämnda juridiska personen dotterföretag till moderstiftelsen.

Om en stiftelse i annat fall på grund av aktie- eller andelsinnehav eller avtal ensam har ett bestämmande inflytande över en juridisk person och en betydande andel i resultatet av dess verksamhet, är stiftelsen moderstiftelse och den juridiska personen dotterföretag.

Moderstiftelse och dotterföretag utgör tillsammans en koncern.

5 § En stiftelse skall ha ett namn. Namnet skall innehålla ordet stiftelse.

Endast stiftelser får i sitt namn använda ordet stiftelse eller en förkortning därav, om inte annat följer av denna eller annan lag.

Bestämmelser om stiftelses firma finns i 8 kap.

6 § Bestämmelserna i 1 kap. 4 § och 5 § första stycket och 2 – 10 kap. gäller inte i fråga om

1. kyrkostiftelser, och

2. stiftelser vilkas tillgångar enligt stiftelseförordnandet får användas endast till förmån för bestämda fysiska personer.

7 § I 9 kap. finns bestämmelser om att stiftelser står under tillsyn av en tillsynsmyndighet. I 10 kap. finns bestämmelser om att vissa stiftelser skall vara registrerade i ett stiftelseregister.

I 11 kap. denna lag och i lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m. finns bestämmelser om särskilda former av stiftelser.

Allmänt om förvaltningen

1 § Föreskrifterna i stiftelseförordnandet skall följas vid förvaltningen av stiftelsens angelägenheter. Om föreskrifterna strider mot någon bestämmelse i denna lag eller annan författning, tillämpas dock i stället den bestämmelsen.

2 § Om ett åtagande att förvalta stiftelsens egendom i enlighet med stiftelseförordnandet görs av en eller flera fysiska personer, föreligger egen förvaltning. Görs ett sådant åtagande av en juridisk person, föreligger anknuten förvaltning.

Den eller de fysiska personer som har åtagit sig att förvalta stiftelsens egendom i enlighet med stiftelseförordnandet bildar styrelse för stiftelsen.

Den juridiska person som har åtagit sig att förvalta stiftelsens egendom är förvaltare för stiftelsen. Om staten har lämnat ett sådant åtagande, är det i stället den myndighet som har lämnat åtagandet för statens räkning som är förvaltare.

3 § Styrelsen eller förvaltaren svarar för att föreskrifterna i stiftelseförordnandet följs.

Första stycket gäller inte om föreskriften

1. innebär att någon annan än styrelsen skall entlediga eller utse ledamöter eller ordförande i styrelsen,

2. innebär att någon annan än styrelsen eller förvaltaren skall bestämma arvode åt styrelsen eller förvaltaren eller stiftelsens revisor,

3. innebär att stiftelsens revisor skall utses eller entledigas av någon annan än styrelsen eller förvaltaren, eller

4. rör innehållet i revisorns uppdrag.

4 § Om det inte följer av stiftelseförordnandet hur stiftelsens förmögenhet skall vara placerad, svarar styrelsen eller förvaltaren för att förmögenheten är placerad på ett godtagbart sätt.

5 § En stiftelse får placera sin förmögenhet gemensamt med andra stiftelser, om det inte följer av stiftelseförordnandet att förmögenheten skall vara placerad på ett sätt som hindrar det.

6 § En stiftelse får inte lämna penninglån till eller ställa säkerhet för

1. stiftaren eller förvaltaren,

2. en företrädare för stiftelsen eller för förvaltaren eller, om stiftelsen förvaltas av ett handelsbolag, en bolagsman i bolaget,

3. en andelsägare i eller företrädare för ett dotterföretag till stiftelsen eller förvaltaren,

4. den som är gift med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till en person som avses i 1–3,

5. den som är besvägrad med en person som avses i 1–3 i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är eller har varit gift med den andres syskon, eller

6. en juridisk person över vars verksamhet någon som nämnts ovan har ett bestämmande inflytande.

Vad som sägs i första stycket 4 och 5 skall även avse den som på grund av samboförhållande på liknande sätt är närstående till en person som avses i första stycket 1–3.

Första stycket 2–5 och andra stycket gäller inte om stiftelsen skall främja sitt syfte genom att meddela penninglån till eller ställa säkerhet för någon som omfattas av dessa bestämmelser. Bestämmelsen i första stycket 6 gäller inte om gäldenären är ett dotterföretag till stiftelsen.

7 § Styrelsen eller förvaltaren skall besluta om stiftelsens namn, om stiftelseförordnandet inte innehåller någon föreskrift om namn för stiftelsen.

Vad som sägs i denna lag om föreskrifter i ett stiftelseförordnande gäller också beslut som fattats enligt första stycket.

8 § Styrelsen eller förvaltaren svarar för att stiftelsen fullgör sin bokförings-skyldighet m.m. enligt 3 kap.

Styrelsen eller förvaltaren svarar för att stiftelseförordnandet och övriga handlingar avseende stiftelsen förvaras på ett ordnat och betryggande sätt.

Egen förvaltning

9 § Styrelsen har rätt att entlediga ledamöter och att utse nya ledamöter, om inte annat följer av stiftelseförordnandet.

Ett uppdrag som ledamot i en styrelse med två eller flera ledamöter upphör, om ledamoten anmäler det hos den som har utsett honom eller, om denne inte kan nås, hos styrelsen.

Ett uppdrag som ledamot i en styrelse med endast en ledamot upphör, om ledamoten anmäler det hos tillsynsmyndigheten och, om det är möjligt, hos den som har utsett honom.

10 § Stiftaren eller stiftarna kan inte ensamma vara styrelse för stiftelsen. Den som är underårig eller försatt i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara styrelseledamot.

11 § Inom styrelsen skall en ledamot vara ordförande. Ordföranden skall väljas av styrelsen, om inte annat följer av stiftelseförordnandet. Vid lika röstetal avgörs valet genom lottning.

Ordföranden skall se till att sammanträden hålls när det behövs. Styrelsen skall sammankallas om en styrelseledamot begär det.

12 § Styrelsen är beslutförför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter är närvarande eller det högre antal som föreskrivs i stiftelseförordnandet. Om inte stiftelseförordnandet föreskriver en särskild röstmajoritet, gäller som styrelsens beslut den mening som mer än hälften av de närvarande röstar för eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden biträder.

13 § Vid styrelsens sammanträden skall det föras protokoll.

14 § En styrelseledamot får inte handlägga frågor som rör avtal mellan honom och stiftelsen. Han får inte heller handlägga frågor om avtal mellan stiftelsen och tredje man, om han i frågan har ett väsentligt intresse som kan vara stridande mot stiftelsens. Med avtal jämställs rättegång eller annan talan.

Är styrelsen enligt första stycket förhindrad att företräda stiftelsen, får tillsynsmyndigheten på styrelsens begäran förordna en god man att företräda stiftelsen i styrelsens ställe.

15 § En styrelseledamot har rätt till skäligt arvode i efterskott för kalenderår. Beslut om arvode får fattas av styrelsen.

Första stycket gäller endast om inte annat har föreskrivits i stiftelseförordnandet.

16 § Styrelsen företräder stiftelsen och tecknar dess namn och firma.

Styrelsen för en stiftelse som är registrerad i stiftelseregistret kan bemyndiga någon annan att företräda stiftelsen och teckna dess namn och firma. Styrelsen kan när som helst återkalla ett sådant bemyndigande. Bestämmelserna i 14 § gäller i fråga om den som har fått ett sådant bemyndigande även om han inte är styrelseledamot.

Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte bemyndigas att företräda stiftelsen.

En stiftelse som har försatts i konkurs företräds som konkursgäldenär av den styrelse som finns vid konkursens början. Bestämmelserna i 9 § gäller dock under konkursen.

17 § Har styrelsen eller annan ställföreträdare överskridit sin befogenhet när den företog en rättshandling för stiftelsen, gäller inte rättshandlingen mot stiftelsen, om den mot vilken rättshandlingen företogs insåg eller borde ha insett att befogenheten överskreds.

Anknuten förvaltning

18 § Ett uppdrag som förvaltare upphör, om förvaltaren begär det hos tillsynsmyndigheten och hos den som har utsett honom, om denne kan nås.

Stiftaren får inte vara förvaltare. Den som är försatt i konkurs får inte heller vara förvaltare.

19 § Över de beslut som förvaltaren fattar rörande stiftelsen skall det föras protokoll.

20 § Förvaltaren får inte handlägga frågor som rör avtal mellan honom och stiftelsen. Förvaltaren får inte heller handlägga frågor om avtal mellan stiftelsen och tredje man, om förvaltaren i frågan har ett väsentligt intresse som kan vara stridande mot stiftelsens. Med avtal jämställs rättegång eller annan talan.

Första stycket tillämpas också på företrädare för förvaltaren.

Är förvaltaren enligt första stycket förhindrad att företräda stiftelsen, får tillsynsmyndigheten på förvaltarens begäran förordna en god man att företräda stiftelsen i förvaltarens ställe.

21 § Förvaltaren har rätt till skäligt arvode i efterskott för kalenderår. Beslut om arvode får fattas av förvaltaren.

Första stycket gäller endast om inte annat har föreskrivits i stiftelseförordnandet.

22 § Förvaltaren företräder stiftelsen och tecknar dess namn och firma.

Förvaltaren för en stiftelse som är registrerad i stiftelseregistret kan bemyndiga någon annan att företräda stiftelsen och teckna dess namn och firma. Förvaltaren kan när som helst återkalla ett sådant bemyndigande.

Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte bemyndigas att företräda stiftelsen.

En stiftelse som har försatts i konkurs företräds som konkursgäldenär av den förvaltare som finns vid konkursens början. Bestämmelserna i 18 § gäller dock under konkursen.

23 § Har förvaltaren eller annan företrädare för stiftelsen överskridit sin befogenhet när han företog en rättshandling för stiftelsen, gäller inte rättshandlingen mot stiftelsen, om den mot vilken rättshandlingen företogs insåg eller borde ha insett att befogenheten överskreds.

3 kap. Bokföring och årsredovisning m.m.

Bokföring

1 § Stiftelser som är bokföringsskyldiga enligt denna lag skall fullgöra denna skyldighet enligt vad som föreskrivs i bokföringslagen (1976:125).

2 § En stiftelse som utövar näringsverksamhet eller är moderstiftelse är bokföringsskyldig.

Om en stiftelse hyr ut en byggnad eller del av en byggnad, är den dock bokföringsskyldig på grund därav endast om verksamheten är att anse som hotell- eller pensionärörelse eller omfattar mer än två lägenheter som regelmässigt hyrs ut.

En stiftelse som helt eller delvis har bildats av staten, en kommun, ett landsting eller en kyrklig kommun är alltid bokföringsskyldig.

3 § Utöver vad som följer av 2 § är en stiftelse bokföringsskyldig

1. från tidpunkten för dess bildande, om värdet av tillgångarna då överstiger ett gränobelopp som motsvarar tio gånger det gällande basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, eller

2. från och med räkenskapsåret efter det vid vars utgång värdet av stiftelsens tillgångar översteg det gränobelopp som anges i punkt 1.

En stiftelse kan av tillsynsmyndigheten undantas från bokföringsskyldighet enligt första stycket, om stiftelsens tillgångar vid utgången av de tre senaste räkenskapsåren har varit lägre än det i första stycket angivna gränobeloppet.

Om en stiftelse har sin förmögenhet gemensamt placerad med en annan stiftelses förmögenhet, får stiftelsen beträffande den gemensamt placerade förmögenheten ha en med den andra stiftelsen gemensam grundbokföring.

4 § En stiftelse som är bokföringsskyldig enligt 3 § kan av tillsynsmyndigheten undantas från denna skyldighet för en viss tid, om stiftelsen skall främja sitt syfte enbart genom att utge kontanta bidrag och den har sin förmögenhet huvudsakligen placerad i sådana obligationer som avses i 15 kap. 4 § tredje stycket föräldrabalken eller i fordran hos Riksbanken eller Riksgäldskontoret eller i fordran som svensk bank, postgirot eller försäkringsbolag med svensk koncession svarar för.

Beslut om undantag enligt första stycket meddelas efter ansökan av stiftelsen för högst fem räkenskapsår i följd.

Räkenskaper

5 § Stiftelser som inte är bokföringsskyldiga enligt denna lag skall fortlöpande föra räkenskaper över tillgångar och skulder samt över belopp som har influtit till eller utbetalats av stiftelsen. Det skall finnas verifikationer för in- och utbetalningar. Om stiftelsen har sin förmögenhet gemensamt placerad med en annan stiftelses förmögenhet, tillämpas bestämmelsen i 3 § tredje stycket.

Räkenskaperna skall avslutas med en sammanställning för varje räkenskapsår. Av sammanställningen skall även framgå värdet av stiftelsens tillgångar vid räkenskapsårets slut.

Räkenskapsmaterialet skall bevaras i ordnat skick och på betryggande sätt inom landet under minst tio år från utgången av det räkenskapsår som räkenskapsmaterialet avser.

Räkenskapsåret för en sådan stiftelse som avses i första stycket skall omfatta ett kalenderår. Stiftelsens första räkenskapsår skall avkortas om det behövs för att nästföljande räkenskapsår skall omfatta ett kalenderår.

Värdet av stiftelsens tillgångar

6 § Vid bestämmandet av det värde av stiftelsens tillgångar som avses i 3 och 5 §§ skall fastigheter eller byggnader som är lös egendom tas upp till gällande

taxeringsvärde om sådant värde finns. I annat fall skall fastigheter eller byggnader liksom tillgångar av annat slag tas upp till ett värde som svarar mot vad tillgången kan anses betinga vid en försäljning under normala förhållanden.

Prop. 1993/94:9
Bilaga 4

Årsredovisning m.m.

7 § En stiftelse som är bokföringsskyldig enligt denna lag skall upprätta årsredovisning. Om stiftelsen vid räkenskapsårets utgång är moderstiftelse och antalet anställda hos koncernen under räkenskapsåret i medeltal har varit minst tio, skall stiftelsen även upprätta koncernredovisning.

Bestämmelsen i första stycket första meningen gäller inte i fråga om en stiftelse som får använda sina tillgångar till förmån för endast medlemmar av en viss eller vissa släkter och som är bokföringsskyldig enligt 3 §.

Årsredovisningen består av den resultaträkning och den balansräkning som har tagits in i årsbokslutet samt av en förvaltningsberättelse med uppgift om hur stiftelsens ändamål har främjats under räkenskapsåret.

8 § En stiftelse som har utövat näringsverksamhet under räkenskapsåret eller som är moderstiftelse vid räkenskapsårets utgång skall vid upprättandet av årsredovisningen tillämpa 2 kap. 6–8 §§ lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag. Om det finns synnerliga skäl får tillsynsmyndigheten medge att bruttoomsättningssumman inte anges i årsredovisningens resultaträkning.

En stiftelse som skall upprätta koncernredovisning skall vid upprättandet av årsredovisningen tillämpa även 3 kap. 2 § andra stycket, 3–5 §§ samt 8 § andra meningen lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag och vid upprättandet av koncernredovisningen 3 kap. 7 § samt 9 § första stycket samma lag. Ett dotterföretag till stiftelsen skall vid upprättandet av sin årsredovisning tillämpa 3 kap. 2 § andra stycket samt 8 § nämnda lag.

9 § Årsredovisningen skall skrivas under av samtliga styrelseledamöter eller, i fråga om stiftelser med anknuten förvaltning, av förvaltaren eller, om ett handelsbolag är stiftelsens förvaltare, av samtliga de handelsbolagsmän som företräder bolaget.

Har en avvikande mening beträffande årsredovisningen antecknats till styrelsens eller förvaltarens protokoll, skall den avvikande meningen fogas till redovisningen.

10 § En stiftelse som är skyldig att upprätta årsredovisning enligt denna lag skall avlämna årsredovisningen till revisorn senast fyra månader efter räkenskapsårets utgång. Om stiftelsen är skyldig att upprätta koncernredovisning enligt denna lag, gäller vad nu sagts även i fråga om koncernredovisningen.

En stiftelse som inte är årsredovisningsskyldig enligt denna lag skall avlämna årsbokslutet eller sammanställningen över räkenskaperna till revisorn senast fyra månader efter räkenskapsårets utgång.

11 § En stiftelse som är skyldig att upprätta årsredovisning enligt denna lag skall senast sex månader efter räkenskapsårets utgång sända en kopia av revisionsberättelsen och av den av revisorn påtecknade årsredovisningen till tillsynsmyndigheten. Om stiftelsen är skyldig att upprätta koncernredovisning enligt denna lag, gäller vad nu sagts även i fråga om koncernrevisionsberättelsen och den av revisorn påtecknade koncernredovisningen.

12 § Bestämmelsen i 11 § första meningen gäller inte i fråga om sådana stiftelser som avses i 9 kap. 10 § första stycket. En sådan stiftelse skall senast sex månader efter räkenskapsårets utgång hålla en kopia av revisionsberättelsen och av den av revisorn påtecknade årsredovisningen tillgänglig för var och

en som vill ta del av den. Är stiftelsen skyldig att upprätta koncernredovisning, gäller vad nu sagts även i fråga om koncernrevisionsberättelsen och den av revisorn påtecknade koncernredovisningen, om stiftelsen är sådan som avses i 9 kap. 10 § första stycket 1 eller 2.

4 kap. Revision

1 § En stiftelse skall ha minst en revisor.

Om inte annat föreskrivs i stiftelseförförordnandet, utses och entledigas revisorn i en stiftelse med egen förvaltning av styrelsen.

Om inte annat föreskrivs i stiftelseförförordnandet, utses och entledigas revisorn i en stiftelse med anknuten förvaltning av

1. förvaltarens högsta beslutande organ,
2. styrelsen om det finns en styrelse och annars av myndighetens chef, om förvaltaren är en statlig myndighet, eller
3. samtliga bolagsmän i förening, om förvaltaren är ett handelsbolag.

2 § Om inte annat föreskrivs i stiftelseförförordnandet, får en stiftelse ha en eller flera revisorssuppleanter. Bestämmelserna i detta kapitel om revisorer tillämpas också på revisorssuppleanterna.

3 § Den som är underårig, i konkurs eller underkastad näringsförbud eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara revisor.

En revisor skall ha den insikt i och erfarenhet av redovisning och ekonomiska förhållanden som med hänsyn till stiftelsens ändamål samt arten och värdet av stiftelsens tillgångar fordras för uppdragets fullgörande.

Till revisor kan även ett auktoriserat eller godkänt revisionsbolag utses. Vid tillämpningen av bestämmelserna i detta kapitel likställs ett auktoriserat revisionsbolag med auktoriserad revisor och ett godkänt revisionsbolag med godkänd revisor. Ett bolag som utses till revisor skall till den stiftelse som revisionen avser anmäla vem som är huvudansvarig för revisionen. Den huvudansvarige skall i ett auktoriserat revisionsbolag vara auktoriserad revisor och i ett godkänt revisionsbolag vara auktoriserad eller godkänd revisor. Bestämmelserna i 6 § tillämpas på den huvudansvarige.

Till revisor i dotterföretag bör minst en av moderstiftelsens revisorer utses, om det kan ske.

4 § Minst en revisor skall vara auktoriserad eller godkänd revisor, om stiftelsen är bokföringsskyldig och skyldig att upprätta årsredovisning enligt denna lag.

Stiftelsen skall ha auktoriserad revisor om stiftelsens tillgångar eller, om stiftelsen är moderstiftelse, koncernens tillgångar, värderade med tillämpning av 3 kap. 6 §, vid utgången av de två senaste räkenskapsåren haft ett värde överstigande ett gränobelopp som motsvarar 1 000 gånger det basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring som gällde vid utgången av respektive räkenskapsår. Minst en revisor skall vara auktoriserad också om stiftelsen eller koncernen under vart och ett av de två senaste räkenskapsåren i medeltal haft mer än 200 anställda.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan i fall som avses i andra stycket besluta att en viss godkänd revisor får utses i stället för en auktoriserad revisor. Sådana beslut är giltiga i högst fem år.

5 § I fråga om andra stiftelser än som avses i 4 § första stycket får tillsynsmyndigheten, om det är påkallat av särskilda omständigheter, besluta att minst en revisor skall vara auktoriserad eller godkänd revisor.

6 § Den kan inte vara revisor som

1. är stiftelsens stiftare eller förvaltare,
2. är företrädare för stiftelsen eller för förvaltaren eller, om ett handelsbolag är förvaltare, är bolagsman i bolaget,
3. är andelsägare i eller företrädare för ett dotterföretag till stiftelsen eller förvaltaren,
4. biträder vid förande av stiftelsens räkenskaper eller vid stiftelsens förmögenhetsförvaltning eller stiftelsens kontroll däröver,
5. är anställd hos eller på annat sätt intar en underordnad eller beroende ställning till stiftelsen eller förvaltaren eller någon som avses i 1–4,
6. är verksam i samma företag som den som yrkesmässigt biträder stiftelsen vid grundbokföringen eller förandet av räkenskaper avseende in- och utbetalningar eller vid stiftelsens förmögenhetsförvaltning eller stiftelsens kontroll däröver,
7. är gift eller sambo med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till en person som avses i 1–4 eller är besvägrad med en sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller
8. står i låneskuld till stiftelsen eller förvaltaren eller till ett dotterföretag till stiftelsen eller till förvaltaren eller har förpliktelser för vilka stiftelsen, förvaltaren eller dotterföretag till stiftelsen eller förvaltaren har ställt säkerhet.

I ett dotterföretag kan inte den vara revisor som enligt första stycket inte är behörig att vara revisor i moderstiftelsen.

En revisor får vid revisionen inte anlita någon som enligt första och andra styckena inte är behörig att vara revisor. Har moderstiftelsen eller dotterföretaget någon anställd i sin tjänst med uppgift att uteslutande eller huvudsakligen ha hand om stiftelsens eller dotterföretagets eller bådadas interna revision, får revisorn dock anlita en sådan anställd i den utsträckning som det är förenligt med god revisionssed.

7 § En revisor utses för bestämd tid eller tills vidare.

Ett uppdrag att tills vidare vara revisor upphör när ny revisor har utsetts.

Ett uppdrag som revisor för bestämd tid upphör i förtid, om revisorn anmäler det hos den som har utsett honom eller om han entledigas av någon som enligt 1 § andra stycket har rätt att göra det.

En revisor vars uppdrag upphör i förtid skall genast anmäla detta till tillsynsmyndigheten, om uppdraget har gällt en stiftelse som är bokföringsskyldig och skyldig att upprätta årsredovisning enligt denna lag. Revisorn skall i anmälan lämna en redogörelse för iakttagelserna vid den granskning som han har utfört under den del av löpande räkenskapsår som hans uppdrag har omfattat. För anmälan gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 11 § tredje och fjärde styckena om revisionsberättelse. Kopia av anmälan skall överlämnas till stiftelsens styrelse eller förvaltare.

Bestämmelsen i fjärde stycket tillämpas inte om uppdraget har gällt en sådan stiftelse som avses i 9 kap. 10 § första stycket.

8 § Tillsynsmyndigheten kan förordna revisor för en stiftelse, om

1. någon revisor inte är utsedd,
2. någon auktoriserad eller godkänd revisor inte är utsedd enligt 4 eller 5 §,
3. en revisor är obehörig enligt 3 § första stycket eller 6 §, eller
4. en föreskrift i stiftelseförförordnandet om antalet revisorer eller om revisors behörighet har åsidosatts.

I fall som avses i första stycket 1–4 är styrelsen eller förvaltaren skyldig att göra anmälan till tillsynsmyndigheten, om inte rättelse utan dröjsmål sker genom den som utser revisor.

Förordnande enligt första stycket skall meddelas efter det att stiftelsen har hört och avse tid till dess att annan revisor har blivit utsedd. Vid förordnande på grund av att en revisor är obehörig enligt första stycket 2-4 skall tillsynsmyndigheten entlediga den obehörige revisorn.

9 § Revisorerna skall i den omfattning som följer av god revisionssed granska stiftelsens räkenskaper och årsredovisning, årsbokslut eller sammanställning enligt 3 kap. 5 § andra stycket samt styrelsens eller förvaltarens förvaltning.

Om stiftelsen är en moderstiftelse som skall upprätta koncernredovisning, skall revisorerna även granska koncernredovisningen och koncernföretagens inbördes förhållanden i övrigt.

10 § Styrelsen eller förvaltarens skall ge revisorerna tillfälle att verkställa granskningen i den omfattning som denne finner behövligt samt lämna de upplysningar och det biträde som revisorerna begär. Samma skyldighet har företagsledningen och revisorerna i ett dotterföretag gentemot en revisor i moderstiftelsen.

11 § Revisorerna skall avge en revisionsberättelse för varje räkenskapsår.

I fråga om stiftelser som är bokföringsskyldiga och skyldiga att upprätta årsredovisning enligt denna lag skall revisionsberättelsen innehålla ett uttalande om huruvida årsredovisningen har gjorts upp enligt denna lag. Innehåller inte årsredovisningen sådana upplysningar som skall lämnas enligt 3 kap. 7 § tredje stycket eller 8 §, skall detta anges och behövliga upplysningar lämnas i revisionsberättelsen, om det kan ske.

I revisionsberättelsen skall det också anmärkas om revisorerna vid sin granskning har funnit att

1. stiftelsens tillgångar har använts i strid mot stiftelsens ändamål eller att dess förmögenhet är placerad i strid mot stiftelseförordnandet eller mot 2 kap. 4 eller 6 §,

2. någon annan åtgärd eller försummelse innebär att föreskrifterna i stiftelseförordnandet eller bestämmelserna i denna lag eller annan författning inte har iakttagits, eller

3. vad som enligt 1 eller 2 ligger en styrelseledamot eller förvaltarens till last eller annan åtgärd eller försummelse kan föranleda ersättningsskyldighet enligt 5 kap. 1 § första meningen eller entledigande enligt 5 kap. 4 §.

Har stiftelsen utövat näringsverksamhet under räkenskapsåret, skall revisionsberättelsen upprättas även med iakttagande av 4 kap. 10 § fjärde stycket lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag.

I en moderstiftelse skall revisorerna avge en särskild revisionsberättelse beträffande koncernen. Härvid skall andra stycket och tredje stycket 2 och 3 tillämpas.

12 § Sedan revisorerna i en stiftelse som är skyldig att upprätta årsredovisning enligt denna lag har slutfört granskningen, skall de skriva en hänvisning till revisionsberättelsen på årsredovisningen och, i en moderstiftelse, på koncernredovisningen. Finner revisorerna att balansräkningen eller resultaträkningen är oriktig, skall de därvid anteckna även detta. I en moderstiftelse gäller detsamma i fråga om koncernbalansräkningen och koncernresultaträkningen.

13 § Revisorerna skall överlämna revisions- och koncernrevisionsberättelsen samt den av dem påtecknade års- och koncernredovisningen eller sammanställningen till styrelsen eller förvaltarens senast fem och en halv månad efter utgången av stiftelsens räkenskapsår.

14 § Erinringar som revisorerna framställer till styrelsen eller förvaltarens och

som inte har tagits in i revisionsberättelsen skall de anteckna i protokoll eller någon annan handling. Handlingen skall överlämnas till styrelsen eller förvaltaren.

Prop. 1993/94:9
Bilaga 4

15 § Revisorerna får inte lämna upplysningar till utomstående om sådana stiftelsens angelägenheter som de har fått kännedom om vid fullgörandet av sitt uppdrag, om det kan vara till nackdel för stiftelsen.

Revisorerna är skyldiga att

1. till medrevisor, ny revisor, tillsynsmyndigheten och, om stiftelsen har försatts i konkurs, konkursförvaltaren lämna behövliga upplysningar om stiftelsens angelägenheter, samt

2. på begäran lämna upplysningar om stiftelsens angelägenheter till undersökningsledaren under förundersökning i brottmål.

Bestämmelsen i första stycket 1 om upplysningsskyldighet till tillsynsmyndigheten gäller inte när det är fråga om sådan stiftelse som avses i 9 kap. 10 § första stycket.

16 § Revisorerna har rätt att av stiftelsen få skäligt arvode för sitt uppdrag.

5 kap. Skadestånd m.m.

1 § Om en styrelseledamot eller förvaltaren uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakar skada för stiftelsen då han fullgör sitt uppdrag, skall han ersätta skadan. Detsamma gäller när skadan tillfogas någon annan genom åsidosättande av föreskrifterna i stiftelseförordnandet eller denna lag.

2 § En revisor är ersättningsskyldig enligt de grunder som anges i 1 §. Han ansvarar även för skada som uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakas av hans medhjälpare.

Om ett revisionsbolag är revisor, är det bolaget och den som är huvudansvarig för revisionen som är ersättningsskyldiga.

3 § Om någon är ersättningsskyldig enligt 1 eller 2 §, kan skadeståndet jämkas efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens beskaffenhet, skadans storlek och omständigheterna i övrigt.

Skall flera ersätta samma skada, svarar de solidariskt för skadeståndet i den mån inte skadeståndsskyldigheten har jämkats för någon av dem enligt första stycket. Vad någon har utgett i skadestånd får krävas tillbaka från de andra efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

4 § Om en styrelseledamot eller förvaltaren missköter sitt uppdrag, kan han entledigas av domstol för den tid som omständigheterna påkallar.

5 § Talan om skadestånd till stiftelsen enligt 1 eller 2 § eller talan om entledigande enligt 4 § kan väckas, förutom av styrelsen eller förvaltaren, av

1. stiftaren eller, om stiftaren är avliden, dennes efterlevande make eller sambo, arvinge, arvinges avkomling, universell testamentstagare, boutredningsman eller testamentsexekutor i dödsboet efter stiftaren,

2. en styrelseledamot,

3. den som enligt stiftelsens ändamål kan komma att njuta förmån av stiftelsen,

4. den som genom stiftelseförordnandet har getts rätt att föra sådan talan, samt

5. tillsynsmyndigheten.

Talan om skadestånd till stiftelsen enligt 1 eller 2 § kan även väckas av stiftelsens konkursbo.

Den som har väckt talan om skadestånd enligt första stycket 1–5 eller

andra stycket svarar för rättegångskostnaderna men har rätt till ersättning av stiftelsen för den kostnad som täcks av vad som har kommit stiftelsen till godo genom rättegången.

Bestämmelsen i första stycket 5 gäller inte i fråga om en sådan stiftelse som avses i 9 kap. 10 § första stycket.

6 § Sådan talan för stiftelsens räkning enligt 1 eller 2 § som inte grundas på brott kan ej väckas mot

1. en styrelseledamot eller förvaltaren sedan tre år har förflutit från utgången av det räkenskapsår då det beslut eller den åtgärd som ligger till grund för talan fattades eller vidtogs, eller

2. en revisor sedan tre år har förflutit från det att revisionsberättelsen kom styrelsen eller förvaltaren till handa.

Utan hinder av bestämmelserna i första stycket får stiftelsens konkursbo väcka talan, om konkursansökan har gjorts innan den tid som anges i första stycket har gått ut. Efter utgången av nämnda tid kan sådan talan dock ej väckas senare än sex månader från edgångssammanträdet.

6 kap. Ändring m.m. av föreskrifter i ett stiftelseförordnande

Förutsättningar för ändring m.m.

1 § Föreskrifter i ett stiftelseförordnande får ändras, upphävas eller åsidosätas i särskilt fall endast om de på grund av ändrade förhållanden inte längre kan följas eller har blivit uppenbart onyttiga eller uppenbart stridande mot stiftarens avsikter eller om det finns andra särskilda skäl.

Vid ändring av föreskrifter om stiftelsens ändamål skall det nya ändamålet så nära som möjligt motsvara det ursprungliga.

Ändring m.m. efter tillstånd

2 § Styrelsen eller förvaltaren får inte utan tillstånd av myndighet ändra, upphäva eller i särskilt fall åsidosätta föreskrifter i stiftelseförordnandet som avser

1. stiftelsens ändamål,
2. hur stiftelsens förmögenhet skall vara placerad,
3. huruvida stiftelsen skall ha egen eller anknuten förvaltning,
4. av vem en styrelseledamot eller förvaltaren entledigas eller utses eller hur styrelsen skall vara sammansatt,
5. styrelsens beslutförhet eller omröstningsförfarande,
6. arvode till styrelsens ledamöter eller förvaltaren,
7. räkenskaper eller årsredovisning för stiftelsen,
8. revision, eller
9. rätt att föra talan om skadestånd till stiftelsen eller om entledigande av styrelseledamot eller förvaltare.

Frågor om tillstånd enligt första stycket prövas av Kammarkollegiet på ansökan av styrelsen eller förvaltaren. Kammarkollegiets beslut får överklagas hos regeringen.

Ändring m.m. utan tillstånd

3 § I andra fall än som avses i 2 § får styrelsen eller förvaltaren utan tillstånd ändra, upphäva eller i särskilt fall åsidosätta en föreskrift i stiftelseförordnandet.

4 § Beslut som avses i 3 § gäller först sedan tre månader har förflutit efter det

att styrelsen eller förvaltaren har underrättat tillsynsmyndigheten om beslutet och tillsynsmyndigheten inte dessförinnan har förbjudit styrelsen eller förvaltaren att tillämpa beslutet.

Tillsynsmyndigheten får förlänga tidsfristen enligt första stycket med högst tre månader. Fattas ett sådant beslut skall stiftelsen underrättas om detta.

Upplösning av en stiftelse i visst fall

5 § Styrelsen eller förvaltaren får besluta om att förbruka stiftelsens tillgångar för det ändamål vartill de är bestämda eller för ett ändamål som så nära som möjligt motsvarar detta, om

1. stiftelsen bildades för mer än 50 år sedan,
2. stiftelsen inte har kunnat främja sitt ändamål under de senaste fem åren,
3. värdet av tillgångarna, värderade med tillämpning av 3 kap. 6 §, vid utgången av de tre senaste räkenskapsåren har understigit det då gällande basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, samt
4. stiftelsen saknar skulder.

Bestämmelserna i 4 § tillämpas på beslut enligt första stycket. När tillgångarna förbrukats enligt ett sådant beslut är stiftelsen upplöst.

7 kap. Likvidation

Förutsättningar för likvidation m. m.

1 § Styrelsen eller förvaltaren för en stiftelse som utövar näringsverksamhet skall ofördröjligen upprätta en särskild balansräkning så snart det finns skäl att anta att värdet av stiftelsens tillgångar understiger summan av stiftelsens skulder. Samma skyldighet inträder om stiftelsen vid verkställighet enligt 4 kap. utskönningsbalken befunnits sakna utmättningsbara tillgångar. Visar balansräkningen att värdet av tillgångarna understiger summan av skulderna, skall styrelsen eller förvaltaren ansöka hos tingsrätt om att stiftelsen försätts i likvidation. Sådan ansökan kan även göras av styrelseledamot eller revisor.

2 § Vid beräkningen av värdet av stiftelsens tillgångar skall det i den balansräkning som avses i 1 § inom linjen tas upp en post som utvisar den ökning av tillgångarnas sammanlagda värde som skulle följa, om de redovisades till försäljningsvärdet med avdrag för försäljningskostnaderna. Beträffande sådana anläggningstillgångar som undergår fortlöpande värdeminskning gäller dock att de skall tas upp till anskaffningsvärdet minskat med erforderliga avskrivningar och nedskrivningar, om man därigenom får ett högre värde.

Vid beräkningen av summan av stiftelsens skulder skall hänsyn inte tas till skulder på grund av statligt stöd för vilket återbetalningsskyldigheten är beroende av stiftelsens ekonomiska ställning, om stödet, för det fall att stiftelsen försätts i konkurs eller träder i likvidation, skall återbetalas först sedan övriga skulder till fullo har betalats.

3 § Underlåter styrelseledamöterna eller förvaltaren att fullgöra vad som åligger dem enligt 1 §, svarar de och andra som med vetskap om denna underlåtenhet handlar på stiftelsens vägnar solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för stiftelsen. En styrelseledamot eller förvaltaren undgår dock ansvar, om han visar att underlåtenheten inte beror på försummelse av honom.

Ansvarighet enligt första stycket gäller inte för förpliktelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan har hänskjutits till domstols prövning eller så-

dan balansräkning som avses i 4 § har blivit granskad av revisorerna och godkänd av tillsynsmyndigheten.

Prop. 1993/94:9
Bilaga 4

4 § Tingsrätt skall besluta att stiftelsen skall träda i likvidation, om det inte under ärendets handläggning i domstolen styrks att en balansräkning, utvisande att stiftelsen har tillgångar till ett värde som överstiger summan av skulderna, har blivit granskad av revisorerna och godkänd av tillsynsmyndigheten.

Förfarandet hos domstolen

5 § Görs ansökan om likvidation enligt 1 §, skall domstolen genast kalla stiftelsen och borgenärer som vill yttra sig i ärendet att inställa sig för domstolen på en bestämd dag, då frågan om skyldighet för stiftelsen att träda i likvidation skall prövas. Kallelsen skall delges stiftelsen, om delgivningen kan ske på annat sätt än enligt 15–17 §§ delgivningslagen (1970:428). Kallelsen skall kungöras genom domstolens försorg i Post- och Inrikes Tidningar minst två och högst fyra månader före inställelsedagen.

6 § Har sökanden haft kostnader för delgivning eller kungörelse samt för expeditioner i ett ärende enligt 1 §, skall kostnaderna betalas av stiftelsens medel, om stiftelsen förpliktas träda i likvidation eller om domstolen i annat fall finner det skäligt.

Genomförandet av likvidationen

7 § En domstol som fattar beslut att en stiftelse skall träda i likvidation skall samtidigt utse en eller flera likvidatorer. Likvidatorerna träder i styrelsens eller förvaltarens ställe och har till uppgift att genomföra likvidationen.

Likvidatorerna skall för registrering i stiftelseregistret genast anmäla beslut om likvidation och förordnande av likvidator.

Bestämmelserna i denna lag om styrelse och styrelseledamöter tillämpas på likvidatorerna, i den mån inte annat följer av detta kapitel. En likvidator har alltid rätt till skäligt arvode.

En stiftelse är alltid bokföringsskyldig under likvidationen.

Ett uppdrag att vara revisor upphör inte genom att stiftelsen träder i likvidation. Bestämmelserna i 4 kap. tillämpas under likvidationen. Revisionsberättelsen skall innehålla ett uttalande om huruvida enligt revisorernas mening likvidationen onödigt fördröjs.

8 § När stiftelsen har trätt i likvidation, skall styrelsen eller förvaltarens genast avge en redovisning för sin förvaltning av stiftelsens angelägenheter under den tid för vilken redovisningshandlingar inte förut har lämnats till revisorerna. Redovisningen skall lämnas till revisorerna så snart det kan ske. Bestämmelserna om årsredovisning och revisionsberättelse skall tillämpas.

Om tiden även omfattar det föregående räkenskapsåret, skall en särskild redovisning avges för detta år. I en moderstiftelse skall denna särskilda redovisning även omfatta koncernredovisning.

9 § Likvidatorerna skall genast söka kallelse på stiftelsens okända borgenärer.

10 § Likvidatorerna skall så snart det kan ske genom försäljning på offentlig auktion eller på annat lämpligt sätt förvandla stiftelsens tillgångar till pengar, i den mån det behövs för likvidationen, samt betala stiftelsens skulder. Stiftelsen får fortsätta att utöva näringsverksamhet, om det behövs för en ända-

målsenlig avveckling eller för att de anställda skall få skälig tid på sig att skaffa sig nya anställningar.

Prop. 1993/94:9
Bilaga 4

11 § När den anmälningstid som bestämts i kallelsen på stiftelsens okända borgenärer har gått ut och alla kända skulder blivit betalda, skall likvidatorerna överlämna återstående tillgångar till Allmänna arvsfonden. Om något skuldbelopp är tvistigt eller inte förfallet till betalning eller av annan orsak inte kan betalas, skall dock så mycket av överskottet behållas som kan behövas för denna betalning.

12 § När likvidatorerna har fullgjort sitt uppdrag, skall de så snart det kan ske avge slutredovisning för sin förvaltning genom en förvaltningsberättelse som avser likvidationen i dess helhet. Till berättelsen skall de foga redovisningshandlingar för hela likvidationstiden. Berättelsen och redovisningshandlingarna skall avlämnas till revisorerna. Dessa skall inom en månad därefter till likvidatorerna avge en revisionsberättelse över slutredovisningen och förvaltningen under likvidationen. Likvidatorerna skall därefter genast sända en kopia av revisions- och förvaltningsberättelserna till tillsynsmyndigheten.

13 § När likvidatorerna har sänt revisions- och förvaltningsberättelserna till tillsynsmyndigheten, är stiftelsen upplöst. Detta förhållande skall likvidatorerna genast anmäla för registrering i stiftelseregistret.

Om likvidatorerna finner att stiftelsen är på obestånd och inte kan betala likvidationskostnaderna, skall de ansöka om att stiftelsen försätts i konkurs.

14 § Om det efter stiftelsens upplösning enligt 13 § visar sig att stiftelsen har tillgångar eller om talan väcks mot stiftelsen eller det av någon annan orsak uppkommer behov av en likvidationsåtgärd, skall likvidationen fortsättas. Detta skall genast anmälas av likvidatorerna för registrering i stiftelseregistret.

15 § Om ett likvidationsbeslut har blivit upphävt genom en dom eller ett beslut av domstol som har vunnit laga kraft, träder stiftelsens tidigare styrelse eller förvaltare i likvidatorernas ställe. Likvidatorerna skall genast anmäla domen eller beslutet för registrering i stiftelseregistret.

När likvidation har upphört enligt första stycket, skall 12 § tillämpas.

Likvidation efter konkurs

16 § Om en stiftelse som utövar näringsverksamhet är försatt i konkurs och denna avslutas med överskott, skall styrelsen eller förvaltaren inom en månad från det att konkursen avslutades besluta att stiftelsen skall träda i likvidation och genast anmäla detta till tingsrätten. Denna skall därefter utan dröjsmål utse en eller flera likvidatorer.

Om stiftelsen var i likvidation när den försattes i konkurs, skall likvidationen fortsättas enligt 14 §.

17 § Fattas inte ett sådant beslut som avses i 16 § första stycket, skall tingsrätten besluta att stiftelsen skall träda i likvidation.

Frågan om likvidation enligt första stycket prövas på anmälan av tillsynsmyndigheten eller på ansökan av en styrelseledamot eller en borgenär.

Har tillsynsmyndigheten eller sökanden haft kostnader för delgivning eller kungörelse samt för expeditioner i ett ärende enligt andra stycket, skall kostnaderna betalas av stiftelsens medel. Om stiftelsen saknar tillgångar och anmälan har gjorts av tillsynsmyndigheten, skall kostnaderna betalas av staten.

1 § En stiftelses firma skall tydligt skilja sig från andra firmor som förut är införda i stiftelseregistret. I en firma som skiljer sig från stiftelsens namn får inte ordet stiftelse eller förkortning därav ingå. I övrigt finns bestämmelser om registreringen i firmalagen (1974:156).

2 § I firmalagen (1974:156) finns bestämmelser om förbud mot användning av firma och om hävande av firmaregistrering.

3 § Om i stiftelseförordnandet angiven firma inte kan registreras, får styrelsen eller förvaltaren besluta om firma för stiftelsen.

4 § Skriftliga handlingar som utfärdas för en stiftelse i dess näringsverksamhet bör undertecknas med stiftelsens firma. Om firman inte sammanfaller med stiftelsens namn, skall namnet alltid anges. Har styrelsen eller förvaltaren eller någon annan ställföreträdare för stiftelsen utfärdat en handling utan firmateckning och framgår det inte av handlingens innehåll att den har utfärdats på stiftelsens vägnar, svarar de som har undertecknat handlingen solidariskt för förpliktelsen enligt handlingen. Detta gäller dock inte, om

1. det framgick av omständigheterna vid handlingens tillkomst att handlingen utfärdades för stiftelsen, samt

2. medkontrahenten har fått ett av stiftelsen behörigen undertecknat godkännande av handlingen utan oskäligt dröjsmål efter det att antingen en begäran om sådant godkännande har framställts eller personlig ansvarighet har gjorts gällande mot undertecknarna.

9 kap. Tillsyn

Inledande bestämmelser

1 § En stiftelse med egen förvaltning står under tillsyn av länsstyrelsen i det län där stiftelsens styrelse har sitt säte eller, om säte inte är bestämt, där förvaltningen huvudsakligen utövas. En stiftelse med anknuten förvaltning står under tillsyn av länsstyrelsen i det län där förvaltaren har sitt säte eller, om säte inte är bestämt, där förvaltarens förvaltning huvudsakligen utövas eller, om ett handelsbolag är förvaltare, där bolagets huvudkontor är inrättat.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta att en stiftelse skall stå under tillsyn av en annan myndighet än som följer av första stycket.

Att det för vissa stiftelser gäller särskilda bestämmelser om tillsynen framgår av 10 §.

2 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter i tillsynsärenden enligt denna lag.

Tillsynens innebörd

3 § Tillsynsmyndigheten skall ingripa, om en stiftelse inte förvaltas i enlighet med stiftelseförordnandet eller bestämmelserna i denna lag eller annan författning.

Tillsynsmyndigheten skall ge stiftelserna råd och upplysningar.

4 § Tillsynsmyndigheten får

1. begära in handlingar eller upplysningar från stiftelsen,

2. kalla till och delta vid sammanträde med stiftelsens styrelse eller förvaltare, samt

3. om särskild anledning föreligger utföra inspektion hos stiftelsen på tid och sätt som myndigheten bestämmer.

I fall som avses i första stycket 3 är stiftelsens styrelse eller förvaltare skyldig att hålla stiftelsens kassa, värdehandlingar och övriga tillgångar samt räkenskapsmaterial och protokoll tillgängliga för dem som utför inspektionen.

5 § Tillsynsmyndigheten kan

1. förelägga en eller flera styrelseledamöter eller förvaltaren att fullgöra sina åligganden,

2. förbjuda en eller flera styrelseledamöter eller förvaltaren att verkställa ett beslut eller, om beslutet har verkställts, förelägga en eller flera styrelseledamöter eller förvaltaren att göra rättelse om det kan ske,

3. väcka talan om skadestånd eller entledigande enligt 5 kap. 5 §,

4. besluta att en stiftelse skall ha minst en auktoriserad eller godkänd revisor enligt 4 kap. 5 §, samt

5. förordna och entlediga revisor enligt 4 kap. 8 §.

Beslut om föreläggande eller förbud enligt första stycket 1 och 2 får förenas med vite. Tillsynsmyndigheten skall pröva frågan om utdömmande av ett vite som förelagts enligt första stycket 1 om föreläggandet endast avser åliggande att inge en eller flera handlingar till tillsynsmyndigheten. I övriga fall prövas frågan enligt lagen (1985:206) om viten av länsrätten.

6 § Har tillsynsmyndigheten väckt talan om entledigande av en styrelseledamot eller förvaltaren, får tillsynsmyndigheten entlediga denne för tiden till dess att domstolen har slutligt prövat saken eller bestämt annorlunda.

7 § I en stiftelse med egen förvaltning skall tillsynsmyndigheten förordna

1. ny styrelseledamot, om detta behövs för att styrelsen skall bli beslutförmålig, samt

2. en av styrelsens ledamöter att vara ordförande i styrelsen i fall då ordförande saknas och denne enligt stiftelseförordnandet skall utses av någon annan än styrelsen.

Förordnandet gäller intill dess att ny ledamot eller ordförande har blivit utsedd i behörig ordning. Har den förre ledamoten entledigats för en viss tid, gäller dock förordnandet för den nye ledamoten för den tid entledigandet avser.

8 § Tillsynsmyndigheten skall förordna ny förvaltare för en stiftelse med anknytning till förvaltning, om stiftelsen saknar förvaltare.

Förordnandet gäller tills vidare. Har den förre förvaltaren entledigats för en viss tid, gäller dock förordnandet för den nye förvaltaren för den tid entledigandet avser.

9 § Om ett testamentariskt stiftelseförordnande inte kan verkställas därför att det saknas ett sådant åtagande som avses i 1 kap. 1 § andra stycket, skall länsstyrelsen i det län där stiftaren hade sitt hemvist verka för att sådant åtagande lämnas. Länsstyrelsen får därvid besluta om annan förvaltningsform än den som har föreskrivits av stiftaren.

Tillsynens innebörd i fråga om vissa stiftelser

10 § Bestämmelserna i 3 § första stycket, 4 § och 5 § första stycket 1 och 2 gäller inte i fråga om

1. stiftelser som helt eller delvis bildats av staten, en kommun, ett landskap eller en kyrklig kommun,

2. stiftelser som förvaltas av en statlig myndighet, en kommun, ett landskap eller en kyrklig kommun, eller

3. stiftelser som enligt stiftelseförordnandet skall vara undantagna från tillsyn enligt denna lag och som varken under innevarande eller de tre närmast föregående räkenskapsåren har utövat näringsverksamhet eller varit moderstiftelse.

I fråga om stiftelser som avses i första stycket gäller dock bestämmelserna i 3 § första stycket, 4 § första stycket 1 och 2 samt 5 § första stycket 1 och 2 om

1. stiftelsen saknar namn,
2. en styrelseledamot eller förvaltaren är obehörig enligt 2 kap. 10 § eller 18 § andra stycket eller enligt en bestämmelse i annan lag,
3. stiftelsen inte har upprättat års- eller koncernredovisning eller inte har avlämnat års- eller koncernredovisning, årsbokslut eller sammanställning över räkenskaperna till revisorn,
4. stiftelsen inte håller års- och koncernredovisning eller revisions- eller koncernrevisionsberättelse tillgänglig för var och en, eller
5. fråga uppkommer om sådant beslut som avses i 4 kap. 5 § denna lag eller stiftelsen saknar behörig revisor.

Överklagande

11 § Tillsynsmyndighetens beslut enligt denna lag får överklagas hos kammarrätten. Detta gäller dock inte beslut enligt 5 kap. 5 § första stycket 5 och 9 kap. 6 §.

Beslut enligt 4 kap. 8 §, 6 kap. 4 § eller 5 § andra stycket, 9 kap. 5 § första stycket 2 i den del beslutet avser verkställighetsförbud eller 7 och 8 §§ gäller även om de överklagas.

Vid överklagande av tillsynsmyndighetens beslut förs det allmännas talan av tillsynsmyndigheten. Om kammarrättens beslut överklagas av tillsynsmyndigheten, skall överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag då det överklagade beslutet meddelades.

10 kap. Registrering

Allmänna bestämmelser om registrering

1 § En stiftelse som enligt denna lag är bokföringsskyldig och skyldig att upprätta årsredovisning skall vara registrerad. Registreringsmyndighet för en stiftelse är den länsstyrelse som utövar tillsyn över den eller, i fall som avses i 9 kap. 1 § tredje stycket, den länsstyrelse som enligt första stycket i den bestämmelsen skulle ha varit tillsynsmyndighet för stiftelsen.

Ett stiftelseregister skall föras hos registreringsmyndigheten för registreringar enligt denna lag och andra författningar.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter i ärenden om registrering i stiftelseregistret.

2 § En stiftelses styrelse eller förvaltare skall anmäla stiftelsen för registrering i stiftelseregistret senast sex månader efter det att stiftelsen blev bokföringsskyldig, om inte annat följer av 6 § andra stycket.

Anmälan enligt första stycket skall innehålla uppgift om stiftelsens postadress och telefon samt om styrelseledamöternas namn, bostadsadress, postadress och telefon eller förvaltarens namn eller firma, postadress och telefon. Vid egen förvaltning skall den vidare innehålla uppgift om den ort där styrelsen har sitt säte, eller om säte ej är bestämt, där förvaltningen huvudsakligen utövas. Vid anknuten förvaltning skall uppgift i stället lämnas om den ort där förvaltaren har sitt säte, eller om säte inte är bestämt, där förval-

tarens förvaltning huvudsakligen utövas eller, om förvaltaren är ett handelsbolag, där bolaget har sitt huvudkontor inrättat.

Till anmälan skall fogas en kopia av stiftelseförordnandet, om så kan ske. Har styrelsen eller förvaltaren enligt 2 kap. 7 § fattat beslut om namn för stiftelsen, skall anmälan innehålla uppgift även om namnet.

3 § Anmälan för registrering i stiftelseregistret skall genast göras

1. när en föreskrift i stiftelseförordnandet har ändrats eller upphävts enligt bestämmelserna i 6 kap.,

2. när en ny ledamot har inträtt i styrelsen för en stiftelse eller styrelsen har bytt säte eller, om säte inte är bestämt, ort för förvaltningens huvudsakliga utövande,

3. när stiftelsen har fått en ny förvaltare eller förvaltaren har bytt säte eller, om säte inte är bestämt, ort för det huvudsakliga utövandet av förvaltarens förvaltning eller, om ett handelsbolag är förvaltare, bolaget har bytt ort för sitt huvudkontor,

4. när någon har bemyndigats att företräda stiftelsen enligt 2 kap. 16 § andra stycket eller 22 § andra stycket,

5. när stiftelsen har ändrat postadress eller telefon,

6. när stiftelsen inte längre är bokföringsskyldig enligt 3 kap., samt

7. när stiftelsen är upplöst.

I fall som avses i första stycket 4 skall uppgift lämnas om företrädarens namn, bostadsadress, postadress och telefon. Har styrelsen eller förvaltaren beslutat att rätten att företräda stiftelsen samt teckna dess namn och firma får utövas endast av två eller flera i förening, skall detta också anmälas för registrering i stiftelseregistret. Någon annan inskränkning i rätten att företräda stiftelsen och att teckna dess namn och firma får inte registreras.

I fall som avses i första stycket 3 skall anmälan göras av förvaltaren eller den nye förvaltaren. I fall som avses i första stycket 7 skall anmälan göras av den avträdande styrelsen eller förvaltaren. I övriga fall skall anmälan göras av styrelsen eller förvaltaren.

4 § Om en registrerad stiftelse försätts i konkurs eller förhandling om offentligt ackord inleds för stiftelsen, skall tingsrätten sända en underrättelse om beslutet för registrering i stiftelseregistret.

När konkursen har avslutats eller förhandlingen om offentligt ackord har avslutats på annat sätt än genom konkurs, skall tingsrätten genast sända en underrättelse för registrering i stiftelseregistret och i det förra fallet ange om något överskott finns eller inte. Tingsrätten skall även för registrering underätta registreringsmyndigheten när en högre rätt genom beslut, som har vunnit laga kraft, har upphävt ett beslut att försätta stiftelsen i konkurs eller att inleda förhandling om offentligt ackord.

När en konkurs avslutas utan överskott är stiftelsen upplöst.

5 § En registrering skall avföras om det genom dom som har vunnit laga kraft har förklarats att en registrering inte borde ha skett, att ett beslut som registrerats är ogiltigt eller att något visst förhållande som registrerats inte föreligger.

Domstolen skall sända en kopia av domen till registreringsmyndigheten.

Särskilda bestämmelser för stiftelser som avser att utöva eller som utövar näringsverksamhet

6 § Styrelsen eller förvaltaren för en stiftelse som avser att utöva näringsverksamhet skall innan verksamheten börjar lämna uppgift för registrering i stiftelseregistret om

1. den firma under vilken näringsverksamheten skall bedrivas, samt
2. näringsverksamhetens art.

Om stiftelsen inte tidigare är registrerad i stiftelseregistret, skall stiftelsen även fullgöra sin anmälningsskyldighet enligt 2 § innan den börjar utöva näringsverksamheten.

Stiftelsen får även registreras i stiftelseregister för annat län, om verksamheten är avsedd att utövas där.

7 § Upphör en stiftelse att utöva näringsverksamhet eller ändras någon annan uppgift som har registrerats om en stiftelse som utövar näringsverksamhet, skall stiftelsens styrelse eller förvaltare genast anmäla detta för registrering i stiftelseregistret.

8 § Registreringsmyndigheten skall utan dröjsmål kungöra i Post- och Inrikes Tidningar vad som har införts i stiftelseregistret i fråga om en stiftelse som utövar näringsverksamhet. Detta gäller dock inte registrering av underrättelser enligt 4 §.

En kungörelse som avser ändring i ett förhållande som tidigare har införts i registret skall endast ange ändringens art.

9 § Det som har kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar enligt 8 § skall anses ha kommit till tredje mans kännedom, om det inte framgår av omständigheterna att han varken kände till eller borde ha känt till det som har kungjorts.

10 § I firmalagen (1974:156) finns bestämmelser om avförande av en firma ur registret sedan en dom om att häva firmaregistreringen har vunnit laga kraft.

Om ingripande av registreringsmyndigheten m.m.

11 § Registreringsmyndigheten skall ingripa om en stiftelse inte följer bestämmelserna i denna lag eller annan författning i fråga om anmälan för registrering i stiftelseregistret. Registreringsmyndigheten kan därvid förelägga en eller flera ledamöter i stiftelsens styrelse eller förvaltaren att göra anmälan för registrering i stiftelseregistret.

Registreringsmyndigheten kan vidare förbjuda den som använder ordet stiftelse i strid mot 1 kap. 5 § andra stycket att fortsätta med det.

Beslut om föreläggande eller förbud enligt första eller andra stycket får förenas med vite. Registreringsmyndigheten skall pröva frågan om utdömande av ett vite som förelagts enligt första stycket. I övrigt prövas frågan enligt lagen (1985:206) om viten av länsrätten.

12 § Registreringsmyndighetens beslut får överklagas till kammarrätten.

Vid överklagande av registreringsmyndighetens beslut förs det allmänna talan av registreringsmyndigheten. Om kammarrättens beslut överklagas av registreringsmyndigheten, skall överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag då det överklagade beslutet meddelades.

11 kap. Särskilda former av stiftelser

Insamlingsstiftelser

1 § En insamlingsstiftelse bildas genom att en eller flera stiftare förordnar att pengar som efter ett upprop av dem tillskjuts till en självständig förmögenhet varaktigt skall främja ett bestämt ändamål och någon åtar sig att ta emot pengarna för förvaltning i enlighet med förordnandet.

Stiftelseförordnandet skall vara skriftligt och undertecknat av stiftaren eller stiftarna.

2 § För en insamlingsstiftelse gäller följande bestämmelser i övriga kapitel i denna lag.

1 kap. (inledande bestämmelser): 3 och 4 §§, 5 § första stycket första meningen samt 6 §,

2 kap. (förvaltning): samtliga bestämmelser,

3 kap. (bokföring och årsredovisning m.m.): 7 § första och tredje styckena och 8–11 §§,

4 kap. (revision): 1–4 §§, 6 §, 7 § första–fjärde styckena och 8–16 §§,

5 kap. (skadestånd m.m.): 1–4 §§, 5 § första–tredje styckena och 6 §,

6 kap. (ändring i ett stiftelseförordnande m.m.): samtliga bestämmelser,

7 kap. (likvidation): samtliga bestämmelser,

8 kap. (stiftelsens firma): samtliga bestämmelser,

9 kap. (tillsyn): 1–4 §§, 5 § första stycket 1–3 och 5 samt andra stycket, 6–9 §§ och 11 §, samt

10 kap. (registrering m.m.): samtliga bestämmelser.

En insamlingsstiftelses namn skall innehålla ordet insamlingsstiftelse.

En insamlingsstiftelse är bokföringsskyldig och skall fullgöra denna skyldighet enligt vad som föreskrivs i bokföringslagen (1976:125).

En insamlingsstiftelse är upplöst om den har saknat tillgångar under en sammanhängande tid av två år.

Kollektivavtalsstiftelser

3 § En kollektivavtalsstiftelse bildas genom att en arbetsgivarorganisation och en central arbetstagarorganisation i kollektivavtal förordnar att pengar som arbetsgivare enligt kollektivavtal eller annat avtal tillskjuter till en självständig förmögenhet varaktigt skall främja ett bestämt ändamål och någon åtar sig att ta emot pengarna för förvaltning i enlighet med förordnandet.

4 § För en kollektivavtalsstiftelse gäller följande bestämmelser i övriga kapitel i denna lag.

1 kap. (inledande bestämmelser): 3 och 4 §§ och 5 § första stycket första meningen,

2 kap. (förvaltning): samtliga bestämmelser,

3 kap. (bokföring och årsredovisning m.m.): 7 § första och tredje styckena, 8–10 §§ och 12 § andra meningen,

4 kap. (revision): 1–6 §§, 7 § första–tredje styckena och 8–16 §§,

5 kap. (skadestånd m.m.): 1–4 §§, 5 § första stycket 1–4, andra och tredje styckena och 6 §,

6 kap. (ändring i ett stiftelseförordnande m.m.): 1–4 §§, om inte stiftarna och stiftelsen skriftligen har kommit överens om annat, och 5 §,

7 kap. (likvidation): samtliga bestämmelser,

8 kap. (stiftelsens firma): samtliga bestämmelser,

9 kap. (tillsyn): 1 och 2 §§, 3 § andra stycket, 5 § första stycket 5, 7 och 8 §§, 10 § andra stycket och 11 §, samt

10 kap. (registrering m.m.): samtliga bestämmelser.

Vad som anges i 2–7 kap. om föreskrifter i ett stiftelseförordnande skall i fråga om en kollektivavtalsstiftelse även gälla föreskrifter för stiftelsen som har meddelats i ett sådant avtal som avses i första stycket sjunde meningen.

En kollektivavtalsstiftelses namn skall innehålla ordet kollektivavtalsstiftelse.

En kollektivavtalsstiftelse är bokföringsskyldig och skall fullgöra denna skyldighet enligt vad som föreskrivs i bokföringslagen (1976:125).

En kollektivavtalsstiftelse är upplöst om den har saknat tillgångar under en sammanhängande tid av två år.

2 Förslag till Lag om införande av stiftelselagen (1993:000)

Prop. 1993/94:9
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Stiftelselagen (1993:000) och denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.

2 § Genom stiftelselagen (1993:000) upphävs lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser med de begränsningar som följer av denna lag.

3 § Stiftelselagen (1993:000) gäller för stiftelser som har bildats före ikraftträdandet med de undantag som anges i denna lag.

4 § Vad som sägs i 3 § gäller även om formkravet enligt 1 kap. 2 § eller 11 kap. 1 § eller om kravet enligt 1 kap. 1 § stiftelselagen (1993:000) att egen-
dom skall ha avskilts inte är uppfyllt.

5 § En stiftelse som har bildats före ikraftträdandet skall anses ha egen förvaltning om det vid ikraftträdandet är ett för stiftelsen särskilt inrättat organ som ytterst svarar för frågor om placeringen av stiftelsens förmögenhet. Det särskilt inrättade organet skall anses vara stiftelsens styrelse.

En stiftelse som har bildats före ikraftträdandet skall anses ha anknuten förvaltning om det vid ikraftträdandet är ett organ för en juridisk person eller en statlig myndighet som ytterst svarar för frågor om placeringen av stiftelsens förmögenhet. Den juridiska personen eller den statliga myndigheten skall anses vara stiftelsens förvaltare.

6 § Bestämmelserna i 2 kap. 6 § stiftelselagen (1993:000) tillämpas inte i fråga om lån som har lämnats eller säkerheter som har ställts ut före ikraftträdandet.

7 § Bestämmelserna i 2 kap. 10 § första stycket och 18 § andra stycket stiftelselagen (1993:000) om att stiftaren eller stiftarna inte ensamma får vara styrelse och att stiftaren inte får vara förvaltare gäller inte i fall då stiftaren eller stiftarna vid ikraftträdandet ensamma är styrelse eller stiftaren är förvaltare för stiftelsen.

8 § I fråga om stiftelser som har bildats före ikraftträdandet och som har ett annat räkenskapsår än kalenderår tillämpas bestämmelserna i 3, 4 och 10 kap. stiftelselagen (1993:000) från och med det räkenskapsår som börjar löpa närmast efter utgången av år 1993. Detta räkenskapsår skall avkortas om det behövs för att stiftelsen skall få ett räkenskapsår som överensstämmer med bestämmelserna i 3 kap. stiftelselagen.

Styrelsen eller förvaltaren för en stiftelse som har bildats före ikraftträdandet skall bestämma värdet av stiftelsens tillgångar enligt 3 kap. 6 § stiftelselagen vid ingången av det räkenskapsår som börjar löpa närmast efter utgången av år 1993, om inte stiftelsen är bokföringsskyldig enligt 3 kap. 2 § samma lag.

9 § I fråga om skyldighet att utge skadestånd på grund av handling eller underlåtenhet som ligger i tiden före ikraftträdandet tillämpas 6 § lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser.

I mål om entledigande enligt 5 kap. 4 § stiftelselagen (1993:000) får den som för talan mot en styrelseledamot eller förvaltare endast åberopa sådan handling eller underlåtenhet som ligger i tiden efter ikraftträdandet. Vad nu sagts gäller dock inte om den som för talan mot en styrelseledamot före ikraftträdandet hade rätt att mot styrelseledamoten i fråga föra sådan talan som avses i 7 § lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser.

10 § Om stiftelseförordnandet för en stiftelse som har bildats före ikraftträ-

dandet eller som har bildats senare på grundval av ett stiftelseförordnande i ett testamente som har upprättats före ikraftträdandet innehåller en föreskrift som innebär att någon får ändra, upphäva eller i särskilt fall åsidosätta av stiftaren meddelad föreskrift avseende stiftelsen, skall den förra föreskriften gälla även efter ikraftträdandet.

11 § Föreskrifter som före ikraftträdandet har fastställts för en stiftelse av regeringen, Kammarkollegiet eller en länsstyrelse skall vid tillämpningen av stiftelselagen (1993:000) jämföras med föreskrifter i ett stiftelseförordnande.

12 § Om stiftelseförordnandet för en stiftelse som har bildats före ikraftträdandet eller som har bildats senare på grundval av ett stiftelseförordnande i ett testamente som har upprättats före ikraftträdandet innehåller en föreskrift om att stiftelsen skall vara undantagen från tillsyn enligt lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser, skall denna föreskrift vid tillämpningen av stiftelselagen (1993:000) jämföras med ett undantagande från tillsyn enligt den lagen. Vad som nu sagts skall också gälla för en stiftelse som har bildats före ikraftträdandet om stiftaren efter stiftelsens bildande men före ikraftträdandet har förordnat att stiftelsen skall vara undantagen från tillsyn enligt tillsynslagen (1929:116).

13 § Bestämmelserna i 14 § lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser skall tillämpas i fråga om det räkenskapsår som avslutas vid eller närmast efter ikraftträdandet.

14 § Om en stiftelse står under tillsyn av någon annan myndighet än en länsstyrelse med stöd av ett beslut som regeringen har meddelat före ikraftträdandet, skall detta beslut vid tillämpningen av stiftelselagen (1993:000) jämföras med ett beslut enligt 9 kap. 1 § andra stycket den lagen.

15 § En ideell förening vars namn innehåller ordet stiftelse eller en förkortning därav får använda detta ord eller denna förkortning i sitt namn även efter stiftelselagens ikraftträdande, om länsstyrelsen i det län där föreningens styrelse har sitt säte ger tillstånd till det.

Tillstånd meddelas på ansökan av föreningen. Länsstyrelsens beslut får överklagas hos kammarrätten.

3 Förslag till Lag om ändring i brottsbalken

Prop. 1993/94:9
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 5 § brottsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

5 §¹

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter bokförings-skyldighet enligt bokföringslagen (1976:125) genom att underlåta att bokföra affärshändelser eller bevara räkenskapsmaterial eller genom att lämna oriktiga uppgifter i bokföringen eller på annat sätt, döms, om rörelsens förlopp, ekonomiska resultat eller ställning till följd härav inte kan i huvudsak bedömas med ledning av bokföringen, för bokföringsbrott till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter. Är brottet grovt, skall han dömas till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter bokförings-skyldighet enligt bokföringslagen (1976:125), *lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m. eller stiftelselagen (1993:000)* genom att underlåta att bokföra affärshändelser eller bevara räkenskapsmaterial eller genom att lämna oriktiga uppgifter i bokföringen eller på annat sätt, döms, om rörelsens förlopp, ekonomiska resultat eller ställning till följd härav inte kan i huvudsak bedömas med ledning av bokföringen, för bokföringsbrott till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter. Är brottet grovt, skall han dömas till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.

¹Senaste lydelse 1986:43.

4 Förslag till Lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.

Prop. 1993/94:9
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.

dels att 9, 17, 27 och 30–32 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 10 a och 18 a §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

Med pensionsstiftelse avses av arbetsgivare grundad stiftelse vars uteslutande ändamål är att trygga utfästelse om pension till arbetstagare eller arbetstagares efterlevande.

En pensionsstiftelse skall ha ett namn. Namnet skall innehålla ordet pensionsstiftelse.

10 a §

En pensionsstiftelses styrelse svarar för att förmögenheten är placerad på ett godtagbart sätt och för att stiftelsens medel inte används för annat än stiftelsens ändamål.

17 §

Företrädare för arbetstagarna i pensionsstiftelsens styrelse väljes vid sammanträde med arbetstagarna. Tillhör mer än tre fjärdedelar av arbetstagarna samma fackförening eller liknande förening, äger denna dock välja företrädarna. Tillhör samma flertal av arbetstagarna två eller flera sådana föreningar, äger dessa välja företrädarna. Vid val skall tillses att olika yrkesgrupper bland arbetstagarna blir företrädade inom styrelsen i lämplig utsträckning. Styrelsen skall i god tid före utgången av valperioden erinra arbetsgivaren och arbetstagarna om deras rätt att utse ledamöter samt i förekommande fall utlysa sammanträde.

En pensionsstiftelse är bokföringskyldig. Bokföringskyldigheten skall fullgöras enligt bestämmelserna i bokföringslagen (1976:125). En stiftelse skall upprätta årsredovisning, som skall bestå av den resultaträkning och den balansräkning som har tagits in i årsbokslutet samt av en förvaltningsberättelse med uppgift om hur stiftelsens ändamål har främjats under räkenskapsåret.

Årsredovisningen skall undertecknas av samtliga styrelseledamöter.

Om stadgarna ej innehåller annat, skall arbetsgivaren utse revisor. Tillsynsmyndigheten äger utse särskild revisor, när anledning därtill finnes. Revisors berättelse skall åtfölja styrelsens årsredovisning, som skall inges till tillsynsmyndigheten inom sex månader efter räkenskapsårets utgång.

18 a §

Bestämmelserna i 5 kap. 1–4 §§, 5 § första–tredje styckena samt 6 § stiftelselagen (1993:000) skall tillämpas även i fråga om pensionsstiftelser. Vad som anges i 5 kap. 1 § stiftelselagen om åsidosättande av föreskrifterna i stiftelseförordnandet eller i stiftelselagen skall därvid i stället avse åsidosättande av de för pensionsstiftelsen gällande föreskrifterna eller av bestämmelserna i denna lag.

27 §

Med personalstiftelse avses en av arbetsgivare grundad stiftelse med ändamål att främja sådan välfärd åt arbetstagare eller arbetstagares efterlevande som ej avser pension, avlöning eller annan förmån vilken arbetsgivaren är skyldig att utge till enskild arbetstagare. Arbetsgivaren äger i stiftelseurkunden förordna, att stiftelse skall omfatta endast viss grupp av arbetstagare eller efterlevande.

En personalstiftelse skall ha ett namn. Namnet skall innehålla ordet personalstiftelse.

30 §

Beträffande personalstiftelse äger bestämmelserna i 15 § tredje och fjärde styckena, 16–20 samt 22 och 24 §§ motsvarande tillämpning. Beträffande personalstiftelse äger bestämmelserna i 10 a §, 15 § tredje och fjärde styckena, 16–20 samt 22 och 24 §§ motsvarande tillämpning.

Sedan medel vid stiftelsens likvidation avsatts för den skuld stiftelsen själv kan ha ådragit sig, användes återstående medel till att främja välfärd för dem som omfattas av stiftelsens ändamål.

31 §

Tillsynsmyndighet är länsstyrelsen i det län där arbetsgivaren har sitt hemvist.

Styrelsen för en pensions- eller personalstiftelse skall anmäla stiftelsen för tillsyn senast sex månader efter det att styrelsen har mottagit sitt uppdrag.

Anmälan enligt andra stycket skall innehålla uppgift om stiftelsens postadress och telefon samt om styrelseledamöternas namn, bostadsadress, postadress och telefon. Till anmälan skall fogas bestyrkt kopia av de handlingar som arbetsgivaren upprättat avseende stiftelsen samt i den mån det kan ske uppgift om storleken och beskaffenheten av stiftelsens förmögenhet.

Tillsynsmyndigheten skall föra ett register över anmälda stiftelser.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om avgifter i tillsyns- och registreringsärenden enligt denna lag.

32 §

Om tillsynsmyndighetens befogenheter och åligganden enligt denna lag beträffande pensions- och personalstiftelse gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i lagen den 24 maj 1929 (nr 116) om tillsyn över stiftelser.

Tillsynsmyndigheten skall ingripa, om en pensions- eller personalstiftelse inte förvaltas i enlighet med de för stiftelsen gällande föreskrifterna eller denna lag eller annan författning.

Tillsynsmyndigheten skall ge stiftelserna erforderliga råd och upplysningar.

Vid tillsynen över pensions- och personalstiftelser tillämpas i övrigt bestämmelserna i 9 kap. 4–7 §§ samt 11 § första stycket andra meningen samt andra och tredje styckena stiftelselagen (1993:000).

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.

2. De nya bestämmelserna i 17 § tredje stycket skall tillämpas första gången från och med det räkenskapsår som börjar löpa närmast efter utgången av år 1993. Detta räkenskapsår skall avkortas om det erfordras för att stiftelsen skall få ett räkenskapsår som överensstämmer med de nya bestämmelserna.

3. I fråga om skyldighet för styrelseledamot att utge skadestånd på grund av handling eller underlåtenhet som ligger i tiden före ikraftträdandet tillämpas 6 § lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser.

4. En pensions- eller personalstiftelse skall fullgöra sin skyldighet enligt 14 § lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser i fråga om det räkenskapsår som avslutas vid eller närmast efter utgången av år 1993.

5 Förslag till
Lag om ändring i permutationslagen (1972:205)

Prop. 1993/94:9
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 5 § permutationslagen (1972:205) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Denna lag gäller ej sådan pensions- eller personalstiftelse som avses i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.

Denna lag gäller ej sådan pensions- eller personalstiftelse som avses i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m. *och ej heller stiftelser som omfattas av stiftelselagen (1993:000).*

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.
 2. En ansökan om permutation som har gjorts före lagens ikraftträdande prövas enligt äldre bestämmelser.

6 Förslag till Lag om ändring i handelsregisterlagen (1974:157)

Prop. 1993/94:9
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 2–4 och 9 §§ handelsregisterlagen (1974:157) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

I handelsregister införes enskild näringsidkare och handelsbolag samt ideell förening *eller stiftelse* som idkar näring.

Handelsbolag skall söka registrering, innan bolaget börjar sin verksamhet. Detsamma gäller enskild näringsidkare, ideell förening *och stiftelse* som skulle ha varit bokföringsskyldig enligt bokföringslagen (1929:117), om denna gällt även efter utgången av år 1976.

Enkelt bolag får införas i handelsregister i den ordning som föreskrives för handelsbolag. Vad i denna lag sägs om handelsbolag gäller även i fråga om sålunda registrerat enkelt bolag.

I handelsregister införes enskild näringsidkare och handelsbolag samt ideell förening som idkar näring.

Handelsbolag skall söka registrering, innan bolaget börjar sin verksamhet. Detsamma gäller enskild näringsidkare *och* ideell förening som skulle ha varit bokföringsskyldig enligt bokföringslagen (1929:117), om denna gällt även efter utgången av år 1976.

3 §²

Enskild näringsidkare och handelsbolag registreras för det län där verksamheten skall drivas. Skall verksamheten drivas inom flera län, sker registrering för det län där huvudkontoret skall inrättas.

Ideell förening *och stiftelse* registreras för det län där föreningens *eller stiftelsens* styrelse har sitt säte.

Ideell förening registreras för det län där föreningens styrelse har sitt säte.

Utan hinder av vad som sägs i första eller andra stycket får näringsidkaren registreras även för annat län där verksamheten är avsedd att drivas.

4 §³

Handelsregister skall innehålla följande uppgifter om:

Enskild näringsidkare:

1. näringsidkarens firma,
2. näringsidkarens fullständiga namn, personnummer och postadress,
3. näringsverksamhetens art,
4. det län och den ort där huvudkontoret finns samt kontorets postadress.

Handelsbolag:

1. bolagets firma,
2. näringsverksamhetens art,
3. det län och den ort där huvudkontoret finns samt kontorets postadress,

¹Senaste lydelse 1976:128.

²Senaste lydelse 1992:1448.

³Senaste lydelse 1992:1448.

4. bolagsmännens fullständiga namn, personnummer och postadresser,
 5. av vem och hur bolagets firma tecknas, när ej firman får tecknas av varje bolagsman ensam,
 6. om bolaget utgör kommanditbolag, vilken eller vilka av bolagsmännen som är kommanditdelägare och beloppet av varje sådan bolagsmans utfästa insats.

Ideell förening och stiftelse:

1. den firma under vilken föreningen *eller stiftelsen* idkar näring,
 2. föreningens *eller stiftelsens* namn, om det ej sammanfaller med firman,
 3. näringsverksamhetens art,
 4. det län och den ort där föreningens *eller stiftelsens* styrelse har sitt säte samt föreningens *eller stiftelsens* postadress,
 5. styrelseledamöternas och, där suppleanter utsetts, deras fullständiga namn, personnummer och postadresser,
 6. av vem och hur föreningens *eller stiftelsens* namn tecknas, om ej namnet tecknas av styrelsen ensam.

Ideell förening:

1. den firma under vilken föreningen idkar näring,
 2. föreningens namn, om det ej sammanfaller med firman,
 3. näringsverksamhetens art,
 4. det län och den ort där föreningens styrelse har sitt säte samt föreningens postadress,
 5. styrelseledamöternas och, där suppleanter utsetts, deras fullständiga namn, personnummer och postadresser,
 6. av vem och hur föreningens namn tecknas, om ej namnet tecknas av styrelsen ensam.

9 §

Ansökan om registrering av handelsbolag göres av samtliga bolagsmän.

Ansökan om registrering av ideell förening *eller stiftelse* göres av styrelsen.

Ansökan om registrering av ideell förening göres av styrelsen.

Prokura registreras på ansökan av huvudmannen. Är huvudmannen handelsbolag, göres ansökan av samtliga bolagsmän.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.
 2. En stiftelse skall avföras ur handelsregistret när den har införts i stiftelseregistret enligt stiftelselagen (1993:000).

7 Förslag till Lag om ändring i bokföringslagen (1976:125)

Prop. 1993/94:9
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 1 § bokföringslagen (1976:125) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Näringsidkare är bokföringsskyldig enligt denna lag. Detsamma gäller aktiebolag, handelsbolag och ekonomisk förening, även om bolaget eller föreningen ej utövar näringsverksamhet.

Den som är skyldig att för inkomst av jordbruksfastighet föra räkenskaper enligt jordbruksbokföringslagen (1979:141) är ej bokföringsskyldig för inkomsten enligt denna lag. Hyr enskild person, dödsbo, *stiftelse* eller ideell förening ut byggnad eller del av byggnad föreligger bokföringsplikt på grund därav endast om verksamheten är att anse som hotell- eller pensionatrörelse eller omfattar mer än två lägenheter som regelmässigt uthyres och ej utgör del av egen bostad.

Staten, kommun, landstingskommun, kommunalförbund, församling och kyrklig samfällighet är ej bokföringsskyldiga enligt denna lag.

Bestämmelserna i 11 och 13–21 §§ behöver ej tillämpas av enskild näringsidkare i vars verksamhet den årliga bruttoomsättningssumman normalt understiger ett gränslöpp som motsvarar 20 gånger det basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring som gäller under den sista månaden av räkenskapsåret.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.

Föreslagen lydelse

1 §¹

Näringsidkare är bokföringsskyldig enligt denna lag. Detsamma gäller aktiebolag, handelsbolag och ekonomisk förening, även om bolaget eller föreningen ej utövar näringsverksamhet. *För stiftelser regleras bokföringsskyldigheten i lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m. och i stiftelselagen (1993:000).*

Den som är skyldig att för inkomst av jordbruksfastighet föra räkenskaper enligt jordbruksbokföringslagen (1979:141) är ej bokföringsskyldig för inkomsten enligt denna lag. Hyr enskild person, dödsbo eller ideell förening ut byggnad eller del av byggnad föreligger bokföringsplikt på grund därav endast om verksamheten är att anse som hotell- eller pensionatrörelse eller omfattar mer än två lägenheter som regelmässigt uthyres och ej utgör del av egen bostad.

¹Senaste lydelse 1981:1198.

8 Förslag till
Lag om upphävande av lagen (1982:315) om
styrelserepresentation för samhället i vissa stiftelser

Härigenom föreskrivs att lagen (1982:315) om styrelserepresentation för
samhället i vissa stiftelser¹ skall upphöra att gälla vid utgången av år 1993.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994

¹Senaste lydelse 1991:427.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1993-03-30

Närvarande: f.d. regeringsrådet Bengt Hamdahl, justitierådet Hans-Gunnar Solerud, regeringsrådet Anders Swartling.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 28 januari 1993 har regeringen på hemställan av statsrådet Laurén beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till stiftelselag, m.m.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Henning Isoz.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

Inledande synpunkter

Inledningsvis vill lagrådet ta upp några allmänna utgångspunkter som berörts i remissprotokollet och som fått tjäna som grund också för lagrådsgranskningen.

Under rubriken Behovet av lagstiftning anförts i remissprotokollet att det behövs en tidsenlig lagstiftning om stiftelser som inte bara innehåller bestämmelser om statlig tillsyn utan framför allt inrymmer grundläggande bestämmelser av civilrättslig natur. Det är naturligtvis väsentligt att lagförslagen tillgodoser detta behov.

Under en annan rubrik, Huvudpunkter i en lag om stiftelser, framhålls att reglerna i den nya stiftelselagen måste utformas med särskild tanke på de särdrag som kännetecknar stiftelsen som juridisk företeelse. Vidare betonas där att man genom den nya lagen bör skapa garantier för att det inte skall uppkomma rättsförluster för utomstående som ingår rättshandlingar med en stiftelse. Att säkerställa och trygga stiftelsens möjligheter att verka för det ändamål som stiftaren har angett i sitt stiftelseförordnande anges vara ett övergripande syfte med reglerna. Generellt sett är det respekten för stiftarens vilja som framhävs som ledstjärna vid utformningen av reglerna.

Mot att angivna aspekter blivit valda som utgångspunkter för lagförslagen har lagrådet i och för sig inte anledning att rikta några invändningar. Vid sin granskning har lagrådet emellertid stött på de svårigheter som följer av att de skilda aspekterna delvis står mot varandra men egentligen inte rangordnats, eller kanske ens kan rangordnas. Beträffande enskildheter i lagförslagen uppkommer till följd därav frågan huruvida den valda lösningen innebär att den aspekt som har fått företräde framför en annan innefattar det bästa valet. På grund av vad som anförts i remissprotokollet och framkommit under ärendets föredragning inför lagrådet framstår det emellertid som en rimlig grundval för bedömningen att lösningar i lagförslagen som innebär inskränkningar i respekten för stiftarens vilja fordrar att goda motiv härför kan åberopas.

Det finns anledning att här peka på att det remitterade förslagets ståndpunkt att en stiftelse skall kunna utöva näringsverksamhet väcker särskilda frågor. Som antyds i remissprotokollet synes t.ex. betydelsen av den ovan

berörda borgenärsaspekten kunna vara en annan i dylika fall än när stiftelsen är en icke näringsdrivande avkastningsstiftelse. När en lösning på ett visst problem skall åstadkommas i lagen borde därför en bedömning göras om lösningen skall ha samma utformning för alla stiftelser eller om de aspekter som enligt det föregående skall vägas in bör leda till att lösningarna görs olika för skilda typer av stiftelser. Med ett mindre antal undantag synes emellertid det remitterade lagförslaget, till skillnad från vad som gäller t.ex. i Danmark (se Ds Ju 1987:14 s 76 ff), i allt väsentligt bygga på att regelsystemet skall vara detsamma oavsett om stiftelsen bedriver näringsverksamhet eller inte. Någon egentlig analys som underlättar bedömningen av frågan huruvida skillnader borde göras i fler hänseenden än som skett redovisas inte i remissprotokollet.

Bestämmelserna i förslaget till stiftelselag har ofta anslutits nära till utformningen av liknande bestämmelser i befintlig associationsrättslig lagstiftning. Detta kan synas inte bara naturligt utan också förnuftigt från den synpunkten att ordalydelseerna går att känna igen och kan antas vara beprövade. Troheten till förslaget kan emellertid medföra en större benägenhet att låta tolkningen av bestämmelserna påverkas av den innebörd som i praxis och i det praktiska rättslivet tillägs förslaget än som med hänsyn till stiftelsernas särdrag framstår som önskvärd och lämplig. Det skulle ha varit av värde som hållpunkter för den framtida tillämpningen om de överväganden som lett fram till förslaget i här diskuterade avseenden hade redovisats utförligare.

Lagrådet vill i detta sammanhang tillfoga följande. Remissprotokollet innehåller ett stort antal uttalanden om den avsedda tolkningen och tillämpningen av de nya reglerna. Uttalanden som har en mer direkt anknytning till de av lagrådet föreslagna ändringarna kommer att tas upp i det följande. Det förekommer emellertid också många uttalanden om faktiska förhållanden, gällande rätt m.m. som inte har denna direkta anknytning. Enligt lagrådets mening kan det ifrågasättas om inte dessa uttalanden på flera punkter har blivit alltför kategoriska. Lagrådet nöjer sig här med att anföra ett par exempel.

Ett sådant exempel är det som sägs i specialmotiveringen till 1 kap. 6 § i remissförslaget om s.k. vinstandelsstiftelser. Det förutsätts där att dessa stiftelser har en destinatärskrets som består av anställda "vid en viss, vid förordnandets avgivande redan passerad tidpunkt" och att destinatärerna därmed omfattas av det i lagtexten använda uttrycket "bestämda fysiska personer". Lagrådet vill för sin del inte utesluta att förordnanden för vinstandelsstiftelser ibland kan vara konstruerade så att destinatärskretsen blir mera obestämd.

Ett annat exempel kan hämtas från specialmotiveringen till 2 kap. 3 §. Det uttalande som görs där om begreppet "avkastning" innebär att det skulle föreligga en presumtion för att begreppet omfattar endast "löpande avkastning i form av ränta eller utdelning". Även om denna uppfattning kan sägas ha visst stöd i praxis vill lagrådet ifrågasätta om det inte, i vart fall i detta sammanhang, finns skäl att anlägga ett mer nyanserat synsätt. Inte minst mot bakgrund av den utveckling som ägt rum på värdepappersmarknaden skulle det många gånger framstå som konstlat och från ekonomisk synpunkt som

omotiverat att göra den åtskillnad mellan löpande avkastning och avkastning i form av värdestegring som antyds i specialmotiveringen.

Lagrådets granskning har fört fram till en omarbetning av den remitterade lagtexten i stiftelselagen, lagen om införande av stiftelselagen och lagen om ändring i lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m. på sätt som framgår av bilagan till detta protokoll (*bilaga 5:1*).

Såvitt lagrådets lagtextförslag innefattar förtydliganden och omdisponering av texten i anslutning till lagmotiven föranleder förslagen i allmänhet inte någon särskild kommentar.

När lagrådets förslag innebär ändring av saklig natur eller annars förtjänar närmare belysning behandlas de i det följande.

Förslaget till Stiftelselag

1 kap. 1 §

Remissförslagets 1 § föreslås flyttad till 2 § för att ge plats åt en paragraf som saknar direkt motsvarighet i det remitterade förslaget. Syftet med den nya paragrafen är att underlätta förståelsen av lagens tillämpningsområde och av hur stiftelsebegreppet i fortsättningen skall användas.

Remissprotokollets ståndpunkt i dessa frågor kan, såsom lagrådet uppfattar den, sammanfattas enligt följande.

En förmögenhetsbildning som uppfyller vissa i lagstiftningen angivna krav med avseende på bildandet erkänns som en juridisk person under benämningen stiftelse. Förmögenhetsbildningar som inte uppfyller kraven får i fortsättningen inte kallas stiftelser. Det överlämnas åt rättstillämpningen att avgöra vilka rättsverkningar som kan vara knutna till de förmögenhetsbildningar som inte godtas som stiftelser.

Det remitterade förslaget innebär att man med hänsyn till kraven på stiftelsebildning kan urskilja fyra olika huvudkategorier av stiftelser:

1. Stiftelser i allmänhet,
2. Insamlingsstiftelser,
3. Kollektivavtalsstiftelser,
4. Tryggandestiftelser.

Till kategori 1 hör de förmögenhetsbildningar som uppfyller de i 1 kap. stiftelselagen uppställda kraven på skriftligt förordnande, förmögenhetsdisposition (avskild och självständig förmögenhet), varaktighet och bestämt ändamål. I fråga om förmögenhetsbildningar som tillkommit före ikraftträdandet modifieras dessa krav genom den särskilda införandelagen.

Kategori 1 regleras i 1–10 kap. stiftelselagen (och införandelagen). Var och en av kategorierna 2–4 har fått ett eget regelsystem. Tekniskt har detta åstadkommit på så sätt att kategorierna 2 och 3 regleras i 11 kap. stiftelselagen, huvudsakligen genom hänvisningar till särskilda bestämmelser i 1–10 kap., medan kategori 4 regleras utslutande i lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.

Lagrådet har i princip inte något att erinra mot denna uppläggning. Det

är värdefullt att kraven på stiftelsebildning blir reglerade på ett uttömmande sätt och att stiftelseinstitutet därmed blir tydligt avgränsat mot andra rättsbildningar. I och för sig är det beklagligt att ovisshet även i fortsättningen kommer att råda om rättsverkningarna av vissa förmögenhetsbildningar som ligger nära de reglerade men inte till alla delar uppfyller kraven på stiftelsebildning. Lagrådet har emellertid förståelse för att frågor av detta slag inte regleras inom ramen för det nu aktuella lagstiftningsärendet och på det utredningsunderlag som finns tillgängligt.

I det remitterade förslaget har avgränsningen av stiftelsebegreppet rent tekniskt genomförts på det sättet att vissa grundläggande bestämmelser om "stiftelser" tagits in i 1 kap. 1–6 §§ varefter det i 7 § klargörs att det finns också andra förmögenhetsbildningar som erkänns som stiftelser ("särskilda former av stiftelser"). Enligt lagrådets mening vinner man i tydlighet genom att redan i lagens inledande paragraf nämna de fyra slag av stiftelsebildning som kan komma i fråga och genom att samtidigt för var och en av de stiftelseskategorier som inte regleras direkt i 1–10 kap. klargöra vilket regelsystem som skall tillämpas. Lagrådets förslag till 1 § har utformats i enlighet härmed. Det kan redan här nämnas att önskemålet om en mer konsekvent terminologi påverkar också utformningen av 3 och 4 §§ i införandelagen.

När det gäller stiftelselagens tillämpningsområde vill lagrådet anförä också en annan synpunkt. Det får antas att lagen med dess krav på bl.a. tillsyn och registrering är avsedd att omfatta endast sådana förmögenhetsbildningar som har någon form av anknytning till Sverige. Att detta är avsikten framskymtar också på några ställen i lagtexten, särskilt i 9 kap. 1 §. Denna paragraf synes förutsätta att tillsyn kommer i fråga beträffande stiftelser med egen förvaltning endast om styrelsen har sitt säte eller förvaltningen huvudsakligen utövas i Sverige och beträffande stiftelser med anknuten förvaltning endast om förvaltaren har sitt säte eller förvaltarens egen förvaltning huvudsakligen utövas här i landet. Antagandet bestyrks också av ett uttalande som görs i förbigående i specialmotiveringen till koncernregeln i 1 kap. 4 § (1 kap. 5 § i lagrådets förslag). Enligt det uttalandet är det stiftelsens nationalitet som avgör om lagen är tillämplig eller inte; endast den stiftelse som är "svensk" skulle omfattas av lagen. I praktiken torde detta nationalitetskriterium inte leda till annat resultat än en tillämpning av de kriterier som enligt det nyss sagda antyds i 9 kap. 1 §.

Det skulle i och för sig ha varit en fördel om den avsedda avgränsningen av lagens tillämpningsområde hade kunnat komma till ett klarare uttryck i lagtexten. I sammanhanget bör dock noteras att den indirekta metod för angivande av tillämpningsområdet som ligger till grund för det remitterade förslaget har sin motsvarighet i befintlig associationsrättslig lagstiftning. Det är också tydligt att det på detta område föreligger särskilda svårigheter att åstadkomma en uttrycklig och uttömmande reglering som inte leder till en för snäv avgränsning. I varje fall anser sig lagrådet inte ha tillräckligt underlag för att föreslå en sådan reglering.

Paragrafen motsvarar 4 § i remissförslaget. Definitionerna av moderstiftelse, dotterföretag och koncern får betydelse för tillämpningen av vissa bestämmelser i 3 kap. om bokföring, årsredovisning och koncernredovisning, i 4 kap. om revision och i 7 kap. om vissa redovisningsfrågor vid likvidation. Definitionerna har betydelse även för tillämpningen av bestämmelserna i 9 kap. 10 § om undantag från tillsyn.

I remissprotokollet redovisas inte vilka överväganden som lett fram till att definitionerna skulle ges den utformning de fått och någon ledning för bedömningen av vilka krav som lagen bör uppställa för att en koncern skall föreligga lämnas således inte. Här föreligger en sådan situation som lagrådet berört inledningsvis, där det enda motiven ger är en anvisning om att bestämmelsen utformats efter mönster av 1 kap. 2 § aktiebolagslagen (1975:1385).

För närvarande pågår utredningar om ändringar av såväl aktiebolagslagen som lagstiftningen om redovisning (Aktiebolagskommittén, Ju 1990:08, och Redovisningskommittén, Ju 1991:07), där frågan om EG-anpassning av svensk lag intar en framträdande plats. Det finns anledning anta att dessa utredningar kommer att leda fram till att definitionerna av moder- och dotterföretag samt koncernförhållanden i skilda lagar kommer att få ett ändrat innehåll, i fråga om vissa associationsformer i huvudsak styrta av innehållet i EG-direktiv som Sverige har åtagit sig att genomföra. Eftersom stiftelser inte omfattas av detta anpassningsarbete framstår det som en brist att behovet av den föreslagna koncernregleringen av stiftelser i föreliggande remissprotokoll inte underkastats någon särskild analys och att de närmare övervägandena bakom förslagets utformning inte redovisats. Denna brist blir särskilt framträdande när man beaktar att det i associationsrättslig lagstiftning finns anledning att överväga skilda koncerndefinitioner för skilda ändamål.

Möjligen kan det antas ligga i linje med motiven till föreliggande lagförslag att de ändringar av koncerndefinitionerna som kommer att göras i fråga om aktiebolag såvitt avser redovisnings- och revisionsfrågor också blir införda beträffande redovisnings- och revisionsfrågor rörande stiftelser. Mera osäkert är om samma ändringar av koncerndefinitionerna är lämpade för tillsynsfrågor. På detta spörsmål ger remissprotokollet inte något svar. Det skulle ha varit av värde om de frågor som sålunda inom en snar framtid kan komma att behöva prövas ingående i ett särskilt lagstiftningsärende hade blivit belysta genom det grundläggande arbete på stiftelseområdet som ligger bakom förevarande lagförslag.

1 kap. 7 §

Denna paragraf motsvarar 6 § i det remitterade förslaget. I detta föreskrivs att huvuddelen av lagens bestämmelser inte skall tillämpas på bl.a. "kyrko-stiftelser". Uttrycket är enligt lagrådets mening alltför obestämt för att ge någon ledning vid den praktiska tillämpningen. Det skulle vara en fördel att i stället falla tillbaka på en terminologi som redan är etablerad i annan lagstiftning. Av de uttalanden som görs i avsnitt 2.2.3 av den allmänna motive-

ringen synes framgå att avsikten är att träffa de församlingsskyrkor och domkyrkor "av stiftelsekaraktär" som särskilt nämns i 41 kap. 2 § kyrkolagen (1992:300). Lagrådet föreslår att detta uttryck används i lagtexten. Med hänsyn till att fråga är om stiftelsebildningar av äldre slag bör bestämmelsen flyttas till 4 § lagen om införande av stiftelselagen.

Prop. 1993/94:9
Bilaga 5

2 kap. 1 §

Det remitterade förslagets innebörd är att stiftelseförordnandets föreskrifter skall följas om de inte strider mot någon tvingande regel i stiftelselagen eller i någon annan författning. I motiven sägs att bestämmelsen saknar betydelse i fråga om stiftelsens ändamålsföreskrifter. Det uttalas därvid att det anses följa av allmänna rättsgrundsatser att förordnandet som sådant blir ogiltigt om dess föreskrifter står i strid med en tvingande bestämmelse som är meddelad i lag eller annan grundlagsenlig författning.

Det torde enligt lagrådets mening också vara överflödigt att föreskriva att stiftelsen måste rätta sig efter allmängiltiga lagar och författningar – t.ex. i fråga om beskattning, näringsverksamhet, ordning och säkerhet – även om dessa står i strid med vad stiftelseförordnandet innehåller. Lagrådet förordar därför att stadgandet begränsas till att ange att stiftelselagens bestämmelser tar över stiftelseförordnandet. Det är då underförstått att regeln inte avser de fall då det uttryckligen anges att en bestämmelse i stiftelselagen är dispositiv.

2 kap. 2 §

I motiven anförts att innebörden av bestämmelsen i remissförslagets 1 kap. 1 § andra stycke (i lagrådets förslag 2 § andra stycket) är att den av stiftaren för stiftelsen anslagna egendomen är avskild så snart den har tagits om hand av den som åtagit sig att förvalta den i enlighet med stiftelseförordnandet. I fall då det enligt stiftelseförordnandet skall ingå mer än en person i styrelsen skall det inte vara någon förutsättning för stiftelsens tillkomst att styrelsen är komplett eller ens beslutför. Om förmögenhetsdispositionen omfattar fast egendom räcker det således med att överlåtelseavtalet avseende denna egendom undertecknas av en person för stiftelsens räkning. Denna avsikt med förslaget bör komma till uttryck i lagtexten. I lagrådets förslag har en ny andra mening i 2 kap. 2 § andra stycket utformats i enlighet härmed.

2 kap. 5 §

Enligt 13 § lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser (tillsynslagen) får en stiftelses penningar och värdepapper ej sammanblandas med annan tillhöriga penningar eller värdepapper. Som ett undantag från detta ger paragrafen två eller flera stiftelser rätt att under vissa förutsättningar gemensamt placera stiftelsernas medel.

I förevarande paragraf ges en bestämmelse om att stiftelser har rätt att "placera sin förmögenhet gemensamt" med andra stiftelser, om det inte av

stiftelseförordnandet följer att förmögenheten skall vara placerad på ett sätt som hindrar det.

Prop. 1993/94:9
Bilaga 5

Det har uppenbarligen inte ansetts nödvändigt att i den nya lagen ta in någon uttrycklig föreskrift om att stiftelsens medel skall hållas avskilda från t.ex. styrelseledamöters och förvaltares förmögenhet. I specialmotiveringen till 11 kap. 1 § första stycket i remissförslaget uttalas visserligen att det i definitionen av stiftelse i förslagets 1 kap. 1 § intagna kravet på att tillskjutna medel skall bilda en självständig förmögenhet innebär att förmögenheten skall vara en från mottagarens förmögenhet skild förmögenhetsmassa. Detta uttalande, som f.ö. borde ha getts plats i specialmotiveringen till den centrala bestämmelsen i 1 kap. om stiftelsebildningen, torde emellertid avse något annat än ett krav på att den som handhar stiftelsens förvaltning skall hålla stiftelsens medel avskilda från annans egendom. Tillsynslagen (1 §) uppställer f.ö. också som krav att anslagen egendom skall utgöra självständig egendom.

Om man utgår ifrån att den ovan berörda bestämmelsen i 13 § tillsynslagen i huvudsak ger uttryck för vad som allmänt får anses ligga i en sysslomans skyldighet och godtar att den ställning som stiftelselagen ger stiftelsens styrelse och förvaltare med avseende på stiftelsetillgångarna tillräckligt klargör att dessa har samma skyldighet, återstår ändå frågan vad som skall innefattas i att en stiftelses förmögenhet får "placeras gemensamt" med andra stiftelser.

Varken lagtext eller motiv ger någon ledning för bedömningen av vad som i själva verket avses med det nyss citerade uttrycket. Osäkerhet om innebörden föranleds f.ö. också av att ordet samförvaltning används som rubrik i remissprotokollets allmänna motivering. Än mindre anges vilka gränser som gäller för sådan placering eller förvaltning. Tvärtom ger lagtexten närmast intryck av att sådana gränser saknas. Det kan emellertid knappast antas att avsikten varit att med bestämmelsen om gemensam placering göra undantag från vad som i övrigt skall gälla enligt stiftelselagen beträffande krav på godtagbar placering eller förbud att ge vissa penninglån. Å andra sidan ger remissprotokollet inte heller någon antydning om att den ram för tillåtna placeringar som följer av de allmänt tillämpliga reglerna skulle med en särskild bestämmelse behöva snävas in för fall som kan betecknas som gemensam placering.

Med hänsyn till vad som sålunda anförts ifrågasätter lagrådet om inte bestämmelsen i 2 kap. 5 § i remissförslaget bör strykas. Beträffande följderna av detta såvitt avser 3 kap. 3 § sista stycket och 5 § första stycket sista meningen i samma förslag hänvisas till vad som anförts därom vid 3 kap.

För den händelse bestämmelsen i nämnda 2 kap. 5 § behålls sätter lagrådet i fråga, med hänvisning till vad som anförts inledningsvis, om tillräckliga skäl åberopats i remissprotokollet till stöd för ståndpunkten att bestämmelsen skall i så måtto vara tvingande att stiftarens vilja endast i begränsad utsträckning skall beaktas.

2 kap. 6 §

Enligt specialmotiveringen har lagtexten i det remitterade förslaget i stor utsträckning utformats efter mönster av bestämmelserna i 12 kap. 7 § aktiebo-

lagslagen. Det föreslagna låneförbudet har fått en stor räckvidd, större än som i själva verket har varit avsedd. Vid föredragningen har upplysts att förbudet bör ha den omfattning som framgår av lagrådets lagtextförslag.

Prop. 1993/94:9
Bilaga 5

2 kap. 11 och 12 §§

I fråga om arbetet i styrelsen har enligt lagrådets uppfattning inte anförts tillräckliga skäl mot att stiftarens vilja beaktas fullt ut. Bestämmelserna i 11 och 12 §§ bör förenklas och i sin helhet bli dispositiva.

2 kap. 13 §

Skyldigheten att föra protokoll bör inte gälla styrelsens sammanträden utan de beslut som styrelsen fattar.

2 kap. 14 §

Paragrafen innehåller jävsregler som innebär att en ledamot i styrelsen för en stiftelse med egen förvaltning inte får handlägga frågor som rör avtal mellan honom själv och stiftelsen eller som rör vissa avtal mellan stiftelsen och tredje man. Enligt specialmotiveringen är det avsett att begreppet avtal skall omfatta "inte endast ömsesidigt förpliktande avtal utan även benefika rätts-handlingar". I det sammanhanget nämns "utgivande av kontanta bidrag eller förmåner av annat slag".

Lagrådet vill ifrågasätta om begreppet avtal ger ett riktigt uttryck för vad som varit avsett. För att klargöra att paragrafen är tillämplig inte bara på avtal mellan givare och mottagare utan även på ensidiga beslut om bidrag m.m. föreslår lagrådet en komplettering som anger att med avtal skall jämsställas "annan rättshandling".

2 kap. 18 §

Det torde förekomma att stiftelseförordnandet föreskriver att en stiftelse skall ha suppleanter för styrelseledamöterna. Om det finns suppleanter bör samma regler gälla för dem som för ledamöterna. En bestämmelse härom har införts i denna paragraf i lagrådets förslag. Som en följd härav ändras numreringen av 18–23 §§ i remissförslaget.

2 kap. 21 §

Paragrafen motsvarar remissförslagets 20 §, som för stiftelser med anknuten förvaltning innehåller en jävsregel med i sak samma innehåll som den ovan kommenterade 14 §. I remissprotokollet har inte sagts annat än att avtalsbegreppet är avsett att ha samma omfattning i de båda paragraferna. Det skulle betyda att även den nu behandlade paragrafen skall träffa inte endast avtal utan även ensidiga beslut om bidrag m.m. En jävsregel med en sådan omfattning skulle emellertid vid en anknuten förvaltning kunna leda till betydande

praktiska komplikationer. Den skulle kunna medföra att en juridisk person (t.ex. en kommun eller ideell förening), som förvaltar en stiftelse som har till ändamål att genom bidrag stödja någon del av förvaltarens egen verksamhet, aldrig kan själv eller genom något av sina organ fatta beslut om användning av stiftelsens medel. Vid lagrådsföredragningen har framkommit att så vittgående konsekvenser inte varit avsedda. Lagrådet förordar därför att den nu behandlade paragrafen fått behålla sin lydelse enligt remissprotokollet. Av denna lydelse, särskilt när den jämförs med den enligt lagrådets förslag utvidgade 14 §, får anses framgå att paragrafen inte är avsedd att träffa de ensidiga bidragsbesluten.

Prop. 1993/94:9
Bilaga 5

3 kap.

Enligt det remitterade förslaget skall stiftelser vara bokföringsskyldiga enligt bokföringslagen (1976:125) inte bara om och i den mån de utövar näringsverksamhet. Bl.a. skall också sådana icke näringsutövande stiftelser värs tillgångar överstiger ett visst gränobelopp vara bokföringsskyldiga.

I motiven anförts beträffande näringsutövande stiftelser att kraven i fråga om bokföring och årsredovisning bör utformas i nära anslutning till vad som gäller för andra företagsformer. Att bokföringsskyldigheten för dessa stiftelser utvidgas så att den omfattar all stiftelsens verksamhet anses motiverat av inte minst praktiska skäl. Vad som således uttalats i motiven synes knappast i och för sig böra föranleda några invändningar. Däremot anser lagrådet att det också av lagtexten bör framgå att bokföringsskyldigheten omfattar all en stiftelsens verksamhet. En bestämmelse härom föreslås bli införd i en 4 § till vilken också förs över innehållet i förslagens 1 §.

Beträffande bokföringsskyldighetens omfattning och innehåll ges i lagen inte för något fall någon annan anvisning än att den skall fullgöras enligt vad som föreskrivs i bokföringslagen (1 § i remissförslaget).

Såsom anförts i specialmotiveringen till 1 § är bokföringslagen en ramlag. I fråga om skilda associationsformer utfylls den emellertid av regler i annan lag som ger besked om hur vissa för associationsformen speciella förhållanden skall beaktas.

I det lagstiftningsärende som ledde fram till lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag uttalade det föredragande statsrådet (prop. 1979/80:143 s. 148) att han ansåg att stiftelser borde undantas från den då föreslagna lagen och att det var möjligt att stiftelsernas särart under alla förhållanden gjorde det mest ändamålsenligt att redovisningsregler för stiftelser fick ingå i en framtida lag om stiftelser. I förevarande lagstiftningsärende har det emellertid ansetts att stiftelserna i allt väsentligt skall fullgöra sin skyldighet i fråga om bokföring och årsredovisning enbart med tillämpning av de för skilda associationsformer generellt gällande reglerna.

Att det beträffande stiftelser föreligger särpräglade förhållanden har i remissprotokollet berörts i andra sammanhang, t.ex. att stiftelser inte har någon ägare samt att de ofta väsentligen får tillskott av medel genom bencifika förvärv och har till ändamål att lämna bidrag. Att dylika förhållanden, till vilka kan hänföras också exempelvis innehållet i stiftelseförordnanden, har

sin särskilda betydelse för hur redovisningen skall utformas torde vara oundersägligt.

När det nu ansetts att stiftelselagen inte behöver innehålla några särskilda regler med sikte på stiftelser, inte ens när de inte utövar näringsverksamhet (jfr vad lagrådet antytt inledningsvis om Danmark), men bokföringslagen samtidigt kan bli endast i begränsad utsträckning direkt och i övrigt på sin höjd analogiskt tillämplig, ifrågasätter lagrådet om inte här föreligger en sådan av lagrådet inledningsvis berörd situation där åtminstone en fullständig redovisning i motiven av gjorda överväganden bakom förslaget hade varit av stort värde inte bara för bedömningen av lagförslaget som sådant utan även till ledning för den framtida tillämpningen. Det sagda gäller så mycket mer som det får antas att sådan god redovisningssed i fråga om stiftelser som enligt specialmotiveringen till nämnda 1 § förväntas bli utvecklad sedan den föreslagna lagen trätt i kraft inte kan komma att föreligga i dokumenterad form förrän åtskillig tid förflutit. Åtminstone intill dess så skett skulle alltså stiftelser och myndigheter med det föreliggande förslaget få leva med den osäkerhet som följer av att, såsom anförs i den i specialmotiveringen återopade litteraturen, vedertagna redovisningsprinciper inte alltid är helt lätta att applicera på stiftelseformen. Det framstår därmed inte heller som självklart att den föreslagna regleringen genom hänvisning till bokföringslagen helt fyller ett av de syften som anges i den allmänna motiveringen, nämligen att undanröja de olägenheter för utomstående som vidtar rättshandlingar gentemot stiftelsen som följer av att det saknas tidsenliga regler om redovisning.

Lagförslaget överlämnar således till den praktiska tillämpningen att lösa åtskilliga av de problem som kan uppkomma. Med hänsyn härtill ifrågasätter lagrådet om det inte finns skäl att låta bestämmelserna i remissförslagets 3 kap. 3 § sista stycket och 5 § första stycket sista meningen rörande gemensam placering utgå, i varje fall om bestämmelsen i 2 kap. 5 § stryks i enlighet med vad lagrådet föreslagit ovan.

Stiftelser som inte är bokföringsskyldiga skall enligt remissförslagets 5 § föra räkenskaper över tillgångar och skulder, vilka skall för varje räkenskapsår avslutas med en sammanställning. Enligt vad som uttalas i den allmänna motiveringen är det avsett att dessa räkenskaper skall vara ungefär av det slag den nuvarande regleringen i 14 § tillsynslagen innefattar. Denna reglering anses innebära krav endast på tillämpningen av en kontant redovisning. Uttalandet i motiven antyder emellertid att det skall föreligga en skillnad mellan vad som anses gälla nu och vad som skall gälla enligt lagförslaget. Lagtexterna om sammanställning skiljer sig åt. Remissprotokollet ger emellertid inte något besked om huruvida avvikelser varit avsedda i andra hänseenden. Inte heller har närmare utvecklats i motiven vilket samband som bör råda mellan räkenskaperna och sammanställningen.

I jämförelse med lagtexten i 14 § tillsynslagen har i förevarande paragraf inskjutits att räkenskaperna över tillgångar och skulder skall föras "fortlöpande". Det citerade ordet synes kunna föranleda missuppfattningen att, i strid med vad som uttryckligen anges i specialmotiveringen, det inte är en renodlad kontantprincip som skall tillämpas. Det förefaller därför som om det citerade ordet bör strykas. Det synes också böra klargöras hur fordringar och skulder som dokumenterats genom faktura eller på annat sätt men ännu

inte betalats skall behandlas vid upprättandet av sammanställningen för ett räkenskapsår (jfr 8 § sista stycket näst sista meningen bokföringslagen).

I 7 § första stycket i lagförslaget föreskrivs att en stiftelse som är moderstiftelse skall upprätta koncernredovisning om antalet anställda hos koncernen under räkenskapsåret i medeltal har varit minst tio. Skälet för förslaget, anført i den allmänna motiveringen, är exakt detsamma som anfördes till stöd för koncernredovisningsreglerna i lagen om årsredovisning i vissa företag m.m., nämligen att om en ekonomisk verksamhet organiseras som en koncern kan detta ge möjlighet att påverka koncernföretagens ekonomiska ställning och rörelseresultat så att man inte får den fullständiga, korrekta och överskådliga ekonomiska redovisning som är syftet med bokföringslagens bestämmelser.

Upprättandet av en ändamålsenlig koncernredovisning är en komplicerad sak redan för vad som kan sägas vara mer normala fall, t.ex. vid koncernbildningar enligt aktiebolagslagen och årsredovisningslagen. Lagrådet ifrågasätter om det nyss angivna skälet för kravet på koncernredovisning ger tillräcklig ledning för bestämmandet av det ändamål som i förevarande fall skall uppnås med koncernredovisningen, i synnerhet när moderstiftelsen inte utövar näringsverksamhet. I linje med vad lagrådet anført i det föregående rörande hänvisningen till bokföringslagen hade det därför varit värdefullt om motiven hade gett en mer fullödig redovisning av de överväganden som lett fram till förslaget om att de koncernredovisningar som avses i stiftelselagen i huvudsak skall ha samma innehåll som andra koncernredovisningar.

Lagrådet har inte sett som sin uppgift att på de punkter som kommenterats i det föregående med avseende på 3 kap. lämna förslag till ändrade lydelse av bestämmelserna. Utöver redan redovisade förslag föreslår lagrådet emellertid vissa ytterligare redaktionella ändringar som inte torde kräva någon kommentar.

4 kap. 6 §

Jävsreglerna i första stycket 1–3 och 7, som enligt motiven utformats efter mönster av motsvarande regler i lagen om ekonomiska föreningar, har ändrats så att personkretsen i huvudsak motsvarar den som träffas av låneförbudet i 2 kap. 6 § första stycket.

4 kap. 9 §

Av specialmotiveringen till denna paragraf och även av andra uttalanden i remissprotokollet framgår att det har förutsatts att bestämmelsen i 2 kap. 1 § – dvs. bestämmelsen att föreskrifterna i stiftelseförordnandet skall följas vid förvaltningen av stiftelsens angelägenheter – omfattar föreskrifter som gäller revisionsuppdraget och dess omfattning. Revisionen kan dock inte anses som en del av "förvaltningen". Lagrådet anser att lagen bör innehålla en uttrycklig bestämmelse som klargör att stiftelseförordnandet har den enligt remissprotokollet avsedda betydelsen för revisionen. Bestämmelsen kan lämpligen tas in i den nu behandlade paragrafen som ett tredje stycke.

Tredje stycket i paragrafen anger vissa omständigheter som revisorerna skall anmärka i revisionsberättelsen. Bl.a. skall enligt 2 anmärkas om revisorerna vid sin granskning funnit att någon åtgärd eller försummelse innebär att bestämmelserna i annan författning än stiftelselagen inte iakttagits. Enligt lagrådet lägger detta en omfattande och alltför obestämd skyldighet på revisorerna. Eftersom remissprotokollet inte ger stöd för en mer preciserad lagtext föreslår lagrådet att denna skyldighet stryks.

6 kap. 1–4 §§

Enligt det remitterade förslaget skall ändringsförbehåll i ett stiftelseförordnande vara utan verkan. Som skäl härför åberopas i den allmänna motiveeringen, utan att saken närmare utvecklas, att det finns risk för att ändringsförbehåll kommer till användning för illojala förfaranden till skada för tredje man.

Lagrådet ansluter sig till uppfattningen att ändring som avser stiftelsens ändamål alltid skall vara beroende av myndighets tillstånd. Däremot känner sig lagrådet inte övertygat om att sådant tillstånd bör vara nödvändigt för en ändring i andra avseenden. Det torde få antas att ett stiftelseförordnande kan medge styrelsen eller förvaltaren att vid inträffad förutsättning övergå till ett i förordnandet angivet alternativ till ett i första hand tillämpligt förfarande. Skillnaden mellan en ändring på grund av en ändringsklausul och övergång till ett sådan alternativt förfarande kan vara hårfin.

Enligt lagrådets mening bör tillstånd inte krävas för en ändring som stiftaren förutsett skulle kunna bli önskvärd, om han uttryckligen angivit i vilket hänseende – annat än stiftelseändamålet – som en sådan ändring får företas. Detta synes vara en av de punkter på vilka förslaget utan tillräckliga skäl beskär stiftarens möjligheter att bestämma om stiftelsens angelägenheter. En bestämmelse om att ändringsförbehåll i viss utsträckning alltjämt skall vara giltiga bör tas in som ett nytt första stycke i förslagets 3 §. Härigenom kan man inskränka det administrativa arbetet till sådan efterhandskontroll som avses i 6 kap. 4 §.

De allmänna förutsättningarna för ändring i 6 kap. 1 § i det remitterade förslaget är hämtade från 1 § permutationslagen (1972:205). Permutationsfallet motsvaras i remissförslaget av 6 kap. 2 § och det synes lämpligt att i första hand anknyta bestämmelserna i 6 kap. 1 och 2 §§ till varandra så att 2 § första stycket blir ett första stycke i en ny 1 § medan remissförslagets 1 § får bilda andra och tredje styckena i den nya 1 §. Andra stycket i remissförslagets 2 § kan lämpligen bli en ny 2 §.

Till andra stycket i den nya 1 § bör hänvisning göras för det ändringsfall som regleras i 3 § i remissförslaget. Däremot torde ett ändringsförbehåll i stiftelseförordnandet av det slag som enligt lagrådets förslag skall ge möjlighet till ändring utan myndighets tillstånd göra en sådan hänvisning överflödig.

Beträffande ändring, som efter myndighets tillstånd görs avseende stiftelsens ändamål, bör utgångspunkten vara att de nya föreskrifterna om ända-

målet så långt möjligt beaktar vad som kan antas ha varit stiftarens avsikt med stiftelsen.

Det remitterade förslaget anger inte på vilka grunder som tillsynsmyndigheten skall kunna förbjuda verkställighet av ett ändringsbeslut. Någon lämplighetsprövning bör inte komma i fråga utan endast en prövning av lagligheten i de genom ändringarna tillkomna föreskrifterna, såvitt avser förhållandet till stiftelselagen. På grund av bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommer en ändring som står i strid med stiftelseförordnandet att bli att betrakta som en ändring som är otillåten enligt stiftelselagen.

Lagrådet har utformat 6 kap. 1–4 §§ i enlighet med det anförda.

Lagrådet vill tillfoga följande. Bestämmelserna i 6 kap. 1 § (6 kap. 2 § i remissförslaget) innefattar bl.a. förbud att utan tillstånd åsidosätta vissa föreskrifter i stiftelseförordnandet. Förbudet är enligt sin lydelse ovillkorligt. Bestämmelserna i fråga skall emellertid inte läsas isolerade utan sättas i samband med andra bestämmelser i stiftelselagen, särskilt 2 kap. 1 §. I den paragrafen anges som huvudregel att föreskrifterna i stiftelseförordnandet skall följas vid förvaltningen av stiftelsens angelägenheter, men undantag görs för det fall då föreskriften strider mot någon bestämmelse i stiftelselagen (jfr lagrådets kommentar till paragrafen). I specialmotiveringen till 2 kap. 1 § har understrukits att bestämmelsen innebär att föreskrifterna i stiftelseförordnandet *skall* åsidosättas om de är lagstridiga. Konsekvensen bjuder att motsvarande undantag görs vid tillämpningen av 6 kap. 1 §. Denna skall således inte uppfattas så att den hindrar ett åsidosättande av lagstridiga föreskrifter. Remissförslaget utgår uppenbarligen från att någon uttrycklig erinran om detta inte behövs. Lagrådet har ansett sig kunna acceptera denna ståndpunkt. Det bör tilläggas att ett motsvarande undantag givetvis bör läsas in i den bestämmelse i 6 kap. 4 § som föreskriver att ett åsidosättande i vissa fall skall anmälas till tillsynsmyndigheten.

6 kap. 5 §

Andra stycket andra meningen i paragrafen enligt remissförslaget ingår i 7 kap. 18 § i lagrådets förslag.

7 kap. 11 §

De efter likvidation återstående tillgångarna bör i första hand användas för stiftelseändamålet eller ett närstående ändamål. Endast om detta inte låter sig göra, bör Allmänna arvsfonden komma i fråga som mottagare.

7 kap. 15 §

Till skillnad från vad som kan bli fallet beträffande aktiebolag, något som har fått tjäna som förebild, torde ett likvidationsbeslut avseende en stiftelse inte kunna upphävas genom dom, varför detta ord bör utgå ur lagtexten.

Eftersom tillsynsmyndigheten är en statlig myndighet torde kostnader som inte kan tas ut av stiftelsen falla på staten utan uttrycklig föreskrift, om det är tillsynsmyndigheten som gjort anmälan till tingsrätten om att en stiftelse är likvidationsskyldig. Sista meningen i tredje stycket i remissförslaget kan därför tas bort.

7 kap. 18 §

I det remitterade förslagets 6 kap. 5 § andra stycket och 10 kap. 4 § tredje stycket finns bestämmelser om att en stiftelse är upplöst när tillgångarna är förbrukade eller en konkurs har avslutats utan överskott. Dessa bestämmelser har i lagrådets förslag sammanförts i denna paragraf under rubriken "Upplösning utan likvidation".

8 kap. 4 §

En stiftelse skall enligt remissförslagets 1 kap. 5 § ha ett namn som innehåller ordet stiftelse. Några andra krav på namnet ställs inte i lagförslaget.

Enligt 1 § i förevarande kapitel får inte ordet stiftelse eller förkortning därav ingå i en firma som skiljer sig från stiftelsens namn. Detta motiveras dels med hänvisning till 1 kap. 5 §, dels med att en stiftelse bör få ha endast ett kännetecken som innehåller ordet stiftelse. I specialmotiveringen görs också en jämförelse med vad som gäller om bifirmor inom associationsrätten.

I och för sig talar goda skäl för remissprotokollets ståndpunkt att stiftelser bör hindras från att ha ett namn och en firma vilka båda innehåller ordet stiftelse. Samtidigt synes det olämpligt med hänsyn bl.a. till medkontrahefter i avtal och borgenärer i övrigt att en stiftelse i sin näringsverksamhet genom firmateckning uppträder utan att det framgår att näringsidkaren är just en stiftelse och inte något annat. Remissförslaget har löst detta dilemma genom att i 8 kap. 4 § införa en ordningsföreskrift om att namnet alltid skall anges om firman inte sammanfaller med stiftelsens namn.

Med den föreslagna bestämmelsen i 4 § synes emellertid vara förenad en nackdel som är värd beaktande. Eftersom det inte kan uteslutas att stiftelsens namn är förväxlingsbart, eller kanske t.o.m. närmast identiskt, med annan stiftelses namn och firma kan den som har att göra med en sådan stiftelse vars firma avviker från namnet bli vilseledd av att till firman knyts ett förväxlingsbart stiftelsenamn.

Ett till synes nära till hands liggande sätt att lösa problemen skulle vara att kräva att den stiftelse som av skäl som anges i lagen måste anta en annan firma än den som direkt svarar mot namnet också skulle tvingas att ändra namnet så att namn och firma inte skilde sig från varandra. Mot detta kan invändas, dels att det skulle kräva tämligen vittgående undantag i övergångsbestämmelser, dels att det skulle kunna innebära ett större avsteg från stiftarens vilja än som rimligen bör krävas för att uppnå en lämplig ordningsföreskrift enligt 4 §.

Även om invändningarna enligt det nyss sagda godtas, återstår att ta ställning till det otillfredsställande med att en ordningsföreskrift kräver en åtgärd som skulle kunna vålla konflikt med intressen som uppbär annan lagstiftning, t.ex. den om rätten till skydd för firma och andra näringskännetecken. Enligt lagrådets mening borde därför övervägas om inte intresset av att det i anslutning till en stiftelses firma framgår att det är en stiftelse som har firman borde tillgodoses på annat sätt än som föreslås i det remitterade lagförslaget.

En möjlighet skulle måhända kunna vara att ordningsföreskriften får en mer allmän utformning av innebörd att en stiftelse som har en firma som inte innehåller ordet stiftelse till firmateckningen skall knyta en uppgift som utvisar att firman innehas av en stiftelse utan att ordet stiftelse tillförs firman. Därmed lämnas möjlighet för den som så vill att antingen handla i enlighet med vad den föreslagna lagtexten anger eller, om risk därmed skulle anses föreligga att stiftelsen förväxlas med en annan stiftelse, ge upplysningen i annan form. Ett ytterligare alternativ som möjligen kunde övervägas skulle vara att kräva att en firma, som inte innehåller ordet stiftelse, i stället skall ha ett särskilt tillägg av "stift", eller annan förkortning av stiftelse. En så beskaffad firma torde inte behöva medföra den olägenhet som skall undvikas genom den berörda bestämmelsen i 1 §.

9 kap. 1 §

I första stycket anges vilken länsstyrelse som skall vara tillsynsmyndighet. Det skulle kunna inträffa att omständigheterna i det enskilda fallet är sådana att en tillämpning av kriterierna i första stycket inte ger något resultat, t.ex. när styrelsen för en stiftelse med egen förvaltning inte har något bestämt säte och förvaltningen är jämnt fördelad mellan två eller flera län. I lagrådets förslag har andra stycket kompletterats med en regel som ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer möjlighet att i sådana undantagsfall besluta att en viss länsstyrelse skall vara tillsynsmyndighet.

9 kap. 2 §

I denna paragraf ges regeringen möjlighet att besluta om avgifter i tillsynsärenden och även möjlighet att lämna uppgiften vidare till någon förvaltningsmyndighet. Det är naturligtvis viktigt att avgiftsuttaget utformas så att gränsen mot vad som från konstitutionell synpunkt är att betrakta som skatt inte överträds. Lagrådet föreslår en omformulering som syftar till att markera att avgifterna i princip skall hållas inom ramen för de belopp som behövs för att täcka kostnaderna för tillsynen.

9 kap. 3–6 §§

I anslutning till 2 kap. 1 § har lagrådet yttrat att en stiftelse utan särskilt stadgande är skyldig att rätta sig efter tvingande bestämmelser som gäller för alla rättssubjekt även om den bestämmelsen står i strid med stiftelseförordnan-

det. Det bör inte vara en uppgift för tillsynsmyndigheten för stiftelser att övervaka att sådana bestämmelser, t.ex. om beskattning, brandsäkerhet, allmän ordning, särskilda villkor för viss näringsverksamhet m.m., efterlevs av stiftelserna.

Däremot skulle det kunna förekomma att en styrelse eller en förvaltare också genom att försumma att iaktta andra regler i lagar och andra författningar än stiftelselagen åsamkar stiftelsen skada i form av förluster eller onödiga påföljder av ekonomisk art. En sådan försummelse kan innefatta misskötsel av stiftelsens angelägenheter som bör kunna leda till ingripande från tillsynsmyndighetens sida. Lagtexten i 9 kap. 3 § bör avfattas i enlighet härmed. Bestämmelsen i 9 kap. 5 § 2 i lagrådets förslag om att tillsynsmyndigheten kan förelägga en eller flera styrelseledamöter eller förvaltaren att fullgöra sina åligganden kommer då att avse även de nu angivna fallen. I sista hand kan tillsynsmyndigheten väcka talan vid allmän domstol om entledigande av en eller flera styrelseledamöter eller förvaltaren med stöd av remissförslagens 5 kap. 4 § och 5 § första stycket. Bestämmelserna i fråga flyttas i lagrådets lagtextförslag och får utgöra första och andra styckena i 9 kap. 6 §.

9 kap. 7 §

Bestämmelsen i första stycket 2 bör vara så utformad att tillsynsmyndigheten kan utse ordförande även utanför kretsen av de befintliga styrelseledamöterna, om stiftelseförordnandet föreskriver att ordföranden skall hämtas utanför denna krets.

9 kap. 9 och 11 §§

Bestämmelsen i 9 § i det remitterade förslaget är hämtad från 3 § tillsynslagen men saknar stadgande om att den som förvaltar testators dödsbo är skyldig att göra anmälan till länsstyrelsen. Eftersom det är avsett att en sådan skyldighet fortfarande skall föreligga bör en bestämmelse med detta syfte tas upp i 9 §. Samtidigt bör 11 § kompletteras med en bestämmelse om överklagande av länsstyrelsens beslut enligt 9 §.

9 kap. 10 §

Remissförslaget innebär att tre grupper av stiftelser undantas från egentlig tillsyn, nämligen 1) stiftelser som har bildats av eller tillsammans med staten eller en kommun (härunder inbegripet landsting och kyrkliga kommuner), 2) stiftelser som förvaltas av en statlig myndighet eller en kommun och 3) stiftelser som enligt förordnande av stiftaren skall vara undantagna från tillsyn (under förutsättning att stiftelsen inte utövar näringsverksamhet eller är moderstiftelse).

Den viktigaste ändringen i förhållande till gällande rätt synes vara undantaget för de kommunalt förvaltade stiftelserna. I förarbetena till tillsynslagen avvisades tanken på ett sådant undantag, varvid hänvisades främst till risken

för att stiftelsemedlen skulle komma att användas för andra ändamål än stiftaren avsett (prop. 1929:83 s. 43–44 och 104).

Prop. 1993/94:9
Bilaga 5

Till stöd för den föreslagna ändringen har i remissprotokollet anförts endast att erfarenheterna från det s.k. frikommunförsöket skulle visa att stiftelser som förvaltas av en kommun eller ett landsting bör kunna undantas från lagens tillsynsregler. I det sammanhanget hänvisas till ett avsnitt i prop. 1991/92:13. Det återopade avsnittet (1.16) ger dock knappast stöd för några slutsatser i frågan. Enligt vad som kommit till lagrådets kännedom tyder åtminstone vissa erfarenheter från bl.a. den kommunala revisionen på att kommuner brustit i sin förvaltning av s.k. donationsfonder, t.ex. genom att använda stiftelsemedlen för ändamål som inte ligger i linje med donationsvillkoren eller genom att inte tillvarata möjligheterna att lämna utdelning från fonden.

Lagrådet anser sig mot denna bakgrund kunna konstatera att något egentligt underlag för remissförslaget inte har redovisats och att den i protokollet redovisade uppfattningen om den kommunala stiftelseförvaltningen i varje fall inte är oomstridd. En annan invändning mot förslaget att undanta de kommunalt förvaltade stiftelserna från tillsyn är att en sådan ordning knappast är förenlig med de uttalanden som i remissprotokollet gjorts om de principer som skall ligga till grund för lagstiftningen. Som berörts i inledningen till lagrådets yttrande innebär dessa uttalanden bl.a. att reglerna bör ha som övergripande syfte att säkerställa och trygga stiftelsens möjligheter att verka för det ändamål som stiftaren har angett i stiftelseförordnandet samt att respekten för stiftarens vilja bör vara en ledstjärna vid utformningen av reglerna. Det strider uppenbarligen mot denna grundsyn att undanta en kommunalt förvaltad stiftelse från statlig tillsyn i de fall då stiftaren uttryckligen har föreskrivit eller i varje fall tydligt har utgått från att en sådan tillsyn skall äga rum (lagrådet bortser här från den i specialmotiveringen till 3 kap. 11 § och 9 kap. 3 § antydda möjligheten av en "frivillig" tillsyn). Men även när stiftaren inte alls har uttalat sig i frågan torde det som regel vara bäst förenligt med hans intresse att i fall som här avses genom en statlig tillsyn trygga stiftelsens möjligheter att verka för det föreskrivna ändamålet. Endast i de fall då stiftaren uttryckligen förordnat att stiftelsen skall vara undantagen från tillsyn bör ett sådant undantag komma i fråga och då på de villkor som gäller för andra stiftelser (dvs. att stiftelsen inte utövar näringsverksamhet eller är moderstiftelse).

På grund av det anförda avstyrker lagrådet förslaget om ett generellt undantag för de kommunalt förvaltade stiftelserna. Detta ställningstagande återspeglas i den av lagrådet föreslagna lydelsen av 9 kap. 10 § första stycket.

I andra stycket av samma paragraf finns föreskrifter som innebär att undantaget enligt första stycket inte gäller när stiftelsen eller dess företrädare har åsidosatt sina skyldigheter i vissa angivna hänsenden. Av specialmotiveringen synes kunna utläsas att de vanliga tillsynsreglerna i de avsedda fallen skall bli tillämpliga endast vid det eller de ingripanden som direkt föranleds av stiftelsens eller företrädarens försummelse. I lagrådets förslag har andra stycket justerats så att den nu angivna innebörden skall framträda tydligare.

I specialmotiveringen till paragrafen behandlas det fallet att förordnandet för en stiftelse, som inte är registreringskyldig enligt stiftelselagen, innehåller en föreskrift om att stiftelsen skall vara registrerad. Enligt motivuttalandet är stiftelsens styrelse eller förvaltare i ett sådant fall skyldig att följa föreskriften "i den mån registreringsmyndigheten i det enskilda fallet förklarar sig villig att registrera stiftelsen". En ordning av det slag som antyds i uttalandet väcker erinringar från både principiella och praktiska synpunkter. Vid föredragningen inför lagrådet har också uppgivits att en reglering som innebär att en ovillkorlig registreringskyldighet föreligger i de avsedda fallen är att föredra. Lagrådets förslag till ändring av 1 § har utformats i enlighet härmed. Beträffande fjärde stycket i lagrådets lagtextförslag hänvisas till vad som anförts vid 9 kap. 2 §.

10 kap. 3 §

I paragrafen regleras skyldigheten att för registrering anmäla vissa förhållanden rörande en stiftelse som redan är registrerad. I den lydelse paragrafen har enligt remissprotokollet anger den i första stycket i sju olika punkter de förhållanden som skall anmälas. Punkterna 2, 3 och 5 avser ändring i förhållanden som redan skall vara anmälda enligt 2 §. Uppräkningen är dock inte uttömmande. Eftersom det är viktigt att registret hålls aktuellt och att därför anmälan görs om varje ändring i ett förhållande som har blivit föremål för registrering (enligt de föreskrifter som regeringen senare utfärdar) föreslår lagrådet att punkterna 2, 3 och 5 i det remitterade förslaget ersätts av en punkt 2 med en mer generell avfattning.

10 kap. 11-13 §§

I 10 kap 11 § tredje stycket finns en bestämmelse om att registreringsmyndigheten kan förbjuda fortsatt användning av ordet stiftelse i strid med förbudet för andra än stiftelser att ha detta ord i sitt namn. Ingripandet skall alltså göras mot någon som inte är registrerad hos registreringsmyndigheten.

Lagrådet förordar att befogenheten tilläggs inte registreringsmyndigheterna som är många utan en bestämd myndighet, lämpligen länsstyrelsen i Stockholms län. Bestämmelsen härom bör bilda en ny 12 §, varefter remissförslagets 12 § blir 13 § och förses med ett nytt stycke om överklagande av beslut enligt den nya 12 §.

Förslaget till lag om införande av stiftelselagen (1993:000)

3 och 4 §§

I dessa paragrafer behandlas förmögenhetsbildningar som har tillkommit före ikraftträdandet. I anslutning till vad som anförts ovan i kommentaren till 1 kap. 1 § stiftelselagen förordar lagrådet att bestämmelserna utformas och disponeras så att det först anges under vilka förutsättningar dessa äldre

förmögenhetsbildningar i fortsättningen skall betraktas som stiftelser och därefter klargörs i vilken utsträckning stiftelselagen skall tillämpas på dem.

Av remissförslagets 3 § följer att äldre förmögenhetsbildningar skall anses som stiftelser om de vid ikraftträdandet uppfyllde de krav som enligt stiftelselagen ställs på stiftelsebildning. Vidare synes förslagets 4 § innebära att äldre förmögenhetsbildningar kan godtas som stiftelser även om kravet på skriftlig form eller kravet på att egendomen skall ha avskilts inte är uppfyllt (övriga krav på stiftelsebildning förutsätts däremot alltid vara uppfyllda). Enligt specialmotiveringen är 4 § tillämplig på "befintliga förmögenhetsbildningar som nu betraktas som stiftelser". Detta synes innebära att formkravet och kravet på avskild egendom får efterges endast på villkor att förmögenhetsbildningen närmast före ikraftträdandet var att betrakta som "stiftelse" enligt då gällande rätt. Enligt lagrådets mening är det också önskvärt att uppställa ett sådant villkor. Införandelagen kunde annars få den märkliga konsekvensen att förordnanden som inte uppfyller formkravet och inte heller lett till avskiljande av egendom skulle anses som giltiga stiftelsebildningar även när de inte godtas som stiftelser enligt nu gällande rätt.

Lagrådets författningsförslag, som grundas på att nämnda villkor skall upprätthållas, är i enlighet med det nyss sagda disponerat så att förutsättningarna för att äldre förmögenhetsbildningar skall betraktas som stiftelser anges i 3 § varefter det i 4 § klargörs att stiftelselagen skall tillämpas på dessa stiftelser med endast de begränsningar som följer av införandelagen. Av praktiska skäl har beteckningen "äldre stiftelser" införts. Definitionen ersätter uttrycket "en stiftelse som har bildats före ikraftträdandet" i 5, 8, 10 och 12 §§.

Beräffande andra stycket i 4 § hänvisas till vad som anförts vid 1 kap. 7 § stiftelselagen.

8 §

Bestämmelserna om bokföring m.m. och revision i 3 och 4 kap. stiftelselagen har, med vissa undantag som följer av förevarande paragraf, ansetts böra tillämpas på äldre stiftelser genast från och med ikraftträdandedagen den 1 januari 1994. Lagrådet vill peka på två förhållanden av intresse i sammanhanget.

Enligt 3 kap. 8 § första stycket stiftelselagen skall en stiftelse vid upprättandet av årsredovisningen lämna uppgifter av det innehåll som anges i 2 kap. 6 § lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag. Vid upprättandet av en koncernredovisning skall enligt andra stycket i nämnda paragraf i stiftelselagen en stiftelse iaktta 3 kap. 9 § första stycket årsredovisningslagen. Av dessa bestämmelser i sistnämnda lag följer att årsredovisningen och koncernredovisningen skall återge resultaträkningen och balansräkningen respektive koncernresultaträkningen och koncernbalansräkningen för närmast föregående år. I avsaknad av övergångsbestämmelser motsvarande dem som gällde när årsredovisningslagen trädde i kraft skulle alltså äldre stiftelser bli tvungna att göra upp räkningar enligt de nya reglerna även för det räkenskapsår som närmast föregått det för vilket de nya reglerna första gången skall tillämpas.

Tillämpningen av de regler i 4 kap. stiftelselagen som anger vem som får vara revisor kan innebära att en äldre stiftelse måste byta revisor. Det förefaller inte ändamålsenligt om revisionen avseende det räkenskapsår som börjat före stiftelselagens ikraftträdande men utlöper den 31 december 1993 eller en kort tid därefter måste fullgöras av en ny revisor.

Prop. 1993/94:9
Bilaga 5

10 §

Lagrådet har i det föregående föreslagit att även ändringsförbehåll i ett stiftelseförordnande för en ny stiftelse skall ha giltighet om det uppfyller vissa villkor. Ändringar som vidtas med stöd av ett sådant ändringsförbehåll skall vara underkastade viss efterhandskontroll av tillsynsmyndigheten. Stiftelselagens 6 kap. 1–4 §§ har i lagrådets förslag utformats i enlighet härmed.

Bestämmelsen i förevarande paragraf om att ändringsförbehåll för äldre stiftelser och likställda stiftelser skall ha samma giltighet som före ikraftträdandet medför att de nämnda paragraferna i stiftelselagen inte får någon betydelse för dessa stiftelser i den mån paragraferna strider mot stiftelseförordnandets ändringsförbehåll. Efterhandskontroll av tillsynsmyndigheten kommer således inte i fråga för ändringar som görs med stöd av ändringsförbehåll i stiftelseförordnanden för äldre stiftelser och likställda stiftelser.

15 §

Enligt denna paragraf kan en ideell förening få länsstyrelsens tillstånd att efter stiftelselagens ikraftträdande behålla ordet stiftelse eller en förkortning därav i sitt namn. Eftersom en ansökan inte kan slutligt prövas förrän efter ikraftträdandedagen föreslår lagrådet att paragrafen kompletteras med en bestämmelse som möjliggör för en förening att behålla sitt namn under en övergångstid då ansökningen kan prövas.

16 §

Det remitterade förslaget till införandelag innehåller inte någon bestämmelse som anger när en äldre stiftelse, som redan vid tidpunkten för ikraftträdandet blir registreringsskyldig enligt den nya lagstiftningen, senast skall göra anmälan för registrering i stiftelseregistret.

Registrering skall enligt 10 kap. 1 § stiftelselagen, i dess lydelse enligt lagrådets förslag, ske i två fall. Det ena är att det av stiftelseförordnandet följer att stiftelsen skall vara registrerad, det andra att stiftelsen är skyldig att upprätta årsredovisning. Enligt 10 kap. 2 § skall anmälan för registrering i stiftelseregistret göras, i det förra fallet senast sex månader efter det att stiftelsen bildades och i det senare fallet senast sex månader efter det att stiftelsen blev bokföringsskyldig enligt stiftelselagen. Vidare gäller enligt 10 kap. 6 § att en stiftelse som skall börja driva näringsverksamhet är skyldig att göra anmälan till stiftelseregistret innan verksamheten påbörjas.

När en äldre stiftelse har ett stiftelseförordnande med nyss angivet innehåll eller när den redan före ikraftträdandet bedrev näringsverksamhet kan

ovisshet uppkomma om när anmälningsskyldigheten senast skall fullgöras. Lagrådet förordar att det i en ny 16 § i införandelagen klargörs att en äldre stiftelse inte på grund av ett stiftelseförordnande som avses i stiftelselagens 10 kap. 1 § första stycket 2 eller på grund av en näringsverksamhet som påbörjats före ikraftträdandet blir skyldig att göra anmälan enligt 10 kap. 2 eller 6 § tidigare än en månad efter ikraftträdandet.

Prop. 1993/94:9
Bilaga 5

Förslaget till lag om ändring i lagen (1967:531) om trygghet av pensionsutfästelse m.m.

10 a §

Bestämmelsen stadgar i det remitterade förslagens lydelse att pensionsstiftelsens styrelse svarar för att förmögenheten är placerad på ett godtagbart sätt. Enligt motiven skall ordet godtagbar ha samma innebörd som ordet nöjaktig i 15 § tillsynslagen. Innebörden av att förmögenheten är placerad på ett godtagbart sätt är således avsedd att vara en annan än i 2 kap. 4 § stiftelselagen. Tillsynslagens uttryck "nöjaktigt sätt" bör med hänsyn till det sagda användas.

17 a §

Lagrrådet föreslår att den bestämmelse som i remissförslaget intagits som ett nytt tredje stycke i 17 § bryts ut till en särskild paragraf.

I specialmotiveringen till bestämmelsen, som föreskriver att trygghetsstiftelser skall vara bokföringsskyldiga och tillämpa bokföringslagen, anföras att värderingsreglerna i nämnda lag inte skall tillämpas i fall då man enligt 15 § i förevarande lag skall avgöra om det finns överskott på kapitalet i stiftelsen eller inte. Detta får anses vara en sådan väsentlig sak att den borde framgå av lagtexten. Emellertid borde i så fall anges vilka värderingsregler som skall tillämpas. Lagrådet har emellertid inte tillräckligt underlag för att föreslå en lagtext i detta hänseende och lämnar frågan med det gjorda påpekandet.

32 och 33 §§

Bestämmelser om överklagande av tillsynsmyndighetens beslut finns för närvarande i 33 §. Hänvisningen till besvärreglerna i 9 kap. 11 § stiftelselagen har därför flyttats till 33 § från den plats som den enligt remissförslaget har i 32 §. I samband härmed har lagrådet omredigerat 33 §.

Förslaget till lag om ändring i permutationslagen (1972:205)

Lagrrådet föreslår att 5 § får följande lydelse:

"Denna lag gäller ej stiftelser på vilka 6 kap. stiftelselagen (1993:000) är

tillämpligt och ej heller sådana pensions- eller personalstiftelser som avses i lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.”

Prop. 1993/94:9
Bilaga 5

Förslaget till lag om ändring i handelsregisterlagen (1974:157)

Eftersom pensions- och personalstiftelser som avses i lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m. skall vara registrerade i det register som anges i 31 § i den lagen och inte i det i punkten 2 i övergångsbestämmelserna till lagen om ändring i handelsregisterlagen angivna stiftelseregistret bör nämnda övergångsbestämmelser kompletteras för berörda fall.

Förslaget till lag om ändring i bokföringslagen (1976:125)

Bestämmelsen i 1 § första stycket andra meningen om stiftelsers bokföringsskyldighet föreslås få följande lydelse: ”Förutsättningarna för att en stiftelse skall vara bokföringsskyldig framgår av stiftelselagen (1993:000) och lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.”

Övriga lagförslag

Förslagen lämnas utan erinran.

Förslag till Stiftelselag

1 kap. Inledande bestämmelser

1 §

En stiftelse bildas genom

1. förordnande enligt 2 §,
2. förordnande enligt 11 kap. 1 §,
3. förordnande i kollektivavtal enligt 11 kap. 3 §, eller
4. åtgärd för grundande av pensionsstiftelse eller personalstiftelse enligt lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.

Beträffande sådana stiftelser som avses i första stycket 2 och 3 gäller bestämmelserna i denna lag endast i den utsträckning som anges i 11 kap. Beträffande stiftelser som avses i första stycket 4 gäller endast lagen om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.

2 §

En stiftelse bildas genom att egendom enligt förordnande av en eller flera stiftare avskiljs för att varaktigt förvaltas som en självständig förmögenhet för ett bestämt ändamål.

Stiftelsens egendom skall anses vara avskild när den har tagits om hand av någon som har åtagit sig att förvalta den i enlighet med stiftelseförordnandet.

3 §

Ett stiftelseförordnande skall vara skriftligt och undertecknat av stiftaren eller stiftarna.

Ett giltigt testamentariskt förordnande skall godtas som ett stiftelseförordnande enligt denna lag utan hinder av bestämmelsen i första stycket.

6 §

En stiftelse skall ha ett namn. Namnet skall innehålla ordet stiftelse.

Ingen annan än en stiftelse får i sitt namn använda ordet stiftelse eller en förkortning därav.

Bestämmelser om stiftelsers firma finns i 8 kap.

7 §

Bestämmelserna i 1 kap. 5 § och 6 § första stycket och 2–10 kap. gäller inte i fråga om stiftelser vilkas tillgångar enligt stiftelseförordnandet får användas endast till förmån för bestämda fysiska personer.

8 §

I 9 kap. finns bestämmelser om att stiftelser står under tillsyn av en tillsynsmyndighet. I 10 kap. finns bestämmelser om att vissa stiftelser skall vara registrerade i ett stiftelseregister.

1 §

Föreskrifterna i stiftelseförordnandet skall följas vid förvaltningen av stiftelsens angelägenheter, om inte föreskrifterna strider mot någon bestämmelse i denna lag.

2 §

Om ett åtagande att förvalta stiftelsens egendom i enlighet med stiftelseförordnandet görs av en eller flera fysiska personer, föreligger egen förvaltning. Görs ett sådant åtagande av en juridisk person, föreligger anknuten förvaltning.

Den eller de fysiska personer som har åtagit sig att förvalta stiftelsens egendom i enlighet med stiftelseförordnandet bildar styrelse för stiftelsen. Vid sådant omhändertagande av egendom som avses i 1 kap. 2 § andra stycket får stiftelsen företrädas av någon som skall ingå i styrelsen.

Den juridiska person som har åtagit sig att förvalta stiftelsens egendom är förvaltare för stiftelsen. Om staten har gjort ett sådant åtagande, är det i stället den myndighet som har gjort åtagandet för statens räkning som är förvaltare.

3 §

Styrelsen eller förvaltaren svarar för att föreskrifterna i stiftelseförordnandet följs.

Första stycket medför inte ansvar för åtgärd som i enlighet med stiftelseförordnandet vidtagits av annan än styrelsen i fråga om utseende eller entledigande av ledamöter eller ordförande i styrelsen eller som vidtagits av annan än styrelsen eller förvaltaren i fråga om utseende eller entledigande av revisor i stiftelsen eller bestämmande av arvode åt styrelsen, förvaltaren eller revisorerna.

Inte heller medför första stycket ansvar för styrelsen eller förvaltaren för innehålllet i en revisors uppdrag till den del föreskrifter härom meddelats i stiftelseförordnandet.

4 §

I den mån det inte följer av stiftelseförordnandet hur stiftelsens förmögenhet skall vara placerad, svarar styrelsen eller förvaltaren för att förmögenheten är placerad på ett godtagbart sätt.

6 §

En stiftelse får inte lämna penninglån till eller ställa säkerhet till förmån för

1. stiftaren eller förvaltaren,
2. den som ensam eller tillsammans med andra företräder stiftelsen enligt 16 eller 22 § eller förvaltaren eller, om stiftelsen förvaltas av ett handelsbolag, den som är bolagsman i bolaget,
3. den som ensam eller tillsammans med andra har rätt att företräda ett dotterföretag till stiftelsen eller, om företaget är ett handelsbolag, är bolagsman i bolaget,
4. den som är gift med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till en person som avses i 1–3,
5. den som är besvägrad med en person som avses i 1–3 i rätt upp- eller

nedstigande led eller så att den ene är eller har varit gift med den andres syskon eller

6. en juridisk person över vars verksamhet någon som avses i 1-5 har ett bestämmande inflytande.

Vad som sägs i första stycket 4 och 5 skall även avse den som på grund av samboförhållande på liknande sätt är närstående till en person som avses i första stycket 1-3.

Första stycket 2-5 och andra stycket gäller inte vid utlåning till någon som omfattas av dessa bestämmelser om stiftelsen skall främja sitt syfte genom att meddela penninglån till eller ställa säkerhet för enskilda personer och låntagaren tillhör den personkrets som skall gynnas. Bestämmelsen i första stycket 6 gäller inte om gäldenären är ett dotterföretag till stiftelsen.

Egen förvaltning

9 §

Det ankommer på styrelsen att utse och entlediga ledamöter om inte annat följer av stiftelseförordnandet.

Ett uppdrag som ledamot i en styrelse med två eller flera ledamöter upphör, om ledamoten anmäler det hos den som har utsett honom eller, om denne inte kan nås, hos styrelsen.

Ett uppdrag som ledamot i en styrelse med endast en ledamot upphör, om ledamoten anmäler det hos tillsynsmyndigheten och hos den som har utsett honom om denne kan nås.

10 §

Styrelsen för en stiftelse får inte bestå av enbart stiftaren eller stiftarna. Den som är underårig eller försatt i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara styrelseledamot.

11 §

Inom styrelsen skall en ledamot vara ordförande. Ordföranden skall väljas av styrelsen. Ordföranden skall se till att sammanträden hålls när det behövs.

Bestämmelserna i denna paragraf gäller endast om inte annat följer av stiftelseförordnandet.

12 §

Styrelsen är beslutförför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter är närvarande. Som styrelsens beslut gäller den mening som mer än hälften av de närvarande röstar för eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden biträder.

Bestämmelserna i denna paragraf gäller endast om inte annat följer av stiftelseförordnandet.

13 §

Över styrelsens beslut skall föras protokoll.

14§

En styrelseledamot får inte handlägga frågor som rör avtal mellan honom och stiftelsen. Han får inte heller handlägga frågor om avtal mellan stiftelsen och tredje man, om han i frågan har ett väsentligt intresse som kan vara stridande mot stiftelsens. Med avtal jämställs annan rättshandling samt rättsgång eller annan talan.

Är styrelsen enligt första stycket förhindrad att företräda stiftelsen, får tillsynsmyndigheten på styrelsens begäran förordna en god man att företräda stiftelsen i styrelsens ställe.

17§

Har styrelsen eller annan företrädare för stiftelsen företagit en rättshandling för stiftelsen och därvid överskridit sin befogenhet, gäller inte rättshandlingen mot stiftelsen, om den mot vilken rättshandlingen företogs insåg eller borde ha insett att befogenheten överskreds.

18§

Om suppleanter för styrelseledamöter finns, tillämpas bestämmelserna i denna lag om styrelseledamöter också på suppleanterna.

Anknuten förvaltning

19§

Ett uppdrag som förvaltare upphör, om förvaltaren anmäler det hos tillsynsmyndigheten och hos den som har utsett honom, om denne kan nås.

Stiftaren får inte vara förvaltare. Den som är försatt i konkurs får inte heller vara förvaltare.

24§

Har förvaltaren eller annan företrädare för stiftelsen företagit en rättshandling för stiftelsen och därvid överskridit sin befogenhet, gäller inte rättshandlingen mot stiftelsen, om den mot vilken rättshandlingen företogs insåg eller borde ha insett att befogenheten överskreds.

3 kap. Bokföring och årsredovisning m.m.

Bokföring

1§

En stiftelse som utövar näringsverksamhet eller är moderstiftelse är bokföringsskyldig.

Om en stiftelse hyr ut en byggnad eller del av en byggnad, är den dock bokföringsskyldig på grund därav endast om verksamheten är att anse som hotell- eller pensionatverksamhet eller omfattar mer än två lägenheter som regelmässigt hyrs ut.

En stiftelse som har bildats av eller tillsammans med staten, en kommun, ett landsting eller en kyrklig kommun är alltid bokföringsskyldig.

3 §

En stiftelse som är bokföringsskyldig enligt 2 § kan av tillsynsmyndigheten undantas från denna skyldighet för en viss tid, om stiftelsen skall främja sitt syfte enbart genom att utge kontanta bidrag och den har sin förmögenhet huvudsakligen placerad i sådana obligationer som avses i 15 kap. 4 § tredje stycket föräldrabalken eller i fordran hos Riksbanken eller Riksgäldskontoret eller i fordran på svensk bank.

Beslut om undantag enligt första stycket meddelas efter ansökan av stiftelsen för högst fem räkenskapsår i följd.

4 §

Bokföringsskyldigheten enligt denna lag omfattar all verksamhet som stiftelsen utövar.

Bokföringsskyldigheten skall fullgöras enligt bestämmelserna i bokföringslagen (1976:125).

Värdet av stiftelsens tillgångar

6 §

Vid bestämmandet av det värde av stiftelsens tillgångar som avses i 2 och 5 §§ skall varje tillgång tas upp till ett värde som svarar mot vad tillgången kan anses betinga vid en försäljning under normala förhållanden. Fastigheter och byggnader som är lös egendom tas dock upp till taxeringsvärdet om sådant värde finns.

Årsredovisning m.m.

7 §

En stiftelse som är bokföringsskyldig enligt denna lag skall upprätta årsredovisning. Om stiftelsen vid räkenskapsårets utgång är moderstiftelse och antalet anställda hos koncernen under räkenskapsåret i medeltal har varit minst tio, skall stiftelsen även upprätta koncernredovisning.

Bestämmelsen i första stycket första meningen gäller inte i fråga om en stiftelse som får använda sina tillgångar uteslutande till förmån för medlemmar av en viss eller vissa släkter och som är bokföringsskyldig endast på grund av 2 §.

Årsredovisningen består av den resultaträkning och den balansräkning som har tagits in i årsbokslutet samt av en förvaltningsberättelse med uppgift om hur stiftelsens ändamål har främjats under räkenskapsåret.

8 §

En stiftelse som har utövat näringsverksamhet under räkenskapsåret eller som är moderstiftelse vid räkenskapsårets utgång skall vid upprättandet av årsredovisningen tillämpa god redovisningssed och lämna uppgifter och upplysningar av det innehåll som anges i 2 kap. 6–8 §§ lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag. Om det finns synnerliga skäl får tillsynsmyndigheten medge att bruttoomsättningssumman inte anges i årsredovisningens resultaträkning.

En stiftelse som skall upprätta koncernredovisning skall vid upprättandet av årsredovisningen iakttä även 3 kap. 2 § andra stycket, 3–5 §§ samt 8 § andra meningen lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag

och vid upprättandet av koncernredovisningen 3 kap. 7 § samt 9 § första stycket samma lag. Ett dotterföretag till stiftelsen skall vid upprättandet av sin årsredovisning iakttä 3 kap. 2 § andra stycket samt 8 § nämnda lag.

Prop. 1993/94:9
Bilaga 5:1

9 §

Årsredovisningen skall skrivas under av samtliga styrelseledamöter eller, i fråga om stiftelser med anknuten förvaltning, av förvaltaren eller, om ett handelsbolag är stiftelsens förvaltare, av samtliga de bolagsmän som företräder bolaget.

Har en avvikande mening beträffande årsredovisningen antecknats till styrelsens eller förvaltarens protokoll, skall den avvikande meningen fogas till redovisningen.

4 kap. Revision

2 §

Om inte annat föreskrivs i stiftelseförförordnandet, får en stiftelse ha en eller flera revisorssuppleanter. Bestämmelserna i denna lag om revisorer tillämpas också på revisorssuppleanterna.

4 §

Minst en revisor skall vara auktoriserad eller godkänd revisor, om stiftelsen är skyldig att upprätta årsredovisning enligt denna lag.

Stiftelsen skall ha auktoriserad revisor om stiftelsens tillgångar eller, om stiftelsen är moderstiftelse, koncernens tillgångar, värderade med tillämpning av 3 kap. 6 §, vid utgången av de två senaste räkenskapsåren haft ett värde överstigande ett gränslöpp som motsvarar 1 000 gånger det basbelöpp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring som gällde vid utgången av respektive räkenskapsår. Minst en revisor skall vara auktoriserad också om stiftelsen eller koncernen under vart och ett av de två senaste räkenskapsåren i medeltal haft mer än 200 anställda.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan i fall som avses i andra stycket besluta att en viss godkänd revisor får utses i stället för en auktoriserad revisor. Sådana beslut meddelas för högst fem år i följd.

6 §

Den kan inte vara revisor som

1. är stiftelsens stiftare eller förvaltare,
2. ensam eller tillsammans med andra företräder stiftelsen enligt 2 kap. 16 eller 22 § eller förvaltaren eller, om stiftelsen förvaltas av ett handelsbolag, är bolagsman i bolaget,
3. ensam eller tillsammans med andra har rätt att företräda ett dotterföretag till stiftelsen eller till förvaltaren eller, om dotterföretaget är ett handelsbolag, är bolagsman i företaget,
4. biträder vid förande av stiftelsens räkenskaper eller vid stiftelsens förmyndhetsförvaltning eller stiftelsens kontroll däröver,

5. är anställd hos eller på annat sätt intar en underordnad eller beroende ställning till stiftelsen eller till förvaltaren eller någon annan som avses i 1–4,

6. är verksam i samma företag som den som yrkesmässigt biträder stiftelsen vid grundbokföringen eller förandet av räkenskaper enligt 3 kap. 5 § eller vid stiftelsens förmögenhetsförvaltning eller stiftelsens kontroll däröver,

7. är gift eller sambo med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till en person som avses i 1–4 eller är besvägrad med en sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller

8. står i låneskuld till stiftelsen eller förvaltaren eller till ett dotterföretag till stiftelsen eller till förvaltaren eller har förpliktelser för vilka stiftelsen, förvaltaren eller dotterföretag till stiftelsen eller förvaltaren har ställt säkerhet.

I ett dotterföretag kan inte den vara revisor som enligt första stycket inte är behörig att vara revisor i moderstiftelsen.

En revisor får vid revisionen inte anlita någon som enligt första och andra styckena inte är behörig att vara revisor. Har moderstiftelsen eller dotterföretaget någon anställd i sin tjänst med uppgift att uteslutande eller huvudsakligen ha hand om stiftelsens eller dotterföretagets eller bådas interna revision, får revisorn dock anlita en sådan anställd i den utsträckning som det är förenligt med god revisionsd.

7 §

En revisor utses för bestämd tid eller tills vidare.

Ett uppdrag att tills vidare vara revisor upphör när ny revisor har utsetts.

Ett uppdrag som revisor för bestämd tid upphör i förtid, om revisorn anmäler det hos den som har utsett honom eller om han entledigas av någon som enligt 1 § andra stycket har rätt att göra det.

Om ett uppdrag att vara revisor för bestämd tid upphör i förtid skall revisorn genast anmäla detta till tillsynsmyndigheten, om uppdraget har gällt en stiftelse som är skyldig att upprätta årsredovisning enligt denna lag. Revisorn skall i anmälan lämna en redogörelse för iakttagelserna vid den granskning som han har utfört under den del av löpande räkenskapsår som hans uppdrag har omfattat. För anmälan gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 11 § tredje och fjärde styckena om revisionsberättelse. Kopia av anmälan skall överlämnas till stiftelsens styrelse eller förvaltare.

Bestämmelsen i fjärde stycket tillämpas inte om uppdraget har gällt en sådan stiftelse som avses i 9 kap. 10 § första stycket.

8 §

Tillsynsmyndigheten kan förordna revisor för en stiftelse, om

1. någon revisor inte är utsedd,

2. någon auktoriserad eller godkänd revisor inte är utsedd när det krävs enligt 4 eller 5 §,

3. en utsedd revisor inte får vara revisor enligt vad som föreskrivs i 3 § första stycket eller 6 §, eller

4. en föreskrift i stiftelseförordnandet om antalet revisorer eller om revisors behörighet har åsidosatts.

I fall som avses i första stycket 1–4 är styrelsen eller förvaltaren skyldig att göra anmälan till tillsynsmyndigheten, om inte rättelse utan dröjsmål sker genom den som utser revisor.

Förordnande enligt första stycket skall meddelas efter det att stiftelsen har hörts och avse tid till dess att annan revisor har blivit utsedd. Vid förordnande av revisor i fall som avses i första stycket 2–4 skall tillsynsmyndigheten entlediga den tidigare utsedde revisorn.

9 §

Revisorerna skall i den omfattning som följer av god revisionssed granska stiftelsens räkenskaper och årsredovisning, årsbokslut eller sammanställning enligt 3 kap. 5 § andra stycket samt styrelsens eller förvaltarens förvaltning.

Om stiftelsen är en moderstiftelse som skall upprätta koncernredovisning, skall revisorerna även granska koncernredovisningen och koncernföretagens inbördes förhållanden i övrigt.

Innehåller stiftelseförordnandet föreskrifter om revision skall dessa iaktas, om de inte strider mot första eller andra stycket eller mot någon annan bestämmelse i denna lag.

10 §

Styrelsen eller förvaltarens skall ge revisorerna tillfälle att verkställa granskningen i den omfattning som dessa finner behövt samt lämna de upplysningar och det biträde som revisorerna begär. Samma skyldighet har företagsledningen och revisorerna i ett dotterföretag gentemot en revisor i moderstiftelsen.

11 §

Revisorerna skall avge en revisionsberättelse för varje räkenskapsår.

I fråga om stiftelser som är skyldiga att upprätta årsredovisning enligt denna lag skall revisionsberättelsen innehålla ett uttalande om huruvida årsredovisningen har gjorts upp enligt denna lag. Innehåller inte årsredovisningen sådana upplysningar som skall lämnas enligt 3 kap. 7 § tredje stycket eller 8 §, skall detta anges och behövliga upplysningar lämnas i revisionsberättelsen, om det kan ske.

I revisionsberättelsen skall det också anmärkas om revisorerna vid sin granskning har funnit att

1. stiftelsens tillgångar har använts i strid med stiftelsens ändamål eller att dess förmögenhet är placerad i strid med stiftelseförordnandet eller med 2 kap. 4 eller 6 §,

2. någon annan åtgärd eller försummelse innebär att föreskrifterna i stiftelseförordnandet eller bestämmelserna i denna lag inte har iakttagits, eller

3. vad som enligt 1 eller 2 ligger en styrelseledamot eller förvaltarens till last eller annan åtgärd eller försummelse kan föranleda ersättningsskyldighet enligt 5 kap. 1 § första meningen eller entledigande enligt 9 kap. 6 §.

Har stiftelsen utövat näringsverksamhet under räkenskapsåret, skall revisionsberättelsen upprättas med iakttagande även av 4 kap. 10 § fjärde stycket lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag.

I en moderstiftelse skall revisorerna avge en särskild revisionsberättelse beträffande koncernen. Härvid skall andra stycket och tredje stycket 2 och 3 tillämpas.

13 §

Revisorerna skall överlämna revisions- och koncernrevisionsberättelsen samt den av dem påtecknade års- och koncernredovisningen, årsbokslutet eller sammanställningen till styrelsen eller förvaltarens senast fem och en halv månader efter utgången av stiftelsens räkenskapsår.

5 kap. Skadestånd

4 §

Talan om skadestånd till stiftelsen enligt 1 eller 2 § kan väckas, förutom av styrelsen eller förvaltaren, av

1. stiftaren eller, om stiftaren är avliden, dennes efterlevande make eller sambo, arvinge, arvinges avkomling, universell testamentstagare, boutredningsman eller testamentsexekutor i dödsboet efter stiftaren,

2. en styrelseledamot,

3. den som enligt stiftelsens ändamål kan komma att njuta förmån av stiftelsen,

4. den som genom stiftelseförordnandet har getts rätt att föra sådan talan, samt

5. tillsynsmyndigheten.

Talan om skadestånd till stiftelsen enligt 1 eller 2 § kan även väckas av stiftelsens konkursbo.

Den som har väckt talan med stöd av första stycket 1–5 eller andra stycket svarar för rättegångskostnaderna men har rätt till ersättning av stiftelsen för den kostnad som täcks av vad som har kommit stiftelsen till godo genom rättegången.

Bestämmelsen i första stycket 5 gäller inte i fråga om en sådan stiftelse som avses i 9 kap. 10 § första stycket.

5 §

Sådan talan för stiftelsens räkning enligt 1 eller 2 § som inte grundas på brott kan ej väckas mot

1. en styrelseledamot eller förvaltaren sedan tre år har förflutit från utgången av det räkenskapsår då det beslut eller den åtgärd som ligger till grund för talan fattades eller vidtogs, eller

2. en revisor sedan tre år har förflutit från det att revisionsberättelsen kom styrelsen eller förvaltaren till handa.

Utan hinder av bestämmelserna i första stycket får stiftelsens konkursbo väcka talan, om konkursansökan har gjorts innan den tid som anges i första stycket har gått ut. Efter utgången av nämnda tid kan sådan talan dock ej väckas senare än sex månader från edgångssammanträdet.

6 kap. Ändring m.m. av föreskrifter i ett stiftelseförordnande

Ändring m.m. efter tillstånd

1 §

Styrelsen eller förvaltaren får inte utan tillstånd av myndighet ändra, upphäva eller i särskilt fall åsidosätta föreskrifter i stiftelseförordnandet som avser

1. stiftelsens ändamål,

2. hur stiftelsens förmögenhet skall vara placerad,

3. huruvida stiftelsen skall ha egen eller anknuten förvaltning,

4. av vem en styrelseledamot eller förvaltaren entledigas eller utses eller hur styrelsen skall vara sammansatt,

5. styrelsens beslutförhet eller omröstningsförfarande,

6. arvode till styrelsens ledamöter eller förvaltaren,

7. räkenskaper eller årsredovisning för stiftelsen,

8. revision, eller

9. rätt att föra talan om skadestånd till stiftelsen eller om entledigande av styrelseledamot eller förvaltare.

Föreskrifterna får ändras, upphävas eller åsidosättas i särskilt fall endast om de på grund av ändrade förhållanden inte längre kan följas eller har blivit uppenbart onyttiga eller uppenbart stridande mot stiftarens avsikter eller om det finns andra särskilda skäl.

Vid ändring av föreskrifter om stiftelsens ändamål skall vad som kan antas ha varit stiftarens avsikt beaktas så långt möjligt.

2 §

Frågor om tillstånd enligt 1 § prövas av Kammarkollegiet på ansökan av styrelsen eller förvaltaren. Kammarkollegiets beslut får överklagas hos regeringen.

Ändring m.m. utan tillstånd

3 §

Om stiftelseförordnandet uttryckligen föreskriver att styrelsen eller förvaltaren utan tillstånd av myndighet får ändra, upphäva eller åsidosätta särskilt angivna föreskrifter i stiftelseförordnandet som angår en annan fråga än som anges i 1 § första stycket 1 gäller vad stiftelseförordnandet föreskriver utan hinder av 1 §.

Även om det inte följer av stiftelseförordnandet får styrelsen eller förvaltaren i andra fall än som avses i 1 § första stycket utan tillstånd ändra, upphäva eller i särskilt fall åsidosätta en föreskrift i stiftelseförordnandet. Härvid skall 1 § andra stycket tillämpas.

4 §

Styrelsen eller förvaltaren skall underrätta tillsynsmyndigheten om beslut som avses i 3 §. Beslutet gäller från och med den dag då tre månader förflutit sedan underrättelse inkom till tillsynsmyndigheten, om inte denna under tre månaderstiden förbjudit styrelsen eller förvaltaren att tillämpa beslutet. Förbud av tillsynsmyndigheten får grundas endast på att beslutet om ändring strider mot denna lag.

Om tillsynsmyndigheten behöver längre tid för prövningen får den förlänga tidsfristen enligt första stycket med högst tre månader. Fattas beslut om förlängning skall stiftelsen underrättas om detta.

Upphörande av en stiftelse i visst fall

5 §

Styrelsen eller förvaltaren får besluta om att förbruka stiftelsens tillgångar för det ändamål vartill de är bestämda eller för ett ändamål som så nära som möjligt motsvarar detta, om

1. stiftelsen bildades för mer än 50 år sedan,
2. stiftelsen inte har kunnat främja sitt ändamål under de senaste fem åren,
3. värdet av tillgångarna, värderade med tillämpning av 3 kap. 6 §, vid utgången av de tre senaste räkenskapsåren har understigit det då gällande basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, samt
4. stiftelsen saknar skulder.

Bestämmelserna i 4 § tillämpas på beslut enligt första stycket.

*Genomförande av likvidationen***10 §**

Likvidatorerna skall så snart det kan ske genom försäljning på offentlig auktion eller på annat lämpligt sätt förvandla stiftelsens tillgångar till pengar, i den mån det behövs för likvidationen, samt betala stiftelsens skulder. Stiftelsens näringsverksamhet får fortsättas om det behövs för en ändamålsenlig avveckling eller för att de anställda skall få skäligen tid på sig att skaffa sig nya anställningar.

11 §

När den anmälningstid som bestämts i kallelsen på stiftelsens okända borgenärer har gått ut och alla kända skulder blivit betalda, skall likvidatorerna använda återstående tillgångar för det ändamål vartill de är bestämda eller för ett ändamål som så nära som möjligt motsvarar detta. Om det inte är möjligt att använda tillgångarna på detta sätt skall de överlämnas till Allmänna arvsfonden. Om något skuldbelopp är tvistigt eller inte förfallet till betalning eller av annan orsak inte kan betalas, skall dock så mycket av överskottet behållas som kan behövas för denna betalning.

15 §

Om ett likvidationsbeslut har blivit upphävt genom ett beslut av domstol som har vunnit laga kraft, träder stiftelsens tidigare styrelse eller förvaltare i likvidatorernas ställe. Likvidatorerna skall genast anmäla beslutet för registrering i stiftelseregistret.

När likvidation har upphört enligt första stycket, skall 12 § tillämpas.

*Likvidation efter konkurs***17 §**

Fattas inte ett sådant beslut som avses i 16 § första stycket, skall tingsrätten besluta att stiftelsen skall träda i likvidation.

Frågan om likvidation enligt första stycket prövas på anmälan av tillsynsmyndigheten eller på ansökan av en styrelseledamot eller en borgenär.

Har tillsynsmyndigheten eller sökanden haft kostnader för delgivning eller kungörelse samt för expeditioner i ett ärende enligt andra stycket, skall kostnaderna betalas av stiftelsens medel.

*Upplösning utan likvidation***18 §**

I fall som avses i 6 kap. 5 § är stiftelsen upplöst när tillgångarna förbrukats.

När en stiftelses konkurs har avslutats utan överskott är stiftelsen upplöst.

3 §

Om en i stiftelseförordnandet angiven firma inte kan registreras, får styrelsen eller förvaltaren utan iakttagande av bestämmelserna i 6 kap. besluta om firma för stiftelsen.

4 §

Skriftliga handlingar som utfärdas för en stiftelse i dess näringsverksamhet bör undertecknas med stiftelsens firma. Vid angivande av firma skall stiftelsens namn alltid anges om detta inte sammanfaller med firman. Har styrelsen eller förvaltaren eller någon annan företrädare för stiftelsen utfärdat en handling utan firmateckning och framgår det inte av handlingens innehåll att den har utfärdats på stiftelsens vägnar, svarar de som har undertecknat handlingen solidariskt för förpliktelsen enligt handlingen. Detta gäller dock inte, om

1. det framgick av omständigheterna vid handlingens tillkomst att handlingen utfärdades för stiftelsen, samt

2. medkontrahenten har fått ett av stiftelsen behörigen undertecknat godkännande av handlingen utan oskäligt dröjsmål efter det att antingen en begäran om sådant godkännande har framställts eller personlig ansvarighet har gjorts gällande mot undertecknarna.

9 kap. Tillsyn*Inledande bestämmelser***1 §**

Tillsynsmyndighet för en stiftelse med egen förvaltning är länsstyrelsen i det län där stiftelsens styrelse har sitt säte eller, om säte inte är bestämt, där förvaltningen huvudsakligen utövas. En stiftelse med anknuten förvaltning står under tillsyn av länsstyrelsen i det län där förvaltaren har sitt säte eller, om säte inte är bestämt, där förvaltarens egen förvaltning huvudsakligen utövas eller, om ett handelsbolag är förvaltare, där bolagets huvudkontor är inrättat.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta att

1. en viss länsstyrelse skall utöva tillsynen över en stiftelse när det inte framgår av första stycket vilken länsstyrelse som är tillsynsmyndighet,

2. en annan myndighet än som följer av första stycket skall vara tillsynsmyndighet för en stiftelse.

Att det för vissa stiftelser gäller särskilda bestämmelser om tillsynen framgår av 10 §.

2 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter för tillsynsmyndigheternas verksamhet enligt denna lag.

3 §

Tillsynsmyndigheten skall ingripa, om det kan antas att stiftelsens förvaltning eller revisionen av stiftelsen inte utövas i enlighet med stiftelseförordnandet eller bestämmelserna i denna lag eller att en styrelseledamot eller förvaltaren annars missköter sitt uppdrag.

Tillsynsmyndigheten skall ge stiftelserna råd och upplysningar.

5 §

Tillsynsmyndigheten kan

1. skilja en styrelseledamot från hans uppdrag om han är obehörig enligt 2 kap. 10 § eller enligt lagen (1986:476) om näringsförbud samt skilja en förvaltare som är obehörig enligt 2 kap. 19 § andra stycket från uppdraget,

2. förelägga en eller flera styrelseledamöter eller förvaltaren att fullgöra sina åligganden,

3. förbjuda en eller flera styrelseledamöter eller förvaltaren att verkställa ett beslut eller, om beslutet har verkställts, förelägga en eller flera styrelseledamöter eller förvaltaren att göra rättelse om det kan ske.

Att tillsynsmyndigheten har även andra befogenheter framgår av 4 kap. 5 och 8 §§ samt 5 kap. 4 §.

Beslut om föreläggande eller förbud enligt första stycket 2 och 3 får förenas med vite. Tillsynsmyndigheten skall pröva fråga om utdömande av ett vite som förelagts enligt första stycket 2 om föreläggandet endast avser åliggande att inge en eller flera handlingar till tillsynsmyndigheten. I övriga fall prövas frågan enligt lagen (1985:206) om viten av länsrätten.

6 §

Om en styrelseledamot eller förvaltaren missköter sitt uppdrag, kan han entledigas av allmän domstol. Entledigandet får begränsas till viss tid.

I fråga om rätt till talan om entledigande gäller 5 kap. 4 § första och fjärde styckena.

Har tillsynsmyndigheten väckt talan om entledigande av en styrelseledamot eller förvaltaren, får tillsynsmyndigheten entlediga denne för tiden till dess att domstolen har slutligt prövat saken eller bestämt annorlunda.

7 §

I en stiftelse med egen förvaltning skall tillsynsmyndigheten förordna

1. ny styrelseledamot, om detta behövs för att styrelsen skall bli beslutför, samt

2. ordförande i styrelsen i fall då annan än styrelsen skall utse ordförande men underlåter att göra detta.

Förordnandet gäller intill dess att ny ledamot eller ordförande har blivit utsedd i behörig ordning. Har den förre ledamoten entledigats för en viss tid, gäller dock förordnandet för den nye ledamoten för den tid entledigandet avser.

9 §

Om ett testamentariskt stiftelseförordnande inte kan verkställas därför att det saknas ett sådant åtagande som avses i 1 kap. 2 § andra stycket, skall länsstyrelsen på begäran av någon som förvaltar dödsboet verka för att sådant åtagande lämnas. Länsstyrelsen får därvid besluta om annan förvaltningsform än den som har föreskrivits av stiftaren.

Behörig länsstyrelse är länsstyrelsen i det län där stiftaren hade sitt hemvist.

Prop. 1993/94:9

Bilaga 5:1

Tillsynens innebörd i fråga om vissa stiftelser

10 §

Bestämmelserna i 3 § första stycket, 4 § samt 5 § första stycket 2 och 3 gäller inte i fråga om

1. stiftelser som bildats av eller tillsammans med staten, en kommun, ett landsting eller en kyrklig kommun,

2. stiftelser som förvaltas av en statlig myndighet, eller

3. stiftelser som enligt stiftarens förordnande skall vara undantagna från tillsyn enligt denna lag och som varken under innevarande eller de tre närmast föregående räkenskapsåren har utövat näringsverksamhet eller varit moderstiftelse.

I fråga om stiftelser som avses i första stycket gäller dock bestämmelserna i 3 § första stycket, 4 § första stycket 1 och 2 samt 5 § första stycket 2 och 3 vid ingripande med anledning av att

1. stiftelsen saknar namn,

2. stiftelsen inte har upprättat års- eller koncernredovisning eller inte har avlämnat års- eller koncernredovisning, årsbokslut eller sammanställning över räkenskaperna till revisorn,

3. stiftelsen inte håller års- och koncernredovisning eller revisions- eller koncernrevisionsberättelse tillgänglig för var och en,

4. stiftelsen saknar behörig revisor, eller

5. fråga uppkommer om sådant beslut som avses i 4 kap. 5 §.

Överklagande

11 §

Tillsynsmyndighetens beslut enligt denna lag får överklagas hos kammarrätten. Detta gäller dock inte beslut om att väcka talan enligt 5 kap. 4 § första stycket eller 9 kap. 6 § första stycket eller beslut enligt 9 kap. 6 § tredje stycket.

Tillsynsmyndighetens beslut enligt 4 kap. 8 §, 6 kap. 4 § eller 5 § andra stycket, 9 kap. 5 § första stycket 3, i den del beslutet avser verkställighetsförbud, eller 9 kap. 7 eller 8 § gäller även om de överklagas.

Om tillsynsmyndighetens beslut överklagas skall tillsynsmyndigheten föra talan för det allmänna. Överklagas kammarrättens beslut av tillsynsmyndigheten, skall överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag då det överklagade beslutet meddelades.

Länsstyrelsens beslut enligt 9 § överklagas hos kammarrätten. Bestämmelserna i tredje stycket om tillsynsmyndigheten och dess beslut gäller i sådant fall länsstyrelsen och dess beslut.

En stiftelse skall vara registrerad om

1. den är skyldig att upprätta årsredovisning, eller
2. det följer av de av stiftaren i stiftelseförordnandet meddelade föreskrifterna att den skall vara registrerad.

Registreringsmyndighet för en stiftelse är den länsstyrelse som utövar tillsyn över den eller, i fall som avses i 9 kap. 1 § andra stycket 2, den länsstyrelse som anges i beslut enligt nämnda bestämmelse.

Ett stiftelseregister skall föras hos registreringsmyndigheten för registreringar enligt denna lag.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter för registrering i stiftelseregistret.

Om inte annat följer av 6 § andra stycket skall en stiftelses styrelse eller förvaltare anmäla stiftelsen för registrering i stiftelseregistret

1. i fall som avses i 1 § första stycket 2 senast sex månader efter det att stiftelsen bildades,
2. i övriga fall senast sex månader efter det att stiftelsen blev bokförings-skyldig enligt denna lag.

Anmälan enligt första stycket skall innehålla uppgift om stiftelsens postadress och telefon samt om styrelseledamöternas namn, bostadsadress, postadress och telefon eller förvaltarens namn eller firma, postadress och telefon. Vid egen förvaltning skall den vidare innehålla uppgift om den ort där styrelsen har sitt säte, eller om säte ej är bestämt, där förvaltningen huvudsakligen utövas. Vid anknuten förvaltning skall uppgift i stället lämnas om den ort där förvaltaren har sitt säte, eller om säte inte är bestämt, där förvaltarens egen förvaltning huvudsakligen utövas eller, om förvaltaren är ett handelsbolag, där bolaget har sitt huvudkontor inrättat.

Till anmälan skall fogas en kopia av stiftelseförordnandet, om så kan ske. Har styrelsen eller förvaltaren enligt 2 kap. 7 § fattat beslut om namn för stiftelsen, skall anmälan innehålla uppgift även om namnet.

Anmälan för registrering i stiftelseregistret skall genast göras

1. när en föreskrift i stiftelseförfordnandet har ändrats eller upphävts enligt bestämmelserna i 6 kap.,
2. när ändring har inträtt i något förhållande som avses i 2 § andra stycket,
3. när någon har bemyndigats att företräda stiftelsen enligt 2 kap. 16 § andra stycket eller 23 § andra stycket,
4. när stiftelsen inte längre är registreringsskyldig enligt denna lag, samt
5. när stiftelsen är upplöst.

I fall som avses i första stycket 3 skall uppgift lämnas om företrädarens namn, bostadsadress, postadress och telefon. Har styrelsen eller förvaltaren beslutat att rätten att företräda stiftelsen samt teckna dess namn och firma får utövas endast av två eller flera i förening, skall detta också anmälas för registrering i stiftelseregistret. Någon annan inskränkning i rätten att företräda stiftelsen och att teckna dess namn och firma får inte registreras.

När anmälan enligt första stycket 2 avser byte av förvaltare skall anmälan göras av den nye förvaltaren. I fall som avses i första stycket 5 skall anmälan göras av den avträdande styrelsen eller förvaltaren. I övriga fall skall anmälan göras av styrelsen eller förvaltaren.

4§

Om en registrerad stiftelse försätts i konkurs eller förhandling om offentligt ackord inleds för stiftelsen, skall tingsrätten sända en underrättelse om beslutet för registrering i stiftelseregistret.

När konkursen har avslutats eller förhandlingen om offentligt ackord har avslutats på annat sätt än genom konkurs, skall tingsrätten genast sända en underrättelse för registrering i stiftelseregistret och i det förra fallet ange om något överskott finns eller inte. Tingsrätten skall även för registrering underätta registreringsmyndigheten när en högre rätt genom beslut, som har vunnit laga kraft, har upphävt ett beslut att försätta stiftelsen i konkurs eller att inleda förhandling om offentligt ackord.

Prop. 1993/94:9

Bilaga 5:1

Särskilda bestämmelser för stiftelser som skall utöva eller som utövar näringsverksamhet

6§

Innan en stiftelse börjar utöva näringsverksamhet skall styrelsen eller förvaltaren lämna uppgift för registrering i stiftelseregistret om

1. den firma under vilken näringsverksamheten skall bedrivas,
2. näringsverksamhetens art.

Om stiftelsen inte tidigare är registrerad i stiftelseregistret, skall stiftelsen även fullgöra sin anmälningsskyldighet enligt 2 § innan den börjar utöva näringsverksamheten.

Stiftelsen får registreras även i stiftelseregister för annat län, om verksamheten är avsedd att utövas där.

Om ingripande av registreringsmyndigheten m.m.

11§

Registreringsmyndigheten skall ingripa om en stiftelse inte följer bestämmelserna i denna lag eller annan författning i fråga om anmälan för registrering i stiftelseregistret.

Registreringsmyndigheten kan därvid förelägga en eller flera ledamöter i stiftelsens styrelse eller förvaltaren att göra anmälan för registrering i stiftelseregistret.

Beslut om föreläggande får förenas med vite. Registreringsmyndigheten skall pröva frågan om utdömande av vitet.

12§

Länsstyrelsen i Stockholms län får förbjuda den som använder ordet stiftelse i strid med 1 kap. 6 § andra stycket att fortsätta med det. Förbudet får förenas med vite.

13§

Registreringsmyndighetens beslut enligt denna lag får överklagas till kammarrätten.

Om registreringsmyndighetens beslut överklagas skall registreringsmyndigheten föra talan för det allmänna. Överklagas kammarrättens beslut av registreringsmyndigheten, skall överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag då det överklagade beslutet meddelades.

Vad som sägs i första och andra styckena om registreringsmyndigheten och dess beslut gäller länsstyrelsen i Stockholms län och dess beslut när fråga är om beslut enligt 12 §.

Prop. 1993/94:9
Bilaga 5:1

11 kap. Insamlingsstiftelser och kollektivavtalsstiftelser

1 §

En insamlingsstiftelse bildas genom att

1. en eller flera stiftare förordnar att pengar, som inflyter efter ett upprop av dem, skall som en självständig förmögenhet främja ett bestämt och varaktigt ändamål, och

2. någon åtar sig att ta emot pengarna för förvaltning i enlighet med förordnandet.

Stiftelseförordnandet skall vara skriftligt och undertecknat av stiftaren eller stiftarna.

2 §

För en insamlingsstiftelse gäller följande bestämmelser i

1 kap. (inledande bestämmelser): 4 och 5 §§, 6 § första stycket första meningen samt 7 §,

2 kap. (förvaltning): samtliga bestämmelser,

3 kap. (bokföring och årsredovisning m.m.): 7 § första och tredje styckena och 8–11 §§,

4 kap. (revision): 1–4 §§, 6 §, 7 § första–fjärde styckena, 8–14 §§, 15 § första och andra styckena samt 16 §,

5 kap. (skadestånd): 1–3 §§, 4 § första–tredje styckena samt 5 §,

6 kap. (ändring m.m. av föreskrifter i ett stiftelseförordnande): samtliga bestämmelser,

7 kap. (likvidation och upplösning): samtliga bestämmelser,

8 kap. (stiftelses firma): samtliga bestämmelser,

9 kap. (tillsyn): 1–9 §§ och 11 §, samt

10 kap. (registrering m.m.): samtliga bestämmelser.

En insamlingsstiftelses namn skall innehålla ordet insamlingsstiftelse.

En insamlingsstiftelse är bokföringsskyldig och skall fullgöra denna skyldighet enligt vad som föreskrivs i bokföringslagen (1976:125).

En insamlingsstiftelse är upplöst om den har saknat tillgångar under en sammanhängande tid av två år.

3 §

En kollektivavtalsstiftelse bildas genom att

1. en arbetsgivarorganisation och en central arbetstagarorganisation i kollektivavtal förordnar att pengar, som arbetsgivare enligt kollektivavtal eller annat avtal tillskjuter, skall som en självständig förmögenhet främja ett bestämt och varaktigt ändamål, och

2. någon åtar sig att ta emot pengarna för förvaltning i enlighet med förordnandet.

4 §

För en kollektivavtalsstiftelse gäller följande bestämmelser i

1 kap. (inledande bestämmelser): 4 och 5 §§ och 6 § första stycket första meningen,

2 kap. (förvaltning): samtliga bestämmelser,

3 kap. (bokföring och årsredovisning m.m.): 7 § första och tredje styckena, 8–10 §§ och 12 §,

- 4 kap. (revision): 1-4 §§, 6 §, 7 § första-tredje styckena och 8-16 §§,
5 kap. (skadestånd): 1-3 §§, 4 § första stycket 1-4, andra och tredje styckena och 5 §,
6 kap. (ändring m.m. av föreskrifter i ett stiftelseförordnande): samtliga bestämmelser,
7 kap. (likvidation och upplösning): samtliga bestämmelser,
8 kap. (stiftelses firma): samtliga bestämmelser,
9 kap. (tillsyn): 1 och 2 §§, 3 § andra stycket, 5 § första stycket 1, 6 § första och andra styckena, 7 och 8 §§, 10 § andra stycket och 11 §, samt
10 kap. (registrering m.m.): samtliga bestämmelser.

Utan hinder av bestämmelserna i 6 kap. får stiftarna och stiftelsen genom skriftlig överenskommelse ändra eller upphäva stiftelseförordnandet. Vad som anges i 2-7 kap. om föreskrifter i ett stiftelseförordnande skall i fråga om en kollektivavtalsstiftelse gälla även föreskrifter för stiftelsen som har meddelats genom en sådan överenskommelse.

En kollektivavtalsstiftelses namn skall innehålla ordet kollektivavtalsstiftelse.

En kollektivavtalsstiftelse är bokföringsskyldig och skall fullgöra denna skyldighet enligt vad som föreskrivs i bokföringslagen (1976:125). Vid tillämpning av 3 kap. 12 § och 4 kap. 15 § skall en kollektivavtalsstiftelse behandlas som en sådan stiftelse som avses i 9 kap. 10 § första stycket.

En kollektivavtalsstiftelse är upplöst om den har saknat tillgångar under en sammanhängande tid av två år.

Förslag till Lag om införande av stiftelselagen (1993:000)

3 §

För att en förmögenhetsbildning som har tillkommit före ikraftträdandet skall anses som stiftelse fordras att den närmast före ikraftträdandet uppfyllde de krav som enligt stiftelselagen (1993:000) ställs på stiftelsebildning. Om förmögenhetsbildningen enligt då gällande rätt var att anse som stiftelse, fordras dock inte att formkravet enligt 1 kap. 3 § eller 11 kap. 1 § stiftelselagen eller kravet enligt 1 kap. 2 § samma lag på att egendomen skall ha avskilts var uppfyllt.

4 §

För stiftelser som avses i 3 § (äldre stiftelser) gäller stiftelselagen (1993:000) med de begränsningar som följer av denna lag.

Bestämmelserna i 1 kap. 5 § och 6 § första stycket samt 2-10 kap. stiftelselagen gäller dock inte i fråga om församlingskyrkor och domkyrkor av stiftelsekaraktär.

5 §

En äldre stiftelse skall anses ha egen förvaltning om det vid ikraftträdandet är ett för stiftelsen särskilt inrättat organ som ytterst svarar för frågor om placeringen av stiftelsens förmögenhet. Det särskilt inrättade organet skall anses vara stiftelsens styrelse.

En äldre stiftelse skall anses ha anknuten förvaltning om det vid ikraftträdandet är ett organ för en juridisk person eller en statlig myndighet som ytterst svarar för frågor om placeringen av stiftelsens förmögenhet. Den juri-

7 §

Bestämmelserna i 2 kap. 10 § och 19 § andra stycket stiftelselagen (1993:000) om att stiftaren eller stiftarna inte ensamma får vara styrelse och att stiftaren inte får vara förvaltare gäller inte i fall då stiftaren eller stiftarna vid ikraftträdandet ensamma är styrelse eller stiftaren är förvaltare för stiftelsen.

8 §

I fråga om äldre stiftelser som har ett annat räkenskapsår än kalenderår tillämpas bestämmelserna i 3, 4 och 10 kap. stiftelselagen (1993:000) från och med det räkenskapsår som börjar löpa närmast efter utgången av år 1993. Detta räkenskapsår skall avkortas om det behövs för att stiftelsen skall få ett räkenskapsår som överensstämmer med bestämmelserna i 3 kap. stiftelselagen.

Styrelsen eller förvaltaren för en äldre stiftelse skall bestämma värdet av stiftelsens tillgångar enligt 3 kap. 6 § stiftelselagen vid ingången av det räkenskapsår som börjar löpa närmast efter utgången av år 1993, om inte stiftelsen är bokföringsskyldig enligt 3 kap. 2 § samma lag.

9 §

I fråga om skyldighet att utge skadestånd på grund av handling eller underlåtenhet som ligger i tiden före ikraftträdandet tillämpas 6 § lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser. Detta gäller även om stiftelsen inte stod under tillsyn enligt nämnda lag.

I mål om entledigande enligt 9 kap. 6 § stiftelselagen (1993:000) får den som för talan mot en styrelseledamot eller förvaltare endast åberopa sådan handling eller underlåtenhet som ligger i tiden efter ikraftträdandet. Vad nu sagts gäller dock inte om den som för talan mot en styrelseledamot före ikraftträdandet hade rätt att mot styrelseledamoten i fråga föra sådan talan som avses i 7 § lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser.

10 §

Om stiftelseförordnandet för en äldre stiftelse eller för en stiftelse som har bildats efter ikraftträdandet på grundval av ett stiftelseförordnande i ett testamente som har upprättats före ikraftträdandet, innehåller en bestämmelse som innebär att någon får ändra, upphäva eller i särskilt fall åsidosätta av stiftaren meddelad föreskrift avseende stiftelsen, skall den bestämmelsen ha samma giltighet som enligt äldre rätt.

11 §

Föreskrifter som före ikraftträdandet har fastställts för en stiftelse av regeringen, Kammarkollegiet eller en länsstyrelse skall vid tillämpningen av stiftelselagen (1993:000) anses som föreskrifter i ett stiftelseförordnande.

12 §

Om stiftelseförordnandet för en äldre stiftelse eller för en stiftelse som har bildats efter ikraftträdandet på grundval av ett stiftelseförordnande i ett testamente som har upprättats före ikraftträdandet, innehåller en föreskrift om att stiftelsen skall vara undantagen från tillsyn enligt lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser, skall denna föreskrift vid tillämpningen av stiftelselagen (1993:000) jämsställas med ett undantagande från tillsyn enligt den lagen. Vad som nu sagts skall också gälla för en äldre stiftelse om stiftaren efter stiftelsens bildande men före ikraftträdandet har förordnat att stiftelsen skall vara undantagen från tillsyn enligt tillsynslagen (1929:116).

14 §

Om en stiftelse med stöd av ett beslut som regeringen har meddelat före ikraftträdandet står under tillsyn av någon annan myndighet än länsstyrelsen i det län där stiftelsens förvaltning huvudsakligen utövas, skall beslutet vid tillämpningen av stiftelselagen (1993:000) anses som ett beslut enligt 9 kap. 1 § andra stycket 2 den lagen.

15 §

En ideell förening vars namn innehåller ordet stiftelse eller en förkortning därav får behålla detta ord eller denna förkortning i sitt namn även efter stiftelselagens ikraftträdande, om länsstyrelsen i det län där föreningens styrelse har sitt säte ger tillstånd till det efter ansökan som gjorts före den 1 juli 1994.

Tillstånd meddelas på ansökan av föreningen. Länsstyrelsens beslut får överklagas hos kammarrätten.

16 §

En äldre stiftelse skall inte på grund av ett stiftelseförordnande som avses i 10 kap. 1 § första stycket 2 stiftelselagen (1993:000) eller på grund av en näringsverksamhet som har påbörjats före ikraftträdandet anses skyldig att göra anmälan enligt 10 kap. 2 eller 6 § samma lag tidigare än en månad efter ikraftträdandet.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.

dels att 9, 17, 27 och 30–33 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas fyra nya paragrafer, 10 a, 17 a, 17 b och 18 a §§, av följande lydelse.

10 a §

En pensionsstiftelses styrelse svarar för att förmögenheten är placerad på ett nöjaktigt sätt och för att stiftelsens medel inte används för annat än stiftelsens ändamål.

17 §

Företrädare för arbetstagarna i pensionsstiftelses styrelse väljes vid sammanträde med arbetstagarna. Tillhör mer än tre fjärdedelar av arbetstagarna samma fackförening eller liknande förening, äger denna dock välja företrädarna. Tillhör samma flertal av arbetstagarna två eller flera sådana föreningar, äger dessa välja företrädarna. Vid val skall tillses att olika yrkesgrupper bland arbetstagarna blir företrädare inom styrelsen i lämplig utsträckning.

Styrelsen skall i god tid före utgången av valperioden erinra arbetsgivaren och arbetstagarna om deras rätt att utse ledamöter samt i förekommande fall utlysa sammanträde.

17 a §

En pensionsstiftelse är bokföringsskyldig. Bokföringsskyldigheten skall fullgöras enligt bestämmelserna i bokföringslagen (1976:125). En stiftelse skall upprätta årsredovisning, som skall bestå av den resultaträkning och den balansräkning som har tagits in i årsbokslutet samt av en förvaltningsberättelse med uppgift om hur stiftelsens ändamål har främjats under räkenskapsåret.

Årsredovisningen skall undertecknas av samtliga styrelseledamöter.

17 b §

Om stadgarna ej innehåller annat, skall arbetsgivaren utse revisor. Tillsynsmyndigheten äger utse särskild revisor, när anledning därtill finnes. Revisors berättelse skall åtfölja styrelsens årsredovisning, som skall inges till tillsynsmyndigheten inom sex månader efter räkenskapsårets utgång.

18 a §

Bestämmelserna i 5 kap. 1–3 §§, 4 § första – tredje styckena och 5 § samt 9 kap. 6 § första och andra styckena stiftelselagen (1993:000) skall tillämpas även i fråga om pensionsstiftelser. Vad som anges i 5 kap. 1 § stiftelselagen om åsidosättande av föreskrifterna i stiftelseförordnandet eller i stiftelselagen skall därvid i stället avse åsidosättande av de för pensionsstiftelsen gällande föreskrifterna eller av bestämmelserna i denna lag. Vid tillämpning av 5 kap. 4 § stiftelselagen skall med stiftare avses arbetsgivaren.

31 §

Tillsynsmyndighet är länsstyrelsen i det län där arbetsgivaren har sitt hemvist.

Styrelsen för en pensions- eller personalstiftelse skall anmäla stiftelsen för tillsyn senast sex månader efter det att styrelsen har mottagit sitt uppdrag.

Anmälan enligt andra stycket skall innehålla uppgift om stiftelsens postadress och telefon samt om styrelseledamöternas namn, bostadsadress, postadress och telefon. Till anmälan skall fogas bestyrkt kopia av de handlingar som arbetsgivaren upprättat avseende stiftelsen samt i den mån det kan ske uppgift om storleken och beskaffenheten av stiftelsens förmögenhet. När ändring har inträtt i något förhållande som tidigare har anmälts skall anmälan därom genast göras till tillsynsmyndigheten.

Tillsynsmyndigheten skall föra ett register över anmälda stiftelser.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om avgifter för tillsyn och registrering enligt denna lag.

32 §

Tillsynsmyndigheten skall ingripa, om en pensions- eller personalstiftelse inte förvaltas i enlighet med de för stiftelsen gällande föreskrifterna eller denna lag.

Tillsynsmyndigheten skall ge stiftelserna råd och upplysningar.

Vid tillsynen över pensions- och personalstiftelser tillämpas i övrigt bestämmelserna i 9 kap. 4 och 5 §§ samt 6 § tredje stycket och 7 § stiftelselagen (1993:000).

33 §

Tillsynsmyndighetens beslut enligt 22 § får överklagas hos regeringen.

I fråga om överklagande av annat beslut av tillsynsmyndigheten enligt denna lag tillämpas 9 kap. 11 § första–tredje styckena stiftelselagen (1993:000).

Skattemyndighetens beslut enligt 11 § tredje stycket får överklagas hos kammarrätten.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.

2. De nya bestämmelserna i 17 a § skall tillämpas första gången från och med det räkenskapsår som börjar löpa närmast efter utgången av år 1993. Detta räkenskapsår skall avkortas om det erfordras för att stiftelsen skall få ett räkenskapsår som överensstämmer med de nya bestämmelserna.

Propositionen	1	Prop. 1993/94:9
Propositionens huvudsakliga innehåll	1	
Propositionens lagförslag	3	
1 Förslag till stiftelselag.	3	
2 Förslag till lag om införande av stiftelselagen (1994:000)....	25	
3 Förslag till lag om ändring i brottsbalken.	28	
4 Förslag till lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.	29	
5 Förslag till lag om ändring i permutationslagen (1972:205) ..	33	
6 Förslag till lag om ändring i handelsregisterlagen (1974:157). ..	34	
7 Förslag till lag om ändring i bokföringslagen (1976:125).	37	
8 Förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1986:98) om undantag för vissa kommuner och landstingskommuner från bestämmelserna i lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser. ...	38	
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 16 september 1993	39	
1 Inledning	39	
2 Allmän motivering	40	
2.1 Allmänna utgångspunkter	40	
2.1.1 Gällande ordning	40	
2.1.2 Behovet av lagstiftning	45	
2.1.3 Huvudpunkter i en lag om stiftelser	46	
2.2 Lagens tillämpningsområde	50	
2.2.1 Stiftelser i allmänhet	50	
2.2.2 Särskilda former av stiftelser	52	
2.2.3 Stiftelser om undantas från lagen	57	
2.3 När får stiftelser rättskapacitet?	59	
2.4 Stiftelsers näringsverksamhet	60	
2.5 Ansvar för en stiftelses förpliktelser	61	
2.6 Förvaltningen av en stiftelse m.m.	62	
2.6.1 Betydelsen av förvaltningsföreskrifter i stiftelseförordnandet	62	
2.6.2 Olika förvaltningsformer	63	
2.6.3 Styrelsens resp. förvaltarens allmänna åligganden	66	
2.6.4 Gemensam placering	69	
2.6.5 Låneförbud	71	
2.6.6 Bokföring och årsredovisning	72	
2.6.7 Revision	77	
2.6.8 Likvidation av näringsdrivande stiftelser	80	
2.6.9 Påföljder vid misskötsel	81	
2.7 Ändring m.m. av föreskrifter i ett stiftelseförordnande ..	82	
2.7.1 Allmänna förutsättningar för ändring m.m.	82	
2.7.2 Upphörande av stiftelser med små förmögenheter	85	
2.8 Tillsyn och registrering	86	
2.8.1 Tillsyn	86	
2.8.2 Registrering	90	
2.9 Ikraftträdande m.m.	93	
2.10 Följdändringar i annan lagstiftning m.m.	96	

2.10.1	Lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.	96
2.10.2	Permutationslagen (1972:205)	97
2.10.3	Handelsregisterlagen (1974:157)	97
2.10.4	Bokföringslagen (1976:125)	98
2.10.5	Brottsbalken	98
2.10.6	Lagen (1982:315) om styrelserepresentation för samhället i vissa stiftelser	99
2.10.7	Lagen (1986:98) om undantag för vissa kommuner och landstingskommuner från bestämmelserna i lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser	100
2.10.8	Övriga frågor	100
2.11	Kostnadskonsekvenser	101
3	Upprättade lagförslag	102
4	Specialmotivering	103
4.1	Förslaget till stiftelselag.	103
4.2	Förslaget till lag om införande av stiftelselagen (1994:000)	230
4.3	Förslaget till lag om ändring i brottsbalken.	239
4.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.	239
4.5	Förslaget till lag om ändring i permutationslagen (1972:205)	241
4.6	Förslaget till lag om ändring i handelsregisterlagen (1974:157)	241
4.7	Förslaget till lag om ändring i bokföringslagen (1976:125)	242
4.8	Förslaget till lag om fortsatt giltighet av lagen (1986:98) om undantag för vissa kommuner och landstingskommuner från bestämmelserna i lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser	242
5	Hemställan	242
6	Beslut	243
	Bilaga 1 Sammanfattning av promemoriaförslaget.	244
	Bilaga 2 Promemorians lagförslag.	245
	Bilaga 3 Förteckning över remissinstanserna	271
	Bilaga 4 Lagrådsremissens lagförslag	272
	Bilaga 5 Lagrådets yttrande	303